

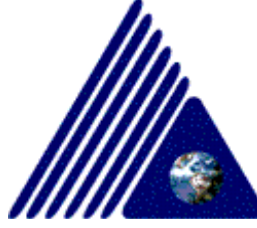
T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE İLE TÜRK CUMHURİYETLERİ OKUL
MÜDÜRLERİNİN YETİŞTİRİLME VE ATANMA
SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Yüksek Lisans Tezi

Şinasi YILDIRIM

İstanbul – 2008

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE İLE TÜRK CUMHURİYETLERİ OKUL
MÜDÜRLERİNİN YETİŞTİRİLME VE ATANMA
SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Şinasi YILDIRIM

Danışman:Dr.Adil Serdar SAÇAN

İstanbul – 2008

TC.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri Arasında
Alışverişin, Satışın ve Tüketimin Karşılıklı

.....
Pınar YILMAZ

ONAY

Jüri:

Tez Danışmanı

.....
A. NİL BERKAR ÇELİK

.....
[Signature]

Üye

.....
Prof. Dr. Çeyhan ADA

.....
[Signature]

Üye

.....
Prof. Dr. NİL GAGLAR

.....
[Signature]

Yüksek lisans tezi onay tarihi: 21.10.2008

ÖZET

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE TÜRK CUMHURİYETLERİ OKUL MÜDÜRLERİNİN ATANMA VE YETİŞTİRİLME SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Batılılaşma Hareketleri çerçevesinde, "Eğitimde Reform" çalışmaları Türk nüfusun yoğunlukta olduğu coğrafi bölgelerle bugünkü Türk Cumhuriyetleri'ne de "Ceditçilik" olarak yansımıştı. SSCB'nin bünyesinde geçirilen zaman dilimi içindeki eğitim yönetimi süreci ile bağımsızlıktan sonraki eğitim yönetimine ilişkin politikaların bilinmesi önem kazanmaktadır.

Atatürk'ün 1933 yılında Türk Cumhuriyetlerinin önemine binaen işaret ettiği hususiyet; Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile dil, din, ırk, kültür, tarih birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk Cumhuriyetlerini tanıyan ilk ülke olması sebebiyle eğitim alanında yapılan ve yapılacak olan çalışmaların amacına ulaşması için Azerbaycan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistan eğitim yönetimi uygulamalarının tanınmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Bu araştırmanın amacı; Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri (Azerbaycan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan) Okul Müdürlerinin Atanma ve Yetiştirilme Süreçlerinin ve bu süreçlerde izlenen kriterlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesidir.

Araştırmanın kapsamı; Türkiye, Azerbaycan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan, ve Kazakistan Okul Müdürleridir.

Betimsel yöntemle yapılan bu çalışmada; Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri ve diğer

lkelerdeki ilgili alan yazın;internet tarama,belgesel tarama ve mülakat tekniklerinden yararlanılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan,Kırgızistan, Türkmenistan,Özbekistan, ve Kazakistan Cumhuriyeti okul yönetimlerini etkileyen doğal ve sosyal faktörler karşılaştırıldığında;her altı ülkenin okul yönetimlerinin de bu faktörlerden etkilendiği görülmüştür.

Yapılan araştırmada Türkiye Cumhuriyeti okul yöneticilerinin atanma ve yetiştirilmeleri dışında beş Türk Cumhuriyetindeki okul yöneticilerinin atanma ve yetiştirilmeleri süreçleri benzerlik arz etmektedir.Türkiye Cumhuriyeti ile Türk Cumhuriyetleri okul müdürlüğüne atanma da aranılan süre şartı da farklıdır.Atama organlarında ise,Türkiye Cumhuriyeti okul müdürlerini atama organları ile diğer beş Türk Cumhuriyeti atama organları arasında Ortaöğretimde benzerlik,ilköğretimde ise farklılık görülmüştür.

Eğitim Yönetiminin Bakanlık bazında Özbekistan'da farklılık arz ettiği görülmektedir.Özbekistan Cumhuriyeti'nde eğitimle ilgili iki bakanlık bulunmaktadır.

Yetiştirilme süreçleri de Türkiye dışında birbirine benzemektedir.Beş Türk Cumhuriyeti'nde periyodik olarak üç- dört-beş yıl sonunda devre usulü ile yapılan uzun süreli mecburi kurslar vardır.Türkiye Cumhuriyetinde ise sre ile resmileştirilmiş ve zorunlu kılınmiş uzun süreli kurslar veya seminerler bulunmamaktadır.

Zorunlu eğitim sürelerinde de farklılık vardır. Zorunlu eğitim; Kazakistan 12, Azerbaycan ve Kırgızistan'da 11 yıl;Türkmenistan'da 10,Özbekistan'da 9, Türkiye'de ise 8 yıldır.

Okur-yazar olmayanların oranları Türkiye (12.6) dışında gelişmiş ülkelerin düzeyindedir.Türkiye (12.6),Azerbaycan (1.2),Kazakistan (0,5),Kırgızistan (1,3) Türkmenistan (1.2),Özbekistan (0,7)

Okul yaşam sürelerin de ise Azerbaycan (10.8),Kazakistan (14.4),Kırgızistan (12),Türkmenistan (12.2) ,Özbekistan (11.4) ve Türkiye (11) yine farklılık vardır.

Nüfus yoğunluğu olarak Türkiye,Türk Cumhuriyetleri'nin toplam nüfusundan büyüktür.Türk Cumhuriyetleri içinde 26.700000 nüfusla Özbekistan birincidir.Coğrafi büyüklükte ise,Kazakistan 2,724.300 km²lik alanı ile Türkiye de dahil hepsinden büyüktür.

Anahtar Kelimeler:Eğitim Yönetimi, Okul Müdürü, Karşılaştırmalı Eğitim,Atama ve Yetiştirme

ABSTRACT

COMPARISON OF SCHOOL MANAGERS' TRAINING AND BEING APPOINTED PERIOD BETWEEN TURKISH REPUBLIC AND OTHER TURKISH REPUBLICS

Reformation in education had started in the places where turkish population lived intensely in the last periods of ottoman empire in the context of westernization movements and this was reflected to turkish republic as “innovation”. It has gained importance to know the education management period in the construction of SSCB (Soviet Socialist Republic Union) and the politics about education management after the Independence.

Atatürk had stated the importance of other Turkish Republic like this: It is needed to know the application of school management of Azerbaijan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, Uzbekistan and Kazakhstan to reach the aim of the studies which have already done or are going to be done because turkey is the first country to recognize the other Turkish Republics and turkey has the same language, religion, race, culture and history with the other turkish republics.

The aim of this research to study the period of school managers' training and appointment and criterions used in this period comparatively in Turkish Republic and other Turkish Republics (Azerbaijan, Kyrgystan, Turkmenistan, Uzbekistan and Kazakhstan).

The extend of this research is the school managers of Turkish Republic, Azerbaijan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, Uzbekistan and Kazakhstan

In this descriptive research , written press of Turkish Republic and other Turkish Republics, internet searching, document searching and interview methods are used.

When the natural and social factors are compared between Turkish Republic and Azerbaijan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, Uzbekistan and Kazakhstan , it is understood that all of the six managements have been affected from them.

In the research it is understood that there are many similarities between the school managers' training and being appointed in the other Turkish Republics unlike Turkey. On the other hand, compulsory time period in order to be appointed as a school manager in Turkey is different from other Turkish Republics. When it is compared in the appointment department, there are similarities in the high school period but there are differences in the primary education period.

Education management, when studied in the ministry, has differences in Uzbekistan. Here there are two ministries of education.

The training period nearly same among countries except Turkey. In these five Turkish republics there are compulsory courses for a long period of time and there are applied at the end of the third- fourth and fifth periodically. In Turkey, this period is made official and there aren't compulsory and long courses or seminars.

In the term of compulsory education period there are also differences. Compulsory education is 12 years in Kazakhstan; 11 years in Azerbaijan and Kyrgyzstan, 10 years in Turkmenistan; 9 years in Uzbekistan and 8 years in Turkey.

Illiteracy rate is in the same level with the developed countries except Turkey (12.6). these rates are 12.6 in Turkey, 1.2 in Azerbaijan, 0.5 in Kazakhstan, 1.3 in Kyrgyzstan, 1.2 in Turkmenistan, and 0.7 in Uzbekistan.

School-life period also different in the countries. It is 10.8 in Azerbaijan, 14.4 in Kazakhstan, 12 in Kyrgyzstan, 12.2 in Turkmenistan, 11.4 in Uzbekistan and 11 in Turkey.

Population density turkey is larger than other Turkish Republics populations. Uzbekistan is the first with its 26.700000 population.

When studied the geographical wideness Kazakhstan (2,724.300 km²) is the first an deven larger than Turkey.

Key Words: Education management, school manager, Education with comparison, appointment and training.

ÖNSÖZ

Eğitim yönetimi ve okul yöneticiliği ile ilgili karşılaştırmalı eğitim alanında ülkemiz araştırmacıları tarafından bir çok araştırmalar yapılmıştır.Bu araştırmaların bir çoğunun A.B.D ,AB ve diğer ülkelerin eğitim yönetimlerine dair olduğu görülmektedir.

SSBC'in dağılmasından sonra bağımsızlıklarına kavuşan Türk Cumhuriyetleri ile ülkemiz arasında bağımsızlık dönemlerinin ilk yıllarında eğitim alanında kayda değer çalışmalar yapılmıştır.Ancak,bu süreç başladığı gibi devam ettirilememiştir. Türk Cumhuriyetleri'ne kurulan eğitim müşavirlikleri ve eğitim ataşeliklerinin eğitim elçisi olarak üstlenmeleri gereken çok önemli ve anlamlı misyonları bulunmaktadır.Hali hazırda söz konusu birimlerin böyle bir görüntüden uzak oldukları görülmektedir.

Türk Cumhuriyetlerinin yer altı kaynaklarının zengin olması ve Müslüman olmaları nedeni ile, sanayisi gelişmiş ülkeler;müslüman olan bazı Ortadoğu ülkeleri ve diğer müslüman ülkelerin sürekli gündeminde kalmıştır.

Cumhuriyetin Kurucusu „Büyük Lider Atatürk;"Bugün Sovyetler Birliği dostumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını kimse bugünden kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan gibi parçalanabilir, ufalanabilir. Bugün elinde sınıksız tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lazımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprüleri sağlam tutarak. Dil bir köprüdür... İnanç bir köprüdür...Tarih bir köprüdür...

Köklerimize inmeli ve olayların böldüğü tarihimiz içinde bütünleşmeliyiz. Onların (soydaş Türk kardeşlerimizin) bize yaklaşmasını beklememeliyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gereklidir."diyerek Türk Cumhuriyetleri'nin önemine değinmektedir.

Bağımsız beş Türk Cumhuriyeti'nin halihazırdaki ve müteveffa liderleri de konuşmalarında sürekli örnek aldıkları liderin Atatürk ;ülkenin ise Türkiye Cumhuriyeti olduğu gerçeğidir.

Bütün bu faktörler bir araya geldiğinde Türk Cumhuriyetleri okul yönetimleri ile ilgili bir araştırma yapılmasını; aynı dil,din,soy,tarih,kültür birliğine sahip bir Türk olarak üzerimde borç kabul ettim.

Bu araştırmada,göndermiş olduğum elektronik posta ve mülakat sorularına cevap veren Türk Cumhuriyeti öğretmen,öğretim görevlisi ve diğer eğitimciler ile meslektaşım Dilek TOPRAK'a ve öğrencisi olmaktan grur duyduğum tez danışmanım Dr.Adil Serdar SAÇAN'a teşekkür ederim.

Temmuz,2008
Şinasi YILDIRIM
İstanbul

ŞEKİLLER

Sekil No

Sayfa No

1-Yönetici Roller ve Yeterlilikleri.....	72
2- Grafik-1- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin yüzölçümleri açısından karşılaştırılması.....	200
3- Grafik-2- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfus açısından karşılaştırılması.....	201
4- Grafik-3- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Gayri Safi Milli Hasıla-GSMH- açısından karşılaştırılması.....	202
5- Grafik-4- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin İnsan gelişim İndeksi-HDI-açısından karşılaştırılması.....	203
6- Grafik-5- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Zorunlu Eğitim açısından karşılaştırılması.....	204
7- Grafik-6- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Ortalama Okul Yaşam Süresi açısından karşılaştırılması.....	205
8- Grafik-7- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin okur-yazar olmayan vatandaşları oranları açısından karşılaştırılması.....	206

TABLÖLAR-ÇİZELGELER

1-Türkiye'nin Genel Görünümü.....	100
2-2007 HİE Faaliyet Türlerinin Dağılımı.....	111
3- 2008 HİE Faaliyetlerine Katılan Kurumlar ve Dağılımı.....	112
4- Türk Cumhuriyetleri Eğitim Öğretim Kurumları.....	132
5- Türk Cumhuriyetleri Öğretim Kurumlarında Görevli Personel Sayıları.....	133
6-Türk Cumhuriyetleri Eğitim Öğretim Kurumlarındaki Öğrenci Sayıları.....	134
7- Türk Cumhuriyetleri'nden Ülkemize Gelen Öğrenci Sayıları.....	139
8-Türkçe Öğretimi Seminerine Katılan Öğrenci Sayıları.....	140
9-Türkiye'de Açılan Türkçe Öğretim Merkezleri.....	140
10- Türk Cumhuriyetleri'nde Bulunan Türkçe Öğretim Merkezleri.....	141
11-Azerbaycan'ın Genel Görünümü.....	143
12-Türkmenistan'ın Genel Görünümü.....	156
13-Kazakistan'ın Genel Görünümü	164
14-Kırgızistan'ın Genel Görünümü.....	175
15- Özbekistan'ın Genel Görünümü.....	184

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRAC.....	vii
ÖNSÖZ.....	x
ŞEKİLLER	xii
TABLolar.....	xiii
İÇİNDEKİLER.....	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU.....	1
1.2. PROBLEM CÜMLESİ.....	10
1.3. ALT PROBLEMLER.....	11
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	11
1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	11
1.6.SINIRLILIKLAR.....	12
1.7.TANIMLAR.....	12
BÖLÜM II.....	15
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	15
2.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	16
2.1.1.Yurt İçinde Karşılaştırmalı Eğitimle İlgili Yapılan çalışmalar.....	16
2.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	29

2.2.1.Eğitim Yöneticilerinin Atanması ile ilgili Yapılan çalışmalar.....	33
2.2.2.Okul Yöneticisinin Yetiştirilmesi.....	36
2.2.2.1.İç Gelişmeler.....	36
2.2.2.2.Dış Gelişmeler.....	37
2.3.OKUL VE OKULUN ÖNEMİ.....	54
2.4.OKUL YÖNETİCİLİĞİNİN ÇOCUĞUN BAŞARI VE DAVRANIŞI ÜZERİNDEKİ ÖNEMİ.....	57
2.5.OKUL MÜDÜRLERİNİN GÖREVLERİ.....	60
1.5.1.Personelle İlgili Görevler.....	61
1.5.2.Öğrencilerle İlgili Görevler.....	61
1.5.3. Toplum-Okul liderliği İlgili Görevler.....	62
1.5.4.Öğretim ve Program geliştirme İlgili Görevler.....	62
1.5.5.Okulun Finansmanı ve Yönetimi İlgili Görevler.....	62
1.5.6.Okul Binaları İlgili Görevler.....	63
1.5.7.Genel Görevler.....	63
1.6.OKUL MÜDÜRLERİNİN ROL VE YETERLİKLERİ.....	70
1.6.1.Eğitimbilim Yeterlikleri.....	73
1.6.2.Eğitim Yönetimi Yeterlikleri.....	74
1.6.3.Temel Yeterlilikler.....	75
1.6.5.Denetim Yeterlikleri.....	76
1.6.6.Yürütme yeterlilikleri.....	78
1.6.7.Kişisel Özellikler.....	78
1.7.OKUL YÖNETİCİSİNDE BULUNMASI GEREKEN NİTELİKLER.....	81
1.8.EĞİTİM YÖNETİMİNDE KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM BİLİMİ.....	88

BÖLÜM III.....	98
YÖNTEM.....	98
BÖLÜM IV.....	99
BULGULAR VE YORUM.....	99
4.1.BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR....	99
4.2.TÜRK EĞİTİM TARİHİNDE EĞİTİM YÖNETİCİLİĞİ.....	101
4.3.BAĞIMSIZLIK ÖNCESİ ORTA ASYA TÜRK TOPLUKLARI İLE OSMANLI DEVLETİ EĞİTİM İLİŞKİLERİ.....	118
4.4.BAĞIMSIZ TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE TÜRKİYE CUMHURİYETİ EĞİTİM İLİŞKİLERİ.....	120
4.4.1.Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanları Konferansı.....	121
4.4.2.Türk Dünyası Rektörler Konferansı.....	124
4.4.3.İlgili Mevzuatlar.....	124
4.4.3.1.Kanunlar.....	124
4.4.3.2. Genelge.....	125
4.4.3.3.Yönetmelik.....	126
4.4.3.4.Yönerge.....	127
4.4.3.5. Şartname.....	129
4.4.4.Yurt Dışında Açılan Eğitim Kurumları.....	130
4.4.4.1.Ahmet Yesevi Üniversitesi (Kazakistan).....	135
4.4.4.2.Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi.....	135
4.4.4.3.Vakıf, Şirket, Dernek ve Şahıslar Tarafından Açılan Yükseköğretim Kurumları.....	136
4.4.4.4.İşbirliği Anlaşmaları.....	136
4.4.4.5.Diploma Denkliği.....	136
4.5.1. Milli Eğitim Bakanlığı (Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü).....	137
4.5.2.Milli Eğitim Şuraları.....	137
4.5.3.Büyük Öğrenci Projesi.....	137

4.5.1.Büyük Öğrenci Projesi Kapsamında Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar.....	140
4.5.1.1.TÖMER (Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi).....	140
4.5.1.2.YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu).....	141
4.5.1.3. T .C. Devlet Bakanlığı.....	142
4.5.1.4.Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü.....	142
4.5.1.5.Yerel Heyetler.....	142
4.5.1.6. TİKA.....	142
 4.6.AZERBAYCAN EĞİTİM SİSTEMİNİN TEMEL PRENSİPLERİ VE YASAL DAYANAKLARI.....	144
 4.6.1.Azerbaycan Eğitim Yönetimi İdare Birimleri.....	145
4.6.2.Okul Müdürlerine verilen Ünvanlar.....	148
4.6.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi.....	149
4.6.4.Diploma,Sertifika veya Yeterlik.....	149
4.6.5.Görevlendirme Süreci Ve Atama.....	150
4.6.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü.....	150
4.6.7.Okul Müdürlerinin Yönetimsel Sorumlulukları.....	151
4.6.8.Değerlendirme Süreçleri.....	153
4.6.9.Hizmet İçi Eğitim.....	153
4.6.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri.....	155
4.6.11.Azerbaycan Eğitim Bakanlığı Adı.....	155
 4.7. TÜRKMENİSTAN EĞİTİM SİSTEMİNİN TEMEL PRENSİPLERİ VE YASAL DAYANAKLARI.....	157
 4.7.1.Türkmenistan Eğitim Yönetimi İdare Organları.....	157
4.8.2.Okul Müdürlerine verilen Ünvanlar.....	160
4.7.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi.....	160
4.7.4. Diploma,Sertifika veya Yeterlik.....	160
4.7.5.Görevlendirme Süreci ve Atama.....	161
4.7.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü.....	161
4.7.7.Okul Müdürlerinin Sorumlulukları.....	161

4.7.8.Değerlendirme Süreçleri.....	163
4.7.9.Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme).....	163
4.7.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri.....	163
4.7.11. Türkmenistan Eğitim Bakanlığı.....	163
4.8.KAZAKİSTAN EĞİTİM YÖNETİMİNİN YASAL DAYANAKLARI....	165
4.8.1. Kazakistan Eğitim Yönetimi İdare Organları.....	165
4.8.2.Okul Müdürlerine verilen Ünvanlar.....	170
4.8.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi.....	170
4.8.4. Diploma,Sertifika veya Yeterlik.....	171
4.8.5.Görevlendirme Süreci ve Atama.....	171
4.8.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü.....	171
4.8.7.Okul Müdürlerinin Sorumlulukları.....	172
4.8.8.Değerlendirme Süreçleri.....	173
4.8.9.Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme).....	173
4.8.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri.....	173
4.8.11. Kazakistan Eğitim Bakanlığı.....	174
4.9. KIRGIZİSTAN EĞİTİM YÖNETİMİNİN YASAL DAYANAKLARI...	176
4.9.1.Kırgızistan Eğitim Yönetimi İdare Organları.....	178
4.9.2.Okul Müdürlerine Verilen Ünvanlar.....	179
4.9.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi.....	179
4.9.4. Diploma,Sertifika veya Yeterlik.....	179
4.9.5.Görevlendirme Süreci ve Atama.....	180
4.9.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü.....	180
4.9.7.Okul Müdürlerinin Sorumlulukları.....	180
4.9.8.Değerlendirme Süreçleri.....	181
4.9.9.Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme).....	182
4.9.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri.....	183
4.9.11.Kırgızistan Eğitim Bakanlığı.....	183
4.10.ÖZBEKİSTAN EĞİTİM YÖNETİMİNİN YASAL DAYANAKLARI...	185

4.10.1.Özbekistan Eğitim Yönetimi İdare Organları.....	185
4.10.2.Okul Müdürlerine verilen Ünvanlar.....	192
4.10.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi.....	192
4.10.4. Diploma,Sertifika veya Yeterlik.....	193
4.10.5.Görevlendirme Süreci ve Atama.....	193
4.10.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü.....	194
4.10.7.Okul Müdürlerinin Sorumlulukları.....	194
4.10.8.Değerlendirme Süreçleri.....	197
4.10.9. Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme).....	197
4.10.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri.....	198
4.10.11.Özbekistan Eğitim Bakanlığı.....	198
4.11.İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	199
4.11.1.Eğitim Yönetiminin İdare Organları.....	207
4.11.2.Okul Müdürlerine Verilen Ünvanlar.....	207
4.11.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi.....	208
4.11.4.Diploma,Sertifika Veya Yeterlik.....	208
4.11.5.Görevlendirme Süreci ve Atama.....	208
4.11.6.Okul Müdürlerinin Statü Ve Rolü.....	210
4.11.7.Okul Müdürlerinin Sorumlulukları.....	211
4.11.8.Değerlendirme Süreçleri.....	212
4.11.9.Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme).....	212
4.11.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri.....	213
4.11.11.Eğitim Bakanlıkları.....	216
BÖLÜM V.....	217
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	217
5.1.AZERBAIJAN	217
5.2.TÜRKMENİSTAN	218
5.3.KIRGIZİSTAN.....	218
5.4.ÖZBEKİSTAN.....	119

5.5.KAZAKİSTAN.....	220
5.6.ÖNERİLER.....	221
5.6.1.Araştırmacılara Öneriler.....	222
KAYNAKÇA.....	223
EKLER.....	233
EK-1.....	233
EK-2.....	242

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde Problem Durumu, Problem Cümlesi, Alt Problemler, Sınırlılıklar ve araştırma ile ilgili bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1.PROBLEM DURUMU

Yönetim Biliminin tarihsel seyri hakkında araştırmacılar arasında görüş birliği yoktur.Bazı araştırmacılar,Yönetim Biliminin ortaya çıkışını insanın yeryüzündeki serüveni ile başladığını iddia ederken bazı araştırmacılar da muhtelif tarihler ve dönemler ileri sürerek yapılan çalışmaları kategorize etmişlerdir.

Yönetim biliminin temel kuramlarının geliştirilmesi endüstri devrimi ile başlasa da, yönetim çok eskilere kadar dayanan eski bir bilimdir.(Erdoğan,2004,s.8)

Yönetim ile ilgili ilk fikirlere Antik Yunan'da rastlanır. Sokrates, Platon ve Aristoteles,yönetimi insanların en iyi yaşamı gerçekleştirme de araç olarak görürler. (<http://www.mufettisler.net/makale/makalelercelal/>)

Yönetim Biliminin tarihsel sürecini sınıflandıran,kategorilere ayıran araştırmacılar da olmuştur.

I. Bilimsel Çalışmalar Öncesi Dönem: Eski Mısır'da piramitlerin bir esir ordusunun yardımıyla yapılması, büyük bir eşgüdüm eseri ortaya çıkarılmıştır. Piramitlerin taşları millerce uzaktaki Aşağı Nil dolaylarındaki taş ocaklarından çıkarılmış ve orada parçalanarak şekillendirilmiştir. Bu büyük eserin sahibi olan Mısırlıların, yönetimin bazı ilkelerini bildikleri kuşkusuzdur. Eski Babil'de Hammurabi Kanunları yönetsel düşünceye ilişkin birçok izleri yansıtır.

II. Yönetimde Klâsik Kuramcılar Dönemi: Bilimsel Yönetim ve Taylor: Klâsik akım içerisinde Friedric W. Taylor'un 1895 yılında yayınladığı "Parça Başı Sistemi" makalesi Yönetim bilimine önemli katkılar sağlamıştır. Taylor 1911'de "Bilimsel Yönetim İlkeleri" adlı kitabını yayınladı. 1924'te yapılan Uluslar Arası Yönetim Kongresiyle Bilimsel Yönetim uluslar arası bir nitelik kazanmıştır. Fransa'da yayınlanan "Genel ve Endüstriyel Yönetim" adlı eseriyle Henri Fayol bu akımın Amerika dışındaki öncülerinden biriydi.

Yönetim Kuramı temsilcilerinden birisi de yönetim süreçlerini bir bütün olarak düşünen ve bunları POSDCORB olarak formüle eden Luter Gulick'tir. Bu yazara göre yönetim süreçleri; plânlama, örgütleme, personel alma, yönettme, eşgüdümleme, rapor etme ve bütçeleme şeklinde sıralanmaktadır.

(<http://www.mufettisler.net/makale/makalelercelal/>)

Yönetim kuramında yer alan bir başka kuramcı da Lyndall Urwick'tir. Urwick'e göre tepeden tabana açık ve net bir otorite çizgisi olmalıdır. Bu durum bilinmeli ve tanınmalıdır. Her konumun görevleri, yetki ve sorumlulukları ve diğer konumlarla ilişkileri yazılı olarak tanımlanmalı ve ilgili herkese bildirilmelidir. Yetki sorumluluk denkliği uygulanmalıdır. Denetim alanı beş kişiyi aşmamalı, en fazla altı olmalıdır. Çünkü yönetici sadece astları değil aynı zamanda onlar arasındaki karşılıklı ilişkileri de denetlemek zorundadır . 1864-1920 yılları arasında yetişmiş olan Alman toplum bilimcisi Max Weber "Protestan ahlâkı ve Kapitalizmin esprisi adlı eserinde "Bürokrasi" konusunda ortaya attığı görüşlerle örgüt ve yönetim konusunda, alana önemli katkılarda bulunmuştur. Özellikle 1950'den sonra Amerika'da keşfedilmesiyle birlikte Weber'in ünü yayılmıştır .

III. Neo Klâsik Kuramcılar Dönemi: 1920'li yıllarda bilimsel ve genel yönetim kuramlarının varsayımlarını denemek üzere ABD'de Chicago kenti yakınlarındaki Hawthorne kasabasında yerleşik bulunan Western elektrik şirketinde yapılan ve uzun yıllar süren çalışmalar sonucunda oluşmuştur. Elton Mayo'nun yürüttüğü bu

araştırmaların en önemli sonucu, insan, doğal grup ve doğal liderleri ile insan ilişkilerinin öneminin yönetsel anlayışta önem kazanmasıdır.

IV. Çağdaş Yönetim Kuramcılar Dönemi (Sistem Yaklaşımçıları): Klâsik ve Neoklâsik örgüt kuramcılarının üzerinde durmadıkları bir nokta "Sistem Yaklaşımında" vurgulanmaktadır. Bu nokta, formal bir örgütün kuramsal boyutu ile insan boyutu arasındaki uyumsuzluktur. Barnard 1938 yılında yayınladığı "Yöneticinin İşlevleri" adlı eserinde örgüt ve yönetimin ilk çağcıl ve kapsamlı açıklamalarını yapmıştır. Barnard, örgütü bireylerin gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan, iş birliğine dayalı etkileşimlerden oluşan dinamik bir toplumsal sistem olarak tanımlamıştır.(<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/150/kayikci.htm>)

Şüphesiz,yönetim bilimi içinde Türklerinde çok mühim bir yeri vardır.Hatta bu alanda eşsiz ve özgün modelleri de biz Türkler bulmuşuz.

Erdoğan (2004)Okul Yönetimi Öğretim Liderliği adlı kitabında,yönetim bilimi içinde Türklerin de çok önemli bir yer tuttuğunu,Osmanlı Devleti'nde örgütlenme ve yönetim adına başarılı ve özgün uygulamaların olduğunu, çağın ölçülerine göre büyük bir imparatorluğın kurulması ve uzun yıllar yaşatılmasının altında etkili bir yönetim anlayışı yattığını,hatta bu alanda yöneticiliğin "Enderun" adıyla bilinen eşsiz okulunun bile kurulduğunu belirtmektedir. (Erdoğan,2004,s.23)

Aynı araştırmacı Türk eğitimcilerin yönetime ilişkin değerli eserler de meydana getirdiğini,Balasagunlu Yusuf "Kutadgu Bilig" adlı eserinde yöneticileri ; "Beylerden bilgili olanlardır ki iyi yasalar koymuşlardır. Bilgili, akıllı bey, bilgili kişileri kendisine yakın tutar", şeklinde tarif ettiğini;Farabi'nin, "Erdemli Kent" isimli eserinde,"devlet başkanının milletinin eğitimcisi olması gerektiği" tespitinde bulunduğunu belirtmiştir.

Gazali'nin (XI. yüzyıl) de yönetim ve yöneticilere ilişkin fikirler geliştirdiğini, Gazali'nin, yöneticiliğin bilim ve uygulama temeline dayanması gerektiğini ileri sürdüğünü,yönetimde danışmanın önemini vurguladığı ve sultanların ülkeyi yönetirken bilginlere danışması gerektiğini önerilerinde bulunduğunu;XI. yüzyılda yaşamış olan ünlü devlet adamı Nizamülmülk'ün de "Siyasetname" adlı eserinde

yöneticilerin şikâyet kapısını açık bulundurması, kendisine yakın kişilerin durum ve davranışlarını kontrol etmesi, kararları belirli bir istihbarata dayandırarak vermesi, iş ve görev dağıtımını yaparken çok dikkatli olması, iyi bir haberleşme düzeni kurması, etraflarında danışman bir kadro bulundurması,iş ve görev dağıtımını yapılırken çok dikkatli olunması. "Bir iş iki kişiye verilmemeli, aksi halde o iş yapılmaz. Diğer taraftan bir kişiye iki iş verilmemeli, şayet verilirse bu kez de toplumda işsizler çoğalır. En iyisi iş ve görev dağıtımını en uygun biçimde yapmak, herkesin iş güç sahibi olmasına çalışmak, görevleri ehil ve layık ellere vermektir: Kişiliksiz, faziletsiz kişilere büyük görevler verilirse bilgili, asil, faziletli kişiler kenara itilmiş demektir"şeklinde önerilerde bulunduğunu Akyüz'e dayandırarak (Akyüz,1982) belirtmektedir.

Diğer taraftan İbn-i Haldun'un, XIV. yüzyılda yazdığı "Mukaddime" isimli eserinde, hükümdarların yanında elde ettiği deneyimlere dayanarak yönetim alanında önemli fikirler ileri sürdüğünü, Devletin mahiyeti, çeşitli aşamaları, zayıflama ve yıkılması, askeri ve mülki makamların sınıflandırılması, barış ve savaş zamanlarında yönetim ilkeleri, hükümdarın kıyafet ve davranışı, başarısızlık nedenleri, liderlik koşulları, lider- grup ilişkileri gibi konuları incelediğini;XVIII. yüzyılda yaşayan Defterdar Sarı Mehmet Paşa'nın da yazdığı bir eserle yöneticilere çok değerli öğütler verdiğini, başarılı ve başarısız yönetim şekillerini karşılaştırarak, sadrazamın göstermesi gereken davranışlar, yöneticiden beklenen davranışlar, istihbarat ve danışmada bulunma, yönetici ve maiyetin iyi ve kötü huylan, yönetimde yeniden düzenleme ihtiyacını anlattığını, Devletin başarısını her düzeydeki yönetici kadronun başarısına bağladığını ifade ettiğini,Ziya Bursalıoğlu'na dayandırarak belirtmektedir. (Erdoğan,2004,s.24)

Cumhuriyet Döneminde ise yönetim alanında kurumsallaşma çalışmaları görülmektedir.

I. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) Uzmanlık Programı

II. Merkezî Hükûmet Teşkilâtı Araştırma Projesi (MEHTAP)

III. MEB'nin Hizmetiçi Eğitim Çalışmaları

IV. Üniversiteler

Yönetim Biliminin ortaya çıkışı hakkında araştırmacılar tarafından görüş birlikteliği bulunmadığı gibi; eğitim yönetiminin tarihsel seyri hakkında da görüş birliği bulunmamaktadır. Ancak, eğitim yönetiminin tarihsel süreç içerisinde sosyal bilimlerin alt birimi olduğu, sosyal bilimlere paralel gelişme gösterdiği hakkında araştırmacılar arasında görüş birliği mevcuttur. Eğitim yönetiminin gelişimi modern sosyal bilimler ve yönetim biliminin tarihi gelişimine paralel bir evrim geçirmiştir.

Eğitim yönetimi tarihsel süreç içerisinde, kendine özgü bir kuramsal temel ve bakış kazanıncaya kadar sosyal bilimlerin değişik disiplinlerinden yararlanmak durumunda kalmıştır. Özellikle işletme sektöründe geliştiren araştırmalar eğitim yönetimi alanına uygulanmaya çalışılmıştır. İşletme sektörünün başlangıçta Taylorizmin etkisinde insan-makine modeliyle insana yaklaşması ve anlamaya çalışması, eğitim örgütlerinin de aynı bakış açısıyla anlaşılabilirliğini düşündürmüştür. Okullar fabrika, öğretmenler makine, öğrenciler ürün olarak düşünülmüştür. (<http://www.mufettisler.net/makale/makalelercelal/>)

Şimşek'e göre de ilk kuramsal çalışmalar, yani Taylor'ın ABD'de bilimsel yönetim ve Max Weber'in Avrupa'da bürokrasi alanında geliştirdikleri ilkeler, ABD'de Raymod Callahan tarafından okul örgütlerinin anlaşılmasına uyarlanmıştır. Okul örgütleri akılcılık ve verimlilik ilkelerine göre analiz edilmeye çalışılmıştır (Hoy, 1994, s. 182) (<http://www.hasansimsek.net/>)

Bilimsel bir yaklaşım olarak eğitim yönetiminin tarihi oldukça yeni olduğundan, eğitim örgütlerinde okul müdürlerinin ve yöneticilerinin eğitim yönetimi formasyonuna sahip olmaları gerektiğine dair yaklaşımların tarihi de çok eskilere dayanmamaktadır. Owens'ında belirttiği gibi (Owens, 1987) büyük oranda, eğitim yönetimi öğretiminin kendisini bilimsel düşünce ve araştırma akımından soyutlamış olmasından dolayı, bu yüzyılın ortalarına kadar bir çalışma alanı olarak, yönetim evriminden etkilendi. En prestijli üniversitelerdeki eğitim bölümleri bile kendi kampuslarındaki işletme okulları veya davranış bilimleri bölümleriyle hemen hemen hiç ilişki kurmamışlardır.

Her ne kadar eğitim yönetiminin tarihsel süreç içerisindeki seyrine baktığımız zaman, Ziya Bursalıoğlu'na göre eğitim yönetimi alanında ilk terimlere , Roma kaynaklarında rastlandığı ve Romalıların okul yöneticiliğini önemseyip ve geliştirdikleri(Bursalıoğlu, 1997:14). açıklansa da bilimsel olarak incelenmeye başladığı tarihler oldukça yenidir.

Eğitim yönetimi, "bilimsel" bir disiplin olarak yarım yüzyılı geride bırakmaktadır. ABD'de 1950'lerde kurulan National Council of Professors of Educational Administration (NCPEA) ve University Council for Educational Administration (UCEA), düzenlemiş olduğu bir takım etkinliklerle alanın "kuramsal" temellerinin oluşmasına ve eğitim yönetiminin bilimsel bir nitelik kazanmasına büyük katkılar sağlamıştır.(Turan, ve Şişman, 2000,s.69)

Halen alanda en önemli iki dernek olan bu kuruluşlar, uluslararası bilimsel çalışmalara devam etmekte, alanla ilgili hem kuramsal hem uygulamaya ilişkin üretilen bilginin temel kaynağını oluşturmaktadır. Bu meslek kuruluşlarının öncülüğünde 1950'lerden başlayarak eğitim yönetimini derinden etkileyen entelektüel bir eğilim, Teori Hareketi (theory movement) olarak adlandırılmış olup halen bu akımın etkileri devam etmektedir.

(<http://www.mufettisler.net/makale/makalelercelal/>)

Okul müdürleri ile ilgili yapılan araştırmalara baktığımız zaman sürekli bir gelişme ve yenileşme evrimi geçirdiği görülmektedir.

1800' lü yılların başında okullar bu günkü bildiğimiz anlamda müdürlere sahip değildi. Öğretmenler yönetim, memurluk, bakım ve koruma görevlerini kendileri yürütmekteydiler. Daha sonraki yıllarda okullara müdürler görevlendirilmeye başlandı (Champell ve diğ., 1970). Okullar günümüzdeki büyüklüklerine ulaşmadan önce okul müdürlerinin, okul binasının eğitim öğretime açık tutulması, binanın ısıtılması, öğrenci disiplin işlemleri, öğrencilerin kaydedilmesi ve programın yapılması gibi küçük görevleri vardı. Bu nedenle okul müdürleri ile öğretmenlerin görevleri arasında çok önemli farklar yoktur.(Yavuz,2005,s.658)

Eğitimde yöneticiliğin meslekleşme ve kurumlaşmasında en büyük engel, öğretmenlik ve yöneticilik görevleri ve değerlerinin karşılaştırılması olmuştur. Bu karışma öğretmen-yönetici tipinin doğmasına ve aynı kişinin değişik iki değer sisteminin gerektirdiği rolleri oynamasına yol açmıştır. Bu rollerin aykırı düştüğü durumlarda meydana gelen rol çatışmaları, eğitim yöneticisinin gücünü azaltmış, yıpranmasını artırmıştır.(Bozkurt,2005,s.1-2)

Ülkemizde de öğretmen ve öğrenci sayıları az olan bazı okullarda müstakil okul müdürlükleri yerine, aynı zamanda bir öğretmen olarak da görev yapan müdür yetkili öğretmenlik uygulaması bu gün de devam etmektedir.1900'lerden sonra artan okul büyüklüklerine paralel olarak, okul müdürlerinin de sorumlulukları arttı ve okulun başöğretmeni görevleri sona ererek, okulun lideri haline geldiler. Artan öğretmen ve öğrenci sayıları karşısında teftiş rolünün de bir bölümünü üstlendiler ve okul müdürleri personel gelişimi, toplumla ilişkiler, öğretimin teftişi ve yöneticilik görevlerini yerine getirmeye başladılar. 1920'lerde okul müdüründen okulda belirli değerler oluşturması beklenmekteydi. O dönemde okul müdürlerinden beklenen roller; ruhani lider, bilimsel yönetici, sosyal lider ve ağırbaşlı lider metaforları ile açıklanabilir.1930'larda okul müdürü bir finans yöneticisi olarak görüldü. 1940'larda okul müdürünün demokratik lider rolü ön plana çıktı. 1950'lerden önce eğitim yönetimi alanında bilimsel araştırmalar yönünden yetersizdi. Alan yazındaki çalışmalar daha çok önceki yöneticilerin kişisel tecrübelerinden, ideolojik görüşlerden ve bir işin nasıl yapılacağını gösteren birtakım talimatlardan ibaretti. 1950'lerde okul müdürünün okuldaki uygulamalarındaki yasal lider rolü ön plana çıkarıldı.1960'larda müdürlerin rolü, daha bürokratik hale geldi ve 1970'lerde okul müdürünün insan ilişkilerini düzenleyici rolü ön plana çıktı. 1980'lerde 1990'larda beklenen yöneticilik rolünün aksine okul müdürlerinin öğretimsel liderlik rolleri ön plana çıkmıştır (Beck ve Murphy, 1993; Haynen, 1973; Blase ve Kirby, 2000; Sergioivanni, 2001). (Yavuz,2005,s.658)

Okul Müdürlerinin Liderlik rolünü üstlenmesi gerektiğine dair yaklaşımların gerekçeleri ise çok anlamlıdır.

Eğitim sistemlerini yenileştirmeye yönelik çalışmalar, insan kaynağının geliştirilmesi üzerinde odaklandı. Eğitim sistemlerinin en değerli iki temel insan gücü kaynağının

öğretmen ve okul yöneticisi olduğu kabul edildi. Küresel rekabetin hızlanması, okulların kalite konusundaki sorumluluğunu büyük ölçüde değiştirdi. Bu sürecin başarılı yönetilmesinde okul yöneticisinin kilit rolü ve önemi ortaya çıkmaya başladı. Eğitim yöneticisinin, önünde duran güçlüklerle mücadelesinde, onun bazı beceri ve yeteneklere sahip olması zorunlu hâle geldi. Daha kaliteli bir eğitimin okul yöneticilerinin liderlik yeterliklerine bağlı olduğu görüldü.

(Çelik'ten akt.:Cemaloğlu,2007,s.74)

21. yy.da büyük bir değişim süreci yaşanırken, bu değişim sürecinden liderlik olgusunun da etkilenmemesi mümkün değildi. Liderlik kavramını çok çeşitli biçimlerde tanımlamak, aslında bu kavramla ilgili olarak kapsamlı ve genel kabul gören bir tanımlamanın zor olduğunu gösterir (Büyükçolak, 1997). Bu da doğal olarak kişi veya toplumların kendi bakış açılarından ve koşullarından kaynaklanır.Ancak bir liderde olması gereken nitelikler ve özelliklerin ana hatlarıyla da olsa genel bir çerçeve içinde belirlenebileceği; liderin davranış biçimi, izleyeceği strateji,amaç ve hedefleri gibi hususların ortaya konulabileceği akademik çevrelerce kabul edilmektedir (Solok, 1997). Bunlara paralel olarak örgütsel ortamla ilgili yapılan araştırmalar, işgörenlerin, ise dayalı yasadıkları olumsuz durumların sebebi olarak, örgüt yöneticilerinin davranışlarının etkili olduğunu göstermektedir (O'Driscoll ve Beehr, 1994). Eğitim örgütlerinde yapılan araştırmalar, okul yöneticilerinin liderlik davranışları ile öğretmenlerin güdülenme, moral ve iş doyumu düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (Kabadayı, 1982). Diğer alanlarda yapılan araştırma sonuçları da, işgörenin çalıştığı örgütsel ortam ve yöneticinin liderlik stilinin, işgörenleri destekleyici ya da engelleyici özellikler gösterdiğini ortaya koymaktadır (Duxbury ve diğerleri, 1984; Bakker ve diğerleri, 2000).Carmeli ve diğerleri (2006) ve Carmeli ve diğerleri (2006) yaptıkları araştırmalarda, örgüt yöneticisinin liderlik davranışlarının, işgörenlerin yenileşmeye ilişkin davranışlarını etkilediğini, üst yönetimin liderlik davranışlarının, örgütün performansını artırdığını saptamışlardır. Örgütsel amaçları gerçekleştirmede biçimsel anlamda yöneticiler etkin olduğu gibi doğal anlamda da liderler etkindir. (Cemaloğlu,2007,s.74)

Okullaşma oranlarının ve öğrenci sayısının hızla yükselmesi eğitim felsefelerindeki ilerici gelişmeler ve kamu kaynaklarında verim etkeninin ağırlık kazanması; sadece eğitim yöneticilerine duyulan gereksinimi artırmakla kalmamış, onların bu makam ve göreve daha iyi hazırlanmalarını da zorunlu kılmıştır. Okul ve eğitim yöneticilerinin yönetimin yalnız alışlagelmiş ve statik değil, dinamik boyutunda da bilgili ve becerili olmaları aranmaya başlamıştır. Örgüt yapısının temel öğeleri, insan ilişkilerinin değişik biçimleri, lider davranışının özellikleri, rasyonel karar sürecinin aşamaları ve kamu ekonomisinin incelikleri gibi alanlardaki yeterlikler; eğitim ve okul yöneticilerinde aranan nitelikler olmaya başlamıştır.

(Bursalıoğlu,1991,s.104-105). (Bursalıoğlu'dan akt.:Cemaloğlu,2007,s.74)

Eğitim sisteminde son yıllarda, eğitim yönetiminin bir bilim olarak algılanması, yöneticinin örgütsel amaçların gerçekleştirilmesini sağlayan bir eğitim lideri olarak kabul edilmesi, bu alanın uzmanlık gerektirdiğinin bilinmesi, eğitim yöneticiliğinin bir meslek haline getirilmesi gerekliliği, yönetici adaylarının objektif ölçülerde seçilmesi, eğitim yöneticisinin lisans üstü ve hizmet içi eğitimle yetiştirilmesi, özlük haklarının eğitim düzeylerine göre düzenlenmesi, yetki ve sorumluluk dengesinin sağlanması günden güne önem kazanmaktadır (Taymaz, 2003,s.90). (akt.:Cemaloğlu,2007,s.74)

Okulun yapı ve yönetiminde meydana gelen değişimler, kuşkusuz okulu yöneten yöneticinin rollerini de önemli ölçüde değiştirmiştir. Okul yöneticisi küreselleşme, enformasyon teknolojisi, örgütsel öğrenme ve Toplam Kalite Yönetimi gibi yeniliklerin karşısında yeni roller üstlenmek zorunda kalmıştır. Bu da her şeyden önce yeni bir misyon, vizyon ve liderlik davranışını gerektirir (Cemaloğlu,2007,s.74)

Hesapçıoğlu'nun "Postmodern Çağda Eğitim Yönetimi ve Eğitim Örgütü" adlı çalışmasında, örgütsel açıdan postmodernizmin eğitime ilişkin sonuçları ile eğitim yönetimi açısından sonuçları incelenmiştir: Yeni üretim paradigmasının ana motifi, aydınlanmış, öğrenen, kendini tanıyan, bağımsız ve böylece yenilikçi bir eğitim örgütü oluşturmaktır. Bu amaca ulaşmak için gerekli olan sistematik, plânlı süreç "örgüt geliştirmedir". Böyle bir toplumda örgüt kendisini "öğrenen bir örgüt" olarak tanımlar. Bu tür bir okulda yöneticilerin ve öğretmenlerin rolleri yeniden

tanımlanmaktadır. Otonom, öğrenen bir örgütte yöneticilerin rollerini şu şekilde açıklamaktadır: İzole olmuş okul yöneticileri geri plâna kaymakta, takımda çalışan yöneticiler ön plâna geçmektedir. Yöneticiler artık her şeyi önceden bilen ve astlarını sadece kontrol eden kişiler değil, aksine öğrenim süreçlerini başlatan, astların yeteneklerini ve yaratıcılıklarını örgütün amaçlarının gerçekleşmesi yönünde destekleyen kişidir. Özetle, onun rolü yöneticilikten liderliğe kaymaktadır. Geleceğin eğitim örgütlerinde önemli olan iki faktör verimlilik ve yeniliktir. Bunu sağlayacak eğitim yönetimi, kendisini iletişimsel bir süreç olarak algılar; bireyin, örgütün ve toplumun ihtiyaçlarını ve gereklerini kabul eder, kendini geliştirir ve koordine eder (Can ve Çelikten, 2000, sayı.148).

Bahsedilen gerekçeler neticesinde Eğitim Yönetimi alanındaki kurumsallaşma ve bilimsel zemin arama çalışmaları hız kazanmıştır.

Eğitim boyutu içinde beşeri bilimlerden, yönetim boyutu içinde sosyal bilimlerden yararlanan eğitim yönetimi hızla gelişmiş ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Büyük Britanya, Avustralya gibi ülkelerde eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi, üniversite programlarında yer almıştır ve sonuçta, bu tür yöneticilik için belli diploma ve dereceler istenmeye başlanmıştır. Bu yaklaşımı gerçekleştirememiş ülkelerin eğitimi ve okul sistemlerinde ise, üstlerine ve kurallara en uyumlu kişilerin yönetim görevlerine getirilmesi evrensel bir uygulama olagelmıştır (Bursalıoğlu, 1991, 105. Akt.:Bozkurt, 2005, s.2)).

Bursalıoğlu'nun belirttiği gibi Eğitim Yönetimi alanında ilk doktora dereceleri 1905 yılında A.B.D.'de verilmiş olmasına rağmen; eğitimin bu dalı, 20. yüzyılın ikinci yarısı sonlarına doğru ileri ülkelerde tanınmış ve yerleşmiş bulunmaktadır. Nitekim, Ülkemizde de, bu dalda ilk doktora dereceleri 1970 yıllarında verilmiştir.(Bozkurt, 2005, s.2)

1.2.PROBLEM CÜMLESİ

"Türkiye İle Orta Asya Türk Cumhuriyetlerindeki okul yöneticilerinin yetiştirilme ve atanma süreçlerinde izlenen yol ve ölçütler nelerdir" sorusu bu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Problem daha ayrıntılı olarak, aşağıda alt problemler biçiminde düzenlenmiştir.

1.3.ALT PROBLEMLER

1-Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetlerindeki okul yöneticilerinin yetiştirilme ve atanma süreçlerinde izlenen yollar ve kullanılan ölçütler nelerdir?

2- Araştırma konusu olan Orta Asya Türk Cumhuriyetlerindeki okul yöneticilerinin yetiştirilme ve atanma süreçlerinde izlenen ölçütlerin karşılaştırmalı analizinden ülkemiz için ne gibi sonuçlar çıkartılabilir?

1.4.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı,Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan,Türkmenistan, Kırgızistan,Özbekistan ve Kazistan Cumhuriyeti okul müdürlerinin atama ve yetiştirilme süreçlerinin incelenmesidir.

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Eğitim yönetimi ve okul yöneticiliği ile ilgili karşılaştırmalı eğitim alanında ülkemiz araştırmacıları tarafından bir çok araştırmalar yapılmıştır.Bu araştırmaların bir çoğunun A.B.D ,AB ve diğer ülkelerin eğitim yönetimlerine dair olduğu görülmektedir.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Batılılaşma Hareketleri çerçevesinde, "Eğitimde Reform" çalışmaları Türk nüfusun yoğunlukta olduğu coğrafi bölgelerle bugünkü Türk Cumhuriyetleri'ne de "Ceditçilik" olarak yansımıştı.SSCB'nin bünyesinde geçirilen zaman dilimi içindeki eğitim yönetimi süreci ile bağımsızlıktan sonraki eğitim yönetimine ilişkin politikaların bilinmesi önem kazanmaktadır.

Atatürk'ün 1933 yılında Türk Cumhuriyetlerinin önemine binaen işaret ettiği hususiyet;Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile dil,din,ırk,kültür,tarih birliği ve Türkiye

Cumhuriyeti'nin Türk Cumhuriyetlerini tanıyan ilk ülke olması sebebiyle eğitim alanında yapılan ve yapılacak olan çalışmaların amacına ulaşması için Azerbaycan,Kırgızistan,Türkmenistan,Özbekistan ve Kazakistan eğitim yönetimi uygulamalarının tanınması önem arz etmektedir.

1.6.SINIRLILIKLAR

1-Bu araştırma Türkiye ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri,Türkmenistan, Özbekistan,Azerbaycan,Kırgızistan,Kazakistan ile sınırlıdır.

2-Bu araştırma Türkiye ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerindeki devlete bağlı ilköğretim ve lise düzeyindeki okulların yöneticileri ile sınırlıdır.

1.7.TANIMLAR

Bu araştırma raporunda aşağıdaki kavramlar, aşağıda tanımlandıkları anlamda kullanılmıştır.

Eğitim Yönetimi: Eğitim örgütlerinde eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere bir araya gelen eğitim işgörenleri ile diğer kaynakları örgütleyip, eşgüdümleyerek eyleme geçirme sürecidir (Başaran, 1983: 13).

Toplumun eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan yapıları etkili işletme, geliştirme ve yenileştirme sürecine Eğitim Yönetimi denir.

<http://tebesirtozu.blogcu.com/>

Eğitim yöneticiliği, eğitimle ilgili kuruluşların ve okulların, amaçlarına ulaşabilmeleri için, insan ve ilgili araç ve gereçlerin en etkili bir biçimde yerleştirilmesini ve kullanmasını inceleyen bir bilim dalıdır.

Okul yöneticiliği, eğitim yöneticiliği içinde yer alır ve belli bir düzeydeki okul ve okulların amaca en uygun ve etkili bir biçimde nasıl çalıştırılabileceği ile ilgili ilke ve teknikleri inceler.Okul yöneticiliği de, kendi içinde bölümlenebilmekte ve İlkokul

Yöneticiliği, Orta Okul Yöneticiliği, Yüksek Okul Yöneticiliği gibi adlar almaktadır (Binbaşıoğlu, 1975: 3).

Okul yöneticisi denince akla genel olarak okul müdürü gelir. Ancak okul müdürünün dışında başka okul yöneticileri de vardır. Müdür yardımcıları, zümre, şube başkanları, belirli konularda görev yapan koordinatörler de okul yöneticileri olarak nitelendirilirler. (Erdoğan, 2000, s.89)

Okul yöneticisi, çalışanlar arasında iletişim kurma, çalışanları eş güdümleyen ve sonuçta bütün yapılan etkinlikleri değerlendirerek okul örgütünü etkili ve başarılı düzeye ulaştırmaya çalışan kişidir. Hüseyin Başar. Eğitim Denetçisi. Ankara.PEGEM Yayınları, 1995, s.29.

Okul müdürü,İlköğretim Okulu,demokratik eğitim-öğretim ortamında diğer çalışanlarla birlikte müdür tarafından yönetilir.Okul müdürü;ders okutmanın yanında kanun,tüzük,yönetmelik,yönerge,program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye,okulu düzene koymaya ve denetlemeye yetkilidir.Müdür,okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden,değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumludur.Okul müdürü görev tanımında belirtilen diğer görevleri de yapar.(İ.K.Y,2003,s.21)

“Müdür” herhangi bir okula müdür olarak atanan bir öğretmeni anlatır. mktup.mebnet.net/yasal-duzen/ae79-90.doc

Okul Müdürü,okuldaki madde ve insan kaynaklarını en verimli biçimde kullanarak, okulun amaçlarını gerçekleştirecek şekilde harekete geçiren ve yasal yetkiye bağlı olarak görev yapan kişidir. <http://tebesirtozu.blogcu.com/2008070/>

Okul yönetimi,eğitim yönetiminin sınırlı bir alana yani okula uygulanmasıdır (Bursalıoğlu,1994).

Yetiştirme: Belirli kademelerdeki belirli işleri yapabilmek için gerekli olan bilgi, yetenek ve davranışların kazandırılması sürecidir (Peker, 1995: 33).

Yönetim: Bir örgütte, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirecek işleri yapmak için bir araya getirilen insanları örgütleyip eşgüdümleyerek eyleme geçirme sürecidir (Başaran, 1989: 14).

Yönetim,değişen durumlarda bozulan dengelerin eskisinden farklı biçimde kurulması sürecidir (Açıkalın,1994).

HDI: İnsan Gelişim İndeksi.

(Bozkurt,2005,s.123-126)

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Karşılaştırmalı eğitim alanında, çeşitli ülkelerin eğitim sistemlerinin yönetsel ve yapısal boyutunu incelemeye dönük yurt içinde ve yurt dışında bir çok araştırmanın yapıldığı bilinmektedir. Karşılaştırma yapılan ülkelerin tarihsel seyrine bakıldığında her yönü ile bağımsız ülkeler olduğu görülmektedir.

Soğuk Savaş ve İki Kutuplu Dünya dönemlerinde, Sovyetler Birliği'nin eğitim sistemleri diğer ülkeler, özellikle A.B.D. için çok büyük bir titizlikle incelenmiştir. Ülkemizde ise kısmen incelenmiştir. Bazı araştırmacıların Karşılaştırmalı Eğitimin A.B.D.'de çok fazla gelişmesinin sebepleri arasında birinci sırada soğuk savaş çekişmesinin yattığını belirtmektedirler. Ülkemiz açısından bakıldığında S.S.C.B'nin dağılmasından önce bünyesindeki Türk Cumhuriyetlerinin de aynı eğitim sistemine tabi tutulduğu düşünülerek daha fazla araştırma yapılması ve ülkemiz adına çıkarsamalarda bulunulması isabetli bir strateji olacaktır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra da bu alanda ülkemize yüksek öğretim için gelen öğrencilerin yapmış oldukları master ve doktora çalışmalarının dışında bir-iki istisna hariç hiç bir çalışma yoktur.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra özgürlüğüne kavuşan Türk Cumhuriyetlerinin yeni kurulan birer devlet olmaları, yeni bir eğitim sistemiyle mi yoksa Sovyetler Birliği eğitim sistemiyle mi devam ettikleri önem arz etmektedir. Türk milleti ile dil, din, soy, tarih vb. ortak özelliği olan bu ülkelerin eğitim sistemlerinin tanınmasının çok büyük bir ihtiyaç olduğu gerçeğini gündeme getirmiştir.

Karşılaştırmalı eğitim alanında Türk Cumhuriyetleri eğitim sistemleri ile ilgili çok az da olsa çalışmaların yapıldığı bilinmektedir. Ancak eğitim yönetimleri ile ilgili hiçbir kapsamlı araştırma yapılmadığı görülmektedir.

Karşılaştırmalı Eğitim ve Eğitim (Okul) Yönetimi alanı ile ilgili olarak yurt dışında ve yurt içinde yapılan araştırmalar incelenerek aşağıda özetlenmiştir.

2.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1.1.Yurt İçinde Karşılaştırmalı Eğitimle İlgili Yapılan çalışmalar:

Ergün (1985), Karşılaştırmalı Eğitim adlı çalışmasında,ülkemizde karşılaştırmalı eğitim alanında emeği geçen ve eserler veren ilk yerli araştırmacıları inceleyerek yapmış oldukları çalışmalar hakkında bilgiler vermiştir.

Bu çalışmasında,(Karşılaştırmalı Eğitim,s.20) adı geçen karşılaştırmacı eğitimciler ve çalışmalarını ise aşağıda özetlemiştir.

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu (1886-1978)

1910 yılında pedagoji ve elişleri öğretimi konusunda incelemelerde bulunmak üzere Eğitim Bakanlığı tarafından Avrupa'ya gönderildi. Paris'te altı ay okulları, tiyatroları ve müzeleri inceledi. Londra'da C. Reddie'nin Abbostholme okulunda incelemeler yaptı. Belçika'da O.Decroly ile tanıştı;onun Ermitage reform okulunda incelemelerde bulundu. Daha sonra İsviçre ve Fransa'nın çeşitli şehirlerinde ve Berlin'de aylarca eğitim incelemeleri yaptı. H.Seinig'in Waldschule'si onun üzerinde derin etkiler yaptı. 1912'de Türkiye'ye döndükten sonra "Talim ve Terbiye'de "İnkılap" adlı eserini birkaç ay içinde yazarak yayınladı. Bu eser yabancı ülke eğitim sistemlerinin tasviri ve karşılaştırılmasının ötesinde, onlardan Türk kültür ve eğitim hayatı için çıkarılabilecek en iyi dersleri de çıkarıyordu. Eser, 1927 yılında tekrar basılarak Türkiye Cumhuriyeti eğitiminin temellerinden birini teşkil etti.İsmayıl Hakkı, bu gezisi sonucunda, aynı Tolstoy gibi, Avrupa okullarında verilen el işi derslerini fantazili olarak nitelemiş, pedagoji tekniğinde bunları geri bulup,el işi eğitiminde kendine has görüşlerini eserler ve makaleler halinde yayınlamıştır ("Elişlerinin Usul-ü Tedrisi"). Ayrıca, sadece Avrupa eğitim zihniyetini bize aktarmakla kalmadı; Avrupalıların bizi nasıl değerlendirdiğini de "Avrupa Bizi Nasıl Tanıyor?" (İstanbul 1329) adlı bir eserde anlatmaya çalıştı.

Nafi Atuf Kansu

Nafi Atuf, İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra Avrupa'ya yaptığı eğitim gezilerini (1911),kendisinin çıkardığı "Say-ü Tettebbu" dergisinde yayınladı. 1926 yılında da Rıdvan Nafiz ile birlikte Sovyetler Birliği'ne gönderildi ve buradaki değerlendirmelerini "Rusya Maarifi Hakkında Rapor" (Maarif Vekaleti Dergisi, 9, 1926, s. 1-44) adıyla yayımlandı.Hıfzırrahman Rasit Öymen Maarif Vekaletince Viyana'ya tedavisi için gönderilen Hıfzırrahman Rasit, tedavisi sırasında Viyana okullarını da gezdi, mülakatlar yaptı, notlar aldı (1925). Bu gözlem ve notlarını1926'da "Mektepçiliğin Kabesinde" adı altında yayınladı

(1927'de ikinci baskısı yapıldı). Bu eserde Avusturya eğitim sistemi anlatılırken, yeri geldikçe Türkiye'deki eğitimin eksik, hatalı ve değiştirilmesi gereken yönlerine de işaret ediyordu. Hatta müfredat programları bahsinde Rus, Alman ve Avusturya programlarını birlikte alıp değerlendiriyordu.

Bunlardan başka, Türkiye'de Avrupa eğitim sistemlerini tanıtan eserler arasında şunları saymak mümkündür.

Tunalı Hilmi, Cenevre'de 1320-21 yıllarında "Avrupa'da Tahsil", 1329 yılında "Cenevre Şehir Mektepleri" adlı eserlerini yayınladı.

Selim Sırrı Tarcan, Avrupa'nın hemen her ülkesine defalarca gitmiş ve bunlar hakkında Türkiye'de birçok kitap ve makale yayınlamıştır. Tarcan İsveç jimnastiğini okullarımıza yerleştiren bir sporcu ve pedagoğdur. Cumhuriyet kurulmadan önce İsveç, Macaristan, Rusya, Çekoslovakya, Danimarka gibi ülkeleri; Cumhuriyetten sonra da 1924'te Fransa, 1925'te Çekoslovakya, 1935'te Belçika ve daha sonra da Almanya, Finlandiya gibi ülkeleri kısa ve uzun süreli olarak ziyaret etmiş ve gözlemlerini mutlaka yayınlamıştır.

Kendisi Bulgaristan Türklerinden olan Ali Haydar Taner de ülkemizde Çekoslovakya ve özellikle Bulgaristan eğitim sistemini tanıtmış, 1931 yılında "Bulgaristan Maarifi" adlı eserini yayınlamıştır. Unutulmamalıdır ki Bulgaristan eğitim çalışmaları ikinci Mesrutiyet ve Cumhuriyetin başlangıç yıllarında Türkiye'deki eğitim çalışmalarını esaslı etkilemiştir. Bunlardan başka Maarif Müfettişi Kemal Zaim Bey'in 1925 yılında Avrupa'daki orta ve yüksek öğretim okullarını inceleyip rapor vermesi; İsmail Hakkı Tonguç'un aynı yıllarda Avrupa is okullarını inceleyip gözlemlerini yayınlaması da kayda değer.

(Ergün ,1985,s.20) <http://www.egitim.aku.edu.tr/kegitim.pdf>

Erdoğan (2003), Karşılaştırmalı Eğitim:Türk Eğitim Bilimleri Çalışmaları İçinde Önemsenmesi Gereken Bir Alan adlı çalışmasının Karşılaştırmalı Eğitimin Türk Eğitim Bilimleri İçindeki Gelişimi alt başlığında Orta Asyalı bir bilgin olan Beyruni'nin (978-1039), Hint kültürünü karşılaştırarak incelemesi ile ilgili vermiş olduğu bilgilerden Türk eğitim tarihinde karşılaştırmalı eğitimin çok daha eskiye dayandığı anlaşılmaktadır.

Erdoğan'a göre;Türkiye'de karşılaştırmalı eğitimin adından akademik düzeyde bahsedilmesi 1960'lardan sonra başladı.Ancak Bilhan'dan aktardığına göre bu

tarihten önce de bu alanın kapsamına girebilecek çalışmalar olmuştur. Örneğin, Orta Asyalı bir bilgin olan Beyruni'nin (978-1039), Hint kültürünü karşılaştırarak incelemesi önemli bir çalışma sayılabilir (Bilhan,1992). Ali Suavi, Namık Kemal, İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi düşünürler de, eğitim sisteminin geliştirilmesi için Avrupa ülkelerindeki eğitim sistemlerini tartışmışlardır. Ayrıca Türk eğitim sisteminde yabancı uzmanlardan yararlanma, öteden beri önemli bir gelenek olmuştur. Örneğin, Cumhuriyetin kuruluş yıllarında ünlü eğitimci John Dewey, Omar Buyse gibi eğitimciler, eğitimde reformlar yapmak üzere bizzat Türkiye'ye davet edilmişlerdir.

1950'lerden sonra ise uluslar arası kuruluşlarla yakın ilişkilere girilmiştir. Bu doğrultuda Carnegie, Rocleefeller gibi uluslararası vakıfların ve UNESCO'nun yardımlarıyla Amerikan modeline dayalı yüksek öğretim kurumları açılmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan Türk eğitim sistemi, uluslararası düzeyde yapılan bazı araştırmaların konusu olmuştur. Türk eğitim sistemi, 1961'de OECD tarafından hazırlanan The Mediterranean Regional Project adlı bir araştırmada ve 1961'de Kazamias tarafından yazılan The Quest for Modernity in Turkish Education adlı eserde incelenmiştir. Özellikle Kazamias'ın eserinden, uluslar arası düzeyde birçok makalede çok iyi bir karşılaştırmalı eğitim çalışması olarak bahsedilir. Ayrıca, 1973'te Sylovich tarafından yazılan Education and Modernization in the Middle East adlı eser de Türk eğitim sisteminin incelendiği çok kapsamlı bir çalışmadır.

Karşılaştırmalı eğitim, alan olarak Türkiye'deki eğitim bilimi çalışmalarında ilk defa Ankara Üniversitesine bağlı Eğitim Fakültesi'nde Fatma Varış ve iki yabancı profesörün katkısıyla 1967 yılında okutulan Mukayeseli Eğitim dersiyle başlar. Bu bilim adamlarının ortaklaşa yazdıkları Mukayeseli Eğitim adlı kitabı, bu alanda Türkçe yazılmış ilk eser olarak değerlendirebiliriz. 1970'lerden sonra da Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne bağlı bir "Mukayeseli Eğitim Araştırmaları Enstitüsü" kuruldu. Bu enstitünün kurucusu Kemal Aytaç'ın yazdığı Çağdaş Eğitim Akımları, Avrupa Okul Reformları adlı eserler ve Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Çalışma Planı ve Öngörüşler adlı tercüme ilk Karşılaştırmalı Eğitim çalışmaları arasındadır. Bu araştırmalar, Türk eğitimcileri için Avrupalı eğitim tarihçilerini ve karşılaştırmalı eğitimcileri tanıtan bir köprü niteliği taşır.

1985'te Adil Türkoğlu'nun Fransa, İsviçre ve Romanya eğitim sistemlerini inceleyen eseri de Türkiye'de yayımlanan karşılaştırmalı eğitim çalışmaları için ilk önemli örnekler arasında sayılabilir. Bu arada Ferhan Oğuzkan'ın 1965 yılında J.F.Cramer ve G.S.Browne tarafından yazılan Contemporary Education adlı eseri 1982 yılında Türkçeye çevirmesi de Türkiye'deki karşılaştırmalı eğitim çalışmaları açısından önemli bir katkıdır. İrfan Erdoğan tarafından 1995 yılında yazılan Çağdaş Eğitim Sistemleri adlı eserde ise karşılaştırmalı eğitimin geniş bir kavramsal tanımlaması, tarihçesi ve yöntemleri hakkında bilgiler yer almaktadır.

http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1/sayi_3/265-283.PDF

Varış, Neff ve Lauvvyser (1979) tarafından kaleme alınan "Mukayeseli Eğitim" adlı eser, Türkiye'de bu alanda basılan ilk kitap olma özelliğini taşımaktadır. Kitapta, karşılaştırmalı eğitimin evrimi, öncüleri, eğitim sistemini etkileyen faktörler açıklanmış, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İngiltere, Danimarka, İsveç ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ndeki eğitim kurumları incelenmiştir.

Samed Kerimzade (1979), tarafından hazırlanan "Türkiye ve İran'da Uygulanmakta Olan Klâsik Lise Programlarının Karşılaştırılması" adlı yüksek lisans tezinde; İran ve Türk eğitim sistemlerinin karşılaştırmak, İran ve Türkiye'de bugünkü klâsik lise programlarının benzer yönlerinin ortaya koymak ve geçerli öneriler getirmek amaçlanmıştır. Araştırma; ortaöğretimin ikinci kademesi olan klâsik lise programlarının incelenmesi, İran'la ilgili verilere ulaşmak zor olduğu için görüşme yolu ile bilgi toplanması ve istatistiksel verilerin geçmiş yıllara ait olması nedeni ile tam bir karşılaştırma yapılmasının mümkün olmayışı ile sınırlandırılmıştır. Araştırma sonucunda İran ve Türkiye'de uygulanan lise programlarının hem benzer hem de farklı yönleri olduğu anlaşılmıştır, İran eğitim sisteminde gerçek bir yenileşme yapılması gerektiği önerilmiştir. Ayrıca İran'da klâsik ortaöğretimin mesleki-teknik öğretime dönüştürülmesi, bilimsel verilere dayanarak lise programlarının geliştirilmesi, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarının yeniden gözden geçirilmesi, lise öğreniminin tüm öğrenciler için parasız olması gerektiği önerilmiştir.

Türkoğlu (1983), tarafından yapılan "Türkiye ve İsveç Eğitim Amaçlarının Karşılaştırılması" adlı çalışmada iki ülkenin eğitim amaçları incelenmiştir. Türkiye'de eğitimin amaçlarını; demokratik eğitim, felsefe yokluğu, merkezleşme, değişmeye karşı direnç ve taklitçilik, eğitim ve kalkınma alt başlıklarına değinerek vermiştir. İsveç'te eğitimin amaçlarını ise; demokratik eğitim, herkese eşit eğitim, eğitimin ekonomik gelişmeye katkısı, esneklik ve sürekli yenilenme konularını işleyerek ortaya koymuştur.

Gürkan ve Ültanır (1993) tarafından yapılan "Türk ve Alman Eğitim Sistemlerinde Okulöncesi Eğitimin Ana Çizgileri" adlı araştırmada Türkiye ve Almanya'daki okulöncesi eğitim kurumları karşılaştırılmıştır. Yapılan çalışmada okulöncesi eğitimin isteğe bağlı olması, anasınıflarının durumu, okulöncesi eğitimi destekleyen kurum ve kuruluşlar, kurumların finansmanı, okul tipleri, okulöncesi eğitim kurumlarının sayıları, okullaşma oranları, görevli personel, personel eğitimi ve özel eğitime muhtaç çocukların anaokulları konularında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın sonunda Türkiye için okulöncesi eğitime hizmet veren kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm sağlanması, okulöncesi eğitim veren kurumların nitelik ve niceliğinin artırılması, özel eğitime muhtaç çocukların entegrasyonunun sağlanması, okul öncesi eğitimden yararlanan çağ nüfusunun sayıca artırılması ve ana-baba eğitimine yer verilmesi gibi öneriler getirilmiştir. (Peker,1999,s.12-13)

Demir (1996); "Irak, İran ve Suriye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak incelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde, adı geçen ülkelerin eğitim sistemlerini karşılaştırmalı olarak incelemeyi ve bu ülkelerin eğitim sistemleri ile ilgili öneriler getirmeyi amaçlamıştır. Yapılan araştırma, ülkelerin eğitim sistemlerine etki eden faktörlerin incelenmesi, amaçlarının, ilkelerinin, yasal dayanaklarının ve örgün eğitim sistemlerinin karşılaştırılması ile sınırlandırılmıştır. Yapılan çalışma sonunda, her üç ülkedeki eğitim sisteminin dünya standartları altında olduğu görülmüştür. Araştırmacı, bu bulgular ışığında her üç ülkedeki okur-yazar sayılarının artırılmasını, zorunlu eğitim süresinin uzatılmasını, nitelikli öğretmen yetiştirilmesini ve ülkelerde bir üst öğretim kademesine geçiş için yapılan eleyici sınavların kaldırılmasını önermiştir. (Peker,1999,s.15)

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı Dış ilişkiler Genel Müdürlüğü (1996) tarafından "Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Eğitim Sistemleri" adlı bir çeviri çalışması yapılmıştır. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden Belçika, Danimarka, Federal Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz ve İngiltere Birleşik Krallığının eğitim sistemleri; okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim kademeleri; öğrenci başarısının eğitim programları ve meslekî eğitim başlıkları altında incelenmiştir. Ayrıca, her ülkenin haritası ile eğitim sistemlerinin şemaları da eserde yer almıştır. Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında kişilerin serbest dolaşımı, diplomaların, sertifikaların ve dengi diğer belgelerin karşılıklı olarak tanınması konusu önem kazandığı için böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Ayrıca bu çalışmanın Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. . (Peker,1999,s.15)

Peker (1999), tarafından ,Azerbaycan,Kazakistan ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi konulu yüksek lisans araştırmasında;üç ülkenin okul öncesi eğitim,ilköğretim,ortaöğretim,yükseköğretim kademeleri ve yaygın eğitim faaliyetleri hakkında bilgiler vermiştir.

Boobekova (2001), Türkiye ve Kırgızistan İlköğretim Sistemlerinin Karşılaştırmalı olarak İncelenmesi konulu doktora çalışmasında, iki ülkenin ilköğretim sistemi, Türk ilköğretim sisteminin ilk beş sınıfı ve Kırgızistan ilköğretiminin dört yılını incelemiştir. Yine bu çalışmasında Kırgızistan ve Türkiye Cumhuriyeti ilköğretim sistemlerini karşılaştırılarak, ilkokul çocuğunun mezun olduğunda ne gibi bilgi, beceri ve alışkanlıklara sahip olduğu, neleri bilmeleri gerektiği araştırılmıştır. Ayrıca, ilköğretimde okutulan "Dil", "Matematik", "Fen Bilgisi", "Hayat Bilgisi" ve "Sosyal Bilgiler" dersleri ile. İki ülkenin son beş yılda kullandıkları müfredat programları ve Kırgız Eğitim Devlet Standartları incelenmiştir.Öğretmen yetiştirmede sadece Sınıf Öğretmeni yetiştirmede uygulama çalışmaları, hizmetiçi eğitim, eğitim yöneticileri konusunda yasalar, dokümanlar incelenmiştir.

Araştırmada, ülkede çoğunluk okulları olan Kırgız, Rus, Özbek okullarının müfredat programları, ders kitapları, haftalık ders yükü, öğretmen kılavuz kitapları hakkında bilgiler verilmiştir. (Boobekova ,2001,Dokt.Tezi)

Balcı (2007),Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri isimli kitabında, Türkiye, A.B.D., Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İrlanda, İspanya, İtalya, Japonya, Kanada, Küba, Lüksemburg, Mısır, Özbekistan, Polonya, Rusya, Uganda ülkelerinin eğitim sistemlerinin coğrafi konumu, sosyal, siyasal, ekonomik ve tarihsel gelişimini inceleyerek anılan 23 ülkenin eğitim sistemi, amaç ve politikaları, yönetsel yapılanmaları, öğretim ya da okul sistemi yapılanmaları hakkında bilgiler vermiştir. Ayrıca 23 ülkenin eğitim sistemini,Türk Eğitim Sistemi ile karşılaştırarak ülkemiz için çıkarsamalarda bulunmuştur. (Balcı,2007)

Ünal ve Çolak (2005),AB Ülkelerinden Portekiz ve İspanya Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi ve Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması konulu çalışmasında ülkelerin eğitim sistemi basamakları,çerçeveleri,yönetimleri,ortaöğretim eğitim programları,meslek okullarındaki eğitim programları,güzel sanatlar eğitimi programları,okul dışı mesleki eğitim programları hakkında bilgiler verilerek ülkemiz adına çıkarsamalarda bulunulmuştur. (Ünal ve Çolak,2005,sayı.167)

Karacaoğlu ve Çabuk (2002), İngiltere ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması konulu çalışmalarında İngiltere ve Türkiye'deki eğitimin idari sistemi,okul öncesi eğitim,zorunlu eğitim, zorunlu eğitim sonrası orta eğitim,yüksek öğretim,özel öğretim ve öğretmen yetiştirme sistemleri incelenmiştir.Bu çalışmada,okul öncesi eğitimin her iki ülkede zorunlu olmayışının benzerlik;okullaşama oranında ve mesleki eğitimde ise İngiltere lehine farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmen yetiştirme sisteminin İngiltere'de öğretmen yetiştiren kolejlerde, Türkiye'de ise eğitim fakültelerinde gerçekleştirildiği, İngiltere'de bireylerin ve öğrenci gruplarının öğrenme ve değerlendirilmesine Türkiye'ye oranla daha fazla önem verildiği, İngiltere'de öğrencilerin, küçük yaşlardan itibaren başarıları, ilgileri, istekleri ve yetenekleri çeşitli değerlendirmelerle ortaya çıkarılması, bu özelliklerine göre eğitim ve öğretim hayatına devam etmelerinin sağlandığı, Türkiye'de bu konuya yer verilmediği, değerlendirmelerin sıklaştırılmadığı, her çocuğun bireysel özelliklerine göre eğitim alması konusuna dikkat edilmediği görülmüştür. Türkiye'de yüksek öğretimde en

yetkili karar organının Yüksek Öğretim Kurumu olduğu;İngiltere’de ise karar organının yüksek öğretim kurumlarının kendilerinin olduğu çıkarsamalarında bulunulmuştur.(Karacaoğlu ve Çabuk,2002,s.155-156)

Uçar R. ve Uçar H.İ (2004),Japon Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme:Çeşitli Açılardan Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırma konulu yüksek lisans çalışmasında Japon Eğitim Sistemini inceleyerek; zorunlu eğitim, ortaöğretim, yükseköğretim, öğretmen yetiştirme, eğitim yönetimi ve finansmanı, eğitim süresi ve genel problemler açısından Türk Eğitim Sistemi ile karşılaştırma yapılarak ülkemiz adına çıkarsamalarda bulunmuşlardır.Japon Eğitim Sistemi’nin en belirgin özelliğinin, eğitimle ilgili bütün unsurlar arasında işbirliğinin sağlanması, yerel yönetimlerin eğitime dâhil edilmesi ve özel sektör desteğinin alınması olarak görülmüştür.Ayrıca,Japonya zorunlu eğitim,eğitim-öğretimin başlangıç ve bitiş dönemleri ile iş günü sürelerinin;eğitim yönetimi yapılanmalarının,eğitimin finansmanının Türkiye’dekinden farklılık arz ettiği buna karşılık yüksek öğretimde benzerliklerin olduğu görülmektedir.(Uçar ve Uçar,2004,s.1) <http://efdergi.yyu.edu.tr>

Erdoğan (1995), “Çağdaş Eğitim Sistemleri” adlı kitabında karşılaştırmalı eğitimin geniş tanımını,karşılaştırmalı eğitime yakın disiplinleri,amaçları,yararları,hitap ettiği kitleyi, tarihsel gelişimini,bu alana emeği geçmiş karşılaştırmalı eğitimcileri,karşılaştırmalı eğitimde kullanılan yöntemleri,araştırma modellerini,eğitim sistemlerinin yönetsel yapılanmalarını detaylı bir şekilde açıklamıştır.Ayrıca bu çalışmasında A.B.D, Sovyetler Birliği, Japonya, Fransa,İngiltere ve Danimarka eğitim sistemlerinin tarihsel gelişimini,siyasal sistemini,finansmanını,eğitimin yönetimi ve organizasyonunu,okulların yönetimini,programlarını,özel eğitimi yapılarını, öğretimin tüm kademelerini ve öğretmen eğitimini incelemiştir.(Erdoğan,2005,5.Baskı)

Sınay (1995),tarafından yapılan "Türk Eğitim Sistemi İle Kuzey Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi'nin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi' adlı yüksek lisans tez çalışmasında, eğitim sistemlerine etki eden doğal ve sosyal faktörleri vurgulamayı, eğitim sistemlerinin yasal dayanaklarını, genel amaçlarını, sistemlerin bugünkü genel yapılarını ve eğitim kademelerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Yapılan çalışma, her

iki ülkede 1994-1995 öğretim yılına kadar yapılan değişikliklerle ve ağırlıklı olarak Millî Eğitim Bakanlıklarına bağlı örgün ortaöğretim kurumlarının incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Bu bulgular ışığında araştırmacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için; okulöncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması, ilkokul ve ortaokulların birleştirilmesi, ortaöğretimde çok programlı liselerin açılması, daha bilimsel eğitim veren yükseköğretim kurumlarının açılması gibi öneriler getirmiştir.

Türkoğlu (1984), tarafından yapılan "Türkiye ve Fransa'da Lise Programlarının Karşılaştırmalı Olarak incelenmesi" konulu çalışmada, Türkiye ve Fransa'da lise programlarına ait bilgileri derlemek, Türkiye'deki lise programları ile Fransa'daki lise programlarının birbirlerinden nasıl etkilendiğini belirlemek ve öneriler getirmek amaçlanmıştır. Yapılan çalışma liselerin amaçları, öğretim süreçleri ve değerlendirme boyutlarını kapsamaktadır. Araştırma sonucunda; Türk ve Fransız liselerinin başlangıçta büyük benzerlikler gösterdiği; fakat Fransız liselerinin, yeniliklere açık oluşu ve ülke koşullarına duyarlılık göstermesi sonucu, bugün Türk liseleri ile aralarında büyük farklılıklar görüldüğü belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında araştırmacı, ülkemizde lise programlarının geliştirilmesini, öğretmenlik formasyonuna sahip olan öğretmenliğe atanmasını önermiş ve ayrıca orta öğretimde öğretim yöntemlerini konu edinen araştırmalara yer verilmesini istemiştir.

Aytaç (1985), "Avrupa Okul Sistemlerinin Demokratlaştırılması" adlı çalışmasında İngiltere, İsveç, Fransa ve Almanya'daki okul reformları ve okul sistemlerinin demokratlaştırılması yolundaki çabalar ile demokratlaştırmadaki modelleri incelemiştir.

Demirel (1994) "Karşılaştırmalı Eğitim" adlı kitabında; karşılaştırmalı eğitim ve gelişimi hakkında genel bilgi verdikten sonra eğitim sistemlerini Türkiye, Fransa, Bağımsız Devletler Topluluğu'nda uygulanmakta olan merkezî yönetim odaklı eğitim sistemleri, İngiltere, A.B.D., Almanya'da uygulanmakta olan yerel yönetim odaklı eğitim sistemleri, Japonya ve Norveç'te uygulanmakta olan hem merkezî hem yerel yönetim odaklı eğitim sistemleri olarak gruplamış ve incelemiştir. (Peker,1999,s.13)

Sağlam (Eskişehir,1999), "Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri" adlı çalışmasında; Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa, Hollanda, İspanya, İsviçre, Lüksembourg, Portekiz ve Yunanistan olmak üzere on Avrupa Birliği ülkesini; Ülkenin Genel Görünümü, Eğitim Yönetimi ve Finansmanı, Eğitim Basamakları, Okul Yönetimi ve Finansmanı, Eğitim Basamakları, Okul Türleri, Yükseköğretim, Öğretmen Eğitimi ve Özel Eğitim başlıkları altında incelemiştir. (Bozkurt,2005,s.17)

Erden ve Erden (2005), "Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Yöneticileri" adlı çalışmalarında, Avrupa Birliğinin Mayıs 2005 genişlemesinden önce birliğin üyesi olan on beş ülkenin ilköğretim ve orta öğretim düzeylerinde okul yöneticilerinin unvanları, gerekli koşullar (eğitim ve deneyim), yönetici olma süreçleri (eleman arama, seçme ve atama), görev ve sorumlulukları, değerlendirilmeleri ve hizmet içi eğitimlerini inceleyerek;Avrupa Birliği ülkelerinde eğitim yönetimi ve okul yöneticiliği konusunda genel bir yerelleşme eğilimi görülmesine karşılık, ülkelerin genel yönetimlerinin eğitim ve yönetimi üzerine etkileri devam ettikleri çıkarsamalarında bulunmuşlardır.

(Erden ve Erden,2005,s.167) <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-erden.htm>

Bozkurt (2005), "Türkiye ile bazı Avrupa Birliği ülkelerindeki okul yöneticilerinin yetiştirilme ve atanma süreçlerinin Karşılaştırılması" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri; Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Portekiz ve Yunanistan okul yöneticilerinin atanma ve yetiştirilmeleri hakkında detaylı bilgiler vermiştir.Ayrıca ilgili alan yazını tarayarak, adı geçen ülkelerin eğitim sistemlerinin yasal dayanakları,okul yöneticilerinin ünvanları,yetkileri,diplomaları,mesleki deneyimleri,görevlendirme süreleri, tayinleri,pozisyon ve rolleri,yönetimsel sorumlulukları,finansal sorumlulukları,eğitimsel sorumlulukları,okul ve halk ilişkilerindeki sorumlulukları,öğretim aktivitelerini değerlendirme süreçlerini ve okul yönetici derneklerini incelemiş ve ülkemiz adına çıkarsamalarda bulunmuştur.

Şimşek (2004),”Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi:Karşılaştırmalı Örnekler ve Türkiye İçin Öneriler” isimli makalesinde A.B.D’deki eğitimin yerel örgütlenme boyutunu,eğitim yöneticisi olabilmenin kriterlerini,eğitim yöneticisi yetiştirmenin

A.B.D üniversitelerindeki uygulamalarını incelemiştir. ABD’de eğitim yöneticiliği için lisansüstü derecenin bir zorunluluk olduğunu, Amerika’da temel olarak “iyi öğretmenlerden daima iyi yönetici olmayabilir” anlayışının hakim olduğunu belirterek;1986-1990 yılları arasında Amerikan federal hükümeti okul yöneticilerinin yetiştirilmesine dönük projelere 30 milyon dolar harcadığını, 1990 yılından beri çeşitli eyaletlerde 150’den fazla okul yöneticisi yetiştirme programı veya merkezi açıldığını belirtmiştir.

Ayrıca,İngiltere’deki eğitim yönetiminin örgütsel yapılanmasını,muhtelif iktidarlarca yapılan program değişikliklerini,yönetici yetiştirmek için kurumsal anlamda oluşturulan sistemleri,üniversitelerin bünyesinde açılan programları,okul yöneticisi olarak atanma sistematığını ve hizmet içi eğitim faaliyetlerini incelemiştir.

İngiltere’de, okul yöneticiliğinin “meslekte aslanan öğretmenliktir” klasik anlayışının değiştirilerek 1980’lerden önce 20 günlük bir hizmet-içi eğitimden sonra öğretmenlikten yöneticiliğe yükseltme ilkesinin geçerli kılındığını, Okul yöneticiliği yapmayı planlayan öğretmenlerin 1996 yılında geliştirilen ve uygulamaya konan “Ulusal Profesyonel Okul Yöneticiliği Yeterlikleri” dokümanında belirtilen yeterliklere sahip olmalarının okul yöneticiliğine atanmak için zorunluluk taşıdığını,eğitim bölgelerinde belirtilen yeterlikler konusunda sınavdan geçtiklerini ve hangi alanlarda eğitime ihtiyaçları olduğunun tespit edildiğini; bunun yanında mevcut okul yönetici adayları için geliştirilen Stratejik Liderlik ve Sorumluluk modülünün her aday için zorunlu olduğunu ,yönetici adaylarının Yerel Eğitim Otoritesi tarafından yönetilen bölgesel eğitim merkezlerinde veya Açık Üniversite’de bu modülü ve ihtiyaç duydukları diğer alanlardaki eğitimleri aldığını,adayların bu eğitimi takiben bölgesel sınav merkezlerinde tekrar bir sınava tabi tutulduğunu ve bu sınavda başarılı olan yönetici adaylarına “Ulusal Profesyonel Okul Yöneticiliği” yeterlik belgesi verildiğini belirtmiştir.

<http://www.hasansimsek.net/pdf%20makale%20metinleri.html>

Bununla birlikte, mevcut görevlerini sürdüren okul yöneticilerini de yeni bir eğitimden geçmelerinin zorunluluk arz ettiğini belirtmiştir.Bu zorunluluğun ana kalıplarını,yine bir İngiliz eğitim bilimci olan Tony Kelly tarafından geliştirilen

Benchmarking uygulamalarının oluşturduğunu söyleyebiliriz. Benchmarking: Başkalarının yaptıklarını inceleyerek,kendi performanslarını değerlendirme ve daha iyi hale getirme sistemidir. (Tony Kelly,2001 s.1)

<http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t727493969~db=all>

Benchmarking uygulamalarının dışa dönük rekabetsiz benchmarking (External non-competitive benchmarking) kısmını oluşturan bu uygulamada eğitim dışı ticari kuruluşların yönetim yapısı ve süreçleri örneklendirilir.Mevcut okul yöneticileri de bu ticari kuruluşların yöneticilerinin yanında zorunlu olarak bir hizmet içi eğitime tabi tutulmaktadırlar.

Şimşek, Hillman'dan aktarma yaptığı aynı çalışmasında;Fransa, İsveç ve Danimarka'da okul yöneticisi yetiştirme sisteminin geleneksel bir sistematikle yürütüldüğünü, Fransa'da okul yöneticiliğine atanan öğretmenlerin 3 ay süreli bir hizmet-içi eğitimden geçirilirken, bu sürenin İsveç ve Danimarka'da 20 gün olduğunu belirtmiştir.Singapur eğitim yönetimini de inceleyen Şimşek,Bush ve Chew'den yapmış olduğu aktarmada konuyu aşağıdaki gibi özetlemiştir:

Singapur'da okul yöneticisi yetiştirme uygulaması daha çok Amerikan sistemini andırmaktadır. Halen bir okulda müdür yardımcısı olarak görev yapan yönetici adayları arasında seçim yapılır. Bu süreci başarıyla geçen adaylar Eğitim Bakanlığı ve Ulusal Eğitim Enstitüsü tarafından ortak yürütülen Eğitim Yönetimi programından diploma almak zorundadırlar. Tam zamanlı olarak ve bir yıl süren bu eğitim süresince adaylar tam maaşlarını almaya devam ederler. Bu program işletme ve yönetim, liderlik ve program geliştirme gibi alanlarda dersleri kapsar. Bir yıl süren bu eğitim sırasında adaylar iki kez ve her biri 4 hafta süren okullarda uygulama modülüne katılırlar. Bu uygulama okulları iyi yönetilen okullar arasından seçilir. Bu seçilen okulların yöneticileri eğitim sürecinin aktif katılımcılarıdır ve aynı zamanda usta öğretici rolünü de üstlenirler. Adı geçen bu program 1984 yılından beri Singapur'da başarıyla uygulanmaktadır (Bush ve Chew, 1998).

Aynı çalışmasında,Hindistan ve İtalyan eğitim yönetimini inceleyen araştırmacı, İtalyan okul yöneticilerinin atama ve yetiştirilme süreçlerinin ve okul yöneticisi atanma koşulunun 1996 yılına kadar belli bir süre öğretmenlik yapma olarak süregeldiğini yöneticiler herhangi bir formal eğitimden geçirilmeden yöneticiliğe atandığını,okul yöneticisinden beklenti olarak okulu denetim ve gözetim altında

tutmak ve işlerin aksamadan yürütmesini sağlamak olduğunu belirtmiştir. 1996 yılında ise merkezîyetçi yapının esnetilerek yerleşme çalışmalarının hız kazandığını,aile ve çevrenin eğitim süreçlerine katılımının sağlandığını,öğretmenler için profesyonel meslek standartlarının getirildiğini ve en önemlisi de Ferrara'dan aktardığına göre bu yeni yapılanmaya ayak uydurmak için mevcut okul yöneticilerinin ya bir hizmet içi eğitimden geçmelerinin ya da görevlerinden ayrılmalarının istendiğini;Hindistan da ise Sapre'dan aktardığına göre yöneticilerin Türkiye'de ki gibi belli bir yıl görev yaptıktan sonra atandığını belirtmiştir.

Ünal ve Çolak (2005), AB Ülkelerinden Portekiz ve İspanya Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi ve Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması konu çalışmalarında;İspanya ve Portekiz eğitim sisteminin genel çerçevesini,yönetim örgütlenmesini, sistem basamaklarını, Eğitim Programlarını inceleyerek ülkemiz adına çıkarımlarda bulunmuştur. (Ünal ve Çolak,2005,sayı.167)

Ültanır (2005),Türk Eğitim Sistemi İle Avrupa Birliği Ülkelerindeki Hümanist-Demokratik Eğitim Modelinin Karşılaştırılması konulu çalışmada; Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi çalışmalarında eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak objektif ve evrensel incelenebilmesi için tespit edilecek faktörlerin neler olduğu ve bu faktörlerin karşılaştırılma gerekçelerinin açıklanması gerektiği,karşılaştırmada kullanılacak yol ve yöntemlerin neler olacağı;mevcut sistemler içerisinde tespit edilecek muhtemel problemlerle henüz problem olduğu fark edilmemiş ancak fark edilmeyen hususun temel problem olacağı tezi etrafında görüşlerin olduğunu belirtmiştir.Ayrıca,çalışmanın yönteminin; inter ve trans disiplin yöntemi ile yapıldığını ve bu yöntem ışığında Türk eğitim sisteminin Avrupa Birliği ülkeleri ile örtüşen veya ayrışan yönlerinin araştırıldığını belirtmiştir. (Ültanır, 2005,s:167)

2.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Ergün (1985),Karşılaştırmaı Eğitim adlı çalışmasında,Karşılaştırmaı Eğitimi,Eğitim Seyahatları Devri,Teorik Sistemciler Devri ve Bilimsel Metod Devri olmak üzere üç ayrı döneme ayırmıştır. Eğitim Seyahatları Devrini,kendi ülkelerinin dışındaki ülkelerin eğitim sistemleri hakkında saf tasvirler,yüzeysel incelemeler yapma, Teorik Sistemciler Devresini ülkelerin eğitimine yön veren,asıl sebepleri tespit etme, Bilimsel Metod Devrini ise Karşılaştırmaı Eğitimin bilimsel bir zemine dayandırma çalışma ve tartışmalarının yaşandığı devreler olarak tasnif etmiştir.

Karşılaştırmaı Eğitimin tarihine baktığımızda çok eskilere dayanan ve Mustafa Ergün'ünde belirttiği gibi seyahatlar şeklinde gelişen bir bilim dalı olduğunu anlaşılmaktadır.

Ancak, Karşılaştırmaı Eğitimin bilimsel olarak tüm dünyada kabul edilmesi 1817'de, Fransa'da, Karşılaştırmaı Eğitimin de kurucusu sayılan M.-A.Jullien'nin bu alanda yayınlamış olduğu eserle birlikte başlamıştır.Bu tarihten sonra Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde önemli araştırmacılar eserler yayınlanmışlardır.Ancak,Mustafa Ergün'e göre Karşılaştırmaı Eğitim'in bir bilim olarak gerçek kurucuları şöyle özetlenmiştir:

I.L. Kandel,R. Ulich,N. A. Hans,J. A. Lauwerys,A. Millot,Fr. Schneider,W. Merck,R. Rosello ve ülkemizden de Kemal Aytaç olarak değerlendirilmiştir.

Erdoğan(1995) ise Türkiye'de Karşılaştırmaı Eğitimin ilk defa Ankara Üniversitesi Eğitim Fakóltesi'nde Fatma Varış ve iki yabancı profesörün desteği ile 1967 yılında okutulan Mukayeseli Eğitim dersi ve bu alanda yazılan ilk Türkçe kitap olan Mukayeseli Eğitim kitabı ile başladığını söyler.

Bozkurt(2005),Türkiye İle Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Okul Yöneticilerinin Yetiştirilmesi ve Atanma Süreçlerinin Karşılaştırılması adlı çalışmasında,yurt dışında yapılan çalışmaları şöyle özetlemiştir.

Francis Cramer (1974), "Çağdaş Eğitim, Milli Eğitim Sistemleri Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme" adlı 579 sayfadan oluşan bu kapsamlı çalışmada, Milli Eğitim sistemlerinin mahiyeti ve gelişmesinde rol oynayan etkiler; okulların yönetimi, denetimi ve finansmanı temel başlıklarında; Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Avustralya,

Kanada, Çin, Japonya ve Hindistan gibi ülkelerdeki eğitimin tarihçesi, başlıca reformları, genel yapısı ve işleyişi konularında kapsamlı bir araştırma sunmaktadır.

Reeder (1963), "Okul İdareciliğinin Esasları" Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Kitapları Komisyonu Başkanlığı'nın 10 Kasım 1961 tarih ve 617-71/67 sayılı yazıları ile yayımlanması uygun bulunan bu kitapta okul yöneticisinin daha başarılı bir okul oluşturması için gerekli yönetim bilgileri sunulmaktadır.

Lord Robbins (1969), "Çeşitli Ülkelerde Yüksek Öğretim" Lord Robbins Başkanlığındaki Yüksek Öğretim Komitesi'nin hazırladığı bu çalışma, Dr.A Ferhan Oğuzkan ve Dr Turhan Oğuzkan tarafından tercüme edilmiş ve Milli Eğitim Basımevi tarafından yayımlanmıştır. Bu çalışmada çeşitli ülkelerdeki yüksek öğretim, eğitim yapıları ve yönetim mekanizmaları ve işleyişi açısından incelemiştir.

Bookova(2001)Türkiye ve Kırgızistan İlköğretim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi adlı doktora çalışmasında,Rusya'daki Karşılaştırmalı Eğitim alanında yapılan çalışmaların önemli bir yere sahip olduğunu,K.Ushinsky ve L.Tolstoy'un bu alandaki öncüler olduğunu belirtir. Ushinsky'nin diğer ülke okullarını incelemesi ile Rus eğitim sistemine ilginin arttığını,bu araştırmaları neticesinde başka ülkelerin örnek uygulamalarının Rus kanun ve koşullarının hesaba katılarak Rus okullarına da uyarlanması gerektiğini;Tolstoy'un ise,eğitimin milli olmasını ancak başka ülkelerin eğitim metodlarının alınması gerektiğini belirtir.

Sovyetler Birliği'nden bağımsız kalan Türk Cumhuriyetlerinin geçmişte Rus eğitim sistemi ile işlevini sürdürdüğünü düşünürsek Rus araştırmacıların milliliği ön plana çıkarmalarının çok manidar olduğunu görürüz.

Buna rağmen,Boobekova'nın Rus eğitimci Cusanbayev'den aktardığına göre Cusanbayev,eğitimin demokrasi sürecinde anahtar rol oynadığını bunun ise bağımsızlığını kazanan yeni devletlerin karşılaştıkları muhtelif sorunları çözmede önemli bir husus olduğunu belirtmiştir(Boobekova ,2001,s.21-22)

Erdoğan(1995),Çağdaş Eğitim Sistemleri adlı kitabında;J.F.Cramer ile G.S.Browne tarafından yazılan Karşılaştırmalı Eğitimle ilgili kitabın Ferhan Oğuzkan tarafından tercüme edilmesinin önemli bir çalışma olduğunu belirtmiştir.

Soğuk Savaş dönemlerinde bütün ülkelerin özellikle A.B.D'in Rus eğitim sistemini

inceleme ihtiyacı benzer şekilde Alma-Fransız çekişmesinde Almanların sıcak savaştan galip ayrılması münasebeti ile bu sefer göler Alman eğitim sistemine çevrilmiş ve başka ülkelerce incelenmiştir. Alman düşünür Fichte'ye göre, kötülük mikropları mevcut neslin iliklerine kadar işlemiştir. Bu yüzden yetişkinler çocuklara iyi örnek olamazlar. Bunun için gençleri, bu hastalıklı çevreden uzaklaştırmak, onları öğretmenleri ile baş başa yalnız bırakmak gerekir.(Kanad, 1930:375). (Aktaran:Ata,2006, s.13)

Osmanlı Devleti de bu gelişmelere duyarsız kalmayarak Almanya'ya araştırmacılar göndermiştir. 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başlarında Osmanlı sefirleri, devlet adamları ve aydınları, Avrupa uygarlığının ilerlemesinin nedenlerini anlamaya yönelik kaleme aldıkları raporlarda en az fabrikalar ve müzeler kadar gezdikleri okullara da geniş yer ayırmışlardır. Osmanlı Devleti, Tanzimat Döneminde olduğu gibi Sultan II. Abdülhamit döneminde de askeri ve mesleki eğitim için Almanya'daki okullara artan oranda öğrenci göndermeyi sürdürmüştür.

Bahri ata <http://www.acikarsiv.gazi.edu.tr/dosya/HalilFikretKanad.pdf>

Bu eğitimcilerden biri de Satı Beydir.O dönemlerde Avrupa'daki eğitimciler kendi okullarını kurarak teorilerini de uygulamaya geçirmişlerdir.Sâtı Bey de 1915 yılında "Yeni Mektep " adıyla özel bir okul açmıştır.

Osmanlı Devleti'nden kalma bu geleneğin Cumhuriyet'in ilk yıllarında da sürdüğünü görmekteyiz.Avrupa'ya giderek buradaki okulları gezen eğitimciler,gözlemlerini yazarak raporlaştırırlar ve dönemin dergilerinde yayınlarlardı.Bu eğitimcilerden biri de Fikret Kanad'dır.

Ata (2006), Dr. Halil Fikred Kanad ve Odenwald Okulu adlı çalışmasında Halil Fikret Kanad'ın Odenwald Okulu gezi raporunu özetlemiştir: Halil Fikret Kanad'ın Odenwald Okulu gezisi ile ilgili gözlemlerini Terbiye (1927) adlı dergide yazdığını yine aynı derginin 22. sayısında da Mefharet Nazmi adlı araştırmacının Blackburn Koleji ile ilgili bir makalesini yayımladığını belirtmektedir. Aynı araştırmacı,Dr. Halil Fikret Kanad'ın, 1923'te Muallimler Mecmuası'nda da eğitimle ilgili çok

önemli yazılar yazdığını belirtmektedir. (Ata,2006, s.13)

Karşılaştırmalı Eğitim alanında dünyanın ileri gelmiş ülkelerinde ulusal standartlarda örgütlerin kurulduğu da bilinmektedir.Bu alanın kurucusu kabul edilen M.A.Jullien'in kurulmasını önerdiği uluslararası eğitim komisyonu çok sonraları,1925 yılında;"Uluslararası Eğitim Bürosu" adıyla kurulmuştur. (Beobekova,2001,s.20-21)

Ancak,günümüzde Dünya eğitim örgütlerinin,sistemlerinin ve işleyişlerinin ayrıntılı bir şekilde depolandığı ve verilerinin saklandığı UNESCO, M.A.Jullien'in bu isteğini yerine getirme misyonunu üstlenmiştir.

Peker(1999) Azerbaycan,Kazakistan ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi adlı yüksek lisans çalışmasında;Panel'in 1997 yılında "Fransa ve İngiltere'deki İlkokulların Karşılaştırmalı Etnografik İncelemesi" konulu bir çalışma yaptığını belirterek,bu çalışmada, iki ülkenin okullarında yapmış olduğu gezilere dair gözlemlerini ve bu ülkelerdeki eğitim sistemlerinin milli kültüre dönük amaçları gerçekleştirme niteliğini belirlemeye dönük çalışmalarını incelemiştir.

Aynı araştırmacı,Hayners ve Chalker (1998) tarafından "Dünya Sınıflı İlkokul" konulu bir çalışma yapıldığını,bu çalışmada dünyanın çeşitli ülkelerinin ilkokul programlarının,6 yıl süre ile incelendiğini ve evrensel standartlar getirildiğini bu standartlara da okul yöneticisi,öğretmen ve okul-aile iş birliği ile ulaşılabileceği tezinin hakim olduğunu belirtmiştir.

Ünal ve Çolak (2005), AB Ülkelerinden Portekiz ve İspanya Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi ve Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması konu çalışmalarında;İspanya ve Portekiz eğitim sisteminin genel çerçevesini,yönetim örgütlenmesini, sistem basamaklarını, Eğitim Programlarını inceleyerek ülkemiz adına çıkarımlarda bulunmuştur.

Ültanır (2005),Türk Eğitim Sistemi İle Avrupa Birliği Ülkelerindeki Hümanist-Demokratik Eğitim Modelinin Karşılaştırılması konulu çalışmasında; Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi çalışmalarında eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak objektif ve evrensel incelenebilmesi için tespit edilecek faktörlerin neler olduğu ve bu faktörlerin karşılaştırılma gerekçelerinin açıklanması gerektiği,karşılaştırmada kullanılacak yol ve yöntemlerin neler olacağı;mevcut sistemler içerisinde tespit edilecek muhtemel problemlerle henüz problem olduğu fark edilmemiş ancak fark edilmeyen hususun temel problem olacağı tezi etrafında görüşlerin olduğunu belirtmiştir.Ayrıca,çalışmanın yönteminin; inter ve trans disiplin yöntemi ile yapıldığını ve bu yöntem ışığında Türk eğitim sisteminin Avrupa Birliği ülkeleri ile örtüşen veya ayrışan yönlerinin araştırıldığını belirtmiştir.

2.2.1.Eğitim Yöneticilerinin Atanması ile ilgili Yapılan çalışmalar:

Erden ve Erden (2005), "Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Yöneticileri" adlı çalışmalarında,Avrupa Birliği Ülkelerinde okul yöneticisi olabilmek için birinci koşulun ,ülkemizde de olduğu gibi,atanacağı okula öğretmen olarak atanma zorunluluğunun olduğunu belirtir. Bunun yanında Birlik ülkelerinin yönetici olarak atanacaklarda aramış oldukları farklı uygulamalar da vardır. Fransa'da, öğretmenliğe ek olarak A sınıfı devlet memuru olmak, Hollanda, İngiltere ve Galler'de nitelikli öğretmen olmak, Finlandiya'da okul yöneticiliği diploması, Portekiz'de okul yönetimi ya da eğitim yönetimi alanında eğitim, İsveç'te okul yöneticileri için verilen 30 günlük ulusal eğitim programından geçme koşulları gerekmektedir (Eurydice, 1996). (Aktaran:Erden ve Erden,2005,s:167)

Adı geçen araştırmacılar, aynı çalışmalarında,Avrupa Birliği ülkelerinde Finlandiya hariç okul yöneticisi olabilmek için bir diğer koşulunda meslekteki öğretmenlik süresinin kriter olarak alındığını;bu sürenin ülkelere göre farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir. Bu sürenin; İspanya, İrlanda,İtalya ve Portekiz'de beş yıl,Fransa ilköğretimde üç yıl ve orta öğretimde beş yıl, Belçika'da on yıl, olduğunu,Danimarka'da okul yöneticisi olabilmek için yönetici yardımcısı olmak; Hollanda,İngiltere ve Galler'de yöneticilik, İskoçya'da ise yönetim ve öğretmenlik görevlerini yerine getirmenin yanında iki yıllık geçici öğretmenlik hizmeti ve

İskoçya Genel Öğretim Konseyine tam üyelik, içeren on yıllık profesyonel deneyiminin istendiğini;Avusturya'da deneyimin sürekliliğinin önemli olduğunu, İsveç'te pedagojik yeterlilik ve belediyelerin istediği özel koşullar gerekmektedir. Lüksemburg'da ise yasal olarak herhangi bir deneyim istenmemesine rağmen uygulamada deneyimin istendiğini belirtmişlerdir. (Eurydice, 1996).

Okul yöneticilerinin seçiminde ise,Türkiye'de olduğu gibi atanacak boş kadronun olması gerekmektedir.Ancak,Türkiye'deki gibi Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde açık ilanı yöntemi ile değil,iki aşamalı bir yöntem ile seçilirler.

Erden ve Erden (2005),AB ülkelerindeki bu iki aşamalı seçimin;iki şekilde gerçekleştiğini belirterek şöyle özetlemişleridir:

1. Belli bir görev için bir kamu ilanı ile eleman arama. Almanya'da Länderin bakanlığı tarafından beceri ve değerlendirme sonuçlarına dayalı ve kamu sektörü okullarında veya Avusturya'da Land'ın Bakanlığı veya hükümeti tarafından Schulkonferenz (Okul konseyi)' larda grupları korumak olarak toprak esasına göre oluşmuş mahallî idarelerden gelen önerilere dayalı olarak yürütülür (Eurydice, 1996).

Danimarka, Finlandiya ve İsveç'te mahallî otoriteler, İskoçya da bölgesel eğitim otoriteleri, İrlanda da dinî otoriteler veya seçilmiş yönetim kurulu (board of management), Hollanda'da bevoegd gezag, İngiltere ve Gallerde Okul Yönetim Kurulu veya Kuzey İrlanda'da Yöneticiler Kurulu adayların öz geçmişlerini yeniden gözden geçirir ve mülâkata dayandırır (Eurydice, 1996).

Demokratik seçimler esasında öğretmenler tarafından oluşturulan İspanya'da Consejo escolar del centro veya Portekiz'de Conselho de área escolar/de escola kurulları tarafından yapılır. Portekiz'de conselho de escola bir yarışma ile seçilen bu adayların uygunluğunun doğruluğunu belirler (Eurydice, 1996).

2. Özel bir görev için referanssız eleman arama: Okul yöneticiliğine eleman aramada uygulanan ikinci yöntem ise yarışma ve nitelik sıralamasına dayalı seçimdir.

Fransa orta öğretiminde ve İtalya'da Eğitim Bakanlığı tarafından organize edilen yarışma yolu ile seçim; Fransa'da ilköğretimde académie tarafından nitelik listesi hazırlanarak yapılan seçim; Yunanistan'da olduğu gibi eğitimle ilgili bölgesel konseyin raporu ve yetenek, nitelikler ve hizmet kayıtlarına dayanan seçim; Lüksemburg'da olduğu gibi Eğitim Bakanlığının önerisi ile hükümet konseyi tarafından yapılan seçim yapılmaktadır. Belçika'da çeşitli ağların olduğu farklı sistemler uygulanmaktadır (Eurydice, 1996).

Bahsedilen başvuru işlemlerinden sonra seçim işlemlerinin ise,AB ülkelerinde birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

Bu farklılığın bazı ülkelerde;resmi kurumlar,sınavlar,kişisel dosyalar,mülakat,kamu ilanı,yerel otoriteler,özel yetenek değerlendirme kurulları,kilise yönetimlerinin değerlendirmesi,okul konseyleri,bölge eğitim kurulları,raporlama,nitelik listesi oluşturma komisyonu ve bakanlar tarafından seçimler ve elemeler yapılır.Bu seçim ve elemelerin,aynı araştırmacılar tarafından;Belçika'da Resmî Topluluk ağırları sınav ve kişisel dosyanın değerlendirilmesi; Danimarka'da, münhal için kamu ilanı; CV'ye dayalı olarak seçim ve belediye ya da kırsal konseyin yaptığı mülâkat; Almanya'da başvuru sahibinin yeteneği, beceri ve profesyonel bilgisi temelinde seçim; okul kurulları ve Schulkonferenz (Okul konseyi) eleman arama işlemlerine katılabilir. Yunanistan'da özel ölçüte (eğitim, hizmet kayırları, deneyim, yetenek) ve öğretmen, veli, ve yerel otorite temsilcilerinden oluşan bir komitenin hazırladığı bir rapora bağlı seçim; *consejo escolar del centro* tarafından dört yıllığına yapılan seçim; Fransa'da ilköğretim de nitelik listesine göre yerleştirme, orta öğretimde yarışma sınavı ya da nitelik listesine göre yerleştirme; İrlanda'da nitelik, erdem, becerilerin değerlendirilmesi ve board of management (yöneticiler kuruluna) rapor veren bir komite ya da dinî düzen tarafından yapılan bir mülâkata dayalı seçim. İtalya'da okul türüne göre yapılan ulusal yarışma sınavı; nitelik sınıflandırması; Lüksemburg'da Bakan önerisine dayalı hükûmet konseyinin yaptığı seçim; Hoolanda'da Bevoegd gezag tarafından yapılan seçim; Avusturya'da kamu ilanından sonra, belirlenen üç aday arasından bakan ya da Land yönetiminin seçimi; Portekiz'de Conselho de escola tarafından yapılan yarışma sınavı sonrası seçim; Finlandiya'da belediyelere göre farklılık bulunmaktadır. İsveç te belediyeler ve kent yönetimince yapılan seçim; İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'da kamu ilanından sonra CV ve milakata dayalı seçim; İskoçya'da kamu ilanı sonrasında Okul Kurulu (danışma kolu), yerel topluluklar ve eğitim otoritelerinin temsilcilerinin katılımıyla yapılan mülâkat ile yapıldığı belirtilmektedir.

Erden ve Erden (2005), "Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Yöneticileri" adlı çalışmalarının,Okul Yöneticisinin Atanması alt başlığı altında atama işlemlerinin AB ülkelerindeki eleman alma süreci ile benzerlik taşıdığını,bu ülkelerdeki yönetici atamalarının bakanlık ve mahalli otoritelerce atandığı belirtilmektedir.(Erden ve Erden,2005,s:167)

Bozkurt (2005),Türkiye İle Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Okul Yöneticilerinin Yetiştirilmesi ve Atanma Süreçlerinin Karşılaştırılması adlı çalışmasında, okul yöneticilerinin görevlendirilme ve atanma süreçlerinin ülkelere göre farklılık gösterdiğini belirterek;İngiltere,İspanya,Portekiz,Yunanistan ve Almanya'nın bazı eyaletlerinde okul müdürlerinin görevlendirilme süreçlerine öğretmenlerin,öğrenci velilerinin,yetkili organların temsilcilerinin oluşturduğu yönetim organlarının etki ettiğini,İsveç,Danimarka,Finlandiya gibi ülkelerde yerel yönetim ve belediyelerin etkili olduğunu,İtalya,Hollanda,,Fransa gibi ülkelerde kamuya ilan edilen bir eleme sınavı neticesinde Bakan veya Banlık yetkililerince işlemlerin yürütüldüğünü,İrlanda da ise,bu görevlendirmenin dini okullarda mezhepsel yönetim tarafından yapıldığını özetlemiştir.

Tezin ana konusunu oluşturan Türk Cumhuriyetlerinde ise,Rus eğitim yönetimi sisteminin izleri devam etmektedir.Okul müdürleri,bazı Türk Cumhuriyetleri'nde seçimle belirlenir.

2.2.2.Okul Yöneticisinin Yetiştirilmesi

Mevcut okul yöneticilerinin,yönetim becerileri,yönetim süreçleri ve öğretimsel liderlik alanlarına yönelik hizmet içi eğitimden geçmeleri gerekir.Çünkü, bilgi ve teknolojinin hareketliliği sürekli ilerlemektedir.Yani,yönetim faaliyetleri durağanlık göstermez.Bir çok araştırmacının liderlik kuramlarında belirtmiş oldukları gibi artık yönetsel faaliyetlerde statükocu anlayışın yeri kalmamıştır.

Hangi yöntemle seçilirse seçilsin,meslek öncesinde eğitilsin veya eğitilmesin,yöneticilik,özellikle okul yöneticiliği yeterliklerinin sürekli yenilenme zorunluluğu vardır.Özellikle gelişen teknolojiler ve yeni bilgiler sebebiyle okul yöneticilerinin de bilgileri eskimektedir.(Turhan,2005,s.36,)

İlgar'a göre eğitim yöneticilerinin yönetim görevleri için yetiştirilmelerine gerekçe teşkil edecek bazı iç ve dış gelişmeler şöyle özetlenebilir:

2.2.2.1.İç Gelişmeler

- Nüfusun hızla artması ve bu artışın eğitim kurumlarının sayıca artmasına yol açması,
- Nüfus hareketliliği (göç),şehirleşme olgusu sonucunda sorunların artması, farklılık göstermesi,
- Ekonomik yetersizlikler ve sorunlar,
- Dışa bağımlılıktan kurtulma istek ve çabaları (ekonomik,teknolojik vb. bağımsızlık)
- Kalkınma ve gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşma arzusu,
- Nüfusun çoğunluğunun genç oluşu ve daha iyi yaşama istekleri,,
- Özelleştirme girişimleri.

2.2.2.2.Dış Gelişmeler

- Sıcak ve soğuk savaşlar, ideolojik çatışmalar,
- Ülkelerarası ekonomik rekabet ve sömürgecilik,
- Bilgi patlaması,sürekli ve hızlı değişme ve gelişmeler,uzay yarışları,
- Uluslararası ilişkilerde çıkarıcılık ve gücünün haklılığı.

1980’li yıllar boyunca okul yönetimi üzerine artan ilgiye paralel olarak,günümüz eğitim yöneticilerinin yöneticilik rollerinde de önemli değişmeler ortaya çıkmıştır. Okul yöneticisi, dünün “mevzuatı uygulayan ve statükoyu devam ettiren, geleneksel, otokratik”, okul müdürü rolünü üstlenerek, bilgi çağının okul müdürü olunamayacağının farkına varmalıdır. Okul yöneticisi, küreselleşme, enformasyon teknolojisi, bilimsel tutum ve davranış, örgütsel öğrenme ve toplam kalite yönetimi karşısında yeni roller üstlenilmesi gerektiğinin bilincinde olmalıdır. Okul müdürü, okulunun misyon ve vizyonunu belirleyerek, okulda işbirliği ortamını ve yönetim anlayışını geliştirerek ayrıca bunlara okulca ulaşabilmek için “nasıl davranılması gerektiği”nin hesabını yaparak, okul iklimini buna göre oluşturmakla yükümlüdür.

Bütün bunların anlamı, çağımızın eğitim yöneticisi, mevcut durumu sürekli geliştirmek için okulunu “öğrenen örgütler” olarak düzenleyip yaşatmakla ödevli olmasıdır. (Aktaran: Yavuz,2005,s.658)

Bütün bu gelişmelerin ışığında;ülkemizin 21.yüzyıla hazırlandığı günümüzde sorunların çözümlenmesi ve gelişmiş ülkeler düzeyine çıkmasında en önemli pay eğitime ve en önemli görevde onu yönetenlere düşmektedir (İlgar, 1996,s.11-12).

Reeder'a göre eğitim yöneticisinin başarıya ulaşması için bazı temel yönetim ilkelerinin dikkate alınması gerekir:

1-Her yöneticinin sorumluluğu açık ve kesin olarak belirlenmelidir.

2-Sorumlulukla beraber yetki de verilmelidir.

3-Görev ve sorumluluklarda değişiklik yapıldığında bütün birimlerin bunu bilmeler sağlanmalıdır.

4-Yönetici ve memurlar arasında sorumluluk ve yetki bakımından çıkan anlaşmazlıklar ele alınıp, karara bağlanmalıdır.

5-Kurum içinde koordinasyon sağlanmalıdır.

6- Sürekli denetim yapacak yönetici ve personel, denetleyecek ve gözleyecek faktörleri ve yönetimi bilmelidir.

7-Hiçbir personelden, bir diğerine hem yardımda hem de eleştiride bulunması istenmemeli ve beklenmemelidir.

8-Personelin özlük işleriyle ilgili kararlar, doğrudan sorumlu bulunan yöneticinin bir üstü tarafından onaylanmalıdır (Gürsel, 1997, 41).

ABD Eyalet Eğitim Müdürleri Konseyi (The Council of Chief State School Officers-CCSSO) bünyesinde kurulan Okul Liderleri Lisans Konsorsiyumuna (The Interstate Schools Leaders Licensure Consortium-ISLLC) üye 24 Eyalet eğitim Kurulu ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren 13 eğitim birliğinin ortak çalışması ile 1996 yılında “Okul Müdürleri için Liderlik Standartları” belirlenmiştir.

ISSCL (1996) standartlarına göre bir okul lideri;

1.Yöneteceği okul için vizyona sahip olan,vizyon geliştirebilen ve vizyonu uygulamaya geçirebilen bir lider olmalıdır.

2.Okulunu profesyonel gelişmeye doğru götürebilen bir okul kültürü ve geliştiren bir lider olmalıdır.

3.Okulun sahip olduğu tüm kaynakları etkili bir şekilde kullanabilen bir lider olmalı.

4.Okulun içinde bulunduğu toplumla sağlıklı ve sürekli ilişkiler kurabilen bir lider olmalıdır.

5.Adil ve tutarlı davranışlar sergileyen bir lider olmalıdır.

6.Çevresinde cereyan eden ekonomik, sosyal,kültürel, politik ve diğer olayları anlayabilen bir lider olmalıdır. (Işık,2003,s.206-211)

Okulunu amaçları doğrultusunda geliştirmek isteyen bir okul yöneticisi, etkili bir yönetim sağlayabilmek için lider olmak mecburiyetindedir. Çağdaş yönetim anlayışı ile eğitim yöneticisinin liderlik rolü ağırlık kazanmıştır. Eğer yönetici etkili olmak istiyorsa, grubun lideri olarak eylemde bulunması ve kendisini izleyenleri ikna etmesi gerekir (Kaya, 1991). (Aktaran:Cemaloğlu,2007,s.73-112)

Okulların etkili olmaları, yani önceden belirlenen amaçlarına ulaşabilmeleri büyük ölçüde okuldaki etkinliklerin, eğitim ve öğretim programının yürütülmesinden sorumlu olan yöneticilerin etkili olmalarına bağlıdır. Okullardaki en basit etkinlikler bile rastlantıya bırakılmayacak ve özenle planlanacak kadar önemlidir. Bu durum okul yöneticilerine önemli sorumluluklar yüklemektedir (Cemaloğlu,2007,s.73-112)

Etkili okulla ilgili araştırmalar, okul yöneticisinin etkili okulun kritik önemdeki etkenlerden birisi olduğunu göstermektedir (Balcı, 1993, 23).

NASSP'ın yapmış olduğu çalışmalarda okul yöneticisinin liderlik rolü şu başlıklar altında toplanmıştır.

- Akademik hedeflere ulaşılabilceğini göstermek,
- Yüksek beklenti için ortam hazırlama,
- Öğretim lideri gibi davranma,
- Kuvvetli ve dinamik olma,
- Öğretmenlerle görüş alışverişinde bulunma,
- Disiplin ve düzeni sağlama,
- Kaynakları en iyi biçimde kullanma,
- Zamanı iyi kullanma,
- Sonuçları değerlendirme.

"Günümüzde eğitim yöneticisi yönetsel liderlik, eğitim programları, ölçme-değerlendirme ve öğretim alanlarına hakim olma yanında pozitif örgütsel atmosfer oluşturma ve insan kaynaklarının en iyi şekilde geliştirilmesini sağlayacak bilgilere de sahip olmalıdır."(Fındıkçı,2004,s.119-120)

Yine,NASSP (National Association of Secondary School Principals) yapılan bir araştırmada eğitim yöneticilerinin sahip olması gereken özellikler şu şekilde belirlenmiştir:

- Gerekli bilgileri toplayıp problemi analiz etme
- Mantıklı sonuçlara varıp, kaliteli karar verme
- Planlama, yürütme ve kontrol edebilme
- Zamanında karar verip uygulayabilme
- Problem çözümü sürecine diğerlerini de katma

-Strese dayanıklı olma

-Sözlü iletişim becerisine sahip olma

-Yazılı iletişim becerisine sahip olma

-Geniş ilgi alanlarına sahip olma

-Yüksek motivasyon ve coşkuya sahip olma

-İyi tanımlanmış eğitim felsefesi ve eğitim değerlerine sahip olma."(Fındıkçı,2004,s.119-120)

Druker'de (1994,s.347), bir yöneticide bulunması gereken yönetsel becerileri şöyle özetlemiştir:

1-Etkili kararlar almak.

2-Etkili haberleşme ve iletişim,

3-Kontrol ve ölçülerin uygun kullanımı,

4-Bütçe ve iş planlamasındaki beceri,

5-Yönetim bilimini kullanmadaki beceri.(Aktaran:Bozkurt,2005,s.7)

İsmet Barutçugil'ise,(2006,27)"Yöneticinin Yönetimi" adlı kitabında Etkili bir yöneticinin sahip olması gereken özellikleri şu şekilde sıralar:

1-Olumlu zihinsel tutuma sahip olmak

2-Olumlu izlenim bırakan bir görünüme ve kişilik yapısına sahip olmak

3-Coşkulu olmak, işinden ve ilişkilerinden keyif almak

4-Anlayışlı, yardımcı ve destekleyici olmak

5-Yüksek özgüvene sahip olmak ve güvenilir olmak

6-Odaklanmış olmak, işini bilmek

- 7-Amaca yönelik düşünmek ve davranmak
- 8-Gerekli bilgi ve becerilere sahip olmak
- 9-İyi bir gözlemci ve değerlendirici olmak
- 10-Saygılı, ilgili ve takdir edici olmak
- 11-Sabırlı ve soğukkanlı olmak
- 12-Açık ve dürüst olmak
- 13-Girişken ve rahat olmak

Açıkalın (1994: 6), "Teknik ve Toplumsal Yanlarıyla Okul Yöneticiliği" adlı çalışmasında eğitim yöneticiliği ile okul yöneticiliği üzerinde durarak, okul yöneticiliğinin eğitim yöneticiliğinden ayrı bir meslek alanı olduğunu belirtmektedir. Yazar çağdaş bir okul yöneticisinin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

- 1-Kapsamlı insan bilgisine ulaşmış,
- 2-Etkili iletişim becerisine sahip,
- 3-Liderlik özellikleri baskın,
- 4-Ana dilini doğru ve güzel kullanabilen,
- 5-Felsefe matematik, uygarlık tarihi eğitimi görmüş,
- 6-Yabancı dil bilen,
- 7-İletişim teknolojisine hakim, bilgiyi yöneten,
- 8-Beden ve ruh yönünden sağlıklı,
- 9-Eğitime inanmış yöneticidir.

Aydın (2000,178-179) "Eğitim Yönetimi" adlı çalışmasında okul yöneticilerinin en önemli sorumlulukları olarak şu noktaları vurgulamaktadır:

- 1-İnsanlarla etkili biçimde çalışma.
- 2-Etkili bir işletme yönetimi.
- 3-Yeterli bir okul binası ve çevresi hazırlama.
- 4-Eğitim programının geliştirilmesi.
- 5-Mesleğe hizmet. (Aydın,2000,s.178-179)

Binbaşıoğlu (1983: 137) "Eğitim Yöneticiliği" adlı çalışmasında; iyi bir okul ve eğitim yöneticiliği ile ilgili araştırmaların, iyi bir okul ve eğitim yöneticisinin iyi bir lider olması gerektiği üzerinde durduklarını belirterek iyi bir eğitim yöneticisinde bulunması gereken nitelikleri sıralamaya çalışmıştır.

Bu nitelikler:

- 1-Konumun verdiği güç yerine, geniş bilgi ve yeterli coşkuya sahiptir.
- 2-Yetkilerini bilgece kullanmasını bilir.
- 3-Herkese karşı anlayışlı ve eşi davranır.
- 4-Örgütünü ve amaçlarını iyi tanır.
- 5- Çevresindekilerle iyi ilişkiler kurar.
- 6-Sorunların kendisine gelmesini beklemes, sorunları kendisi arar.
- 7-Yürekli, üzerine aldığı işleri sorumluluk duygusuyla sonuçlandırır.
- 8-Önerilerini ve programlarını dikkatle planlar, uygular ve uygulatır.
- 9-Bir öneriyi savunabilir ya da bir öneriye yapılacak karşı koymaları dikkatle yanıtlayabilir.
- 10-Okul yöneticiliğinde demokrasiye inanır ve onu uygular.
- 11-Bütün tartışma ve kararlarında içten, tarafsız ve dürüsttür, iş arkadaşlarını da öyle olmaya özendirir.
- 12-Çalıştığı örgütün amaçları, başarıları ve kullandıkları araçlar hakkında doğru bilgi verir.

13-Eğitime inanır ve öğrencinin yararlarını her şeyin önünde tutar.

14-Tutum ve giyimine özen gösterir.

15-Düşünerek konuşur ve görüşlerini inandırıcı bir biçimde düzgün bir dille açıklar.

16-Her fırsatta iş arkadaşlarının morallerini yükseltmeye çalışır,onları övmekten çekinmez.

17-İş arkadaşlarının çabalarını düzene koymayı (eşgüdüm sağlamayı) bilir.

18-Okulla toplumun işbirliği yapmasını sağlar, okulu topluma, toplumu da okula yaklaştırmaya çalışır.

19-Yetkisini ve görevlerini başkalarına bırakmayı bilir.

20-Olayları, adları ve çehreleri anımsayabilir.

Eğitim yönetiminin geliştirilmesine ve okul yöneticilerinde bulunması gereken özelliklerin boyutuna yönelik gerekçeler daha da uzatılabilir.Ancak yapılan araştırmalar,ileri sürülen görüşler ve kuramlar okul yöneticiliğinin hala geliştirilmeye ihtiyaç duyulan bir alan olduğunu ortaya koymaktadır.Bunun en önemli gerekçesi de;okul yöneticiliğinin meslekleşmemesi,bürokrasi,nicel yaklaşımlar,hizmet alanı ve hitap ettiği kitle,kuram ve uygulama arasındaki kopukluk,bürokrasi ve dikey yapılanmadır.

Bürokrasi geleneğinin günümüz okul yönetimine olumsuz yansımaları konusunda Sapre (2000, s. 299-300) aşağıdaki saptamaları yapmaktadır:

1.Sorunlara yaklaşımda proaktif olmaktan çok reaktif bir tutumun geliştirilmesi. Eğitim yöneticileri sistemin “sistemik” özelliklerini unutarak, birbirinden kopuk ve bağımsız tek tek reform önerileri geliştirmektedirler.

- 2.Yöneticiler kaynak konusunu her sorunun üstünde görmektedirler. Kaynakların artırılmasının bütün sorunları çözeceğine inanmaktadırlar.
- 3.Yöneticiler emir-komuta zinciri içinde hesap verirler.
- 4.Temkinli yönetmeyi yeni şeyleri denemeye, hesaplı riskler almaya ve hatalardan öğrenmeye tercih ederler.
- 5.Bireylerarası ilişkileri hiyerarşi, statü ve yetki sınırları içinde gerçekleştirmeye özen gösterirler.
- 6.Kurallar, yönetmelikler ve genelgeler verecekleri kararın temelini oluşturur. Katı ve kurallara bağlanmış bir yönetim anlayışı yoluyla farkında olmadan bireysel girişim ve yaratıcılığı köreltirler.
- 7.Ödüllendirme sisteminin temeli meslekte geçirilen yıla göre düzenlenmiştir. Meslekte yükselme, ödül ve taltifler hizmet süresine göre belirlenir.
- 8.Eğer bir örgüt yeniden yapılandırılmış, reorganize edilmiş veya isim değişikliğine uğratılmışsa o örgüt reforma uğratılmıştır ve bundan sonra daha etkili ve verimli çalışması beklenir.
- 9.Sistem merkeziyetçi bir anlayışla örgütlendiği için değişim ve yenileşme ancak yukarı kademelerden, hiyerarşinin tepesinden başlatılmalıdır. Astların değişim ihtiyaçlarını saptaması, bunları dile getirmesi ve reform önerileri geliştirmeleri teşvik edilmeyen bir şeydir.

Benzer şekilde Simkins, bürokrasi temeline kurulmuş olan yönetim anlayışı ile işletme anlayışını arasında temel farkı şöyle vurgulamaktadır: “Yönetim kamu hizmeti gören bürokratin varsayılan profesyonel değerleri ve öncelikleri çerçevesinde işler. Öte yandan işletmecilik temelinde yöneticilik ‘yönetme özgürlüğünü’ talep eder. Bu yönetme özgürlüğünün içinde yetkinin hiyerarşik alt basamaklara aktarılması ilkesi vardır” (Simkins, 2000, s. 321).(Aktaran:Şimşek,2004,s.8)

İrfan Erdoğan’da,okul yönetimini geliştirme çabalarının yetersiz kaldığını,“Okul Yönetimi Öğretim Liderliği” (2000:177) adlı eserinde şöyle açıklamaktadır:Toplumun eğitim

konusundaki ihtiyaçları sadece belirli kişi ve kurumlar tarafından belirlenmeye çalışılıyor.Ancak toplumun ve bireylerin ihtiyaçları,belirli kişi ve kurumlar tarafından belirlenemeyecek kadar çeşitlenmekte ve değişmektedir.

Okul yöneticilerinin atanma ve yetiştirilme süreçleri ile ilgili ülkemizde ve dünyada yapılan araştırmalarda da yetersiz kalındığı görülmektedir.

şimşek (2002),Türkiye’de Eğitim Yöneticisi Yetiştirilemez adlı çalışmasında,ABD’de 500’e yakın eğitim ve okul yöneticisi yetiştirme programının olduğunu,bu programların çoğunda yönetici yetiştirme programlarının klasik Master ve Doktora programlarıyla paralel fakat program içerikleri anlamında farklı şekilde yürütüldüğünü;bu programlardan mezun olan kişilere klasik Master ve Doktora dereceleri yerine Eğitim Master’i ve Eğitim Doktorası dereceleri verildiğini ve bu programların diğerlerinden en önemli farkının uygulama ağırlıkta, kuram ve araştırma boyutlarının da esnek yapıda olduğunu belirtmektedir.

Aynı araştırmacı, ABD’deki bu yugulamalara rağmen eğitim yönetimi alanında çok ciddi tartişmaların yapıldığını,çalışmaların kağıt üzerinde kaldığı, yönetici yetiştirme programlarının eğitim ve okulların ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olduğu görüşünün ABD eğitim bilimcileri tarafından dile getirildiğini belirtmektedir.Bu eksikleri ise şöyle sıralamaktadır:

1. Yönetici yetiştirme programlarının uygulayıcıların ihtiyaçlarına cevap vermemesi
2. Halen yöneticilik görevi yapan kişilerin performanslarının ölçümünde yaşanan sıkıntılar
3. Uygulamayı ne çıkarması gereken program içerik ve materyallerinin tam tersine akademik yönelime sahip olması
4. Yönetici yetiştirme programlarında görev alan akademisyenlerin okul gerçeklerinden habersiz olması
5. Yönetici yetiştirme programları arasında içerik ve program anlamında ortaya çıkan çeşitlilik (standart eksikliği)

6. Yönetici yetiştirme programlarda okul deneyimi ya da klinik deneyim eksikliği

7. Yöneticilerin açık ve net görev tanımlarının olmaması (Pitner,1988,s. 80).
(Akt.:Şimşek,2002,s.1-2)

A.B.D. Cincinnati Üniversitesi Eğitim Yönetimi Bölümü “Yönetici Yetiştirme Akademisi” başarılı öğretmenleri alarak okul müdürü yetiştirme uygulaması sürdürmektedir. Bu akademinin amacı, altı haftalık tam gün süreli bir programla potansiyel okul müdürlerini 21.yüzyılda gereksinim duyulan bilgi, beceri, tutum ve değerlerle tanıştırmaktır(Pehlivan1997:84). Okul yöneticiliğinin altı haftalık bir eğitimle yetiştirilmeye çalışılması, eğitim yönetimi alanında bekleyen sorunlara çözüm olabilir mi? sorusu üzerinde düşünmek gerekir. Eğitim yönetimi alanında yönetici yetiştirmek altı haftalık bir programının sınırlarının çok üstünde olması gerekir.

<http://www.mufettisler.net/makale/makalelercelal>

Bütün bunlara rağmen Eğitim yöneticiliğinin mevcut ülkeler içerisinde en iyi örgütlendiği ve gelişmiş olduğu ülke Amerika Birleşik Devleti’dir.

ABD’de eğitim yöneticiliği için lisansüstü derece bir zorunluluktur. Amerika’da temel olarak “iyi öğretmenlerden daima iyi yönetici olmayabilir” anlayışı hakimdir. Belirli bir süre aktif öğretmenlik yapmış adaylar hemen her eyalette mevcut olan eyalet üniversiteleri veya özel üniversitelerin bünyelerinde yer alan Eğitim Fakülteleri’nde eğitim yönetimi alanında bir lisansüstü derece yapmak zorundadırlar. Eğitim bölgeleri gibi daha üst eğitim yöneticiliği pozisyonlarında yönetici görevi alabilmek için zaman zaman doktora derecesi bile istenebilmektedir.

1986-1990 yılları arasında Amerikan federal hükümeti okul yöneticilerinin yetiştirilmesine dönük projelere 30 milyon dolar harcamıştır. 1990 yılından beri çeşitli eyaletlerde 150’den fazla okul yöneticisi yetiştirme programı veya merkezi açılmıştır.

Bugün üniversite bünyelerinde yer alan okul yöneticisi yetiştirme programlarının hemen tamamı klasik program içerikleri ve öğretme yöntemlerinden uzaklaşmıştır.

Artık pek çok program simulasyonlar, durum çalışmaları, problem-temelli öğrenme, uygulama ile bütünleşik program içerikleri, okullarda klinik uygulama, grup süreçleri, katılımlı liderlik süreçleri, iletişim becerileri, katılımlı karar verme süreçleri temelinde yürütülmektedir. Örneğin Connecticut Üniversitesi yönetici yetiştirme programı aktif olarak okul yöneticiliği yapan bir uzman eğitim yöneticisinin yanında stajyerliği de zorunlu görmektedir (Yee, 1997). Okul yöneticiliği programlarının yeniden yapılanmasında tıp, işletme, hukuk ve mimarlık gibi alanlarda yönetici yetiştirme programlarının büyük bir etkisi vardır. (Şimşek,2002,s.1-2)

Milletlerin geleceğini oluşturan,devamını sağlayan çocukların milli politikalar doğrultusunda yetişmesi,topluma faydalı bireyler olarak sosyalleşmesi hedeflerinde okulun çok önemli bir kurum olduğu aşıkardır.Okulun yöneticisinin geleceği şekillendirecek,ülkelerin kaderini değiştirecek çocukların yetişmesinde yüklenilen misyonu taşıyacak bilgi ve birikime sahip kişiler olması gerekir.Kısaca toplumsal ve bireysel olarak çocuğun evrensel ve milli değerler etrafındaki gelişim evrelerinden okul müdürleri dolaylı veya doğrudan sorumlu olarak görülmektedir. O halde okul müdürleri kendilerine değişen şartlar ve durumlar doğrultusunda yüklenilen misyonun gereklerini yerine getirme gibi beklentileri karşılama düzeyinde olmalılar.

Okul yönetimi oldukça farklı yönleri olan ve sorumluluk gerektiren bir iştir. Okul müdürleri hakkındaki genel görüşlerimiz ve onlardan olan beklentilerimiz, onların yerine getirmek zorunda oldukları rol ve sorumluluklarının değişmesiyle farklılaşmaktadır. Hunt (1993), İngiltere’de yeni göreve atanan bir okul müdürünü şöyle tanımlıyor:

‘Tebrikler okul müdürü! Siz, en iyi tanınan bir yönetici, diplomat, muhasebeci, pazarlamacı, personel memuru, ve bir eğitici olarak heyecanlı olduğu kadar oldukça fazla sorumluluk gerektiren çok zor bir görev almak üzeresiniz. Siz öğrencilerinizin ruh ve moral sağlıkları başta olmak üzere, her şeyden sorumlusunuz. Bununla birlikte, en zor mücadele ve önemli göreviniz, size verilen bu fırsat, ve sizin korumanız altında bulunan her genç insanın isteklerini ve başarılarını etkileme ve artırma zorunluluğudur’.

http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/tez_ozetleri/sakir.html

Okul müdürlüğünün önemini kavramış olan ülkeler,değişen şartlar ve beklentiler karşısında okul yönetiminin sürekli geliştirilmesini gündemde tutmuşlar ve politikalar üretmişlerdir.Yani değişimi ve gelişimi kaçınılmaz görmüşlerdir.

Bir örgütte mal ve hizmet şeklinde bir kıymetin üretimini etkileyen unsurlar; fiziksel, finansal ve insan kaynaklarıdır. Bu kaynakların hepsi örgüt içinde sınırlı bir şekilde vardır. Cansız olan fiziksel ve finansal kaynaklarda yapılması gereken değişiklikler imkanlar ölçüsünde derhal yapılabilir (Madler,1983). Fakat insan kaynağında gerekli değişim anında yapılamaz. Bu kaynağın belirli bir eğitimden geçmesi lazımdır ki değiştirilebilsin.

Okul yöneticileri, hızla değişen bir toplumda mesleğin gerektirdiği şartları evvelce görmüş oldukları öğrenim ile karşılamakta zorluk çekmekte ve geliştirilme zorunluluğu gün geçtikçe artmaktadır. (Ergün,1999,s. 139-148.).

Yönetimi geliştirme geniş kapsamlı bir terimdir. Yönetimin amaçlarından başlayarak, insan, yapı, teknoloji (para, zaman, araç, gereç,yöntem, mevzuat) ve bu amaçlara eşgüdüm içinde gitme yönlerinden inceleyerek, sosyal gereksinme ve günün koşullarına, gelişmelere uygun yeni bir yapı işleyiş ve davranış getirme amacıyla girişilen çabaların tümünü kapsar (Peker 1995). (Akt.:Ada,1998,s.1)

Bir örgüt geleceğe bakıp hazırlanır. Bunu yapmanın en iyi yolu ise, yöneticilerin geliştirilip yetiştirilmesidir (Koontz 1988). Okul yöneticilerinin eğitilmeleriyle, okulda öğrencilerin öğrenme süreleri kısalabilecek,verimlilik artabilecek, okula karşı olumlu tutumlar gelişebilecek, denetim ve gözetim azalarak okulun iklimi iyileşecek, sorunların çözümü daha bir kolaylaşacak, eğitimle ilgili eylemlerde süreklilik ve esneklik sağlanarak okulun gelişmelere ilişkin tutumu olumlu yönde gelişecek ve bireysel doyum böylece artmış olacaktır (Bingöl 1990: 149). (Akt.:Ada,1998,s.1)

Personelin yetiştirilmesi, işgörenin sahip olduğu yeterliliğin iş kapasitesine (işin öngördüğü bilgi, beceri ve yeteneklere) eriştirilmesi olayıdır. işgörenin sahip olduğu yeterliliğinin iş kapasitesini kapsamasıdır. işin niteliğinin değişmesi,işgöreninde buna paralel olarak değişmesini zorunlu kılmaktadır.Yöneticilerin yeterlilikleri zaman

içinde çabuk kaybolur bu olgu “yönetmel eskimişlik” olarak tanımlanmaktadır (Açıklalın 1994: 153). (Akt.:Ada,1998,s.1)

Yöneticiler özellikle okul yöneticileri zamanla yeterliliklerini kaybetmektedirler. O halde bu yöneticilerin görev başında yetiştirilip geliştirilmesi zorunludur.Okul yöneticilerinin yetiştirme ve geliştirme kavramları iki ayrı süreci tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu iki süreç arasında büyük anlam farklılıkları bulunmaktadır. Yetiştirme,ileride yönetici olabilecek adayların eğitimini,geliştirme ise, yöneticilerin performansını geliştirecek, görevini daha etkin bir şekilde yerine getirecek, değişmelere uyum gösterecek şekilde gelişmelerini sağlayan süreci ifade etmektedir (Hornsey ve Dann 1984: 34). (Akt.:Ada,1998,s.1)

Yetiştirme, belirli bir kademedeki belirli işleri yapabilmek için gerekli olan bilgi, yetenek ve davranışların kazandırılması sürecidir .Geliştirme, yetiştirme kavramı gibi, belirli bir amacı gerçekleştirmek ve kısa vadeli olmak yerine, yöneticiyi örgütte değişim yapacak bir eleman olarak ele alıp, onun, örgütün iç yapısını ve işleyişini, toplum içindeki yerini, kendi rolünü daha iyi görebilme ve yapabilmesi için yetiştirmesi ve eğitmesidir (Koçel 1989: 21-22). (Akt.:Ada,1998,s.1)

Bütün bu çalışmalar,eğitim yönetiminin artık uzmanlaşma,bilimsel normlar kullanma ve sentez yapma sürecine girildiğini göstermektedir.Eğitim yöneticisi yetiştirme misyonunu üslenmiş olan kurumlar ve uzmanlar bu alana yönelik kuramlar üretmeye başlamışlardır.Son zamanlarda öne çıkan kuram ise;liderlik kuramıdır.Özellikle Öğretim Liderliği...İşte bu kuramları uygulayacak olanlar da eğitim yöneticileri,okul müdürleridir.Çünkü eğitimin yapısı gereği girdi ve çıktıları diğer alanlardan çok farklıdır.Ancak,tüm alanları etkilemektedir.Değişen ve hızla gelişen bilgi çağına ayak uydurmak hiç şüphesiz eğitim yöneticilerinin öncelikli vazifesidir.Eğitim yöneticilerinin değişmesi ve mevcut konumlarını aşması için sayısız gerekçeler vardır.

Balcıya göre, okul yöneticileri, hızla değişen bir toplumda mesleğin gerektirdiği şartları evvelce görmüş oldukları öğrenim ile karşılamakta zorluk çekmekte ve geliştirilme zorunluluğu gün geçtikçe artmaktadır (Ergün, 2003:1).

21. yüzyılı şekillendiren endüstri sonrası toplumda çalışma hayatının karmaşık hale gelmesi, okul müdürlerinin rolünü de karmaşık hale getirmiştir. Endüstri toplumunda iş hayatı, şikayetlerden ve kural ihlallerinden kaçınmak için belirsizliği azaltmış ve işlem süreçlerini kesin çizgilerle sınırlamışken, okul yönetimi de bundan etkilenecek, kendi hareket alanını daraltmıştır. Endüstri sonrası toplumda ise; standartlardan ziyade duruma uygun, bireyselleştirilmiş, eylemler ön plana çıkmıştır. Bilgi ve teknoloji patlaması, öğrenci sayılarının hızla artması, karmaşık çevre koşullarında yeni ortaya çıkan problemlerin çözümünde eski bilgilere güvenilmemesi, problemlerin çözümünde yeni arayışların ortaya çıkması, öğrenme stillerinin farklılaşması, yenilik ve değişimlere ayak uydurmamızı bekleyen dinamik okul çevreleri meydana getirmiştir (Crow ve diğ., 2002). (Aktaran: Yavuz, 2005, s.3)

Günümüzde yaşanan küreselleşme hareketi; insanlardan kültürlerarası köprü kurabilme ve problem çözebilme yeteneklerini gerektiren, bütüncül bir bakış açısına sahip olmayı beklemektedir. İş dünyasında müşterilerle ve rakiplerle vizyon geliştirme hayati öneme sahiptir. Bireyler ve örgütler kısa dönemli kazançlardan ziyade uzun dönemli kazançlara ve halka hizmete odaklanmalıdır. Sistem düşüncesi tek boyutlu düşüncenin önüne geçmelidir. Bu durum eğitimde de problemleri anlama ve çözme konusunda çok boyutlu düşünce tarzına ihtiyacımız olduğunu göstermektedir (Miller ve Miller, 2001). (Aktaran: Yavuz, 2005, s.3)

Gelişmiş ülkelerin okul müdürlerini atama ve yetiştirme süreçlerindeki uygulamaların birbirinden farklılık arz ettiği görülmektedir.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde yönetici yetiştirme konusunda farklı uygulamalar bulunmaktadır. Mayıs 2000 tarihinde Avrupa Birliği üyesi ülkelere gönderilen bir soru kâğıdıyla, araştırmacı tarafından hizmet öncesi ve hizmet içi yönetici eğitimine ilişkin veri toplanmıştır. Bu verilere göre, yönetim rollerinin yüzde 50'sini bayanların üstlendiği İsveç eğitim sisteminde, zorunlu bir hizmet öncesi eğitim bulunmamakta, ancak yılda iki-üç hafta olmak üzere yaygın biçimde kurs ve seminerler düzenlenmektedir. İngiltere'de tüm yöneticiler için zorunlu olarak Okul Müdürlüğü Ulusal Meslek Yeterliği (National Professional Headship Qualification)

uygulaması başlatılmıştır. Okul müdürlerinin yüzde 34'ünün bayan olduğu Finlandiya'da, yöneticiler hizmet öncesinde beş kredilik bir eğitimden geçmek zorundadır. Ayrıca, her yıl yaklaşık 15 gün süreli kurs, seminer, çalışma grupları veya akademik kredi alırlar. İlkokullarda yalnızca müfettişlerin, ortaokullarda müdürlerin bulunduğu Lüksemburg'ta ise, hizmet öncesi eğitim yalnızca müfettişler için öngörülürken; her iki gruba da yılda bir kez yurtdışında, ancak zorunlu olmayan 12 günlük seminerler sunulmaktadır.

AB ülkelerinde, okul yöneticilerinin göreve gelmeden veya görevde iken uygulanan programlarında farklılık arz ettiği görülmektedir. Ancak her ülkede hizmet içi eğitim ve yetiştirilmeye yönelik çalışmalar mevcuttur.

Bu çalışmalar ise şöyle özetlenmektedir: Fransa'da adayların görevlerine başlamadan önce eğitim görme zorunluluğunun, diğer ülkeler de yeni okul yöneticilerine eğitim sağlarlar. Avusturya, adaylara görevlerin gerektirdiği nitelikleri kazandırmak için seminerler yapar. İsveç, tüm okul yöneticileri için yeni ulusal eğitimin ana hatları ile ilgili eğitimleri tercih eder. İngiltere ve Galler, özellikle işle ilgili becerilerde gelişmek isteyen yeni yöneticilere uygun bir eğitim programı yapar. İskoçya, çalışanların gelişimi ile ilgili okul yöneticiliği statüsünü yeni kazanmış adaylara eğitim sağlar. Belçika, İrlanda ve İtalya gibi ülkelerde, okul yöneticileri için yönetim konularına odaklanan hazırlayıcı eğitim programları organize edilir. Fakat bu programlar hâlâ az yapılmakta ve henüz zorunlu değildir (Eurydice, 1996). (Aktaran: Erden ve Erden, 2005, s:167)

Bozkurt (2005), Türkiye İle Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Okul Yöneticilerinin Yetiştirilmesi ve Atanma Süreçlerinin Karşılaştırılması adlı yüksek lisans tez çalışmasında, okul yöneticilerinin yetiştirilmeleri ve hizmet içi eğitimlerinin var olduğunu ancak bu uygulamaların farklılık gösterdiğini, Yunanistan'da hizmet içi eğitimin resmileştiğini, İtalya'da kısmen mecburi olduğunu, Portekiz'de özel bir programın uygulandığını, diğer on ülkede de hizmet içi eğitim kurslarının düzenlendiğini belirtmektedir.

Tezin ana konusunu oluşturan Türk Cumhuriyetlerinde ise,Rus eğitim yönetimi sisteminin izleri devam etmektedir.Okul müdürlerinin yetiştirilmelerine yönelik hizmet içi eğitimler daha çok müfredat kapsamında yapılan yenilik ve değişikliklerin uygulanmasına dönük yapılır.Özbekistan’da,öğretmenler okul müdürü tarafından;okul yöneticileri ise,il ve ilçe halk eğitim bölümü tarafından her beş yılda bir kırk beş (45) günlük hizmet içi eğitimden geçirilir.Kırgızistan’da ise,öğretmen,eğitim yöneticileri ve müfettişler en az üç yılda bir olmak üzere üç (3) aylık bir hizmet içi eğitimden geçerler.Okul müdürleri ise,iki yılda bir üç aylık hizmet içi eğitime tabi tutulurlar.Azerbaycan’da ise,Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı’na benzer bir şekilde Azərbaycan Baş Pedaqoji Kadrların İxtisasının Artırılması və Yenidən Hazırlanması İnstitutu adlı kuruluş hizmet içi eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.Azerbaycan Tahsil Nazirliyi "İxtisasartırma və kadrların yenidən hazırlanması müəssisələrinin nümunəvi Əsasnaməsi" çerçevesinde hizmet içi eğitim çalışmaları değişik şart ve zamanlarda yürütülmektedir.

Kısa süreli kurslar,her beş yılda en az bir defa yapılan mutad (üç aylık) kurslar,yeni kurumlarda stajyerlik,yurt dışı seminerler,diğer daha faydalı ve geliştirici kurslara katılmakta mecburidir.Türkmenistan’da ise Ministrler Kabineti’nin,”Türkmenistanyň ylym ulgamyny kämilleşdirmek hakyda” ve “Türkmenistanyň Ylymlar akademiýasyn işi hakyda” alınan kararlar gereği her yenilik ve değişiklikte özellikle teknolojik gelişmelerde mutlaka kurslar ve seminerler düzenlenmektedir.Kurslar,seminerler genellikle Oğuz (Haziran) ayında yoğunlaşmaktadır.Kazakistan’da da aynı durum söz konusudur.Okul müdürleri kısa ve uzun süreli kurslara katılırlar.

Türkiye’de durum nasıldır? Bilindiği gibi, ülkemizde yöneticiler için zorunlu olan bir eğitim türü bulunmamaktadır. Daha önce eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri bölümünde yürütülen “eğitim yönetim ve denetimi” lisans programları, Yükseköğretim Kurulu tarafından kapatılmıştır. Halen görev yapan yöneticiler de, makamlarının gerektirdiği rolleri oynayacak yeterlikten uzak bulunmaktadır (Balcı, 2000). İlköğretim okulu müdürlerinin yeterliklerini araştıran Şahin (2000) de, sekiz boyutta ortaya çıkan toplam 97 yeterlikten 41’inde denek görüşleri arasında yüksek uzlaşma sağlandığını saptamış; bu yeterliklerin hizmet içi ve hizmet öncesi eğitim yöneticisi yetiştirme programlarında kullanılmasını önermiştir.

Modern eğitim sisteminde var olan eğitim yöneticiliği, ülkemizde Cumhuriyet Dönemi ile serüvenine başlamıştır.Okullaşma çalışmalarının büyük bir hızla devam ettiği Cumhuriyet Döneminde okulların yönetilmesi ve yönetici sorunu gündeme gelmişti.Bu amaçla 1928 yılında Gazi Eğitim Enstitüsüne bağlı olarak Pedagoji Bölümü açılmıştır. Pedagoji bölümüne günümüzde de olduğu gibi mesleğinde başarı göstermiş tecrübeli öğretmenler alınıyordu.Ancak günümüzden farklı olarak yazılı ve sözlü sınavlarla alınıyordu.

Eğitim yöneticilerinin atanma ve yetiştirilmelerine yönelik ilk ciddi adımlar ise,14.Milli Eğitim Şurası'nda atılmıştır. Bu gün Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 7 adet Hizmet içi eğitim enstitüsü mesleki gelişmeler için başvuru önceliğine göre eğitim vermektedir.İl Mili Eğitim Müdürlükleri bünyesinde de mahalli kurslar ihtiyaca göre düzenlenmektedir.

2.3.OKUL VE OKULUN ÖNEMİ

Çocuk,toplumsal alanın en küçük kurumu olan ailede sosyal gelişime dahil olur.6-7 yaşına girdiği zaman aile bu vazifeyi okula devreder.Fakat, “okul, aile gibi tabii bir kuruluş olmaktan ziyade, belli amaçları gerçekleştirmek üzere meydana getirilmiş sosyal bir teşekküldür. Onun meydana gelişini sağlayan en önemli etken, ferdin ve toplumun bilgi alma ihtiyacıdır.”(H.Akyüz,2001,s.247)

M.Weber ekoluna göre okul;fertlerin tecrübe ve beceri kazandıkları bir yerdir.Okulda edinilen tecrübe ve beceriler,daha sonra toplumda ferdin yerini belirleyen önemli durumlardır.

Durkheim ise okulu, "Okul, toplumun genç nesilde yeniden yaratıldığı bir mekândır.diye tarif eder.

Okul,sosyalleşme sürecinde ilk temel toplumsal kurumdur.(Yavuzer,1995,s.153)

Cavit Binbaşıoğlu (2004),Ailede ve Okulda Eğitim Sorunları adlı çalışmasında,Okulu, bir eğitim ve öğretim yuvası olarak tarif eder.Aynı çalışmasında eğitimin çok eski zamanlarda ailelerce verildiğini,anne ve babaların, çocuklarına yaşam için gerekli

bilgi, beceri ve alışkanlıkları kendilerinin öğrettiklerini; insanlar arasında iş bölümünün başlayıp mesleklerin oluşmasıyla herkesin kendi çocuğu ile uğraşamayacak bir hale geldiğini, öğretilcek şeylerin, her geçen gün arttığını, bunun da bir ailenin başaramayacağı bir iş olduğunu, böylece, "öğretmenlik" mesleğinin doğduğunu, mesleğin icra yeri olarak okulların açıldığını belirtmektedir.

Kısaca; okul, bilgi çeşitliliğinin artması, ihtiyaçların başkalaşması, bilgi ve becerilerin çağın şartlarına göre şekillenmesi, bilginin kullanılacağı gerçek zeminin inşa edilmesi ve toplumsal statünün kazandırılması vb. gibi faaliyetlerin bu amaçlara dönük yetiştirilmiş eğiticiler eliyle çerçevesi çizilmiş formal sistematüğın planlı, programlı bir şekilde icra edildiğı toplumsal bir sahadır.

Okulun, fertlerin sosyalleşmesine katkısı hiç şüphesiz en önemli işlevidir. Bu önem okulun insan eğitim ve öğretimi ile ilgilenmesinden kaynaklanır. Okulun uğraş alanı insandır. Okulu diğer eğitim kurumlarından ayıran temel özellik, insan üzerinde çalışması ve onu farklılaştırma yeteneğidir. Okul, bireyi farklılaştırma işlevini öğretim yoluyla gerçekleştirir. (Açıkalın, 1998, s.2)

Okulun bir diğer önemli tarafı ise bireyi eğitmek ve ona hayatta lazım olacak gerekli bilgileri öğretmektir. "Eğitim sözcüğünün farklı tanımlarının ortak yanı, onun, davranış değiştirme, davranış oluşturma amaçlı etkinlikler olmasıdır. Öğretim, öğrenme, davranışın sağlanması amacıyla yapılan ön çabalardır" (Başar, 2001).

Davranış oluşturmak amacıyla yapılan eğitim, öğretim etkinliklerin büyük bölümü, eğitim amacıyla kurulmuş özel çevreler (Bursalıoğlu, 1991) olan okullar aracılığıyla gerçekleştirilir. Okul sağladığı eğitim ortamında, öğrencinin eğitimin önceden belirlenmiş amaçları doğrultusunda, belirlenmiş davranışlara sahip olma sürecini yönlendirir. (Demirtaş, 2006, sayı.1)

Okul denilen özel çevrenin üç işlevinden birincisi, öğrencileri dış çevrenin güçlüklerinden korumak, onlara yaşamı kolaylaştırmak, ikincisi, dış çevrede kolay rastlanabilecek olan istenmeyen davranışları okuldan içeri sokmayarak, öğrenci davranışlarını olumlu yönde geliştirmek, üçüncüsü, okulun dışındaki çevrede yer

alan toplumsal farklılıkların okulda sergilenmesine izin vermeyerek, kendi sınırları içinde bir denge oluşturmaktır (Başar, 2001,aktaran:Demirtaş,2006,sayı.1)

İlkokula yeni başlayan öğrenci, anne, baba ve kardeşlerinden oluşan sınırlı bir çevreden, okul denilen kendisine yabancı özel bir çevreye gelmektedir. Bu özel çevrede anne, baba, kardeş ve arkadaşları yoktur. Okul eğitiminde rol oynayan yönetici, öğretmen, öğrenci, eğitimci olmayan personel, sınıf, sıra, zil, tahta, yeni sınıf arkadaşları, defter, kalem, kitap vb. oluşturulmuş karmaşık bir sistem vardır.Bu karmaşık sistemin, okulun ilk günlerinden itibaren, öğretim sorumluları tarafından, çocuğa tanıtılması, sorularına cevap verilmesi, iyi iletişimlerin kurulması, her şeyin açık net bir biçimde çocuğun kafasında şekillenmesine yardımcı olunması gereklidir.

<http://www.zeyram.com>

Akyüz (2001),Ziya Gökalp'in, okulun önemi ve eğitim görevleriyle ilgili birkaç tespitine yer vererek öğretmenin;dolayısı ile okulun çocuğu, içinde yaşadığı toplumun vicdanından kopan kıymet hükümlerinin toplamından ibaret olan kültüre göre yetiştirmesi gerektiğini,böyle olduğu takdirde çocuğun muvaffakiyet sağlayacağı ve toplum istikbalinin teminat altına alınacağını,bunun için çocuğa verilen eğitimin millî olmasının gerektiğini belirtmiştir.

Aynı çalışmasında,çocuğun tahsilinin hem özel şekilde, hem de okulda olabileceğini,ancak çocuğun en önemli gelişme ve sosyalleşme yerinin okul olduğunu belirterek;

Okul çocukların birleşmesinden meydana gelmiş küçük bir topluluktur. Burada ders, oyun, yemek ve düşünmek toplu halde olur. Topluluk ruhu içinde çocuk daha iyi düşünür, dersini anlar ve oynar. Evde hususi hocalardan da ders alınabilir ama okulun sosyal havası çocuk için daha faydalıdır. Çocuk burada toplum hayatına hazırlanır. İlerde toplum hayatı yaşıyacak olan çocuğun daha küçük yaşta bu imkânı elde edebilmesi okula gitmesiyle mümkündür ve ancak burada sosyal eğitimi kazanabilir. Millet, fertleri arasında ortak duygular bulunan fertlerin bütünüdür. Milleti meydana getirecek çocukların böyle ortak duygulara sahip kılınması için, okul hayatına girmeleri ve beraberce duyup, beraberce düşünmeleri lâzımdır (H.Akyüz,2001,s.94). yargısına ulaşır.

Ayrıca, çocuğun toplum hayatına hazırlanmasının,ona topluluk ruhunun aşılmasının okulun görevleri arasında olduğunu,okulun bu görevini önce çocuğu mahcupluktan kurtarmasıyla yerine getireceğini,çocuklardaki mahcupluğun kendine güvenin az olmasından kaynaklandığını oysa, okulda herkesin kendisinden farksız olduğunu görerek güveninin artacağını belirtir.

2.4.OKUL YÖNETİCİLİĞİNİN ÇOCUĞUN BAŞARI VE DAVRANIŞI ÜZERİNDEKİ ÖNEMİ

Okul yöneticilerinin sorumluluk üstlenmiş oldukları tüm alanlarda amaçlar doğrultusunda hedefe ulaşmaları temel vazifeler içinde önceliği teşkil eden bir husustur.Okulun her yıl kültürüne yabancı, girdisi olan bireylerin aileden,çevreden vb. etkenlerden getirmiş olduğu özellikleri kasıtlı olarak istendik yönde değiştirme,farklılaştırma gibi bir işlevi vardır.

Okul, bireyi farklılaştırma işlevini öğretim yoluyla gerçekleştirir. Bu özellikleri nedeniyle okul yöneticilerinin ilgi odakları, okullarında gerçekleştirilen öğretim eylemlerine ilişkili olarak, toplumun istemleri, sorunları, çocuklar, öğrenciler, veliler ve okulda çalışanlardır.

Eğitim sisteminde yöneticilerin tasarladıkları, planladıkları durumlar, okullara verilen amaçlar doğrultusunda insan kaynağının oluşturulmasına yönelik, öğretim eylemlerine dönüşmektedir. Bu dönüşümü sağlayan örgütsel düzenek, okuldur. Tasarlanmış eğitim etkinliklerinin uygulanma, izlenme, sınanma olanakları ancak okul ortamında olasıdır. Okul düzeyinde öğretim eylemine dönüştürülemeyen eğitim programları, bir dizi tasarım ve sayıltıdan öte hiç bir anlam taşımazlar. Bu nedenlerle okulun eğitim sistemi içindeki ayrıcalıklı konumunun gereğince açıklanıp toplumun tüm kesimleri tarafından bütünüyle algılanması gerekir. Okulun ayrıcalıklı, etkili ve özel konumu, aynı zamanda okul yöneticiliğini de ön plana çıkarmaktadır. (Açıkalın,1998,s.2)

Akyüz (2001),okul müdürünün pozisyonunu,”okul hiyerarşisinin tepesinde bulunan müdür okulun patronudur. Okul müdürü öğrencilerin yetişmesi yanında

öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin artmasında ve meslek içi tecrübelerin gelişmesinde etkili bir role sahiptir.”tespitinde bulunarak, müdürlük rolü üzerine yapılan araştırmalardan çıkan bulgulara göre bu rolün çeşitli zıt temayüllerden örüldüğünü,müdürün çeşitli çatışan kuvvetler arasında tarafsız bir alanı temsil ettiğini,çatışan kuvvetlerin öğrenci - öğretmen, öğretmen - veliler, öğretmen - diğer idareciler, öğretmen -öğretmen çatışan kuvvetlere örnek teşkil ettiğini;meslekî bakımdan okul müdürlüğünün çoğu zaman rol beklentisinin altında kaldığını,mesleki bakımdan okul müdürlüğünün öğretmenlerin verimli çalışmalarını ve büro hizmetlerini iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamak,öğretmen, öğrenci ve aileler arasındaki diyalogu temin ederek, bu diyalogu öğrencinin başarısına hizmet edecek hale getirmek olduğunu belirtmektedir.

Akyüz,aynı çalışmasında gerçekte okulda ki esas unsurun, yani okulun amacını gerçekleştirmede en etkili unsurun müdürden ziyade, öğretmenin olduğunu,müdürlük görevinin bir dereceye kadar da "bir aracı olma rolü” olduğunu belirterek;

Müdür, müdür yardımcıları, idari personel ve danışmanlar öğretmenle öğrenci arasında cereyan eden etkileşim olayına hizmet eden, bu olayın koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlayan unsurlardır. Fakat okul yönetimi içerisinde en önemli makam, müdürlük makamıdır. Okul yönetiminin başı müdürdür. Müdür veliler nezdin de öğretmenden daha etkili bir pozisyonda bulunmaktadır. Ayrıca okuldaki rollerin meydana getirdiği hiyerarşi içerisinde de müdürün konumu öğrenciler üzerinde öğretmenden daha etkilidir. Müdürün tavrı, öğretmenin iş moralini de yönlendirmektedir. Müdür her ne kadar yardımcıları, memurlar ve daha üst seviyeli idarecileriyle daha sıkı ilişkiler içerisinde görünürse de onun esas amacı öğrenci - öğretmen ilişkisine hizmet etmektir. Müdürün varlığı buna bağlıdır. Müdürün bütün faaliyetleri okul bütünüünün korunması, roller arasında ahenkli bir düzenin kurulması ve randımanın yükselmesidir. Ayrıca idarî, siyasî ve kültürel rahatsızlıkların giderilmesi, çeşitli eğitim ve öğretimle ilgili problemlerin çözümü, mükâfat ve cezalar, okul ve aile işbirliğinin sağlanması, bakanlık teşkilatıyla koordinasyonun sağlanması gibi görevler, müdürün faaliyetleri arasında yer alır. Bütün bu faaliyetlerin yöneldiği temel amaç, eğitim ve öğretimin verimli ve faydalı bir şekilde cereyan etmesini temin etmektir. Müdür öğrenci ile doğrudan temasda olmasa bile, bu teması sağlayanları çeşitli şekillerde yönlendirmekle, büyük bir role sahiptir. Bu rol, okul bütünlüğünü sağlayan önemli ve etkili bir roldür (H.Akyüz,2001,s.260-1-2). Yargısına ulaşır.

Taş,Okulu Sevdirelim adlı makalesinde,okul yöneticilerinin, çocuğun okulu kabullenmesi ve sistemine uyum sağlaması için,okuldaki madde ve insan kaynaklarını bu öğrencilerin yeni ortamı sevmelerinde kullanması; okulun fiziksel

yapısının, görünüş, kullanım ve sağlık koşullarına uygun oluş açılarından ideal ve çekici kılarak, temiz bakımlı, iyi donanımlı, etkin okulların öğrencinin yalnız moralini değil davranışını da etkilediğini bilerek hareket etmesi; okul müdürünün hizmet içi eğitim seminerleri ile özellikle birinci sınıfı okutacak öğretmenlerin, okulda bulunan diğer öğrencilerin ve eğitimci olmayan personelin, birinci sınıf öğrencilerine rehberlik etmesi gerektiğini belirtmektedir.
<http://www.zeyram.com>

Okul yöneticilerinin çocuğun başarısı üzerindeki etkisini en geniş kapsamda inceleyen araştırmacılardan biride Balcı'dır.

Balcı (2002), Etkili Okul ve Okul Geliştirme adlı kitabında okul yöneticilerinin öğrenci başarısındaki etkisinin önemli bir boyutta olduğunu vurgulayarak, iddiasını bu alanda araştırmalar yapan araştırmacılardan Gretchko ve Roger (1980) tarafından yapılan çalışmalarla desteklemiştir.

Araştırmanın bulgularına göre öğrenci başarısı yükselen okulda okul yöneticisi,

- 1-Düzenli biçimde zamanını sınıflarda harcamakta,
- 2- Program ve öğretim konularına çok ilgi göstermekte,
- 3-Personeli ile birlikte kendisini öğretimi geliştirmeye adanmakta,
- 4- Okulda disiplini etkin şekilde sürdürmekte
- 5-Öğretmen performansını ve amaçlarını değerlendirici bir sistem geliştirebilmektedir.

Özet olarakta; etkili yöneticinin öğrenci ilişkilerinden zevk alan, okulu, herkesin öğrenebileceği inancı ile yöneten, açık bir görev ve amaç duygusu taşıyan pozitif benlik imaj sahibi ve yönetici olmaktan gurur duyan kişiler olduğunu belirtmektedir. Balcı, yine aynı kitabında, okul yöneticisinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisini araştıran araştırmacılardan Wellish'in Matematik dersinden öğrencilerin almış oldukları notları incelediğini ve bu inceleme neticesinde matematik puanları yükselen okullarda okul müdürlerinin birinci önceliği temel öğretim materyallerini seçmeye; bir diğer araştırmacı olan Stanchfield (1976)'in de yüksek derecede okuma başarısına ulaşan öğrencilerin bulunduğu okulların liderlerinin eğitim programına

çok önem verdiğine ve bu konulardaki kararlarda büyük sorumluluk aldığına değinerek; yönetsel liderliğin, akademik başarıyı artırmada çok önemli olduğunu vurguladığını belirtmektedir.(Balcı ,2002,s.122-123)

Deniz (2004),Eğitim Yöneticilerine Öneriler isimli kitabında okul yöneticilerinin öğrencilerle ilgili sorumluluklarını şöyle belirtmektedir:

- 1-Öğrencilerin öğrenme hak ve özgürlüğünü kullanıp kullanmadığını,
- 2-Öğrencilerin her türlü ayrımcılıktan ve şiddetten korunup korunmadığını,
- 3-Öğrencilerin kabul edilmiş standartlar ile ön yargıdan uzak, adaletli olarak değerlendirilip değerlendirilmediğini,
- 4-Öğrencilerin kanunî sınırlar içinde düşüncelerini açıklama özgürlüğünü kullanıp kullanmadığını,
- 5-Öğrencilerin her türlü öğrenci kuruluşlarına üye olma ve yönetime katılma özgürlüğünü kullanıp kullanmadığı,
- 6-Öğrencilerin eğitim kurumundaki akademik çalışmalara yetenekleri ve kapasitesi ölçüsünde katılma hakkını kullanıp kullanmadığını,
- 7-Öğrencilerin öğrenmesini sağlamak için gerekli olan eğitim imkanlarını eşit olarak kullanıp kullanmadığını kontrol etmelidir.(Deniz,2004, s.66-67)

2.5.OKUL MÜDÜRLERİNİN GÖREVLERİ

Okul Müdürlerinin görevlerinin aslında kesin çizgilerle sınırlandırılmış bir tanımı yoktur.Üstelik,araştırmacıların ileri sürmüş oldukları kuramlarla okul müdürlerinin görev alanları daha da genişletilmiştir.Genel olarak,ilköğretim okul müdürlerinin görevleri;Tebliğler Dergisi'nin 60.maddesinde şöyle belirtilmektedir.

İlköğretim okulu, demokratik eğitim-öğretim ortamında diğer çalışanlarla birlikte müdür tarafından yönetilir. Okul müdürü; ders okutmanın yanında kanun, tüzük,yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye,

okulu düzene koymaya ve denetlemeye yetkilidir. Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirmesinden sorumludur. Okul müdürü, görev tanımında belirtilen diğer görevleri de yapar.

(Tebliğler Dergisi, cilt: 66 sayı: 2552, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/pdf/2552.pdf>)

Ancak, okul müdürlerinin ağırlıklı olarak görevleri arasında ilk akla gelenlerin onların yönetimde en çok zaman ayırdıkları görevler olduğu görülmektedir. Bu görevleri; Gorton ve Schneider, Okul Yönetimindeki Temel Görevler (1991, s.56-57) başlığı altında yedi kategoride sıralamaktadırlar.

2.5.1. Personelle İlgili Görevler:

- Personel politikalarının düzenlenmesine yardım eder;
- Personeli işe alır; nitelikli insanları personel olarak okula çeker.
- Personeli seçer ve işe yerleştirir. öğretmenlerin görevlerini programlar.
- Okul programının hedeflerini öğretmenlere aktarır.
- Sınıflarında öğretmenleri izler.
- Öğretmenlerin güçlü ve zayıf yönlerini teşhis eder.
- Öğretmenlerin sınıftaki sorunlarının çözümünde yardım eder.
- Öğretmenlerin performanslarını değerlendirir.
- Öğretmenlerin performanslarını geliştirir.
- Öğretmenlerin çalışmalarında eşgüdüm sağlar.
- Personelin mesleki gelişmeleri için onları teşvik eder ve onlara olanak sağlar.
- Öğretmenlerde bulunan farklı becerileri en üst düzeye çıkarır.
- öğretmenler arasında birlik duygusu geliştirir.

2.5.2. Öğrencilerle İlgili Görevler:

- Rehberlik hizmetleri sağlar.
- Öğrencinin oryantasyonu için işlem yollarını başlatır.
- Okulun, devamla ilgili politika ve işlem yollarını oluşturur.
- Okul sahalarında ve binaların içinde öğrenci güvenliğiyle ilgili politika ve işlem yollarını oluşturur.

- Ders dışı etkinlikleri geliştirir ve bunlar arasında eşgüdüm sağlar. Disiplin olaylarıyla uğraşır.
- Sürekli değerlendirme ve öğrenci performansının rapor edilmesi ile ilgili sistematik işlem yollarını düzenler.
- Gençlik mahkemeleri, polis vb. görüş alışverişinde bulunur.

2.5.3. Toplum-Okul liderliği İlgili Görevler:

- Ailelerin ve toplumun okula katılımını sağlamak için politikalar ve işlem yolları geliştirir ve bunları yönetir.
- Aileyle görüş alışverişinde bulunur.
- Ailelerin yakınmaları ile uğraşır.
- Okul-aile birliği ve diğer aile gruplarına yardımcı olur.
- Toplum örgütlerinde okulun katılımını temsil eder.
- Diğer toplum örgütleriyle işbirliği yapar.
- Okulun verdiği hizmetlerle özel ilişki kurarak toplumun gelişmesiyle ilgili kabul edilebilir plan ve politikaların yeniden incelenmesini olası ve sürekli kılar.

2.5.4.Öğretim ve Program geliştirme İlgili Görevler:

- Program hedeflerinin formüle edilmesine yardım eder.
- Programın içeriği ve düzeninin belirlenmesinde yardım eder.
- İstenen programla belirlenen zaman, fiziksel olanaklar ve personel arasında ilişki kurar.
- Öğretim programı için malzeme, kaynak ve donanım sağlar.
- Öğretimin denetimini sağlar
- Öğretimle ilgili personelin hizmet-içi eğitimini sağlar.

2.5.5.Okulun Finansmanı ve Yönetimi İlgili Görevler

- Yöresel okul düzeyinde okulun bütçesini hazırlar.
- İç muhasebe için bir sistem sağlar.
- Okulun satın almalarını yönetir.

- Okul parasının hesabını verir.
- Okul mülkünün sorumluluğunu yüklenir.
- Okul ofisini düzgün çalıştırır.

2.5.6.Okul Binaları İlgili Görevler:

- Toplumun fiziksel kompleks ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçları karşılamak için düzenlenebilen kaynakları kararlaştırır.
- Okulun olanaklarının düzenli büyümesi ve gelişmesi için kapsamlı bir plan geliştirir.
- Okulun olanaklarının düzenli büyümesi ve gelişmesi için kapsamlı planları uygular.
- Okul kompleksinin işletmesi ve bakımı için verimli bir plan geliştirir.
- Okul hizmetlilerini denetler.

2.5.7.Genel Görevler:

- Toplantı ve konferanslar düzenleyip yönetir.
- Kişiler arası duyarlı durumlarla uğraşır.
- Yönetici yardımcılarının işlerini yönlendirir.
- Okulun çalışmalarını kamuya duyurur.
- Okul programının güçlü ve zayıf yönlerini teşhis eder (saptar).
- Okul geliştirme çalışmalarını kolaylaştırır ve onlara liderlik eder.
- Okul işlevlerine katılır.
- Yazışmalara cevap verir.
- Üstlerince istenen raporları hazırlar.
- Müdürler toplantılarına katılır.
- Okul kayıtlarını tutar.

<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/okulyon/unite1.doc>

2508 sayılı Tebliğler Dergisi'nde İlköğretim Okulu (ilköğretim Okulu-YİBO,PİO) müdürlerinin görev tanımlarını aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

1.Eğitim lideri olarak okuldaki eğitim-öğretim ve yönetim görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, emir ve çalışma plân ve programlarına uygun olarak yürütür.

2.Okulu için vizyon ve misyon geliştirir.

3.Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirlenen temel ilke ve amaçların yanında okulun özel amaçlarını gerçekleştire-bilmek için çalışma plânlarını yapar, uygular ve denetler. Okuldaki eğitim-öğretim ve yönetimin bir disiplin içeri-sinde yürütülmesini sağlar.

4.Eğitim-öğretim ve yönetimin verimliliğini artırmak, eğitimin kalitesini yükseltmek ve bu konuda sürekli gelişimi sağlamak için gerekli araştırmaları yapar, araştırmalara dayalı iyileştirme projeleri hazırlayarak amirlerinin onayına sunar, onaylanan projelerin uygular ve sonuçlarını değerlendirir. Okulun gelişim hedeflerini ortaya koyan stratejik plânlar hazırlar ve buna dayalı olarak okulun gelişim plânını hazırlar ve bu plânını uygulamaya geçirilmesini sağlar.

5.Okulda öğrenen birey ve öğrenen organizasyon felsefesinin yerleşmesini sağlayıcı önlemleri alır.

6.Okulda ahenkli çalışma düzenini kurar.

7.Okuldaki bütün çalışmaları ilgililerle iş birliği yaparak öğretim yılı başlamadan önce plânlar ve düzenler.

8.Personelin görevlendirilmesinde görev tanımlarına uygunluk esasını göz önünde bulundurur.

9.Yıllık, ünite ve günlük plânların eğitim programlarına göre hazırlanmasında ve diğer çalışmalarda öğretmenlere rehberlik eder, öğretmenlerin çalışmalarını denetler.

10.Öğretmenlerden ders yılı başında yıllık plân alır, plânları tasdik eder, uygulanıp, uygulanmadığını denetler.

11.Okulda sağlıklı bir eğitim ortamı oluşturmak amacıyla öğretmenler kuruluna başkanlık eder. Sınıf, zümre vb. Öğretmenler kurullarının çalışmalarını izler. Gerektiğinde bu kurulları toplantıya çağırır. Kurulda alınan kararları onaylar, uygulamaya koyar ve gerekli gördüklerini st makamlara bildirir.

12.Okuldaki personelin görev ve sorumluluk alanlarında yapılan iş bölümü çerçevesinde okuldaki iş ve işlemlerin sağlıklı yrtlmesi ile ilgili koordinasyon,rehberlik,değerlendirme faaliyetlerini yürütür.

13.Öğretmenlerin meslekleri ile ilgili alanlarda yetişmelerini teşvik eder ve bu konuda gerekli tedbirleri alır.Ders yılının çeşitli zamanlarında öğretmenlerin ders faaliyetlerini yakından izler.

14.Ekip alışması ruhunun yerleşmesini sağlar.

15.Gerektiğinde astlarına yetki devri yaparak, işlerin daha sratlı yürütülmesini sağlar.

16.Personele güven verici, demokratik kurallar içerisinde sevgi ve saygı esasları doğrultusunda örnek davranış ve tutum ile etkili bir kişilik sergiler. Personel arasında iş birliğinin tesisini, uyumunu sağlar ve yol gösterici bir rol oynar.

17.Personelin görev ve sorumluluklarını verimli,kaliteli olarak yerine getirmelerini sağlayıcı olarak yerine getirir.

18.Personelin performansını sürekli gözetip değerlendirerek, verim düşüklüğü varsa bunun sebeplerini araştırır, personelin yeteneklerini göz önünde bulundurarak istihdam eder, onlara rehberlik eder, iş başında yetişmelerini sağlar, daha st kademeye hazırlanmalarına yardımcı olur.

19.Okuldaki her düzeydeki personelin eğitim ihtiyaçlarını tespit eder ve bu tespitler çerçevesinde personelin yetişmesi ile ilgili gerekli tedbirleri alır.

20. Personelin sicil raporlarını düzenleyerek zamanında ilgili makamlara gönderir.
21. Görevini başarı ile yürütenleri ödüllendirerek motive eder.
22. Görevlerin gereği gibi yapılmaması durumunda kanunî yetkisini kullanır.
23. Bayrak törenlerinin yönetmelik hükümlerine göre yapılmasından sorumludur.
24. İzinli veya görevli olarak okuldan ayrıldığı zamanlarda öncelikle müdür baş yardımcısı, bulunmadığı takdirde müdür yardımcılarından birisine vekâlet verir.
25. Özürleri sebebiyle görevlerine gelmeyen yönetici, öğretmen ve diğer personelin yerine hizmetlerin aksamaması için uygun görevlendirme ile gerekli önlemleri alır.
26. Öğretmenlere eğitim ve öğretimle ilgili ek görevler verir.
27. Okuldaki rehberlik hizmetlerine başkanlık eder, yürütülmesi için gerekli tedbirleri alır.
28. Aday personelin yetişmesi için gereken tedbirleri alır.
29. Öğrencilere istendik davranışları kazandırıcı ve disiplin kuruluna havale edilecek disiplin olaylarını önleyici her türlü tedbirleri alır.
30. Ders dışı eğitici, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler ile millî gün ve haftalara ilişkin faaliyetlerin düzenli ve etkili bir şekilde yürütülmesini sağlar. Derslerle ilgili uygulamaya ilişkin gerekli izinleri alarak gezi ve incelemelerin yapılmasını sağlar.
31. Özel eğitimi gerektiren öğrencilerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili tedbirleri alır.
32. Yatılı öğrencilerin disiplin, düzen ve temizliğinin itina ile yürütülmesini sağlar.
33. Evcî çıkacak yatılı öğrencilerin işlemlerini, ziyaretçi kabul etme saat ve yerleri düzenler.

34.Banyo, amaşırhane, bulaşıkane, yatakhane, tuvalet ve lavaboların temiz ve tertipli tutulmasını sağlar.

35.Etütlerin zamanında ve verimli olarak yürütölmesi için gereken tedbirleri alır.

36.Ambardan tabelâya göre (varsa diyet uzmanı ile) günlük erzak çıkarılmasını ve pişirilmesini kontrol ettirir.

37.Nöbet izelge ve defterlerini kontrol ederek, 24 saat süren nöbetlerin yükümlölöklere göre titizlikle tutulmasını sağlar.

38.Küçük ocukların bakımlarıyla ilgilenen yardımcı personelin çalışmalarını izler.

39.Okulun tatil olduğu zamanlarda okulda kalmak zorunda olan öğrenciler için gerekli kararları verir.

40.Revirdeki sağlık hizmetlerinin ve muayenelerin durumuyla ilgili kendine bildirilen ve gereken tedbirleri aldırır.

41. Muayene ve Teslim Alma Komisyonu'nun muayene ve teslim alma işlemleriyle ilgili kararlarını onaylar.

42. Okulun öğretmenleri veya ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında öğretmenlik yapanlar arasından, pansiyonlar için ihtiyaç duyulan belletici görevlendirilmesini teklif eder.

43.insan, zaman, para, malzeme ve yer unsurlarının en etkin ve verimli kullanımı amacıyla okulun derslik, laboratuvar, kütüphane ve diğer tesisleri ile ilgili araç ve gereci hizmete hazır bulundurur. Yeni teknolojik gelişmeleri okula kazandırarak zenginleştirir.

44.Okul. bina ve tesislerinin kullanımı, bakımı, temizliği, yangına karşı korunmaları ve güvenliği için gereken tedbirleri alır. ağın ve çevrenin gelişen ve değişen eğitim

ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde kaliteli eēitim ortamlarının oluşturulmasını saēlar.

45.Ders araç ve gerecinin temini, verimli kullanılması, korunması, bakımı, temizliēi ve dūzeni için gerekli tedbirleri alır.

46.Eēitim ve ēretim faaliyetlerini plānlarken evre imkān ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur.

47.Okulun kültürel gelişim ve eēitim merkezi olduēu ilkesinden hareketle yakın evre ile ilişki kurulmasına ve velilerle sıkı bir iş birliēinin saēlanmasına önem verir. Okulun imkānlarını çevreye açarak okulun bulunduēu bölgenin bilim ve kültür merkezi hāline gelmesini saēlar. evre imkānlarından okulun, okulun imkānlarında da çevrenin eēitim amaçlı olarak yararlanmasını saēlar.

48.Okulun i (idarī personel, ēretmen. ērenci, yardımcı personel ve diēer personel) ve dış ēleriyle (Okul Koruma Derneēi, Okul Aile Birliēi vb. gibi) iş birliēi içinde çalışır.

49.ēretmenlerin lāboratuvar, kütüphane ve spor salonları gibi sosyal tesisleri kullanmalarını izler.

50.Okulda ıkarılan dergi, gazete ve duvar gazetesinin bütün yazılarından müdür sorumludur.

51.Okulda gösterilecek çeşitli film ve gösterilerle ilgili gerekli incelemeler yaptırarak uygun gördüklerim onaylar ve gösteriye açar.

52.Okulda yetiştirme kursu açılmasını teklif eder.

53.Haftalık ders programı, günlük çalışma ve nöbet çizelgelerinin düzenlenmesini saēlar, onaylar ve uygulamaya koyar.

54.Diploma, tasdikname, ērenci karnesi, ērenim belgesi, ērenci kaydı, harcama kaēıtları, bordroları vb. evrakı onaylar.

- 55.Gelen yazılardan personelin bilgilendirilmesi gerekenleri ilgililere duyurur.
- 56.Tüm personelin hasta sevk evrakını imzalar ve hastalık izinlerini onaylar.
- 57.Öğretim yılı başında ve gerektiğinde okulda sağlık taraması yapılmasını sağlar.
- 58.Taşınmalı sistem ile okula gelen öğrenciler için gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmasını sağlar.
- 59.Göreve başlama ve görevden ayrılma hâlinde okulun demirbaşlarını Ayniyat Talimatnamesi hükümlerine göre devir ve teslim işlemlerini yapar.
- 60.YİBO Döner Sermaye işletmesini yönetim işlerinde tek başına sorumlu olarak yönetir ve işletmeyi temsil eder.
- 61.Okulun ayniyat, gelir-gider, bütçe ile ilgili işlemlerinin mevzuatına göre yürütülmesini sağlar.
- 62.Ödeneklerin zamanında ve yerinde harcanması ile ilgili işlemleri titizlikle yapar.
- 63.Okulla ilgili olağanüstü halleri ilgili makama bildirir.
- 64.İstenildiğinde yürüttüğü çalışmaların herhangi bir aşamasının sonucunu amirine rapor eder.
- 65.Yapılan rutin işleri standartlaştırır.
- 66.İlgili mevzuatta okul yönetimine ilişkin belirtilen diğer görevleri yapar.

(T.D, 2000,s.2508 c.63)

http://www.sj.k12.tr/html/tebligler_dergisi/2508.pdf

Yavuz, İlköğretim Okulu Müdürlerinden Beklenen Roller Ve Karşılama Düzeyleri adlı çalışmasında okul müdürlerinin görevleri arasında önceliğin; okul müdürlerinin liderliğini yaptıkları okullarını amaçlarına ulaştırmak olduğunu belirtmektedir.

http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler

2.6.OKUL MÜDÜRLERİNİN ROL VE YETERLİKLERİ

Çetin ve Adıgüzel (2006), İstanbul İli Resmî İlköğretim Okulu Müdürlerinin Uzmanlık Yeterliklerinin İncelenmesi adlı çalışmalarında okul müdürlerinin yeterlikleri ile ilgili olarak şu hususları (MEB 2007) aktarmaktadırlar:

- 1- Etkili bir kuruluşa açık bir vizyon kazandırma yolunda taahhüt ortaya koyma ve bunu güvence altına alma;
- 2- Stratejik hedeflere ulaşma yolunda değişim ve gelişim başlatma ve yönetme;
- 3- Başkalarının çalışmalarını yönlendirme ve koordine etme;
- 4- Yüksek performanslı bir takım oluşturma ve destekleme;
- 5- Bir takımın parçası olarak çalışma;
- 6- Sorumlulukları devretme, görevleri delege etme ve uygulamaların yerine getirilip getirilmediğini izleme;
- 7- Öğrencileri, öğretim elemanlarını, velileri, yöneticileri ve toplumu motive etme;
- 8- Standartlar koyma ve öğrenciler ile öğretim elemanlarına yönelik örnek bir rol sunma;
- 9- İnsanlarla hassas bir şekilde ilgilenme ve uyuşmazlıkları çözümleme;
- 10- Farklı durumlarda uygun liderlik yöntemlerini kullanma, başkalarının çalışmalarına mesleki yön kazandırma;
- 11- Teftiş ve araştırma bulgularını bilinçli bir şekilde kullanma;
- 12- Diğer kurumların ve sektörlerin iyi uygulamalarını hayata geçirme;
- 13- Karar alma becerileri: soruşturma, problem çözme;
- 14- Problemleri çözmek ve fırsatları tanımlamak için yaratıcı ve özgün düşünme;
- 15- Çok çeşitli dinleyicilerle sözlü ve yazılı olarak iletişim kurma;
- 16- Etkin bir şekilde müzakere ve istişare etme;

17- İyi iletişim sistemleri yönetme;

18- Toplantılara etkin bir şekilde başkanlık etme;

19- Kendi kendini yönetme: zamanı etkin bir şekilde planlama ve kendini iyi bir şekilde organize etme yeteneği

20- Kendi kendini motive edebilme;

21- Zorlayıcı mesleki hedefleri gerçekleştirme.

(Çetin ve Adıgüzel,2006,C.2,S.2) <http://efd.mersin.edu.tr/dergi>

Ayvacı ve Küçük (2005), İlköğretim Okulu Müdürlerinin Fen Bilgisi Laboratuvarlarının Kullanımı Üzerindeki Etkileri isimli çalışmalarında okul müdürlerinin yeterlilikleri ile ilgili bir çok araştırmanın yapıldığını belirterek Bursalıoğlu'ndan yapmış olduğu aktarmada okul müdürlerinin yeterlilikleri hususunda öne çıkan özellikleri şöyle sıralamaktadır:

1-Tarafsız değerlendirme yapabilme,

2-Okul ve çevre güçlerinden yararlanabilme,

3-Liderlik,

4-Öğrenci rehberliği,

5-Okulun bina, tesis ve demirbaşlarının kullanılması ve korunması,

6-Araştırma, geliştirme ve yenileme alanlarında çalışan personelin araştırma ve geliştirme çalışmalarına yönltilmesinde rehberlik ve öğreticilik yapabilme,

7-Okulda olumlu bir hava yaratabilmek için ortak kararların uygulanmasını sağlama,

8-Okul personelinin yönetiminde görev, rol ve statüleri tanımlayabilme,

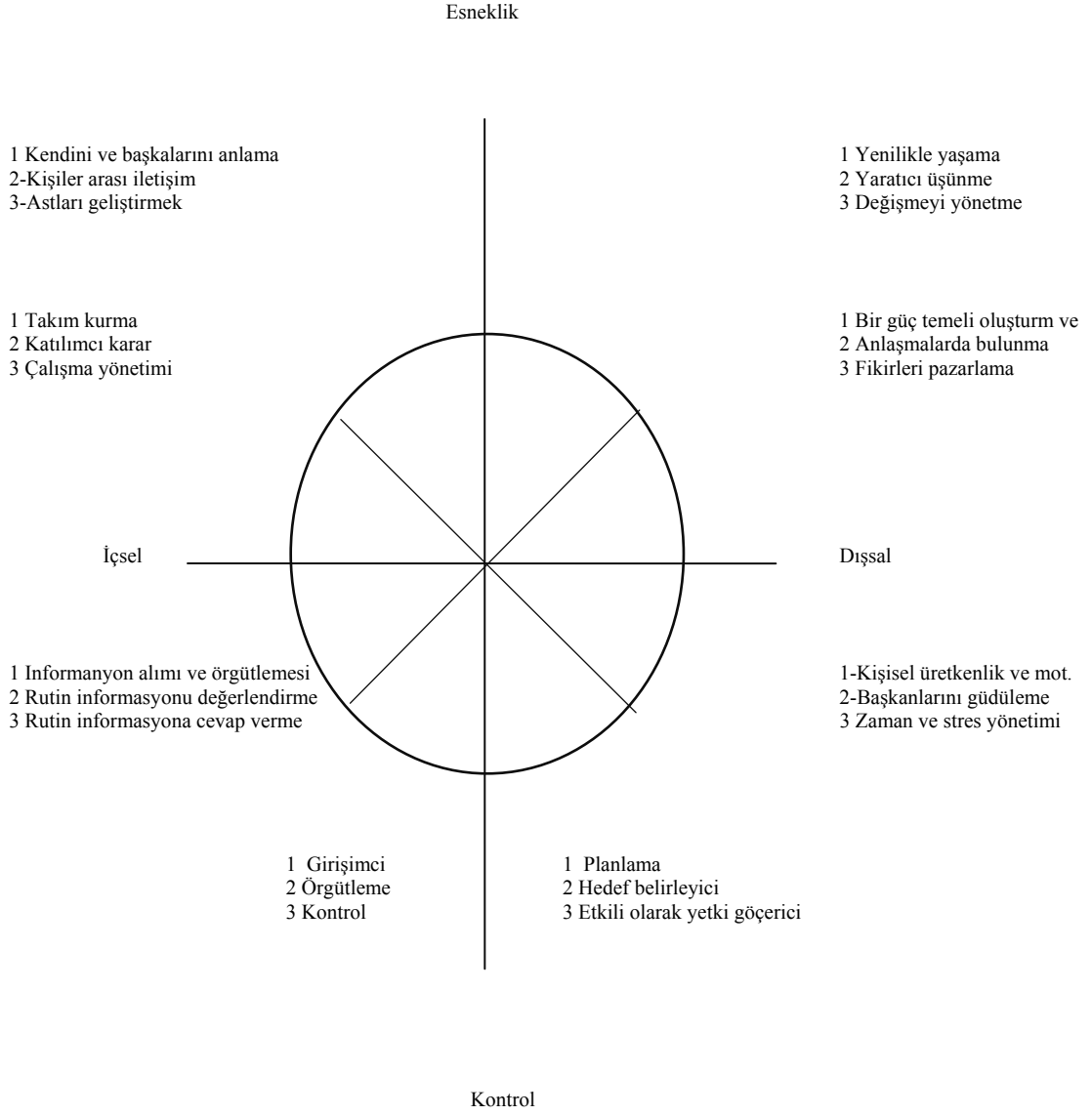
9-Okul ve çevre ilişkilerinde ve basınla olan ilişkilerde tarafsız ve olumlu davranış gösterebilme (Ayvacı ve Küçük,2005,s.165)

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/165/ayvaci.htm>

Şekil 1.1

Yönetici Roller ve Yeterlilikleri

(Quinn, 1988, S.15)

Okul Yönetimine Genel Bakış (MEB,2008) adlı kitabın, Müdür Yeterlikleri alt başlığında, okul müdürlerinin uhdesinde bulunması gereken yeterlikler ve bu yeterliklerin neler olacağına dair hususlar, Yeterlilik ve Göstergeler şeklinde tasnif edilerek detaylı olarak açıklanmıştır.

Yeterlilik

Göstergeler

2.6.1.Eğitimbilim Yeterlikleri:

-Önceki öğretmenlik deneyimlerinden öğretme ve öğrenmeye özgü bilgiler çıkarma:

- planlama ve hazırlık
- öğretme yöntemleri
- dersi yapılandırma
- etkili öğretim
- malzeme geliştirme
- amaç koyma ve değerlendirme
- sınıf yönetimi
- güdü
- öğrenciyi değerlendirme
- kayıt tutma
- öğrenci-ana-baba ve öğretmen etkileşimi
- rehberlik hizmetleri
- program dışı etkinlikler
- meslektaşlarıyla etkileşim

2.6.2.Eğitim Yönetimi Yeterlikleri: Konu Alanının Bilgisi

- Alana özgü bilgiler
- örgütsel davranış
- kuramsal çerçeve
- bürokratik ve sosyopolitik örgüt olarak
- okul
- liderlik
- Öğretimsel
- kuramsal
- öğretimsel
- programsal
- yönetim süreçleri
- zaman yönetimi
- güdü
- iletişim
- yönetim bilişim sistemleri
- çatışmalarla başetme
- değişme ve yenileşme
- beklenmedik durumlarla uğraşma teknikleri
- planlama, uygulama ve değerlendirme
- bütçe ve finans
- yasalar ve yönetmelikler

2.6.3.Temel Yeterlilikler

- Sözel iletişim

Düşüncelerini ve olayları gruptaki bireylere etkilice açıklama, net ve inandırıcı özel sunumlar yapma, başkalarını dinleme, açık düşünce alışverişini kolaylaştırma.

- Yazılı iletişim

Düşüncelerini ve olayları özlü ve planlı bir biçimde açıklama, etkili iletişim kanalları kurma.

- Problem çözme

Problemleri tanıma ve analiz etme, sonuç elde etmek için sesli düşünme, karmaşık problemlere değişik çözümler önerme.

Mantıklı yargılara ulaşabilmek için ilgili ve ilgisiz bilgiler arasında ayırım yapma.

- Kişilerarası beceriler

Başkalarının gereksinimlerine, duygularına ve yeterliliklerine uygun tepkilerde bulunma.

Yaklaşımları çeşitli insan ve durumlara uyacak biçimde uyarlama.

- Esneklik

Değişmeye ve yeni bilgilere açıklık.

Davranışlarını ve çalışma yöntemlerini yeni bilgilere, değişen koşullara ve beklenmedik engellere uyarlama.

- Kararlılık

Baskı ve belirsizlikle etkilice başetme.

Sağlıklı ve bilgilendirilmiş kararlar alma, kararlarını desteklemek için veri ve

araştırmalardan yararlanma, kararların etki ve izlenimlerini algılama.

Örgütsel amalara ulaşmak için en belirsiz durumlarda bile harekete geçme gelişme için değişiklik yaratma

- Liderlik

Başkanlarını amaca ulaşma doğrultusunda özendirme, güdüleme ve rehberlik etme.

Astlarını yetiştirme onlara yol gösterme ve uğraş verme.

Liderlik stillerini çeşitli durumlara uyarlama.

Dürüstlük, bütünlük, güven, açıklık ve insanlara saygı değerlerini günlük davranışlarında uygulayarak örnek olma.

- Teknik yeterlilik

Türk eğitim sistemi için gerekli olan uzmanlıkla ilgili prosedürleri, yönetmelikleri, yönergeleri ve politikaları anlama ve uygun biçimde uygulama.

Bu konularda başkalarının güvenini kazanma, karşılaştırmalı eğitim yönetimi süreçlerinin ve prosedürlerinin farkında olma.

1.6.4.Denetim Yeterlikleri

- İşyerindeki farklılıklarla baş etme

Kültürel farklılıklara, ırk, cinsiyet ve diğer bireysel farklılıklara duyarlı olma, iş yerindeki farklılıklarla baş etme.

- Çatışmalarla baş etme

Çalışmalarla, çelişkilerle, anlaşmazlıklarla kişilerin olumsuz etkilenmelerini en aza indirmek için - olumlu ve yapıcı bir biçimde baş etme ve bunları çözme.

Olumlu bir biçimde düzeni ve disiplini sağlama.

- Görüşmeleri etkileme

Başkalarını ikna etme.

Ağ ve koalisyonlar geliştirme.

Bilgi edinmek ve amaca ulaştırıcı kaynakları elde etmek için yerel ve ulusal kaynakların işbirliğini ve desteğini kazanma.

İki tarafın da kabul edebileceği çözümler bulmaya çalışma.

Gerekirse bazı isteklerinden vazgeçerek anlaşma sağlamaya çalışma.

- İnsan kaynaklarının yönetimi

Gün ve yetki kullanarak insanları geliştirme, yetkiyi dağıtarak alt düzey liderliklerin gelişmesine yardımcı olmak;

Ödülleri çalışanlarla paylaşmak;

Personelin uygun bir biçimde seçilmesini, kullanılmasını, değerlendirilmesini ve geliştirilmesini, böylece onlara adil ve eşit davranılmasını sağlama.

Personel ve örgüt gelişimi ilkelerini anlama ve uygulama.

- Duyarlılık

Başkalarının gereksinimlerini, kaygılarını ve kişisel sorunlarını algılama, çatışmaların çözümünü becerme.

Farklı kökenlerden gelen insanlarla uğraşırken aşağılayıcı olmama.

Duygusal konularda insanlarla etkilice iletişim kurma.

Hangi bilgiyi kiminle paylaşacağını bilme.

- Takım oluşturma

Grup süreçlerini işletme.

- Yönetim/kontrol/bütünlük

Okulun bütünlüğünü koruyacak etkili yönetim kontrollerinin ve kayıtlarının

geliştirilmesini ve sürdürülmesini sağlama.

2.6.5.Yürütme yeterlilikleri

- Öngörü (vision)

Uzun vadeli düşünme ve örgütsel değişmeyi başlatma.

Başkaları ile birlikte öngörü oluşturma.

Okulu öngörülen görüş doğrultusunda geliştirecek fırsatları destekleme.

- Dış farkındalık

Öngütü etkileyen anahtar politikaları/öncelikleri ve ekonomik, politik ve toplumsal eğilimleri saptama ve güncelleştirme

Örgütün yönelimini ve nasıl katkıda bulunulabileceğini kavrama.

2.6.6.Kişisel Özellikler

- Kendini yönlendirme

Kendi yetenek ve düşüncelerine inanma.

Güdümlülük ve sonuç almaya çalışma

Kendi güçlü ve zayıf yanlarının farkında olma.

Başkalarından dönüt alma

- Yeni öğrenmeleri gerçekleştirme

Yeni öğrenmeleri gerçekleştirecek eğitimsel yaşantılar ya da geliştirici etkinlikler arama.

- Strese dayanma

Baskı ve direnme durumunda bile iş yapma.

Ayaklarının yere basması.

Belirsizlikle başedebilme

- İlgilerin genişliği

Eğitimsel, politik, güncel, ekonomik ve kültürel çeşitli konuları tartışabilme

Çeşitli etkinliklere katılmak isteme.

- Eğitimsel değerler

İyi düşünülmüş bir eğitim felsefesine sahip olma.

Yeni düşüncelerle ve değişikliklere açık olma.

<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/okulyon/unite1.doc>

Erdoğan (2000),Okul Yönetimi Öğretim Liderliği adlı çalışmasında Çelik'ten aktarmalarda bulunarak bir okul yöneticisinin dört temel rolü olduğunu belirtmektedir.

1-Kaynak sağlama rolü: Yönetici, okulu amacına ulaştırmak için gerekli olan her türlü kaynağı bulur ve sağlar. Öğretmenlerin işlerini en iyi bir şekilde yapabilmelerini sağlayabilmek için gerekli çalışmaları yapar.

2-Öğretimsel olarak kaynaklık etme rolü: Yönetici, bu rolünü sınıftaki öğrenme ortamını doğrudan geliştirmeye çalışarak yerine getirir. Bu doğrultuda yönetici, öğretmenlerle iletişim kurarak onların yeni öğretim materyallerini ve öğretim stratejilerini kullanmalarını sağlar.

3-İletişim sağlama rolü: Yönetici, bu rolünü de okulun vizyonunu, programını herkesin anlamasını sağlayarak yani okulda bulunan öğretim kadrosu arasındaki iletişimi güçlendirerek yerine getirir.

4-Görünür bir kişi olma: Yönetici, öğretimsel lider olarak sınıf ortamında, koridorlarda, bölüm toplantılarında bulunmalı,öğretmenlerle ve öğrencilerle sohbetler yapmalıdır. Okulun her yerinde kendisini hissettirmeli ve okulun sahip olduğu değerleri sürekli olarak davranışlarıyla güçlendirmelidir.(Erdoğan,2000, s.88-89)

Yılmaz ve Taşdan İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Etkililik Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Nitel Bir Araştırma adlı çalışmasında

Bursalioğlu'ndan yapmış olduğu aktarmada okul müdürlerinin yüksek derecede göstermeleri gereken yeterlikleri Şöyle sıralamışlardır:

- 1) Okul içi ve dışında uygulanan eğitim ve ğretim çalışmalarının başarı derecesini ölçmede, amaçlar bakımından tarafsız değerlendirme yapabilme.
- 2) Okul ve çevredeki eğitim ve ğretim çalışmalarının örgütlenmesinde okul ve evre güçlerinden yararlanabilme.
- 3) Liderlik davranışları bakımından okul topluluğunu bir bütün olarak ele alma ve bölünmesini önleyebilme.
- 4) Okulun yönetimine ilişkin kararları verirken gruplar veya bireyler arası karar çözümlerinde tarafsız kalmayı başarabilme.
- 5) ğrenci rehberliği ve danışma hizmetlerini öğrencilerin eğitsel, mesleki ve sosyal gereksinimlerine dayayabilme.
- 6) Okulun bina, tesis ve demirbaşlarının kullanılma, korunma ve bakımında gerekli önlemleri alma ve ilgili makamlarla işbirliği yapabilme.
- 7) Yardımcı hizmetlerin sağlanmasında, ğrenci grubunun yönetimini kolaylaştıracak liderlik davranışları gösterebilme.
- 8) Araştırma, geliştirme ve yenileme alanlarında, çalışanlarının araştırma ve geliştirme çalışmalarına yönelmesinde rehberlik ve ğreticilik yapabilme.
- 9) Okulunda olumlu bir hava yaratabilmek için, ortak kararların uygulanmasına ortak olabilme.
- 10) Okul içi ve dışı eğitim ve ğretim çalışmalarının planlanmasında yönetimin karar, haberleşme, eşgdmler gibi diğer süreçleri ile kaynaştırılmasını sağlayabilme.
- 11) Disiplin ve devamın sağlanmasında, bu kavramlar bakımından ortak bir görüş ve uygulamaya örnek olabilme.

12) Eğitsel kolların kurulma, çalımsa ve değerdendirilmesinde, öğrenci örgütünü okul amaçlarının gerçekteşmesine yöneltebilme.

13) Okul içi ve dışı haberleşme etkinliklerinde makamlar kadar, bireyler veya gruplar arası haberleşmenin de önemini kavrayabilme.

14) Okul personelinin yönetiminde görev, rol ve statüleri tanımlayabilme.

15) Okul ve çevre ilişkilerinde, basınla olan ilişkilerinde tarafsız ve olumlu davranış gösterebilme (Yılmaz ve Taşdan,2006,s.132)

2.7.OKUL YÖNETİCİSİNDE BULUNMASI GEREKEN NİTELİKLER

Okul müdürleri,insan eğitiminin yöneticileri olarak deneme-yanılma usulü ile tecrübe kazanma gibi bir imtiyaza sahip değildir.Çünkü,hata kaldırmayan bir görevi vardır.Eğitim uzun süreçli bir faaliyet olduğu için yapılan hataların başladığı zaman diliminden çok daha uzun bir döneme hatta bir nesle taşınması söz konusudur.O halde,okul müdürleri,tecrübe,deneyim açığını kuramları uygulayarak kapatmaya çalışmalıdır.Hem zaman olarak hem de rehber olarak çok önemli bir kazanım elde etmiş olur.Diğer bir husus ise,yönetim süreçleri ile ilgili metodları araştırmak ve uygulamak basiretine sahip olmalıdır.Mesleki konuları objektif ve isabetli bir şekilde yorumlamanın yanında mevzuata da hakim olmalıdır.Okul müdürlerinin formal gücünün yanında onunla barışık diğer güçlerinin de bulunduğu muhakkaktır.

Erdoğan (2000),Okul Yönetimi Öğretim Liderliği adlı çalışmasında yöneticiye güç kazandıran kaynakları şu şekilde kategorize etmektedir:

Teknik Güç: Planlama,liderlik teorileri,örgütsel yapılar,zaman planlaması gibi konularda sahip olunan bilgi ve becerilerin sağladığı güç.

İnsan İlişkileri Gücü: Okulda çalışan kişilerle ve çevrede bulunan diğer kişilerle kurulan sağlıklı ilişkilerin sağladığı güç.

Eğitimcilik Gücü: Eğitim, öğretim ve okulun işleyişi ile ilgili konularda sahip olunan bilgi ve becerinin sağladığı güç.

Sembolik Güç: Okuldaki işleyişlerin ne anlama geldiğini açıklayan değer sistemlerinin sağladığı güç.

Kültürel Güç: Okulda belirli süreçlerden geçerek oturmuş olan değerler ve ilkelerden oluşan informal yapının sağladığı güç.(Erdoğan,2000,s.90)

Deniz (2004),Eğitim Yöneticilerine Öneriler adlı çalışmasında bir yöneticide bulunması gerekli temel nitelikleri şöyle sıralamaktadır.

1-Yönetici, resmî gücünü uzmanlığı ile desteklemelidir.

2-Yönetici, girişimci olmalıdır.

3-Yönetici, objektif davranmaya ve özel hayatını çalışma hayatından ayırmaya özen göstermelidir.

4-Yönetici, kurum çalışanlarının kaygı, korku ve diğer kişilik özelliklerini avantaj olarak kullanmamalıdır.

5-Yönetici, cezalandırmaya kıyamadığı çalışanları, affederek kendine borçlandırma gibi bir ilkesizliğe düşmemelidir.

6-Yönetici, faaliyetlerin yapılmasını tesadüflere bırakmamak için yapılacak her işi belirlemeli, bu işleri yapabilecek uzman bireylere görev vermeye çalışmalıdır.

7-Yönetici, kurum çalışanlarının düzenli ve verimli faaliyet göstermelerini sağlamaya ve işleri zamanında yetiştirmeye çalışmalıdır.

8-Yönetici, çalışanlara yapacakları faaliyetlerde seviyelerine göre daha hedefler belirleyerek görevlendirmelidir.

9-Yönetici, kurum çalışanlarının işlerini yapması sırasında denetim altında olduklarını hissettirmemelidir.

10-Yönetici, kurum çalışanlarını belirli bir görevi aksatmadan yapan makineler olarak görmemelidir.

11-Yönetici, insan ilişkilerinde karşılıklı sezgiye dayalı ilişki kurmamaya dikkat etmelidir. Bu tip ilişkilerde yanlış anlaşılmalara sıkça görülmektedir.

12-Yönetici, kurum çalışanlarının maddî ve manevî doyumunu, kuruma uyumlarını ve takım ruhu geliştirmelerini sağlamak için girişimde bulunmalıdır.

13-Yönetici, kurum çalışanlarını güven duymayan, öz denetimi olmayan, üretkenliği az olan sürekli kontrol edilmeleri gereken zayıf kişiler ol görmemelidir.

14-Yönetici, kurum çalışanlarını kendi başına karar veremeyen ve sorumluluk alamayan bireyler olarak görmemelidir.

15-Yönetici, kurum kaynakların kurumun amaçları için etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamalıdır.

16-Yönetici, iş birliği yapmadaki becerikliliği, kural koyma ve kurallara uymadaki ustalığı ile toplumsal bir kişi olmalıdır.

17-Yönetici, kurum çalışanlarına güvenip, kurumun amaçlarına ulaşmada çalışanlara dayanmayı ilke edinmelidir.

18-Yönetici, kurumun amaçlarını gerçekleştirebilmek için kendini bir araç olarak görmelidir. Görevinin kurum çalışanlarını denetlemekten çok, rehberlik yapmak olduğuna inanmalıdır.

19-Yönetici, kurumda iş bölümünün dikkatlice yapılmasına ve görevlerin tanımlanmasına rehberlik etmelidir. İş bölümünü ve görev tanımlamalarını çalışanlarla birlikte yapmalıdır. Faaliyet bittiğinde, iş bölümü ve görev tanımlamalarını yeni faaliyete göre yeniden yapılandırılabilir.

20-Yönetici, kurum içerisinde katı bir yetki ve sorumluluk hiyerarşisi oluşturmamalıdır.

21-Yönetici, gerekli durumlarda yetkisini alt yöneticilere rahatlıkla aktarabilmelidir.

22-Yönetici, kurum faaliyetlerinin tam olarak yapılması için çalışanlar ile ilişkilerini bozmadan girişimde bulunmalıdır.

23-Yönetici, çalışanlar ile iyi ilişkiler kurma yoluyla verimliliği artırmaya çalışmalıdır.

24-Yönetici, kurum çalışanlarının faaliyetler için ihtiyaç duydukları kaynak ve araç - gereçleri kısa sürede karşılamaya çalışmalıdır.

25-Yönetici, kurum çalışanlarının duygu ve düşüncelerine önem verip, onları dinlemek için zaman ayırmalıdır. Çalışanlar kuruma uyumsuzluk gösterdiklerini yönetici rehberlik etmelidir.

26-Yönetici, gezi ve kamp gibi etkinliklerle faaliyetlerin tekdüzeliğinin verdiği bıkkınlığı - yorgunluğu gidermeye çalışmalıdır.

27-Yöneticinin güç kaynağı liderliğidir. Yöneticinin kişilik özellikleri, yönetimde uzmanlığı çalışanlar üzerinde etkisini artıracaktır.

28-Yönetici, kurum çalışanlarının başarılı olmanı tadını almaları için yardımcı olmalıdır.

29-Yönetici, davranışlarını kurum çalışanlarının kişilik özelliklerine ve davranışlarına göre düzenlemeli özel yönetim stratejileri geliştirmelidir.

30-Yönetici, problemlerden kaçmayıp, çözülmesi için çalışanlarla iş birliğine gitmelidir.

31-Yönetici, başarılı olmanın çalışanlar için en iyi motivasyon aracı olduğuna inanmalıdır. Çalışanlarda takım ruhunu geliştirmeye, faaliyetleri çekici kılmaya uygun ortam hazırlamalıdır.

32-Yönetici, öğretmenlerin yönetime katılmasını sağlamalıdır.

33-Yönetici, çalışanların kurumun amaçlarına ulaşmaları için gereken en iyi çalışma ortamını hazırlamayı ilke edinmelidir.

34-Yönetici, kurumun hedeflerini çalışanlarla birlikte belirlemelidir. İlgili her çalışanın planlamaya katılmasını sağlamalıdır.

35-Yönetici, çalışanlarla çok yönlü iletişim kurmaya açık olmalıdır.

36-Yöneticinin denetim modeli, kişilere yönelik değil genel gayrete yönelik olmalıdır.

37-Yönetici, kurumunu geliştirmek için bilimsel ve teknolojik yenilikleri takip etmelidir.

38-Yönetici, çalışanlarla olumlu ilişki kurmak için her fırsatı değerlendirmelidir.

39-Yönetici, çalışanlar ve birimler arasında oluşan çatışmaları, kurumun ve çalışanların yararlarını gözетerek dengelemelidir. Kısaca çatışma sürecini çok iyi yönetmelidir.

40-Yönetici, kurum çalışanlarını yakından tanımaya çalışmalıdır. Onların kişisel özelliklerini bilerek başarılı olacakları görevlere yönlendirmelidir.

41-Yönetici, uygulamaya konulan işlerle ilgili öneri sahiplerine gönderme yaparak onları onurlandırmaya çalışmalıdır.

42-Yönetici, kurum çalışanlarının olgunlaşmalar na uygun ortam hazırlamalı ve gelişimlerine yön vermelidir.

43-Yönetici, çalışanlarının kendilerini gerçekleştirebilmelerine imkan ve fırsat vermelidir.

44-Yönetici, özellikle yönetimdeki yeterliliğini sürekli geliştirmeye çalışmalıdır.

45-Yönetici, çalışanların üstlendikleri işlerle ilgili kararlar vermelerini ve problemlerini kendileri çözmelerini ilke edinmelidir.

46-Yönetici, başarıya yalnızca kendisinin değil, tüm kurum çalışanlarının gayreti ile ulaşılacağına inanmalıdır.

47-Yönetici, faaliyetlerin sonuçlarına ilişkin çalışma ekiplerinden bilgi alıp,

problemli durumlarda uzmanlığı ile ekiplere rehberlik etmelidir. Ayrıca bir uzman olarak çalışma ekiplerinde doğal bir üye gibi hareket etmelidir.

48-Çalışanlar kurumun amaçları için sorumluluk aldığı ve öz denetim yapabildiğinde kurumla özdeşleşecek ve var gücü ile çalışacaktır.

49-Yönetici, personelin üretkenliğine, yeni yöntemleri denemelerine, tekliflerini rahatlıkla sunmalarına, eleştirileri açıkça bildirmelerine imkan vermelidir. (Deniz ,2004,s.263-4-5-6-7-8-9)

Yılmaz ve Taşdan İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Etkililik Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Nitel Bir Araştırma adlı çalışmasında Binbaşıoğlu'ndan yapmış olduğu aktarmada iyi bir eğitim yöneticisinde bulunması gereken nitelikleri şöyle sıralamışlardır:

- 1) Konumun verdiği güç yerine, geniş bilgi ve yeterli coşkuya sahiptir.
- 2) Yetkilerini bilgece kullanmasını bilir.
- 3) Herkese karşı anlayışlı ve eşit davranır.
- 4) Örgütünü ve amaçlarını iyi tanır.
- 5) Çevresindekilerle iyi ilişkiler kurar.
- 6) Sorunların kendisine gelmesini beklemez, sorunları kendisi arar.
- 7) Yürekli, üzerine aldığı işleri sorumluluk duygusuyla sonuçlandırır.
- 8) Önerilerini ve programlarını dikkatle planlar, uygular ve uygulatır.
- 9) Bir öneriyi savunabilir ya da bir öneriye yapılacak karşı koymaları dikkatle yanıtlayabilir.
- 10) Okul yöneticiliğinde demokrasiye inanır ve onu uygular.
- 11) Bütün tartışma ve kararlarında içten, tarafsız ve dürüsttür, iş arkadaşlarını da öyle olmaya özendirir.

12) Çalıştığı örgütün amaçları, başarıları ve kullandıkları araçlar hakkında doğru bilgi verir.

13)Eğitime inanır ve öğrencinin yararlarını her şeyin önünde tutar.

14) Tutum ve giyimine özen gösterir.

15) Düşünerek konuşur ve görüşlerini inandırıcı bir biçimde düzgün bir dille açıklar.

16) Her fırsatta is arkadaşlarının morallerini yükseltmeye çalışır, onları övmekten çekinmez.

17) Arkadaşlarının çabalarını düzene koymayı (eşgüdüm sağlamayı) bilir.

18)Okulla toplumun işbirliği yapmasını sağlar, okulu topluma, toplumu da okula yaklaştırmaya çalışır.

19) Yetki ve görevlerini başkalarına bırakmayı bilir.

20) Olayları, adları ve çehreleri anımsayabilir.

Yılmaz ve Taşdan İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Etkililik Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Nitel Bir Araştırma adlı çalışmasında Greenfield'den yapmış oldukları aktarmada etkili müdürlerin kişisel özelliklerini şöyle sıralamışlardır:

1) Çok fazla enerjiye sahip,

2) Saatlerce çalışan,

3) İyi bir dinleyici ve gözleyici,

4) Yetenekli bir bilgi aktarıcı,

5) İnsanlar arası ilişkilerde başarılı

6) Strese karşı hoşgörülü,bireylerdir.

Aynı araştırmacılar,aynı isimli çalışmalarında etkili müdürlere ilişkin Leithwood ve Montgomery'den yapmış oldukları aktarmada etkili müdürler için;”yenilikçi okul

projelerine kimlerin katılacağına karar verirler,karar verme yetkisini astlarına dağıtırlar ve kullanımını teşvik ederler,önemli konularda personelin görüşlerine başvururlar,personelini program geliştirme eylemlerine katarak deneyim kazanmalarını sağlarlar,öğretmenleri kendi mesleki yeteneklerini değerlendirmeleri ve kendi gelişmeleri için hedefler koymaları doğrultusunda güdüler,öğretmenlerin sorunlarını ve görüşlerini dinlerler,program geliştirme ile ilgili yeni görüşleri desteklediklerini ifade ederler,etkili mesleki gelişme etkinlikleri düzenlerler, öğrencilerin gelişmelerini yakından izlerler,umut verici yeni uygulamalar hakkında mesleki yayınlardan ve diğer müdürlerden bilgi alırlar,rutin yönetsel konuları etkili bir biçimde ele alırken amaca yönelik diğer çalışmalar için de zaman yaratırlar” şeklinde belirtmektedirler. (Yılmaz ve Taşdan,2006,s.132)

2.8.EĞİTİM YÖNETİMİNDE KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM BİLİMİ

Karşılaştırmalı Eğitim'in, akademik çalışmaların konusu olarak kabul görmesi yakın bir geçmişe dayanır. Günümüzde öğretmenlerinin ve eğitim yöneticilerinin, yabancı ülkelerin eğitim sistemleri ve özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaları genellikle kabul görmektedir. Hatta bazı Üniversitelerde karşılaştırmalı eğitim, öğretmen diplomalarında mecburi ders olarak talep edilmektedir. Bununla beraber karşılaştırmalı eğitim'in neyi içerdiği veya tam olarak bu çalışmanın hangi metotları kullanması gerektiği konusunda genel bir görüş yoktur. Eğitim sistemlerinin ilk detaylı proje çalışması 1817'de Marc-Antoine Jullien de Paris tarafından yapılmıştır. Bununla beraber onun detaylı çalışması 20.yüzyılda yeniden keşfedilene kadar bilinmiyordu (Hans, 1982: 1).(Aktaran: Bozkurt,2005,s.11)

Karşılaştırmalı Eğitim, milli eğitim sistemlerini, siyasal, sosyal ve kültürel etkenleri göz önünde bulundurarak inceleyen, ilk ve ortaöğretimin anlamını tartışan bir alandır (UNESCO, World Survey of Education, 1955). (Aktaran: Erdoğan,2003,s.3)

Karşılaştırmalı Eğitim, farklı kültürler ve farklı ülkelerde, iki veya daha fazla eğitim sisteminin benzerlikleri ve farklılıklarını tanımlamaya yardım eden, benzer görünen olguları açıklayan ve insanları eğitime yolları hakkında yararlı teklifler getiren bir

disiplindir (Türkoğlu, 1985).

Öte yandan Varış'a göre karşılaştırmalı eğitim, “toplumlarda mevcut olan eğitim sorunlarını ve bunların sebepleri, diğer toplumlarda benzer faktörlere temas ederek belirleyen bir inceleme ve araştırma alanıdır”. Karşılaştırmalı eğitimin temel amacı, eğitim sistemlerinin sorunlarına ve etkilerine dair geçerli bilgiler elde etmek, eğitimde etkili olan faktörlerin çeşitli ülkelerdeki gelişimini inceleyerek, eğitim politikasının belirlenmesine yardımcı olabilecek görüşler kazandırabilmedir (Demirel, 2000, 1-3). (Aktaran:Turan,2005,sayı:167)

Karşılaştırmalı Eğitim, eğitim sorunlarının çözümlenmesi için farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerini inceleyen bir alandır (Browne ve Cramer, 1965).Karşılaştırmalı Eğitim, dünyadaki eğitim sorunlarının benzerliğini ortaya koymakla birlikte, bu sorunların farklı ülkelerde farklı şekilde meydana geldiğini ve çözüm yollarının da farklı olabileceğini gösteren bir alandır (King, 1979). (Aktaran: Erdoğan,2003,s.1)

Karşılaştırmalı eğitim yönetimi, iki veya daha fazla ülkenin eğitim yönetimi süreçlerinin benzer ve farklı yönlerini ortaya koyan sistematik bir çalışmadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan çeşitli ülkelerin eğitim sistemlerinin yapı, amaç ve politikaları incelenmektedir. Bunlar, Türk eğitim sistemi ile de karşılaştırılmaktadır. Karşılaştırmalı eğitimin önemli bir boyutunu oluşturan karşılaştırmalı eğitim yönetimi oldukça yeni bir çalışma alanıdır.

<http://www.ogu.edu.tr/ects/dersler.aspx?ID=1650>

Karşılaştırmalı eğitim, eğitimde program geliştirme, eğitimde psikolojik hizmetler, eğitim yönetimi,eğitimde ölçme değerlendirme, eğitim sosyolojisi ve eğitim felsefesi gibi, bir alt eğitim bilimi dalıdır. Özellikle ABD, eski Sovyetler Birliği’nde ve birçok Avrupa ülkesinde, 1900’lerden bu yana önem verilen bir alan olmuştur.Sözü edilen ülkelerde bu alanla ilgili olarak master ve doktora düzeyinde çalışmalar yapılmakta, her yıl çok sayıda araştırma yayımlanmakta, dergiler çıkmakta ve toplantılar düzenlenmektedir.

Türkiye’de ise karşılaştırmalı eğitim alanı pek fazla gelişmemiştir. Alanla ilgili yayınlar ve çalışmalar oldukça azdır. Bu nedenledir ki Türkiye’de karşılaştırmalı eğitimin bir alan olarak tanımı, konusu, yöntemi ve tarihsel gelişimi gibi kuramsal boyutları içeren özellikleri yeterli düzeyde bilinmemektedir.(Erdoğan,2003,s.3)

Eğitim Tarihinde, kendi ülkelerinden başka ülkelerin eğitim sistemlerini inceleyen, kendi ülkesinde tasviri mahiyette tanıtan ve buradan kendi ülkesi için sonuçlar çıkaran, reform önerileri getiren düşünürler olmuştur.Yunan eğitimcilerinden Xenoplaen, İran'a gitmiş ve oradaki eğitimin Yunanlılarınkinden farklı taraflarını görmüş ve kendi ülkesine döndüğünde bunları yazıp anlatmış, iyi yönlerinin Yunanistan'da da uygulanmasını istemiştir. Platon'da Yunan eğitim sisteminin bozuklukları üzerine başka ülkelerin eğitim düzenlerinden (özellikle İsparta'dan) esinlenerek "Devlet" adlı eserini meydana getirmiştir. Yunan eğitim sisteminin Roma'yı etkilemesinde de, Yunanlıların adeta çok iyi bir öğrencisi olan Romalı düşünürlerin önemli payı vardır.Ortaçağda da İslam eğitim sisteminin, özellikle medreselerin Avrupa üniversitelerine nasıl örneklik ettiği ve bunda tüccarların ve bilgin din adamlarının payı tarihte açık olarak görülür.Metod çağında (17. yüzyıl) ise W.Ratke'nin o zaman henüz prenslikler arasında dağınık bulunan Almanya'da- nasıl çeşitli okul reformları yapmakla görevlendirildiği; J.A.Komenski'nin İngiltere'de, İsveç'te, Macaristan'da davetli olarak okul reform planları yapıp uyguladığı; D.Diderot'nun 1774-75 yılında Rus hükümeti için bir reform planı hazırladığı; G.E.Lessing'in Hollanda, İngiltere ve Fransa'ya bir eğitim seyahati yaptığı bilinmektedir. Bütün bu faaliyetlerin Karşılaştırmalı Eğitim çalışmalarına çok önemli bir temel teşkil ettiği ve bir bilim halinde olmasa da ülkeler ve kültürler arasında Karşılaştırmalı Eğitim çalışmalarına zemin teşkil edecek bazı birikimlerin yapıldığı açıktır.Ancak, tamamen Karşılaştırmalı Eğitim eseri sayılabilecek ilk çalışmayı 1817'de Fransa'da M.A.Jullien yayınlamıştır. Jullien'in eseri üzerinde daha sonra ayrıntılı olarak durulacaktır. İkinci eser İngiltere'de P.Sandiford'un yayınladığı "Cotnparative Education, Studies of the Educational System of 6 Modern Countries" (1818) adlı eseridir. Almanya'da ise,Karşılaştırmalı Eğitim eseri olarak yayınlanan ilk eser olarak 1925'te E. Kriek'in "Menschenformung"u kabul edilmektedir.(Ergün,1985,s.5-6)

(Ergün,1985,s.6) Karşılaştırmalı Eğitim adlı çalışmasında çeşitli ülkelerdeki Karşılaştırmacı Eğitimcileri ve üniversitelerini şöyle göstermektedir:

Ülke	Karşılaştırmalı Eğitimin Kurucusu	Üniversite
A.B.D.	I.L. Kandel	Boston
A.B.D	R. Ulich	Harvard
İngiltere	N. A. Hans	Londra
İngiltere	J. A. Lauwerys	Londra
Fransa	A. Millot	Paris
Almanya	Fr. Schneider	München
İsviçre	W. Merck	Hamburg
İsviçre	R. Rosello	Cenevre
Türkiye	Kemal Aytaç	Ankara

(Ergün,1985,s.6)

Türkiye’de karşılaştırmalı eğitimin adından akademik düzeyde bahsedilmesi 1960’lardan sonra başladı.Ancak bu tarihten önce de bu alanın kapsamına girebilecek çalışmalar olmuştur. Örneğin, Orta Asyalı bir bilgin olan Beyruni’nin (978-1039), Hint kültürünü karşılaştırarak incelemesi önemli bir çalışma sayılabilir (Bilhan,1992). Ali Suavi, Namık Kemal, İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi düşünürler de, eğitim sisteminin geliştirilmesi için Avrupa ülkelerindeki eğitim sistemlerini tartışmışlardır. Ayrıca Türk eğitim sisteminde yabancı uzmanlardan yararlanma, öteden beri önemli bir gelenek olmuştur.Örneğin, Cumhuriyetin kuruluş yıllarında ünlü eğitimci John Dewey, Omar Buyse gibi eğitimciler, eğitimde reformlar yapmak üzere bizzat Türkiye’ye davet edilmişlerdir.

1950’lerden sonra ise uluslar arası kuruluşlarla yakın ilişkilere girilmiştir. Bu doğrultuda Carnegie,Rocleefeller gibi uluslararası vakıfların ve UNESCO’nun yardımlarıyla Amerikan modeline dayalı yüksek öğretim kurumları açılmaya

alışılmıştır.Diğer taraftan Türk eğitim sistemi, uluslararası düzeyde yapılan bazı araştırmaların konusu olmuştur.

Türk eğitim sistemi, 1961’de OECD tarafından hazırlanan The Mediterranean Regional Project adlı bir araştırmada ve 1961’de Kazamias tarafından yazılan The Quest for Modernity in Turkish Education adlı eserde incelenmiştir. Özellikle Kazamias’ın eserinden, uluslar arası düzeyde birçok makalede çok iyi bir karşılaştırmalı eğitim çalışması olarak bahsedilir. Ayrıca, 1973’te Sylovich tarafından yazılan Education and Modernization in the Middle East adlı eser de Türk eğitim sisteminin incelendiği çok kapsamlı bir çalışmadır.

Karşılaştırmalı eğitim, alan olarak Türkiye’deki eğitim bilimi çalışmalarında ilk defa Ankara Üniversitesine başlı Eğitim Fakültesi’nde Fatma Varış ve iki yabancı profesörün katkısıyla 1967 yılında okutulan Mukayeseli Eğitim dersiyle başlar. Bu bilim adamlarının ortaklaşa yazdıkları Mukayeseli Eğitim adlı kitabı, bu alanda Türkçe yazılmış ilk eser olarak değerlendirebiliriz. 1970’lerden sonra da Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ne başlı bir “Mukayeseli Eğitim Araştırmaları Enstitüsü” kuruldu. Bu enstitünün kurucusu Kemal Aytaç’ın yazdığı Çağdaş Eğitim Akımları, Avrupa Okul Reformları adlı eserler ve Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Çalışma Planı ve Öngörüşler adlı tercüme ilk Karşılaştırmalı Eğitim çalışmaları arasındadır. Bu araştırmalar, Türk eğitimcileri için Avrupalı eğitim tarihçilerini ve karşılaştırmalı eğitimcileri tanıtan bir köprü niteliği taşır. (Erdoğan,2003,s.10),http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1/sayi_3/265-283

Karşılaştırmalı Eğitimin ülkelerin eğitim programlarını geliştirmede çok önemli bir yerde durduğu muhakkaktır.Eğitim politikalarını oluşturmada daha önce başka ülkelerde uygulanılmış bir sistemin zaman tasarrufu ve tecrübe gibi çok ağır külfeti olan hususların masrafsız bir şekilde pratiğe dökülmesi açısından son derece önemlidir.İrfan Erdoğan’a göre karşılaştırmalı eğitimin faydaları şu şekilde sıralanmıştır:

1.-Karşılaştırmalı Eğitim, eğitimcileri ve halkı, eğitim alanındaki kuramsal temellerin ve pratik uygulamaların değişik ülkelerde nasıl olduğu konusunda duyarlı hâle getirir.

Böylece karşılaştırmalı eğitim sayesinde eğitimdeki alternatif yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi olunabilir Sağladığı geniş bakış açısıyla, eğitimle ilgili olguların, eğilimlerin ve problemlerin analiz edilmesine yardım eder. Eğitimde karşılaşılan birçok sorunun, karşılaştırmalı eğitim araştırmalarıyla farklı ülkelerde nasıl çözüldüğü öğrenilebilir

2-Sunduğu değişik deneyimler ve yaklaşımlarla, eğitim alanında en doğru kararın verilmesinde katkılar sağlayabilir. Bu açıdan bakıldığında, eğitim politikacıları ve yöneticileri, karar verme sürecinde karşılaştırmalı eğitim araştırmalarının sonuçlarından faydalanabilir.Nitekim Karşılaştırmalı Eğitime duyulan ihtiyacın ilham kaynaklarından birisi, eğitimle ilgili konularda yaşanan karar verme durumları olmuştur.

3-Eğitim ile ulusal kalkınma arasındaki ilişkinin anlaşılmasında, değişik ülkelerdeki eğitim ve ulusal kalkınma ilişkilerini göstererek önemli bir rol oynar. Yani Karşılaştırmalı Eğitim araştırmaları sayesinde, eğitim ile ulusal kalkınma arasındaki ilişkinin değişik boyutları gözler önüne serilebilir . (Erdoğan,2003,s.3)

4-Yabancı eğitim sistemlerini ve toplumları derinlemesine anlamamıza katkıda bulunarak yöneticilere ve politika analizcilerine yardımcı olur. Geçmiş ve bugünü anlamaya yardım ederken, gelecekteki eğitim sisteminin nasıl olabileceğini kestirmede önemli rol oynar (Noah, 1984). (Erdoğan,2003,s.3)

5-Eğitim sistemlerinin çağrıştırdığı değişik çağrışımlar vardır. Bunların çoğu eksik, yanlış ve genellikle de olumsuzdur. Karşılaştırmalı eğitim, eğitim sistemlerini çok geniş bir çerçevede ele alarak sunduğu bilgi ve yorumlarla, sistemler hakkındaki eksik ve yanlış çağrışımları ortadan kaldırır. Ayrıca başka eğitim sistemleri hakkında sunduğu geçerli ve güvenilir bilgiler vasıtasıyla, herhangi bir ülkedeki eğitim sorunlarının çok özel olmadığını gösterir.

6-Bir ülkenin eğitimle ilgili göstergeleri, o ülkenin diğer sahalardaki durumunu da yansıtır. Örneğin okullardaki otoriter yapı, o ülkenin siyasî yapısını da az çok yansıtır.

Eğitimde kaynakların verimsiz kullanılması, endüstride, hükümette ve ticaretle de aynı açmazın bir göstergesi olabilir. Yani, okullar toplumdaki siyasal değişimleri ve baskıları anlamak için âdeta bir model gibidir. Bu durumda Karşılaştırmalı Eğitim çalışmaları, başka ulusların kültürünü, değerlerini, başarı ve başarısızlıklarını tanımada rol oynayabilir.

7-Karşılaştırmalı Eğitim, eğitim uygulamaları hakkında kullanılan standartları inceler ve sunar. Bu şekilde “devamlı eğitim” “engelliler”, “üstün zekâlılar”, “zorunlu eğitim” gibi birçok terimin anlaşılması ve okullarda sunulan derslerin değerlendirilmesi, okul yılı ve öğretmen niteliği gibi konularda başka ülkelerin kullandığı standartlar hakkında bilgilenmek mümkün olabilir.

8-Karşılaştırmalı Eğitim araştırmalarıyla, bir ülkedeki eğitim uygulamalarının kökeni yani nereden uyarlandığı ortaya konur. Bu şekilde uygulamalarda gözlenebilecek birtakım sorunlara daha geni bir yaklaşım getirilebilir. Gerçekten de eğitim alanındaki bir uygulamanın asıl olarak ilham alındığı yerin araştırılması, uygulamanın daha sağlam bir çerçeveye oturması açısından önemlidir.

9-Karşılaştırmalı Eğitimle elde edilen münferit bilgiler, daha geniş çerçevede genel teorilerin üretilmesine zemin hazırlar. Örneğin, ABD’de yapılan araştırmalar çocuğun ailedeki doğum sırasının okul başarısıyla ilgili olduğunu ileri sürüyorsa, bu bulgu eğitimciye daha yeni ve genel teoriler geliştirme konusunda yardımcı olabilir.

10-Karşılaştırmalı Eğitim, eğitim bilimlerinin gelişmesi ve zenginleşmesi açısından da son derece önemlidir. Eğitim Bilimleri kapsamında yapılan kuramsal ve pratik çalışmalar, karşılaştırmalı eğitim’in sağladığı bakış açıları ve bilgilerle daha etkili bir çerçeveye oturabilir. (Erdoğan,2003,s.3-4)

Eğitim sistemlerinin uluslararası incelenmesi özellikle iki bakımdan yararlıdır. Birincisi, eğitimde belli uygulamalar ile başarı arasındaki ilişkiler aranırken, o uygulamaların yapıldığı ülkelerde alınan sonuçlar kullanılabilir. İkincisi ise, bir

eğitim sisteminde görünen bir ilişkinin genelliği veya evrenselliği denenebilir (Bursalıoğlu,1973,s. 1).

İrfan Erdoğan'a göre Karşılaştırmalı Eğitimin amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Eğitim sistemleri, problemleri ve uygulamaları hakkında geçerli bilgiler sağlamak,
2. Eğitimle ilişkili varsayımlar geliştirmek ve yorumlar yapabilmek için gerekli bilgileri sağlamak,
3. Eğitimi etkileyen unsurların, çeşitli ülkelerdeki gelişimini ve görünümünü inceleyerek eğitim politikalarının oluşmasına yardım edecek bir bakış açısı kazandırmak,
4. Bir ülkenin eğitim sisteminin geliştirilmesi için teorik ve pratik katkıda bulunmak,
5. insanların ve özellikle eğitimcilerin kültür ufkunu genişletmek (King, 1979),
6. Belli bir sorun kar_ısında bireylerin geniş bir bakış açısına sahip olmasını, çok yönlü ve alternatif çözüm yolları üretmeye açık olmasını sağlamak (King, 1979),
7. Eğitim Bilimlerini bilimsel olarak geliştirmek ve zenginleştirmek (King, 1979),
8. Uluslar arası anlayışa ve iletişime katkıda bulunmak, uluslar arası gerginliği azaltmak (King, 1979),
9. Ulusal gelişme için gerekli olan eğitim politikalarının tayininde yardımcı olabilecek temel bilgileri sağlamak (King, 1979),
10. Eğitim konusunda başka ülkelerde kullanılan yöntem, uygulama ve kurumları uyarlamaktır (Kandel, 1955).(Aktaran:Erdoğan,2003,s.10-11)

Demirel'e göre karşılaştırmalı eğitimin amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1-Eğitim sistemlerine, srunlarına ve etkinliklerine ilişkin geçerli bilgiler elde etmek;
- 2-Yerel, ulusal ve uluslararası bir knu olan eğitimde, bir dizi hipotezi, gerekli yöntem ve teknikleri, yorum için gerekli esasları ve sonuçları geliştirmek;
- 3-Eğitime etkisi olan etmenlerin, çeşitli ülkelerdeki evrimini ve görünümünü inceleyerek, eğitim politikasının saptamasına yardım edecek görüşü kazandırmak;
- 4-Bir ülkenin kendi eğitim sistemini geliştirmesi için kuramsal ve uygulamalı olarak katkıda bulunmak;
- 5-Uluslararası anlayışa ve iletişime katkıda bulunmak, uluslararası gerginliği azaltmak;
- 6-Eğitim bilimlerini bilimsel olarak geliştirmek ve zenginleştirmek (Demirel,2000,3).

Fatma Varış'a göre, eğitim problemlerinin çözümünü yalnızca eğitim kurumlarından beklemek, eğitime etkin temel ve yan faktörleri ihmal etmek olacaktır.Bununla beraber, gerekli sosyal ve entelektüel bilgi, aktüel becerileri kazandırma ile görevli olan ve bundan formel anlamda sorumlu bulunan yegâne kurum olarak "okul" önemini korumaktadır.Bugün genellikle her memleket, gerekli bilgi ve becerileri eğitim programları aracılığı ile davranışlara dönüştürme çabası içindedir.

Böyle bir çabada mukayeseli eğitimin rolü, çeşitli memleketlerde eğitime ilişkin olguların analizini yapmak suretiyle, isabetli yaklaşımlara götürecek perspektifi kazandırmaktır. Bu alanın amaçlarını ayrıntılı olarak şöyle sıralamak mümkündür:

- 1-Eğitim sistemleri, problemleri ve faaliyetleri hakkında geçerli bilgi elde etmek,
- 2-Mahalli, milli ve milletlerarası bir konu olan eğitimde, bir seri hipotezi, gerekli metot ve teknikleri, yorum için gerekli esasları ve sonuçları geliştirmek,

3-Eğitime etkin olan faktörlerin, çeşitli memleketlerdeki evrimini ve görünümünü inceleyerek, eğitim politikasının tayinine yardım edecek görüşü kazandırmak,

4-Bir memleketin kendi eğitim sistemini anlayışla geliştirmesi için teorik ve pratik katkıda bulunmak (Lauwerys, 1979: 2).(aktaran:Bozkurt,2005,s.11-12)

Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi konusunda bu bölümde açıklanan değişik yöntem ve stratejilere rağmen, bu alanda yapılan araştırma sayısı sınırlıdır. Özellikle, böyle yetiştirme programları ile, yöneticilerin işbaşındaki etkinlikleri performansları arasında ilişki arayan araştırmalar yok denecek kadar azdır. (Bursalıoğlu, 1981: 3).

Ülkemizdeki araştırmacılar tarafından dünyanın çeşitli ülkelerindeki yönetici yetiştirme sistemleri yeterli olmasa da incelenmiş ve ülkemiz adına çıkarsamalarda bulunulmuştur.Yapılan araştırmalar neticesinde,bazı Türk Cumhuriyetleri eğitim sistemlerinin incelendiği ancak eğitim yönetiminin incelenmediği tespit edilmiştir. Dil,din,soy,tarih ve kültür gibi çok yönlü bağlarımızın olduğu ve aynı zamanda bazı cumhuriyetlerde Rus eğitim yapılanmasının sürdürölmüş olduğu Türk Cumhuriyetlerinin eğitim yönetiminin incelenmesi ve Türkiye açısından sonuçlar çıkarılması önem arz etmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu araştırmada Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'ndeki okul yöneticilerinin atanma ve yetiştirilme süreçlerinde kullanılan ölçütlerin analizini yapmak amacıyla,Türkiye, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve yurt dışındaki alan yazın taranmış ve elde edilen veriler,alt problemlere yanıt olabilecek şekilde analiz edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma,betimsel nitelikte bir alan araştırmasıdır.Araştırmada ilgili alan yazının taranmasının yanında yarı yapılandırılmış ve yönlendirilme yapılmamış mülakat yöntemi ile doküman çözümleme yöntemleri uygulanmıştır.Ayrıca yüz yüze görüşme ve internet üzerinden görüşme teknikleri uygulanmıştır.

Betimsel araştırmalar, bir konudaki herhangi bir durumu saptamayı hedefleyen araştırmalardır (Erdoğan 1998,s.60-61).

Kaptan'a göre ise betimsel araştırma; “mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır, bu sayede onları daha iyi anlayabilme, gruplayabilme olanağı sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanmış olur.(Kaptan,1993,s.59)

Armağan ise,betimsel araştırmayı;”olgular ve olaylar arasındaki ilişkileri saptama ve kaydetme işlemi” olarak tanımlar.(Armağan,1993,s.26)

Tarama modeli “geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan, onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası göstermeyen” bir modeldir. (Karasar, 1994, s.76).

Karasar'a (1998, 81) göre tarama modeli, iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirleme amacıyla yapılır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümünde,Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetlerindeki okul yöneticilerinin yetiştirilme ve atanma süreçlerinde izlenilen yollar ve kullanılan ölçütler ile bu ölçütlerin karşılaştırılmalı analizinden ülkemiz için çıkarılabilecek sonuçlara dönük elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

4.1.BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın birinci alt problemi "Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetlerindeki okul yöneticilerinin yetiştirilme ve atanma süreçlerinde izlenen yollar ve kullanılan ölçütler nelerdir? " diye düzenlenmiştir. Alt probleme yanıt verebilmek amacıyla yasal metinler ve ilgili alanyazın taranmış ve inceleme konusu ülkelerin verileri karşılaştırmada kolaylık sağlaması amacıyla belli bir sistematik içinde verilmiştir. Bu amaçla, araştırma konusu ülkelerin genel görünümleri ile ilgili bilgileri içeren grafikler ve eğitim yapıları hakkında özet bilgi sunulduktan sonra, okul yöneticilerinin yetiştirilme ve atanma süreçleri ile ilgili elde edilen bilgi ve bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmaya konu olan ülkelerin (Azerbaycan,Özbekistan,Türkmenistan,Kazakistan ve Kırgızistan) seçiminde, problemin daha geniş bir açıdan araştırılması ve analizinin yapılması için köklü tarihe sahip ve bağımsız beş ülke incelemeye alınmıştır. Araştırmaya konu olan ülkelerin Türkiye ile dil,din,soy bağlarının ortak olması ile bağımsız cumhuriyetler ve köklü bir tarihlerinin olması araştırmaya ayrı bir önem kazandırmıştır.Bu bağlamda bu ülkelerin, araştırmanın problemine cevap teşkil edecek tutumlarının incelenmesi ve analiz edilmesi sağlanmıştır.

TÜRKİYE

Çizelge 1. Türkiye'nin Genel Görünümü

Alanı (km2)	774 820
Nüfusu (2007)	70,586,256
Ülkenin resmi adı	Türkiye Cumhuriyeti
Ekonomi Yapısı	Orta ekonomi
Kişi başına düşen gayri safi milli hasıla (2007)	US\$ 8.407
İnsan Gelişim İndeksi, HDI (2007-2008)	0.775
177 ülke içinde İnsan Gelişim İndeksi,(2007-2008)	84
Zorunlu eğitimin süresi	8 yıl
Ortalama okul yaşam süresi (2007)	9.6 yıl
Okur-yazar olmayanların oranı (2007-2008)	12.6

(UNDP, 2008)

4.2.TÜRK EĞİTİM TARİHİNDE EĞİTİM YÖNETİCİLİĞİ :

Türk Eğitim tarihine bakıldığında yönetici yetiştirme geleneğinin çok eski olduğu görülmektedir.Enderun mektepleri örnek olarak gösterilebilir.Ayrıca Türk siyasi tarihine yön veren eğitimciler,düşünürler de yönetim ve yöneticilikle ilgili kitaplar yazmışlardır.Nizamülmülk ve Siyasetname,Yusuf Has Hacı ve Kutadgu Biliğ,İbn-i Haldun ve Mukaddime,Defterdar Sarı Mehmet Paşa,Gazali Farabi ve El-Medinetül Fazıla vb. sayılabilir.Adı geçen eğitimcilerin çalışmaları ve eserleri daha çok devlet yönetimi ve yöneticilerine hitaben yapılmıştır.Günümüzde olduğu gibi eğitim ve okul yöneticiliğine dair sistematik bir yapılanma ve çalışma ise Osmanlı Devleti son dönemlerinde Batılılaşma Reformları ile gündeme gelmiştir.

Ültanır'ın da belirttiği gibi Osmanlının son döneminden itibaren Tanzimat ile başlayan Batıya açılma politikasına bağlı hedefler Osmanlı eğitim sisteminde Fransız etkisini getirmiştir. Fransız eğitim sistemi incelenerek, bazı unsurlar bu dönem Osmanlı eğitim sistemine uyarlanmaya çalışılmıştır.(N.Bozkurt ,Ültanır, s. 220).

Bursalıoğlu (1978), Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama adlı çalışmasında okul yöneticiliği ile ilgili gelişmelerin yeni olduğunu belirtir.Türk eğitim tarihinde okul yöneticiliğinin pek eski olmadığı görülmektedir. Bürokratların eğitimine önem veren II. Mahmud çağında açılan Mektebi Maarifi Adliye'nin başına İmamzade Esat Efendi getirilmiş ve kendisine "Nazır" unvanı verilmiştir.Bu terimin okul müdürü karşılığında kullanıldığı, adı geçen hazırladığı layihadan anlaşılmaktadır. O çağda devlete gelir sağlayan ve masraf yapan yetkili memurlara nazır denildiğinden, bu kelimenin bakan anlamında kullanılmadığı görülmektedir.Nitekim adı geçen okulun tarihçesinde, nazırın görevleri sayılırken, bazen müdür teriminin kullanıldığı da olmuştur. 1848 de açılan ilk öğretmen okulumuz Darülmualimin-i Rüşdi'nin başına, müdür unvanı ile Cevdet Efendi getirilmiştir. Böylece, eğitim düzenimizde okul yöneticiliğine yer verilmiş ve eğitimde yöneticilik sınıfının gelişmesine yol açılmıştır (Bursalıoğlu, 1978: 15).

Tekışık da,Öğretmen Yetiştiren Okullarımız adlı çalışmasında öğretmen yetiştirmenin tarihsel gelişimini örnekleriyle açıklayarak;ikinci meşrutiyetten sonra,İstanbul Okuluna müdür olarak Satı Beyin atandığını belirtmiştir.
www.cağdasegitim.org

Öztürk (2005),Türkiye’de Düünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar adlı çalışmasında,Taşra Darümuallimin mekteplerinin müdürlüğü görevine okulda görev yapan öğretmenlerden birinin yetkili kılındığını belirtmektedir.Aynı araştırmacı,”1915 Darümuallimin ve Darümuallimat nizamnamesi’ne göre,Darümualli-i Aliye’de yeterli miktarda öğretmenin yanı sıra bir müdür,bir müdür yardımcısı,bir muhasebe memuru,bir katip,bir mübayaa memuru,bir depo ve ambar memuru ve yetecek kadar hizmetli bulunacaktı” diye belirtmektedir. (Öztürk,,2005,s.20-47)

Okul müdürlüğünün artık sistematikleştiğini ise Darümuallimat-ı Aliye (Kız Muallim Mektebi) mektebine bir müdirenin (Fatma Zehra Hanım) atanması göstermektedir.Öyle ki, Darümuallimat-ı Aliye’nin müdür ve müdiresinin Maarif Nezareti’nce atanacağı ve hangi görevleri yapacakları 1895 tarihinde yayınlanan Darümuallimat talimatnamesinde belirtilmiştir.

II.Mahmut Döneminde başlayan eğitim alanındaki yenilik hareketleri neticesinde açılan okullar ve bu okulların yönetimine getirilen yöneticilerle birlikte modern anlamda sayılabilecek okul müdürlüğü kavramı Türk eğitim tarihindeki yerini böylece almıştır.

01 Eylül 1869’da yürürlüğe giren Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nde (Genel Eğitim Tüzüğünde) eğitim yönetimi ve yöneticiliğine dair hususlar, Hey’et-i Umumiye-i İdare-i Maarif başlığı altında açıklanmıştır.

131.Madde’de ,Meclis-i Kebir-i Maarif (Büyük Eğitim Meclisi) teşkil olunup,Daire-i İlmiye ve Daire-i İdare namıyla iki kısma taksim kılınacaktır.

132.Madde’de ise Meclis-i Kebir-i Maarif’in heyet-i Umumiyesi ve oluşum şekli belirtilmiştir.Açıklamalar (Fasl-ı Evvel) bölümünde ise Daire-i İlmiye ve Daire-i İdare kısımlarının görev tanımları ve işlevleri belirtilmiştir.

143.Madde’de “Meclis-i Kebir-i Maarif’in şubesi ve vasıta-i icraiyesi (uygulama makamı) olmak ve riyaseti maarif müdürü ünvanıyla bir zatın uhdesinde bulunmak üzere,her merkez-i vilayetde bir meclis-i Maarif teşkil olunacaktır” denilmektedir.Yani günümüz Milli Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilat yapısına benzer bir yapı oluşturulmuştur.Ancak Müslüman olmayan azınlıkların varlığı da düşünülerek vilayet maarif müdür yardımcılarının birinin müslüman diğerinin de müslüman olmayan azınlık içinden seçilmesi ;yine aynı gerekçelerle iki müslim,iki de gayr-ı Müslim muhakkikin,müfettişin seçilmesi de diğer üyelerle birlikte belirtilmiştir.Ayrıca, Vilayet Meclis-i Maarif Müdürü,muavinleri,muhakkik,müfettişleri,katip ve muhasiblerinin maaşları,görevleri ve atanma yöntemleri,144.maddeden başlayarak 152.maddeye kadar devam etmektedir.

Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nin “Muallimlere Dairdir” bölümünde ise,öğretmenlerden en kıdemli olan ve sınavlarda başarılı olanların seçilmesi öngörülmüştür.

Ergün,Duman,Arıbaş ve Dilaver(2002),Müderriş Mahmud Cevad İbnüş’ş-Şeyh Nafi’nin Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı adlı eserinden yapmış oldukları aktarmalarda,”Rüşdiye muallim-i evvelleri, Dârümualliminin şubesi imtihanı ve idadiye muallim-i evvelleri dahi, Dârümuallimin’nin sultaniye şubesi imtihanı verebildikleri veyahut mezuniyet rûsunu haiz bulundukları halde, idadiye ve sultaniye muallim-i sâniligine tayin olunabilecekler” diye belirtmektedirler.(M.Ergün,T.Duman,S.Arıbaş ve H.H.Dilaver,2002,s.436)

Aynı araştırmacılar, okul müdürlerinin tayin edilme şart ve yöntemlerinin 185.maddede şu şekilde belirtmişlerdir.

Yüz seksen beşinci madde:Mekâtib-i sultaniye ve âliye muallim-i evvellerinin en kıdemlileri, münhal vukuunda, muhakkik ve mecâlis-i maarif azası ve muavini ve mekâtib-i sultaniye ve âliye müdürü tayin olunabilir.

Yenilikçi hareketlerin tabi sonucu olarak ortaya çıkan batı tarzı okul sisteminde okullara atanacak yöneticiler, genellikle öğretmenlikte tecrübeli ve başarılı olanlardan seçiliyordu. Ancak okul yöneticilerinin nasıl yetiştirildiği ve atanma şartlarının neler olduğuna dair geniş bilgi yoktur. Okul yöneticiliğinin geri planda kalmasının sebebi olarak öğretmen ihtiyacının önceliğinin ağır bastığı düşünülmektedir.

Uçan, Akyüzden aktarmalarla Türkiye’de Öğretmenliğin Meslekleşmesi adlı çalışmasında, 1898-1899 tarihli Maarif Salnamesi’nde “eğitim hizmetlerinde asıl olan öğretmenliktir” anlamına gelen bir hüküm yer aldığını belirtmektedir. Akyüz (1993, 218). Bu hüküm daha sonra Cumhuriyet döneminde 1926’da bir yasa maddesi olarak belirlenen yukarıdaki ilkenin öncüsü olmaktadır. www.meb.gov.tr

Cumhuriyet Döneminde ise, muhtelif isimlerle eğitim faaliyetlerini devam ettiren okullar, 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bir çatı altında toplanmış ve öğretim birliği sağlanmıştır.

Ülkelerin ve milletlerin kalkınmasının eğitilmiş insan gücü ile sağlanabileceğinin farkında olan Mustafa Kemal Atatürk, “Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir” diyerek eğitimin önemine işaret etmiştir. Atatürk’ün Kurtuluş Savaşı devam ederken 15 Temmuz 1921’de Maarif Kongresi’ne katılması da Onun eğitime vermiş olduğu önemi göstermektedir.

Akyüz (2004), Türk Eğitim Tarihi adlı çalışmasında, Ocak 1923’te Eskişehir’de bir maarif müdürü ile konuşan Atatürk’ün şu açıklamayı yaptığını; “Bu, yirmi-otuz yıllık maarif müdürü memleketimizin çeşitli yerlerini dolaşmış dediklerine göre, birbirine zıt bir çok programlar almış, uygulamış ve uygulattırmıştır. Çünkü hükümet başına gelen her Nazır, kendine göre bir program yapıyor, onu tamim ediyor, uygulamaya çalışıyor. Bir müddet başka bir Nazır geliyor, onu beğenmiyor, başka bir program uygulatıyor” dediğini belirtmiştir. (Akyüz, 2004, s.306)

Görüldüğü gibi eğitim yöneticiliğine dair belli bir bilimsel ve kalıplaştırılmış kriterin olmadığı, günümüzde de bunun devam ettiği aşikardır.

Tekışık,Öğretmen Yetiştiren Okullarımız adlı çalışmasında Atatürk'ün,1 Mart 1923 tarihinde TBMM'nin açılışında: "Anadolu 15 öğretmen okulu bölgesine ayrılmıştır. Buralarda birer lise ile 200 kişilik bir erkek ilköğretmen okulu, bir de kız öğretmen okulu bulunacaktır. Bu okulların eğitim öğretim kadroları, yaklaşık olarak 60 kişiyi bulacaktır. Böylece yurdun değişik bölgelerine güçlü eğitimcilerden oluşturulacak birer kültür merkezi kurulmuş olacaktır." diyerek ülkemizde 20 öğretmen okulunu faaliyete geçirdiğini belirtmektedir.

<http://www.cagdasegitim.org/?set=aylik&durum=makale&id=1&sorgu=200302>

Cumhuriyet Döneminde hız kazanan okullaşma çalışmaları bunun yanında yönetici problemini de gündeme getirmiştir.Bu sebeple,yönetici ihtiyacını karşılamak amacıyla 1928 yılında Gazi Eğitim Enstitüsüne bağlı Pedagoji Bölümü açılmıştır.

Atatürk'ün vefatından yaklaşık bir yıl sonra 1939 yılında ilk Milli Eğitim Şurası yapılmıştır.Ancak yöneticilikle ilgili karar alınan şura 3.şuradır.

III.Şura Kararları: 1946 yılında toplanan III.Şura toplantısında “Meslekte esas olan öğretmenliktir, ilkesi tartışılarak, eğitim yöneticiliğinin bir meslek olarak benimsenmesi istenmiş ve başarılı öğretmenlere iki yıllık öğrenim veren bir Yönetmen Enstitüsü ve Akademisi kurulması önerilmiştir.” (İ.Başaran, 1996, s.117)

Eğitim Yöneticiliği ile ilgili çalışmalardan biri de Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'dür.“Birleşmiş Milletler Örgütünün desteğiyle 1953'te, kamu kesimi için hizmet içi eğitim kurumu olarak açılan TODAİE, her yıl, amacı kamu yönetimi alanında kuramsal ve Türk kamu yönetiminin gereksinmelerine yönelik lisans üstü bilgiler vererek, kamu görevlilerini yöneticilik basamaklarına hazırlamak olan Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı düzenlemektedir.” (Günay, 2004, sayı:161)

Kayıkçı (2001),Yönetici Yetiştirme Sorunu adlı çalışmasında eğitim yönetimi alanında eğitim veren kurum ve kuruluşları şu şekilde tasnif etmiştir.

- I. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) Uzmanlık Programı,
- II. Merkezî Hükûmet Teşkilâtı Araştırma Projesi (MEHTAP),
- III. MEB'nın Hizmetiçi Eğitim Çalışmaları,
- IV. Üniversiteler. (Kayıkçı, 2001, sayı.150)

X. Şura Kararları: 1981 yılında toplanan X. Milli Eğitim Şura toplantısında alınan kararların 34. maddesinde : “Yöneticilerin hizmetiçi eğitimlerinin sağlanması” önerilerek mevcut yöneticilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

XI. Şura kararları: 1982 yılında toplanan 11. Milli Eğitim Şurası Eğitim Uzmanları konusuna geniş yer ayırdığı görülmektedir.

XIV. Milli Eğitim Şurası: 1993 yılında toplanan XIV. Milli Eğitim Şurası, yöneticilerle ilgili 2, 3, 4 ve 5. maddeler olmak üzere toplam dört maddede aşağıdaki kararları almıştır.

Madde: 2 - Millî Eğitim Akademisi'ne işlerlik kazandırılacaktır.

Madde: 3 -Millî Eğitim Bakanlığı'nın Merkez, Taşra ve Yurtdışı Teşkilatları yeniden gözden geçirilerek, fonksiyonel bir yapıya kavuşturulacak; bu teşkilatlarda çalışacak yönetici ve uzmanların nitelikleri unvanları, atanmaları ve yer değiştirmeleri ile ilgili mevzuat düzenlemeleri yapılacaktır.

Madde: 4 - Eğitim yöneticiliğinde uzmanlaşma, hiyerarşik ilerleme ve yükselme esas alınacak ve yöneticilerin yetkileri artırılabilecektir.

Madde: 5 - Mevcut eğitim yöneticileri, üniversiteler ile iş birliği içinde yetiştirilecek; eğitim yöneticiliği programına, yöneticilerde bulunması gerekli nitelikleri taşıyanlar alınacaktır.

XV. Milli Eğitim Şurası: 1996 yılında toplanan XV. Milli Eğitim Şurası, yöneticilerle ilgili 64, 71, 72, 73, ve 74. maddeler olmak üzere toplam beş maddede aşağıdaki kararlar alınmıştır.

Madde 64- Yönetici atamalarında kariyer, liyakat, başarı aranmalı, üst kademeye geçişler başarılar ölçüsünde, belli bir sisteme göre olmalıdır.

Madde 71- Eğitim yönetiminin bir bilim olarak algılanması, yöneticinin, örgütsel amaçların gerçekleştirilmesini sağlayan bir eğitim lideri olarak kabul edilmesi, bu

alanın uzmanlık gerektirdiğinin bilinmesi, eğitim yöneticiliğinin meslek hâline getirilmesi gerekmektedir.

Madde 72- Eğitim yöneticiliği bil fiil öğretmenlik tecrübesine dayanmalıdır.

Madde 73- Eğitim yöneticisi lisans üstü eğitimle yetiştirilmeli, yönetici adayları objektif ölçülerle seçilmeli ve özlük hakları, yaptıkları, iş ve eğitim düzeyine göre düzenlenmelidir.

Madde 74- Okul yöneticisinin yetki ve sorumluluk dengesi sağlanmalıdır.

XVI.Milli Eğitim Şurası: 1999 yılında toplanan 16.milli Eğitim Şurası yönetici konusunda 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57 ve 58. maddeler olmak üzere toplam dokuz maddede Mesleki Ve Teknik Eğitim Alanına Yönetici Yetiştirme ile ilgili kararlar almıştır.

Madde:50. Yöneticilerin ve öğretmenlerin katıldıkları hizmet içi eğitimler özlük haklarına yansıtılmalı ve kredilendirilerek yüksek lisans öğreniminde dikkate alınmalıdır.

Madde:51. Bakanlığın örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ve merkez teşkilatında ihtiyaç duyulduğu eğitim-öğretim, yönetim, teftiş ve çeşitli uzmanlık alanlarına meslek içinde eleman yetiştirmek ve kariyerlerini geliştirmek için kurulması planlanan "Millî Eğitim Akademisi" nin işlerlik kazanması doğrultusunda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Madde:52. Mesleki ve teknik eğitimde her düzeydeki ve her tür okuldaki yöneticilerin nitelikleri saptanmalı ve görev tanımları yapılmalıdır.

Madde: 53. Yöneticilerin hizmet öncesi v hizmet içi eğitimleri üniversiteler ve diğer kuruluşlarla da iş birliği yapılarak planlı ve sürekli hâle getirilmelidir.

Madde:54. Çalışan yöneticilerin üniversitelerle iş birliği yapılarak en çok 5 yıl içerisinde ve bir proje kapsamında eğitim ve okul yöneticiliği sertifikası ve bunu izleyen lisans üstü programlarına katılmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla eğitim ve okul yöneticileri sertifika programlarında alınan krediler yüksek lisans mezunu

yöneticilerin de lisans tamamlama programlarına alınarak aynı imkânlardan yararlanmaları sağlanmalıdır.

Madde:55. Eğitim yönetimi ve kamu yönetimi alanlarında yüksek lisans eğitimi yana öğretmenlere okul yöneticiliğine atanmada sağlanan kolaylık, diğer yöneticilik alanlarında yüksek lisans yapanları da kapsamalıdır. Mesleki ve teknik eğitim okullarına yönetici atamalarında eğitim yöneticiliği alanında lisans veya yüksek lisans zorunluluğu getirilmelidir.

Madde:56. Yöneticilerin görev yeri değişiklikleri ve görevden alınma işlemleri objektif kriterlere dayandırılmalı ve kamu yararı gözetilmelidir.

Madde:57. Merkez ve taşra teşkilatında gereksiz yönetici istihdamından kaçınılmalıdır.

Madde: 58. Yöneticilerin özlük hakları iyileştirilmelidir.<http://www.memurlar.biz>

XVII.Milli Eğitim Şurası: 13-17 Kasım 2006 tarihlerinde düzenlenen XVII.Milli Eğitim Şurasında ise yöneticiler için şu kararlar alınmıştır:

15.Madde:Tüm eğitim kurumlarında hafta sonu ve akşamları yapılacak kurs ve seminerlerde yöneticilere ve yardımcı personele ücret ödenmelidir.

73.Madde Yönetim kademelerine göre iş analizine dayalı “yönetici yeterlikleri” saptanmalıdır. <http://ttkb.meb.gov.tr>

Şimşek, Türkiye’de Eğitim Yöneticisi Yetiştirilemez adlı çalışmasında,Türkiye’de yönetici yetiştirme pratiğine Cumhuriyetin kuruluşundan beri üç temel yönelimin hakim olduğunu belirterek bu üç yönelimi şöyle tasnif etmektedir: “Bunlardan birincisi ve en hakim olanı “Çıraklık Modeli”, 1970’lerde ortaya çıkan ve akademik çevrelerce kabul gören “Eğitim Bilimleri Modeli” ve son olarak 1999’da Milli Eğitim Bakanlığı’mız tarafından uygulamaya konan yönetici atamalarında bazı ek niteliklerin atamalarda tercih nedeni olarak kullanılması uygulaması.”
<http://www.hasansimsek.net>

Kayıkçı (2001),Yönetici Yetiştirme Sorunu adlı çalışmasının Ülkemizde Yönetici

Yetiştirmede Çağdaş Bir Anlayışa Doğru alt başlığında 30 Nisan 1999 tarih ve 23681 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici Atama, Değerlendirme, Görevde Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'ni çağdaş bir anlayış olarak niteledikten sonra "Türk eğitim tarihinde eğitim yöneticilerinin hizmet öncesi yönetim alanında yetiştirilmelerini öngören ilk yönetmelik" olarak değerlendirmektedir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelikte, benimsenen ilkeler ise şöyle idi.

1. Kurumsal etkinlik ve verimlilik ile personele yöneticilik bilgi formasyonu, göreve bağlılık iş doyumunu ve yüksek moral sağlamak,
2. Atama, yükselme ve yer değiştirmelerde görev tanımına uygunluk, kariyer, liyakat, sicil, meslek içi eğitim ve kıdemi gözetmek,
3. Yöneticilikte kariyer imkânı sağlamak ve geliştirmek,
4. Görev öncesi hazırlık eğitimi vermek,
5. Yöneticilerin iş başarımlarının (performanslarının) ölçülmesini sağlamak,
6. Değerlendirmeyi tarafsızlık, güvenirlilik, geçerlik ve açıklık ilkelerine göre yapmak,

Kayıkçı (2001), Yönetici Yetiştirme Sorunu adlı çalışmasında 30 Nisan 1999 tarih ve 23681 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici Atama, Değerlendirme, Görevde Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği ile ilgili önemsendiği maddeleri inceleyerek, görüşlerini belirtmiştir.

b. Yöneticilere kendi kariyer alanlarında hizmet bölgesi, il-ilçe sınıfı hizmeti ile yeteneklerini geliştirme ve yeni beceriler edinme yolu ile yeni bir kariyer geliştirme imkân ve fırsatı vermek amacıyla yönetim görevlerinde denkliği belirleyen "Eş Değer Görev" uygulaması getirilmiştir (Madde: 4).

c. Bu uygulama ile Millî Eğitim Bakanlığında her düzeydeki yönetsel kademeler belirlenerek görevler arasındaki hiyerarşi açıkça ortaya konarak görevlerin denklik, ast ve üst ilişkileri daha net hâle getirilmiştir (Madde: 6).

d. Bu yönetmelik ile yönetici adaylarına ilk defa "Değerlendirme Sınavı" ve "Seçme Sınavı" uygulanarak (Madde: 3), yöneticilerin daha güvenilir ve geçerli kıstaslara göre değerlendirilmesi, seçilmesi ve yükseltilmesi hedeflenmiştir.

e. Yönetmelikte, ilk defa yöneticiler, bulundukları kademedeki belli süreler görev yapan ve de kendilerini geliştirmeleri ölçüsünde yükselme

olanağına sahip oldular. Böylece çalışanlar için kıdem yerine daha çağdaş bir değerlendirme ölçütü olan "Performans" ön plâna alınmıştır.

f. Yönetmelik ile her yöneticinin her yönetsel kademelerde "yönetim görevinde geçirilecek en az hizmet süresi" (Madde: 11) konmuştur. Böylece haksız ve düzensiz kademe atlama veya kademe indirimi önlenecektir. Örneğin; öğretmen iken birden millî eğitim müdürü veya üst düzey yönetici olarak atanmak veya tersine yönetici iken birden öğretmenliğe dönmek gibi yönetsel istikrarsızlıkların yolu kapanmaktadır. Bu durum yöneticinin daha rahat ve güvenli bir ortamda görev yapmasını sağlayabilir. Başkalarına olan kişisel bağımlılığını da azaltabilir.

g. Bu yönerge ile liyakat ilkesi daha net bir şekilde uygulama olanağına kavuşmuştur. Devlet Memurları Kanunu'nun temel ilkeler başlığını taşıyan 3. maddesinin C fıkrası olan "LİYAKAT" şöyle tanımlanmaktadır: "Devlet kamu hizmetlerine girmeyi, sınıflar içerisinde ilerleme ve yükselmeyi, görevin sona erdirilmesini liyakat sistemine dayandırmak ve bu sistemin eşit imkânlarla uygulanmasında devlet memurlarını güvenliğe sahip kılmaktır."

Ülkemizde eğitim yöneticilerinin geliştirilmesine yönelik birim ise, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı'dır. Hizmet içi Eğitimler genellikle merkezi ve mahalli olarak düzenlenmektedir. Zaman zaman üniversitelerle de iş birliği yapılarak öğretim üyeleri tarafından okul müdürlerine yönelik seminerler ve kurslar tertip edilmektedir.

Kurs ve seminer Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliğinde şöyle tanımlanmaktadır. **Kurs:**Yeni bilgi, beceri, tutum ve davranış kazandırmayı amaçlayan ve bir öğretim programına göre yürütülen ve sonunda başarı değerlendirmesi yapılan faaliyettir. Kursa katılıp kurs sonunda başarılı olanlara "başarı belgesi" verilir. **Seminer:** Eğitim sisteminin problemlerini tesbit etme, çözüm yolları arama, plan, program ve proje geliştirme, araştırma ve değerlendirme maksadıyla grup çalışması şeklinde gerçekleştirilen faaliyettir. Seminere katılanlara "seminer belgesi" verilir (HİE Yönetmeliği, Madde:4).

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/51.html>, (Resmî Gazete, 1995, sayı:22161)

Bu gün Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 7 adet Hizmet içi eğitim enstitüsü mesleki gelişmeler için başvuru önceliğine göre eğitim vermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet içi eğitim Daire Başkanlığının 2007 yılında

uygulamaya koyduğu yönetici kurs ve eğitim seminerleri ile eğitim alanların sayısı tablo 1. de görülmektedir. 2007 yılında eğitim yönetimiyle ilgili toplam 144 faaliyet düzenlenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetlere katılan kişilerin sayısı ise 9814 olarak tespit edilmiştir.TODAİE'nin düzenlemiş olduğu 9 ay süreli ve 20 kişi katılımlı dört faaliyet ile Üniversiteler kanalıyla yapılan;2+2,3+1 Lisans Tamamlama Programları Hizmet içi Eğitim Dairesi başkanlığı verilerinden çıkarılmış olup,ilgili tabloya dahil edilmemiştir.

Eğitim yöneticiliğine İlköğretim,Ortaöğretim,Okul öncesi Eğitim,Halk Eğitim Merkezi,Özel Okul,Öğretmen Evi,Mesleki Eğitim Merkezi,Rehberlik Araştırma Merkezi,Bilim Sanat Merkezi,DÖSE Teknik,Özel Öğrenci Yurt,Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi,KTÖ Olgunlaşma Enstitüsü,Özel Eğitim Kursları ve Rehabilitasyon Merkezi vb. yöneticileri ile;Bakanlık Merkez Teşkilatı Personeli,İl ve İlçe Milli Eğitim müdür,müdür yardımcıları,şube müdürleri,İLSİS Ağ Yöneticileri,EARGED Öğrenci Başarılarını Değerlendirme Komisyonu Üyeleri,İl Zümre Başkanları,Müfettişler vb. yönetici seminer ve kursları dahil edilmiştir.

Tablo 1. HİE. Faaliyet Türlerinin Dağılımı

HİE	Eğitim Yönetimi Semineri	Eğitim Yönetimi Kursu	Toplam
Faaliyet Sayısı	121	23	144
Katılımcı Sayısı	8244	1570	9814

Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet içi eğitim Daire Başkanlığının 2007 yılında uygulamaya koyduğu yönetici kurs ve eğitim seminerlerine katılanlar ve katılım oranlarına ait veriler tablo 2.de görülmektedir.

Tablo 2. HİE. Faaliyetlerine Katılan Kurumlar ve Dağılımı

Kurumlar	Kişi Sayısı	% si
İlköğretim Okulları	2200	13.65
Genel,Mesleki ve Teknik Liseler	2619	25.74
İl,İlçe M.E ve Şube Müdürleri	2857	35.37
Müfettişler	1231	18.96
Diğerleri	907	6.28

Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet içi eğitim Daire Başkanlığının 2008 yılında uygulanması için planladığı "2008 yılı hizmet içi eğitim planı"nda eğitim yönetimi ile ilgili düzenlenen faaliyetler tablo III. de görülmektedir. Bir yıl içinde eğitim yönetimiyle ilgili toplam 146 faaliyet düzenlenmesi planlanmıştır. Bu faaliyetlere katılacak kişilerin sayısı ise planda 14618 olarak belirtilmiştir.

Bakanlık Merkez Teşkilatı Personeli,Lisans Tamamlama ve TODAİE programları ile iptal edilenler Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Daire Başkanlığının, “2008 Yılında Düzenlenecek Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri” çizelgesinden çıkarılmıştır.

Tablo 3. HİE. Faaliyet Türlerinin Dağılımı

HİE	Eğitim Yönetimi Semineri	Eğitim Yönetimi Kursu	Toplam
Faaliyet Sayısı	110	36	146
Katılımcı Sayısı	10162	4456	14618

2007 ve 2008 yılı Hizmetiçi Eğitim Programlarının yöneticilerin eğitimine zaman açısından cevap verme imkanı yoktur.Türkiye’deki okul sayısının 2007-2008 öğretim yılı itibariyle TÜİK verilerine göre;57837 olduğu bilinmektedir.İlköğretim okullarının sayısı ise;34093’tür.Her okulun bir müdürü olduğu düşünüldüğünde hizmetiçi eğitimin okul müdürlerinin yetiştirilme ve geliştirilmesinde çok yetersiz kaldığı görülmektedir.Okul müdürlerinin göreve gelmeden önce Gerekli mesleki becerileri kazanmaları ve tecrübe sahibi olmaları için hizmet öncesi eğitimin çok faydalı olacağı muhakkaktır.

Günay (2004),Güçlüol'dan aktarmalarla Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurum Yöneticilerinin Seçimi, Yetiştirilmesi ve Atanmaları Üzerine Araştırma adlı çalışmasında hizmet öncesi eğitimi, memurun işe girmeden ve iş içinde fiili bulunmadan önce okullarda tam gün çalışarak yetiştiği dönem olarak tanımlar.Eğitim yöneticilerinin hizmete girişten önceki bilgi ve becerilerinin sınırlı olduğunu,görev esnasındaki hizmetiçi eğitimin ise çok daha zor olduğunu belirtmektedir.

Aynı araştırmacı,(Akt.Bulut ve Bakan,2002,s.106) yapılan bir araştırmaya göre,yapılan ankette deneklerin % 98.3'ünün yöneticilerin mutlaka yöneticilik eğitimi almalarının gerekli olduğunu, %89.8'inin yöneticilik konusunda iyi bir eğitim alınmadığını, eğitim şekli ile ilgili soruyu yanıtlayan 117 yöneticiden 79'unun (%67.5) “yöneticilere, yöneticiliğe başlamadan önce bir yıl yöneticilik eğitiminin verilmesi” gerektiğini söylediklerini belirtmiştir.

Yönetici Yetiştirme konusunda araştırmacılar arasında da baskınbir görüş birliği ne yazık ki bulunmamaktadır.Ancak genel itibariyle;hizmet öncesi eğitim,hizmetçi eğitim,Milli Eğitim Akademisi'nin işlerlik kazandırılarak öncülüğünde eğitim,Üniversitelerin bünyesinde ki programlar yoluyla eğitim vb.görüşleri ileri sürerler.Bir diğer önemli görüş ise,”meslekte asıl olan öğretmenliktir” prensibinin artık kaldırılması ve ciddi anlamda yöneticiliğin bir meslek dalı olması gerektiği görüşüdür.

Erdoğan (2004),Okul Yönetimi Öğretim Liderliği adlı kitabında,Yöneticinin Yetiştirilmesi ve Geliştirilmesi başlığı altında yönetici olmanın standartlarının olmadığını,yönetici yetiştirmede de belli bir yöntemin olmadığını belirtmektedir.Ancak yöneticilerin genel olarak yetiştirilmelerini beş başlıkta toplamaktadır.

1-İşbaşında Öğrenme: Yönetici adaylarına yöneticilik yapabilecekleri imkânlar sunulur. Yani yönetici adayı, yönetimle ilgili birtakım işleri bizzat yaparak yöneticilik bilgisini ve deneyimini kazanır. Bu yöntem ile az sayıda yöneticilerin yetiştirilmesi sağlanır. Üst yöneticilerin kişiliğine bağlı olan bu yöntemi kurallara bağlamak zordur.

2-Görevler Arasında Rotasyon: Yönetici adayının değişik görev alanlarında çalışmasına ve sorumluluk almasına dayalıdır. Bu yöntemle yönetici adayı, kurumdaki işleyişlerin çoğunu yakından izler ve öğrenir. Bu yöntemin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için çok iyi planlama yapılmalıdır.

3-Konferans,Kurs ve Seminer Türü Etkinlikler: Yönetici adayları, yönetim ilke ve teknikleri konusunda kurum içinde veya kurum dışında düzenlenen konferans, kurs ve seminer çalışmalarına katılarak kendilerini yetiştirebilirler.

4-Kişisel Gelişmeye Yardımcı Olma: Yönetici adayları, kişisel gelişmelerine imkân tanınarak ve özendirilerek yönetici olarak yetiştirilebilir.

5-Kariyer Planlama: Kurumda çalışan kişilerin mesleki geleceklerinin planlanması yoluyla da yöneticilerin yetiştirilmesi için çok önemli bir altyapı kurulmuş olur.

(İ.Erdoğan,2004, s.35)

Halihazırda eğitim yöneticileri ile ilgili iş ve işlemlerin yapılmış olduğu yönetmelik ise Türk Eğitim Sistemi'nde yönetici atama ve yetiştirme model arayışlarının sürdüğünü;son çıkan yönetmelikten öncekilerin bir kısmının Danıştay tarafından iptal edilmesi,bir kısmının da araştırmacılar ve eğitim çevreleri tarafından benimsenmemesi yönetici atama ve yetiştirme sisteminin bilimsel bir arayış içinde olduğunu göstermektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın en son (Resmî Gazete:24.04.2008/26856) çıkarmış olduğu yönetmelik ve içeriği ise şu şekildedir:

Eğitim kurumlarının yönetim kademeleri (5.madde) şunlardır:

a)Birinci Kademe:Eğitim kurumu müdür yardımcılığı.

b) İkinci Kademe: Eğitim kurumu müdür başyardımcılığı, C tipi eğitim kurumu müdürlüğü.

c)Üçüncü Kademe: B tipi eğitim kurumu müdürlüğü,

ç) Dördüncü Kademe: A tipi eğitim kurumu müdürlüğü.

(1) Yöneticilik görevlerine atanacaklarda aranılan genel şartlar (7.madde) şunlardır:

a) Yükseköğrenim görmüş olmak.

b) Halk eğitimi merkezi ile öğretmen evi ve akşam sanat okulu yöneticiliklerine atanacaklarda herhangi bir alan öğretmeni olmak, rehberlik ve araştırma merkezi yöneticiliklerine atanacaklarda rehber öğretmen veya özel eğitim öğretmeni olmak, turizm eğitim merkezlerine atanacaklarda turizm otelcilik grubu ya da muhasebe grubu öğretmeni olmak; diğer eğitim kurumlarına atanacaklarda ise atanacağı eğitim kurumunda aylık karşılığı okutabileceği ders bulunmak.

c) Öğretmenlikte adaylığı kaldırılmış olmak.

ç) Aylıktan kesme veya maaş kesimi cezasından daha ağır bir disiplin cezası almamış olmak.

d) Son yıla ait sicil notu iyi derecede ve varsa son üç yıllık sicil notu ortalaması iyi derecede olmak.

e) Son üç yıllık hizmet süresi içinde yöneticilik görevi adli veya idari soruşturma sonucu üzerinden alınmamış olmak.

f) Zorunlu çalışma gerektiren yerler dışındaki eğitim kurumu yöneticiliklerine atanacaklar için ilgili mevzuatına göre zorunlu çalışma yükümlülüğünü sağlık veya eş durumu özrüne dayalı olarak erteletmiş, tamamlamış ya da bu yükümlülüğten muaf tutulmuş olmak.

(2) Öğretmenlikte adaylığı kaldırılmış olmak kaydıyla, Talim ve Terbiye Kurulu Uzmanlığı, Eğitim Uzmanlığı ve (mülga) APK Uzmanlığı görevleri ile Şube Müdürü ve daha üst unvanlı görevlerde asaleten geçirilen süreler dördüncü kademe yöneticiliğinde, kamu kurum ve kuruluşlarında genel idare hizmetleri sınıfına dâhil Şef kadrosunda ve özel öğretim okullarında müdür olarak geçirilen süreler ile Bakanlığa bağlı yurt dışındaki eğitim kurumlarında müdür olarak geçirilen süreler üçüncü kademe yöneticiliğinde, ilk defa eğitim ve öğretime açılacak olan kurumları, kurumun amacına uygun eğitim ve öğretim hizmetlerine hazır hale getirmek, eğitim ve öğretime açmak kaydıyla kurucu müdürlükte geçen süreler ile toplam en az iki yıl ya da kesintisiz en az bir yıl olmak üzere müdür yetkili öğretmenlikte geçen süreler ikinci kademe yöneticiliğinde geçmiş sayılır.

Yönetici olarak atanacaklarda özel olarak aranacak şartlar 8.maddede belirtilmiştir.

a) Müdürlüğe atanacaklarda;

1) (C) tipi eğitim kurumu müdürlüğüne atanacaklarda; eğitim kurumu yöneticiliklerinde en az bir yıl görev yapmış olmak,

2) (B) tipi eğitim kurumu müdürlüğüne atanacaklarda; eğitim kurumu yöneticiliklerinde en az iki yıl görev yapmış olmak,

3) (A) tipi eğitim kurumu müdürlüğüne atanacaklarda; eğitim kurumu yöneticiliklerinde en az üç yıl görev yapmış olmak,

b) Müdür başyardımcılığına atanacaklarda;

1) En az bir yıl yöneticilik yapmış olmak,

c) Müdür yardımcılığına atanacaklarda;

1) (C) tipi eğitim kurumu müdür yardımcılığına atanacaklarda; öğretmenlikte adaylığı kaldırılmış olmak,

2) (B) tipi eğitim kurumu müdür yardımcılığına atanacaklarda; adaylık dâhil öğretmenlikte en az üç yıl görev yapmış olmak,

3) (A) tipi eğitim kurumu müdür yardımcılığına atanacaklarda; adaylık dâhil öğretmenlikte en az beş yıl görev yapmış olmak,

ç) Eğitim kampusu müdürlüğüne atanacaklarda (A) tipi eğitim kurumu müdürlüğünde en az iki yıl veya toplam beş yıl yöneticilik görevi yapmış olmak şartları aranır.

Milli Eğitim Bakanlığı, daha önce müdürlük için var olan sınavı kaldırarak mülakat sistemini getirmiş,yöneticilerin beş yıl görev yaptıktan sonra rotasyona tabi tutulmasını ilave etmiş,müdür yardımcılara da sınav mecburiyeti getirmişti.Önceki yönetmelikte müdür yardımcıları, okul müdürünün ve diğer amirlerin görüşleri ile Vali tarafından atanırdı.Okul müdürlerin özellikle mülakat ve rotasyon için Danıştay'a itirazları neticesinde Danıştay'ın vermiş olduğu kararlar mülakat sistemi ve rotasyon kaldırılmıştır.Bakanlık ise yeni yönetmelikte müdür yardımcıları için konulan sınavlarını kaldırarak eski usule yani okul müdürünün teklifi usulüne dönmüştür.Fakat ilk defa bu yönetmelikte müdür yardımcısı ve müdür başyardımcısı için atamaya yönelik detaylı açıklamalar getirilmiştir.

Yeniden atama

(1) Daha önce yöneticilik görevinde bulunmuş olanlar, bu Yönetmelik ile yönetici olarak atanacaklarda aranan şartları taşımaları kaydıyla yöneticilik görevlerinden ayrıldıkları tarihten en az bir yıl geçtikten sonra durumlarına uygun yöneticilik görevlerine atamaya yetkili olanlarca tekrar atanabilirler.

(2) Görev yapmakta oldukları eğitim kurumlarının herhangi bir nedenle kapatılmasına bağlı olarak yöneticilik görevleri sona erenler, istekleri de dikkate alınarak, başkaca bir şart aranmaksızın durumlarına uygun eğitim kurumu yöneticiliklerine atamaya yetkili olanlarca tekrar atanabilirler.

Yöneticilik görevinin sona ereceği haller

(1) Eğitim kurumu yöneticilerinden;

a) Yurt dışında veya uluslararası kuruluşlarda bir yıl ve daha fazla geçici veya sürekli görevle görevlendirilenlerin,

b) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 108. maddesinin dördüncü fıkrası hükümleri çerçevesinde bir yıldan daha fazla süre ile aylıksız izin alanların,

c) 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 18. maddesi kapsamında aylıksız izne ayrılanların, yöneticilikleri sona erer.

(2) İlgili mevzuatında belirtilen yöneticilik normuna esas ölçütler çerçevesinde yöneticilik norm kadrolarının tamamı ya da bir kısmı kaldırılan eğitim kurumlarında görevli yöneticilerin yöneticilikleri iki öğretim yılı daha devam eder. Bu sürenin sonunda yapılan norm kadro belirlemelerinde durumlarında herhangi bir değişiklik olmayan eğitim kurumlarında görevli yöneticilerin yöneticilikleri sona erer.

Yöneticilik görevinden ayrılma ve yöneticilik görevinden alınma

(1) Eğitim kurumu yöneticileri, yöneticilik görevlerinden ayrılma isteğinde bulunabilirler. Bunların ayrılma istekleri yaz tatilinde yerine getirilir. Ancak, atamaya yetkili olanlarca uygun bulunacak bir öze dayalı olarak görevlerinden ayrılmak isteyenlerin bu isteklerinin yerine getirilmesinde yaz tatili şartı aranmaz.

(2) Eğitim kurumu yöneticilerinden haklarında yapılan adlî ve idarî soruşturma sonucunda idari teklif getirilenlerin, durumlarına uygun başka eğitim kurumlarına teklif doğrultusunda atamaları yapılır.

(3) Aynı kurumda sicil raporlarına göre son iki yıl üst üste iyi derecenin altında başarı gösterenlerin il içinde aynı tipteki bir başka eğitim kurumuna atamaları yapılır.

(4) Soruşturma sonucu yöneticilik görevinden ayrılması uygun görülenler, yöneticiliğe atanma şartlarından birini kaybedenler, sicil raporlarına göre üç yıl üst üste iyi derecenin altında başarı gösterenler ile iki yıl üst üste olumsuz sicil alanlar yöneticilik görevinden alınır.

Kazanılmış haklar

Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte eğitim kurumlarında asaleten yönetici olarak görev yapanlar ile daha önceki mevzuat çerçevesinde gerçekleştirilen Seçme, Değerlendirme veya Düzey Belirleme Sınavına girerek başarılı olanların kazanılmış hakları saklıdır.

Yönetmelik yayınlandığı tarihten itibaren yine çok tartışılmış hatta bazı eğitim sendikaları (Eğitim-Sen,Eğiti-İş vd.) Danıştay'a iptal başvurusunda bile bulunmuştur.Ancak,araştırmacıların en çok benimsediği ve olumlu tepkilerde bulunduğu yönetmelik, Kayıkçı'nın da değindiği gibi 30 Nisan 1999 tarih ve 23681 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici Atama, Değerlendirme, Görevde Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'dir."Türk eğitim tarihinde eğitim yöneticilerinin hizmet öncesi yönetim alanında yetiştirilmelerini öngören ilk yönetmelik olarak yerini alacaktır."Ayrıca,belli bir kademedен sonra yükselme,sınavla seçim,performansa dayalı yükselme ve liyakat gibi önemli hususları da içeriyordu.

4.3.BAĞIMSIZLIK ÖNCESİ ORTA ASYA TÜRK TOPLUKLARI İLE OSMANLI DEVLETİ EĞİTİM İLİŞKİLERİ:

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile ilgili Türk Eğitim Politikası'nın çok eski olduğu söylenebilir.Ancak bu konuda çok az bilgi mevcuttur.

Akyüz (2004),Türk Eğitim Tarihi adlı kitabında;Avrupa içlerinden Uzak Doğu'ya kadar uzanan coğrafi bölgelerde, bir çok Türk toplumu ve bağımsızlığına yeni

kavuşmuş Türk Devletlerinin bulunduğunu,ancak, bu alanda derli toplu, sistemli bilgi edinmenin çok zor olduğunu; zamanla araştırmacıların bu boşluğu dolduracağını belirtmektedir.(H.Akyüz, Türk Eğitim Tarihi,2004,s.387)

Akyüz,aynı çalışmasında Orta Asya Türklerinin eğitim sistemlerinin Uluğ Bey döneminden (15.yüzyıl) sonra yavaş yavaş gerilediğini ve Osmanlılardaki gibi bozulduğunu belirterek,medreselerin sadece dini bilgiler verip müsbet ilimleri vermediğini,bu eğitimin savaş tekniklerinin öğrenilmesi ve silahlarının kullanılmasını engellediğini,bu durumu fırsat bilen Rusların Orta Asya'yı ele geçirdiğini belirtmektedir.

Akyüz (2004),Temizyürek'ten aktarmalarla Rusların eline geçen Asya ve Avrupa topraklarındaki Türk toplumlarının geleneksel sıbyan mektepleri ve medreselerinin var olduğunu,mekteplerde, Osmanlılardakine çok benzer geleneksel bir eğitim öğretimin yapıldığını, Sıbyan mektepleri öğretmenlerine "Molla",Onun kız çocuklarını okutan eşine de "Hatun" denildiğini,bu okulların vakıflar ve bağışlar yoluyla yaşadığını belirterek; 1881'de Rusya'da 17 milyon Türk, bunların da 16 bin sıbyan mektebi ve 214 medresesinin olduğunu,her mektepte ortalama 30 çocuğun bulunduğu düşünülürse, bu kurumlarda 500 bin çocuğun bulunduğunu açıklamaktadır.

Orta Asya Türklerinin eğitim sahasında çağı yakalama çabaları ve uğraş vermelerinde Kırımlı Gaspıralı İsmail'in çok büyük tesiri vardır.Kırım Bahçesaray'da yeni usullerle bir çok okul açtığı,bir çok öğretmen yetiştirdiği,Orta Asya Türk Topluluklarına çok sayıda geziler düzenlediği ve yenilikçi fikirlerini aktardığı bilinmektedir.

Sovyet döneminden önce Rus Çarlığı İdaresindeki Türklerin eğitim kurumlarını mektep ve medreseler oluştuyordu. Bu mektep ve medreseler,Gaspıralı İsmail Bey'in başlattığı usul-î cedid hareketi ile yeni bir eğitim ve öğretim şeklinde, giderek Rusya Türklerinin ihtiyaçlarını karşılayacak bir seviyeye kavuşturulmuştur.

(DPT Müsteşarlığı,1995,s.72) <http://ekutup.dpt.gov.tr>

Akyüz (2004),Temizyürek'ten aktarmalarla Orta Asya Türk Topluluklarının Osmanlıdan eğitim alanında şu şekilde etkilendiklerini belirtmektedir:

-İstanbul'a gelen aydınlar, öğrenciler, tüccarlar.

-İstanbul'da yayınlanan gazeteler, kitaplar. Özellikle Osmanlı halk eğitimcisi Ahmet Mithat Efendinin çıkardığı gazeteler ve yazdığı kitaplar...

-Osmanlı eğitim bilimcisi Selim Sabit Efendinin eserleri ve uygulamaları,

-II. Meşrutiyet döneminde özellikle 1909-1912 yılları arasında eğitimci Satı Beyin Müdürü bulunduğu İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nun yenilikçi ve etkili öğretimi ile hem içerde hem de yurtdışındaki Türk gençleri arasında bir çekim merkezi oluşturması. Asya'daki bazı Türk gençlerinin gelip bu okulda yetişmeleri ve ülkelerine öğretmen olarak dönmeleri,

-Osmanlı Devletinin oralardaki Türk toplumlarına gönderdiği eğitimciler ve öğretmenler.

Tüm bu çabalar Rusya tarafından engellenmiş, aydınlar, Ceditçiler sürgünlere ve hapisanelere gönderilmiştir.

Asır başlarında Türkistan'ı içine düştüğü gerilikten kurtarmaya yönelik Cedit hareketi Sovyetler tarafından engellenmiştir. 1916, 1924-26 ve 1936-38 yılları arasında Türkistanlı aydınlara yönelik "Temizlik Harekatı" başlatılmıştır.

<http://turkoloji.cu.edu.tr>

4.4.BAĞIMSIZ TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE TÜRKİYE CUMHURİYETİ EĞİTİM İLİŞKİLERİ:

Atatürk, Cumhuriyetin 10 yılı olan 1933'te bir söyleşi sırasında sarfetmiş olduğu; "Bugün Sovyetler Birliği dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir. Fakat o da tıpkı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi dağılabilir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla elinde sınıksız tuttuğu uluslar avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim bu dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip

çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak, yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lazımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprülerini sağlam tutarak. Dil bir köprüdür, inanç bir köprüdür, tarih bir köprüdür. Köklerimize inmeli ve olayların böldüğü tarihimizin içinde bütünleşmeliyiz. Onların bize yaklaşmasını bekleyemeyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gereklidir" sözleri de yapılması gerekenleri çok mükemmel özetlemiştir.

Osmanlı Devleti zamanında Türk Toplulukları ile olan eğitim ilişkileri ve etkileşimleri bağımsızlık sonrası,Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti arasında da sürmüştür.

Sovyetler Birliği'nin dağılması ile bağımsızlıklarına kavuşan Türk Cumhuriyetlerini ilk tanıyan ülke de Türkiye olmuştu.Bağımsızlıklarından bir yıl sonra eğitim alanındaki ilişkilerin Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanları ile Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanı tarafından aynı yıl içinde iki defa yapılması çok önemli bir husustur.

4.4.1.Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanları Konferansı

16-23 Mayıs 1992 tarihinde Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanları Konferansı Ankara'da yapılmış olup,bu konferansta alınan kararlar Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanları Ortak Bildirisi adı altında deklare edilmiştir.

Ortak Bildiride

- 1-Birincisi Türkiye'de yapılan bu konferansın "Eğitim Bakanları Konferansı" halinde çalışması ve bu maksatla bir sekreteryaya oluşturulması,
- 2-İlgili ülkelerin eğitim sorunlarının ve çözüm yollarının tartışılması,
- 3-Ülkeler arasında üçer kişilik daimi eğitim komisyonları kurulması,
- 4-Daha önce imzalanan protokolde yer alan hususların bir an evvel hayata geçirilmesi,
- 5-Eğitim alanında karşılıklı yardımın sürdürülmesi,

6-Türk Cumhuriyetlerinde Tarih, Türkçe, Coğrafya ve Din öğretimi konularında kongreler düzenlenmesi,

7-Başlatılan öğretmen ve öğrenci mübadelesinin devam ettirilmesi,

8-Karşılıklı olarak okul açılması,

9-Türk Cumhuriyetlerinin kendi lehçelerini korumaları, Türk lehçelerinin karşılıklı olarak örgün ve yaygın öğretim kurumlarında öğretilmesi ve ortak bir bilim ve kültür dilinin geliştirilmesi için gerekli kararlar almak üzere hükümetlere teklif götürülmesi,

10-Her türlü eğitim ve öğretim araç-gereçlerinin mübadelesi,

11-Her türlü eğitim araçlarının standardizasyonunun sağlanması,

12-Karşılıklı sergi, fuar, gösteri gibi faaliyetlerin düzenlenmesi,

13-İlk toplantıda alınan kararların gözden geçirilmesi ve uygulamaların değerlendirilmesi amacıyla Eylül 1992 tarihinde Kırgızistan'da toplanılması,kararlaştırılmıştır.(Milli Eğitim Dergisi,1992,s:116)

Aynı toplantıda “Ortak Türkçe” konusunda ise aşağıdaki kararlar alınmıştır.

1-Lehçelerimiz arasında terim birliğini sağlamak üzere ortak bir "Terminoloji Komisyonu" kurulacak ve komisyonun tespit edeceği sözler Türk ülkelerinde yaygınlaştırılacaktır.

2-Her ülkenin müfredat programları amaca uygun olarak yeniden düzenlenecek ve ortak Türk Edebiyatı esasına göre örneklendirme yapılacaktır.

3-Ortak Türkçe'nin oluşmasında:

-Birbirinden sözler almaya,

-Dilimizin zenginleşmesine,

Kırgızistan Cumhuriyeti'nin Başkenti Bişkek'te 29 Eylül-3 Ekim 1992 tarihinde Türk Cumhuriyetleri Türk Eğitim Bakanları ve Türk Halkları Temsilcileri II. Konferansı

yapılmıştır

Konferans aşağıdaki önerileri kabul etmektedir.

1-Türk dillerinin öğrenilmesinde müşterek çalışmaların yapılması, terimlerin bir modele uydurulması ve anadilin daha iyi öğretilmesi amacıyla her bir devletin değişik eğitim tipi sözlükler hazırlaması,

2-Edebiyat ve tarihte ortak program hazırlanması amacıyla bir komisyon kurulması ve sözkonusu komisyonun Kasım 1992'de İstanbul'da toplanarak kendi çalışmalarının prensiplerini ve süresini kararlaştırması,

3-Ankara'da toplanan I. Konferansın kararlarını değerlendirerek eğitim sistemindeki işbirliği çalışmalarını koordine edecek bir sekreteryanın oluşturulması,

4-Latin alfabesine geçiş için yapılan ve dünya ile entegrasyonu ve çağdaş bilimin kullanılması için bir araç olan çalışmaların devam etmesinin uygun olacağı,

5-Türk dilli halkların gurur kaynağı olan klasiklerin öğretilmesi, tüm okulların eğitim programlarına dahil edilmesi,

6-Üniversitelerarası işbirliğinin artırılması imkanlarının araştırılması amacıyla Türk halkları arasında Rektörler Birliği kurulması,

7-Türk halklarının eğitim sistemindeki belge ve arşivleri bankası oluşturulması çalışmalarına başlanması,

8-Yakın Türk dillerinin okullarda öğretilmesi amacıyla gerekli tedbirler alınması,

9-Üniversitelerde ve fakültelerde çağdaş Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri açılması,

10-Eğitim ve kültür alanındaki televizyon programlarının değişiminin tecrübe edilmesi,

11-Kazakistan'ın Türkistan şehrinde açılan Kazak-Türk Üniversitesinin önemli bir bilimsel-eğitim merkezine dönüştürülmesi ve yakın dilli halkların gençleri için bilgi

kaynağı olması amacıyla maddi ve manevi destek verilmesi,

12-Türk dilli halkları eğitim alanında reformlar yaparken, Türk halklarının ortak kökü, dili ve kültürünün dikkate alınması,

13-Bağımsızlıklarını kazanan Türk dilli halkların kadrolarının hazırlanmasındaki eğitim ve okuyan gençlerin değişiminde-ki işbirliğinin güçlendirilmesi ve artırılması,

14-Eğitim, ilim ve kültür alanındaki sadece Türk dünyasının değil bütün dünyanın bilgilerinin kullanılması,

15-Önümüzdeki Türk dilli ülkelerin ve halkların eğitim Bakanlarının konferansının 1993 yılının Nisan-Mayıs aylarında yapılması. (Milli Eğitim Dergisi,s.118)

Ayrıca,Mart 1993'te Antalya'da "I. Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve Kurultayı" toplanmıştır. Her yıl toplanmaktadır. Bu toplantılarda, eğitimle ilgili olarak da tavsiye kararları alınmaktadır.(Akyüz,2004,s.391)

4.4.2.Türk Dünyası Rektörler Konferansı:

İlki,7-9 Temmuz 1993 tarihinde Ankara’da Ankara Üniversitesi’nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir.Toplantıya,Devlet adamlarının yanı sıra üst düzey bürokratlar da katılmıştır.YÖK Başkanı Mehmet Sağlam bir konuşma yaparak “bugüne kadar Türk Cumhuriyetleri Üniversiteleri ile Türkiye Cumhuriyeti Üniversiteleri arasında otuz üç iş birliği anlaşması yapıldığını” belirtmiştir. Türk Cumhuriyetleri Üniversiteleri ile Türkiye Cumhuriyeti Üniversiteleri arasındaki bilgi alış-verişi,öğretim üyesi,yüksek lisan öğrenci projeleri,akademik bölümlerin ve kadro tahsislerinin değerlendirildiği bir konferanstır.(Milli Eğitim Dergisi,1993,sayı.123)

4.4.3.İlgili Mevzuatlar:

4.4.3.1.Kanunlar

1-Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun:

12/05/1992 tarih,21226 sayı ve 3797 numara ile Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’unun Dış İlişkiler ve Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü (20 ve 21.madde) birimleri çerçevesinde iş ve işlemler yürütülmektedir.

2-Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin 2922 Sayılı Kanun

19/10/1983 tarih, 18196 sayı ve 2922 numara ile Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

3-Yurtdışında Görevlendirilecek Personel Nitelikleriyle Hak ve Yükümlüklerinin Belirlenmesine İlişkin Karar

Ekli “Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonunun Çalışma Esas ve Usulleri ile Bu Komisyon Tarafından Yurtdışında Görevlendirilecek Personelin Nitelikleri ile Hak ve Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin Karar”ın (5753 sayılı karar) yürürlüğe konulması; ilgili kurumların görüşlerine dayanan Maliye Bakanlığı’nın 17/4/2003 tarihli ve 6448 sayılı yazısı üzerine, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun ek 36 ncı maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 5/6/2003 tarihinde kararlaştırılmıştır.

4.4.3.2. Genelge

1-18 Nisan 1995 tarih ve 2008/48 Sayılı MEB Kardeş Okul Genelgesi:

"Kardeş Okul" Projesi;Sovyetler Birliği'nin dağılması ile bağımsızlığına kavuşan Türk Cumhuriyetleri ile bütünleşmek için başlatılan ikili ilişkileri, aynı seviyedeki okullar, öğretmenler ve öğrenciler arasında da başlatmak,

Ülkelerin kültürel, tarihi ve turistik değerlerini tanıtmak,

Kitap-basılı yayın-araç gereç konularında yardımlaşmayı sağlamak,

Öğrenciler arasında haberleşme arkadaşlığını kurmak,

Uygulanan eğitim sistemleri, teknikleri metotları ve programları hakkında bilgi alış verişinde bulunmak için 18 Nisan 1995 tarih ve 2008/48 Sayılı MEB Kardeş Okul

Genelgesi ile uygulamaya konulmuştur.

2-Türk Cumhuriyetleri ile Türk Topluluklarında Görevlendirilecek Öğretmenlerle İlgili 23/01/2008 tarihli 277 (2008/04) Sayılı Genelge

Türk Cumhuriyetlerinde görevlendirilecek öğretmenlerin seçme sınavı,sınav klavuzu ile tayin ve özlük haklarına ilişkin hususların açıklandığı genelge.

4.4.3.3.Yönetmelik

1-Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik:

Bu Yönetmelik 14/10/1983 tarihli ve 2922 sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı uyruklu Öğrencilere ilişkin Kanun'un 7. maddesine istinaden hazırlanmıştır.

Yönetmelik, Bakanlar Kurulunun 15.04.1985 gün ve 85/9380 sayılı kararıyla yürürlüğe girmiştir.

2-Yurtdışında Sürekli Görevlendirilecek Personel Hakkında Yönetmelik:

Yönetmeliğin amacı, yurtdışı teşkilatında sürekli bir göreve atanacak memurlar ile diğer kamu görevlilerinin seçimi, atanması, çalışma usul ve esasları ile disiplin ve sicil işlemlerini düzenlemektir.

Yönetmeliğin kapsamı;10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ile Dışişleri Bakanlığı kadroları kullanılmak suretiyle,yurtdışında sürekli görevlendirilecek personeli kapsar.

Yönetmelik, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 13/12/1983 tarihli ve 189 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurtdışı Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

3-T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile Türkmenistan Bilim Bakanlığı Arasında İmzalanan Protokol Gereği Türkmenistan'da Açılan Bazı Derslerin Öğretimini Yabancı Dille Yapan İlk ve Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

Yönetmelik 16.04.1997 gün ve 4435 Sayılı Makam Onayı ile yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik hükümlerini Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı adına Aşkabat Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği ile Türkmenistan Cumhuriyeti Bilim Bakanlığı birlikte yürütmektedir.

4-Bakü Türk Anadolu Lisesi Yönetmeliği:

Yönetmelik, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Temel Kanunu'na, Azerbaycan Cumhuriyeti Emek Kanunu'na, Türkiye'nin aynı tür okullarında uygulanan yönetmeliğe ve Türkiye ile Azerbaycan arasında eğitim, öğretim alanında imzalanan mutabakat zabıtlarına, protokollere, iş birliği anlaşmalarına ve Daimi Komisyon Toplantı Tutanaklarına dayanılarak hazırlanmıştır. Yönetmeliğin amacı, Bakü Türk Anadolu Lisesi ile ilgili iş ve işlemlere ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.

Bakü Türk Anadolu Lisesinin hazırlık sınıfı kontenjanının tespiti, öğrenci başvuruları, kayıt- kabulleri, eğitim, öğretim ve yönetim ile ilgili yapılacak iş ve işlemleri kapsar.

11/02/2000 gün ve 1175 sayılı Makam Onayı ile yürürlüğe giren bu yönetmeliğin yürütme tarafları,Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı adına Bakü Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği ile Azerbaycan Cumhuriyeti Tahsil Nazırlığı'dır.

4.4.3.4.Yönerge

1-T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı Eğitim Müşavirliklerinin Ve EğitimAtaşeliklerinin Görevleri İle Hizmetlerin Yürütülmesine Ait Esas Ve Usullere İlişkinYönerge(Türk Cumhuriyetleri İle Türk Ve Akraba Topluluklarında Görevli):

Milli Eğitim Bakanlığı yurt dışı teşkilatı Eğitim Müşavirliklerinin ve Eğitim Ataşeliklerinin görevlerini belirlemek ve hizmetlerin yürütülmesine ait esas ve usulleri düzenleme amacıyla 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 07 Nisan 1988 tarih ve 19778 sayılı Resmi Gazete'de

yayımlanan Yurt Dışında Görevlendirilecek Memurların Seçim Esaslarına Dair Yönetmelik hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı yurt dışı teşkilatı Eğitim Müşavirliklerinin ve Eğitim Ataşeliklerinin görevleri ile personelin görev yetki ve sorumluluklarına ait esas ve usulleri kapsamaktadır.

2-Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı İle Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanlıkları Arasında İmzalanan Mutabakat Zabıtları ve Protokoller Gereğince Kurulan "Daimi Komisyon" un Görev Ve İşleyişine İlişkin Yönerge:

26 Nisan 1995 tarih ve 4786 sayılı Makam Onayı ile yürürlüğe giren bu yönergenin amacı, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanlıkları tarafından seçilen Daimi Komisyon'un çalışma, işleyiş, karşılıklı görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanlıkları tarafından imzalanan protokoller ve mutabakat zabıtları esas alınarak hazırlanan bu yönerge,Daimi Komisyon'un görev alanına ilişkin hizmetlerin yürütülmesinde çalışma, işleyiş, karşılıklı görev, yetki ve sorumlulukları kapsar.

3-Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından Gelen Öğrenci Temsilcilerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile İlgili Yönerge:

10 Ekim 1994 tarih ve 13946 sayılı Makam Onayı ile yürürlüğe giren bu yönerge, Türk Cumhuriyetlerinden , Türk ve Akraba Topluluklarından gelen Temsilcilerin çalışma esaslarını düzenlemek amacıyla hazırlanmıştır.

19.05.1992 tarihinde Ankara' da Bakanlar seviyesinde Kazakistan'la imzalanan protokol ve diğer ülkelerle yapılan protokoller gereği, öğrencilerin öğrenimleri , sorunları ve uyumları ile ilgili olarak ülkemizde bulunmalarına dayanan bu yönerge, Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından gelen Temsilcilerin görev, yetki ve sorumluluklarını kapsar.

4-Türk Cumhuriyetlerinde Açılan Türkiye Türkçesi Eğitim-Öğretim Merkezleri Yönergesi:

3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanunun 21. Maddesinin (b) bendi ve 1992/1 sayılı Bakan Emri ile Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı ve Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanlıkları arasında imzalanan Protokoller ve Mutabakat Zabıtları esas alınarak hazırlanan bu yönergenin amacı, Türkiye Cumhuriyeti ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki, eğitim, kültür, spor ve sanat etkinliklerinin geliştirilmesi ile bu ülkelerin ihtiyacı olan ara elemanı yetiştirilmesinde yardımcı olmak, Türk kültürü ile birlikte Türkiye Türkçesi ve ihtiyaç duyulan diğer dillerin öğretilmesine katkıda bulunmak; Türkiye Cumhuriyeti ile kardeş Türk Cumhuriyetleri arasındaki milli, manevi, tarihi bağları güçlendirmek amacıyla açılan, gençlere ve yetişkinlere hitap eden kursların düzenleneceği Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezlerinin işleyiş esaslarını belirlemektir.

Yönerge; Ülkemiz ile eğitim, sosyal ve kültürel alanda ikili veya toplu anlaşmalarda bulunan Türk Cumhuriyetlerindeki Türkçe Eğitim- Öğretim Merkezlerini kapsar.

5-Türkmenistan Aşkabat Türk Anadolu Lisesine Ait Öğrenci Kayıt Kabul Ve Nakilleri İle İlgili Esaslara İlişkin Yönerge:

16.04.1997 gün ve 4435 Sayılı Makam Onayı ile yürürlüğe giren bu yönergenin amacı, Aşkabat Türk Anadolu Lisesine ait öğrenci kayıt kabul ve nakilleri ile ilgili esasları düzenlemektir.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile Türkmenistan Bilim Bakanlığı arasında imzalanan protokol gereği 'Türkmenistan'da Açılan Bazı Derslerin Öğretimini Yabancı Dille Yapan İlk ve Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne dayanılarak hazırlanan bu yönerge yalnız Aşkabat Türk Anadolu Lisesine ait öğrenci kayıt kabul ve nakilleri ile ilgili esasları kapsar.

4.4.3.5. Şartname

1-Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Türk Cumhuriyetleri ile Türk Topluluklarından Gelen Öğrencilere Verilen Yüksek Öğrenim Bursları İle İlgili Şartname:

18/11/2002 gün ve 8509 sayılı Makam Onayı ile yürürlüğe giren ve 28.03.2003 tarih ve 1899/155 sayılı Makam Onayı ile yapılan değişikliğe uğrayan bu şartname, Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin 2922 Sayılı Kanuna ve bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmeliğe, söz konusu Kanun gereği kurulan Değerlendirme Kurulunca alınan kararlara, bursların tahsis edildiği ülke ve topluluklarla imzalanan anlaşmalara ve YÖK mevzuatına dayanır.

Burslarla İlgili Genel Bilgiler,Başvuracak Adaylarda Aranılan Nitelikler,Adaylardan İstenen Belgeler,Bursların Kesinleşmesi, Bursların Dondurulduğu, Durdurulduğu Ve Kesildiği Haller başlıkları altında ilgili açıklamaların yapılmış olduğu bir şartnamedir.

2-Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından Gelen Öğrencilere Verilen Lisansüstü Bursları İle İlgili Şartname:

Bu Şartname 18/11/2002 gün ve 8509 sayılı Makam Onayı ile yürürlüğe giren bu şartname, Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin 2922 Sayılı Kanuna ve bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmeliğe, söz konusu Kanun gereği kurulan Değerlendirme Kurulunca alınan kararlara, bursların tahsis edildiği ülke ve topluluklarla yapılan anlaşmalara ve YÖK mevzuatına dayanır.

Yurdumuzda yükseköğrenim gören öğrencilere verilen burslarla ilgili genel bilgiler,başvuracak adaylarda aranılan nitelikler,adaylardan istenen belgeler,bursların kesinleşmesi, bursların dondurulduğu, durdurulduğu ve kesildiği hallere ait bilgileri içerir.

4.4.4.Yurt Dışında Açılan Eğitim Kurumları :

Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü web sayfasında Eğitim Kurumları'nın açılma sebeplerini ve sayısal verilerini şöyle sunmaktadır:

Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Toplulukları ile ülkemiz arasında eğitim alanındaki iş birliğini geliştirmek, bu ülke ve toplulukların eğitim öğretimlerine

yardımcı olmak, Türkçe'nin ve Türk kültürünün yaygınlaştırılmasını sağlamak ve bu ülkelerin ihtiyacı olan ara elemanlarını yetiştirmek amacıyla Bakanlığımız iş birliğinde ;

-10 İlk ve orta öğretim kurumu

-5 Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi

-2 Yaygın Meslekî Eğitim Merkezi açılmıştır.

Bu kurumlarda 03 Temmuz 2003 tarih ve 25157 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Bakanlıklar arası Ortak Kültür Komisyonun Çalışma Esas ve Usulleri ile Bu Komisyon Tarafından Yurtdışında Görevlendirilecek Personelin Nitelikleri ile Hak ve Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin Karar” doğrultusunda seçilen öğretmenler görev yapmaktadır. Anadolu Lisesi statüsündeki liselerde Türkçe, İngilizce, Rusça ve ülkenin kendi dilinde ders verilmektedir.

Ayrıca,Kazakistan'da Uluslar Arası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi, Kırgızistan'da da Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi olmak üzere iki üniversite de bulunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü web sayfasında Eğitim Kurumları ile ilgili vermiş olduğu bilgilerden iki adet eğitim kurumu Romanya (Mecidiye Kemal Atatürk Ulusal Koleji) ve Moldova'ya,(Kongaz Süleyman Demirel Türk Moldova Lisesi) bir Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi ise Tacikistan'a (Duşanbe Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi) aittir.

Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü web sayfasında verilen Eğitim Kurumları'ndan ilgili olmayan ülkeler tablodan çıkarılmıştır.

Türk Cumhuriyetleri İle Türk Ve Akraba Topluluklarında bulunan Eğitim Öğretim Kurumları ve Yaygın Mesleki Eğitim Merkezleri ile Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezlerinde görevli idareci sayısı 27, öğretmen sayısı 195 olmak üzere toplam 222 personel mevcuttur.Bu eğitim öğretim kurum ve merkezlerindeki öğrenci sayısı ise,6987'dir.

YURT DIŞI EĞİTİM ÖĞRETİM KURUMLARI

ÜLKE ADI	OKULUN ADI	AÇILIŞ TARİHİ
AZERBAYCAN	BAKÜ TÜRK İLKÖĞRETİM OKULU	14/08/2000
	BAKÜ TÜRK ANADOLU LİSESİ	10/08/1993
	BAKÜ TÜRKİYE TÜRKÇESİ EĞİTİM ÖĞRETİM MERKEZİ	21/06/1994
KAZAKİSTAN	ALMATI TÜRKİYE TÜRKÇESİ EĞİTİM ÖĞRETİM MERKEZİ	16/04/1996
	ALMATI YAYGIN EĞİTİM MERKEZİ	26/02/1996
KIRGIZİSTAN	BİŞKEK TÜRK İLKÖĞRETİM OKULU	01/07/1999
	CUMHURİYET YETENEKLİ ÇOCUKLAR KIRGIZ TÜRK ANADOLU LİSESİ	08/07/1993
	KIRGIZ-TÜRK ANADOLU KIZ MESLEK LİSESİ	08/10/1992
	BİŞKEK TÜRKİYE TÜRKÇESİ EĞİTİM ÖĞRETİM MERKEZİ	29/01/1996
ÖZBEKİSTAN	TAŞKENT TÜRK İLKÖĞRETİM OKULU	21/10/1993
TÜRKMENİSTAN	AŞKABAT TÜRK İLKÖĞRETİM OKULU	06/08/1993
	AŞKABAT TÜRK ANADOLU LİSESİ	06/08/1993
	AŞKABAT TÜRKİYE TÜRKÇESİ EĞİTİM ÖĞRETİM MERKEZİ	06/08/1993
	AŞKABAT YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ	26/02/1996

Tablo:4. Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü

Türk Cumhuriyetleri İle Türk Ve Akraba Topluluklarında bulunan Eğitim Öğretim Kurumları ve Yaygın Mesleki Eğitim Merkezleri ile Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezlerinde görevli idareci ve öğretmenlerin Sayısal Dağılımı (07/04/2008)

Ülke	Okul/Merkez Adı	Müdür	Müdür Yardımcısı	Öğretmen	Toplam
Azerbaycan	Bakü Türk İlköğretim Okulu	1	2	27	52
	Bakü Türk Anadolu Lisesi	1	2	14	
	Bakü TÖMER	1		4	
Kazakistan	Almatı TÖMER	1	1	24	30
	Almatı Yaygın Mesleki Eğitim Merkezi			4	
Kırgızistan	Bişkek Türk İlköğretim Okulu	1	1	12	67
	Cumhuriyet Yetenekli Çocuklar Kırgız Türk And.Lis.	1	1	13	
	Kırgız Türk Anadolu Kız Meslek Lisesi	1	2	10	
	Bişkek TÖMER	1	1	23	
Özbekistan	Taşkent Türk İlköğretim Okulu	1		13	14
Türkmenistan	Aşgabat Türk İlköğretim Okulu	1	1	23	59
	Aşgabat Türk Anadolu Lisesi	1	1	20	
	Aşgabat TÖMER	1	1	4	
	Aşgabat Yaygın Mesleki Eğitim Merkezi	1	1	4	
Genel Toplam		13	14	195	222

Tablo.5 Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü

Türk Cumhuriyetleri İle Türk Ve Akraba Topluluklarında Bulunan Eğitim Öğretim Kurumları Ve Yaygın Mesleki Eğitim Merkezleri İle Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezlerinin Öğrenci Sayısal Dağılımı (2007-2008 Öğretim Yılı Başı)

Ülke Adı	Okul Adı	Açılış Tarihi	Öğrenci Sayısı						Gn.Top.
			T.C.			DİĞER			
			K	E	T	K	E	T	
Azerbaycan	Bakü Türk İ.Ö. Okulu	14/08/2000	355	410	765	38	51	89	854
	Bakü Türk Anadolu Lisesi	10/08/1993	22	21	43	66	146	212	255
	Bakü TÖMER	21/06/1994	-	-	-	247	256	503	503
Kazakistan	Almatı TÖMER	16/04/1996	-	-	-	917	363	1280	1280
	Yaygın Mesleki Eğitim Merkezi	26/02/1996	-	-	-	102	104	206	206
Kırgızistan	Bişkek Türk İlköğretim Okulu	01/07/1999	103	143	246	6	3	9	255
	Cumhuriyet Yetenekli Çoc. Kırgız Türk A.L	08/07/1993	18	18	36	79	78	157	193
	Kırgız Türk And Kız Meslek Lisesi	08/10/1992	-	-	-	176	-	176	176
	Bişkek TÖMER	29/01/1996	-	-	-	1200	367	1567	1567
Özbekistan	Taşkent Türk İlköğretim Okulu	21/10/1993	129	152	281	1	2	3	284
Türkmenistan	Aşgabat Türk İ. Ö.O	06/08/1993	196	234	430	115	182	297	727
	Aşgabat Türk Anadolu Lisesi	06/08/1993	24	25	49	82	119	201	250
	Aşgabat TÖMER	06/08/1993	-	-	-	229	44	273	273
	Aşgabat Yaygın Eğitim Merkezi	26/02/1996	13		13	104	47	151	164
TOPLAM		-	862	1005	1867	3728	1996	5724	7591

Tablo.6 Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü

4.4.4.Ahmet Yesevi Üniversitesi (Kazakistan)

Ahmet Yesevi Üniversitesi, Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in buyruğu ile 06.06.1991 tarihinde Kazakistan'ın Türkistan şehrinde kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti arasında Türkistan şehrinde Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi kurulmasına dair anlaşma, 31 Ekim 1992 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Bu anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu hakkındaki 3904 sayılı Kanun'un 4 Mayıs 1993 tarih ve 21571 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanması ile Üniversite bugünkü ortak uluslararası üniversite statüsüne kavuşturulmuştur. Üniversitenin kısaltılmış adı Ahmet Yesevi Üniversitesi'dir. Akademik, idari ve mali özerkliğe sahip olan üniversitenin Mütevelli Heyet Başkanlığı Ankara'da, eğitim-öğretim ise Kazakistan'dadır.

Ahmet Yesevi Üniversitesi, eğitim-öğretim faaliyetlerini Kazakistan sınırları içinde pek çoğu Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği zamanından kalma ve üç ayrı şehre dağılmış olan yükseköğretim kurumlarında sürdürmektedir. Merkez kampüsü Türkistan şehrinde olup, diğerleri Türkistan'a 30 km uzaklıktaki Kentav şehri ile 270 km uzaklıktaki Çimkent şehrinde yer almaktadır.

4.4.4.2.Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti arasında Kırgızistan'ın Başkenti Bişkek şehrinde Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi kurulmasına ilişkin anlaşma İzmir'de, Sayın Cumhurbaşkanımızın huzurunda 30.09.1995 tarihinde imzalanmıştır.

Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu hakkındaki 4144 sayılı Kanun 23.06.1996 tarih ve 22675 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve adıgeçen anlaşma 09.07.1996 tarih ve 96/8350 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

17.12.1995 tarihinde Bişkek'te imzalanıp Dışişleri Bakanlığı'nca 13.08.1996 tarihinde Bakanlar Kurulu'na sevk edilen ve 21.08.1996 tarihinde Bakanlar Kurulunda kabul edilen Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Tüzüğü'nün onaylanması, 22.09.1996 tarih ve 22765 sayılı Resmi Gazete'de, Mutabakat Zaptı'nın onaylanması ise 23.09.1996 tarih ve 22766 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

4.4.4.3.Vakıf, Şirket, Dernek ve Şahıslar Tarafından Açılan Yükseköğretim Kurumları

Değişik ülkelerde, Türk müteşebbislerince ve çeşitli vakıflarca kurulan üniversite, fakülte ve bölümleri şunlardır:

Azerbaycan: Kafkas Üniversitesi (Çağ Öğretim İşletmeleri A.Ş.), Türk Dünyası İşletme Fakültesi-Bakü (Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı), M.E. Resulzade Adına B.D.Ü. İlahiyat Fakültesi-Bakü (Türkiye Diyanet Vakfı)

Kazakistan: Süleyman Demirel Üniversitesi, Abay Devlet Üniversitesi Türk Dili Bölümü-Almatı (Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı), Kızılarda Pedagoji Üniversitesi Türk Dili Bölümü (Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı)

Kırgızistan: Aladağ (Alato) Atatürk Üniversitesi, Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Türkiye Diyanet Vakfı), Türk Dünyası İşletme Siyasal Bilgiler Fakültesi (Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı)

Türkmenistan: Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi (Başkent Eğitim Şirketi), Mahtumkulu Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (Türkiye Diyanet Vakfı)

4.4.4.4.İşbirliği Anlaşmaları

Araştırma-geliştirme faaliyetleri çerçevesinde, üniversitelerarası ve enstitülerarası işbirliğine gidilmesi, ortak projeler hazırlanması amacıyla Türk üniversiteleri ile Diğer Türk Cumhuriyetleri üniversiteleri arasında 20.02.1989 tarihinden itibaren 148 işbirliği protokolü yapılmıştır.

4.4.4.5.Diploma Denkliği

Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınan ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının denklik işlemlerinde uyulacak usul ve esasları belirlemek amacıyla Yurt Dışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği 14 Temmuz 1996 tarih ve 22696 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır

<http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/mart99/bolum10.html>

4.5.1. Milli Eğitim Bakanlığı (Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü):

Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü'nün kuruluş amacı görevi genelde Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın ve çocuklarının eğitim-öğretim hizmetlerini görmektir. Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığına kavuşması münasebeti ile görev anlayışını şu şekilde açıklamaktadır: Ancak; Genel Müdürlüğümüzce;

Hızla değişen ve gelişen dış ilişkilerin yoğunluğu ve bilhassa bağımsızlığına kavuşan Türk Cumhuriyetleri ve özerk yönetime kavuşan Türk Toplulukları ile giderek artan yurt içi ve yurt dışı eğitim öğretim ve kültür ilişkilerine verilen önem göz önünde tutularak;

Bakanlık Makamından alınan 02/08/1994 tarihli ve 1108 sayılı Onaya dayalı olarak 24/05/2000 tarihinde imzalanan protokol gereğince;

- Beş Türk Cumhuriyeti (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan) ve Tacikistan'la eğitim işbirliğimiz hususundaki iş ve işlemler ile,
- Büyük Öğrenci Projesi kapsamında, gelen ve gelecek öğrencilerle ilgili iş ve işlemleri yürütülmektedir. <http://yeogm.meb.gov.tr/>

4.5.2. Milli Eğitim Şuraları:

13-17 Kasım 2006 tarihlerinde düzenlenen 17. Millî Eğitim Şûrası'nın Eğitimde Hareketlilik başlığını taşıyan 37.maddesinde de şu karar alınmıştır:

Türk Cumhuriyetlerinden üniversitelerimize ikili anlaşmalar yoluyla gelen öğrencilerin sayıları artırılmalıdır. Ayrıca, Türk Cumhuriyetlerinde Türkiye Türkçesiyle eğitim öğretim yapılan okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim kurumları açılmalı, TÖMER tarafından yürütülen Türkiye Türkçesinin öğretilmesi daha kapsamlı hale getirilmelidir.

<http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/17sura/17surakararlari.pdf>

4.5.3.Büyük Öğrenci Projesi

Büyük Öğrenci Projesi; Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları ile yapılan işbirliği anlaşmaları, protokoller, mutabakat zabıtları, daimî komisyon kararları, 2922 Sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun , bu Kanuna dayalı olarak çıkarılan Yönetmelik ve söz konusu Kanun gereği kurulan değerlendirme kurulu kararları ile öğrencilerin bursluluklarıyla ilgili iş ve işlemleri düzenleyen şartnamelere göre yürütölmektedir. 1992/1 ve 1995/1 Sayılı Bakan Emri

Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü Büyük Öğrenci Projesi'nin uygulamaya konulma amacını şu şekilde ifade etmektedir.

- Türk Cumhuriyetlerinin ve Türk Topluluklarının, yetişmiş insan gücü ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olmak,
- Türkiye dostu genç bir nesil yetiştirmek ve Türk Dünyası ile kalıcı bir kardeşlik ve dostluk köprüsü kurmak,
- Türkçeyi öğretmek ve Türk kültürünü tanıtmak,
- Türk Dünyası'nda yer alan ölkeleri, bu ölkelerin kendi aralarındaki ilişkileri geliştirerek bir büyük şemsiye oluşturmak.

Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde yapılan çalışmalar,burs hizmeti,istifade edenler ve şartları aşağıda ki gibi açıklamaktadır:

Başlangıçta 5 Türk Cumhuriyetini kapsayan proje, bugün Türk Cumhuriyetleri ile birlikte Asya ve Balkanlar'daki ölkeler ve toplulukları da içine almıştır. Bu projeye bağlı olarak halen 57 ölkeler ve topluluktan gelen öğrenciler, ölkemizde öğrenim görmektedir.

Projenin uygulamaya başlandığı 1992-1993 öğretim yılından bu yana burs kontenjanı tanıyan ölkemiz 2007-2008 öğretim yılında 1500 öğrenci için burs kontenjanı tahsis etmiştir.

Devlet burslusu olarak ülkemizde öğrenimlerine devam eden öğrencilere; TÖMER eğitimi, yurtlarda barınma, bazı illerde şehir içi ulaşımı, sağlık giderlerini karşılama, ülkelerine geliş gidişlerinin plânlanması, burs, kitap-kırtasiye, giyecek, ikamet tezkeresi bedeli ve üniversite katkı payı gibi imkânlar sağlanmaktadır.

Öğrencilerin problemleriyle ilgilenmek ve ülkelerimiz arasındaki eğitim işbirliğini sağlamak amacıyla bakanlığımızda sözleşmeli personel olarak Eğitim Temsilcileri de görev yapmaktadırlar.

Ülkemizde yüksek öğrenim görmek üzere TCS'ye katılan ve "Türkçe Seviye Tesbit Sınavı" barajını aşan öğrenciler yerleştirildikleri yüksek öğretim programlarında öğrenime başlarlar. Barajı aşamayanlar ise ülkemizde veya ülkelerindeki Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezlerinde 1 yıl Türkiye Türkçesi öğrenimi görürler.

Seçici kurullarca seçilen lisans öğrencileri ile lisansüstü eğitim alacak öğrenciler de; Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezlerinden Türkçe bildiklerine dair belgeleri olmadığı takdirde aynı öğrenimi görürler.

Söz konusu öğrencilerin yüksek öğrenime başlayabilmeleri için yıl sonunda yapılan sınavda başarılı olmaları esastır.

Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından Gelerek Ülkemizde Yüksek Öğrenim Gören Devlet Burslusu Öğrencilerin Öğrenim Düzeylerine Göre Dağılımı (03.06.2008)

ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLER

Ülke/Grup Adı	TÖMER	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Azerbaycan	81	1	238	185	180	685
Kazakistan	114	17	230	113	42	516
Kırgızistan	48	21	330	173	62	634
Özbekistan	1		15	4		20
Türkmenistan	18		532	20	6	576
Toplam	262	39	1345	495	290	2431

Tablo.7. Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü

Türkçe Öğretimi, Türk Kültürünü ve Milli Eğitim Sistemini Tanıtma Seminerlerine Katılan Ülkeler ve Katılımcı Sayıları.

Ülke	1992	1993	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Top.
Özb.		25			15								5			45
Kzk.	5		27	50	19	10	15	9	8	10	10	7	10	8	10	198
Tkm.	14		66	5	19	10			6	10		5		5	5	145
Krg.	22			50	16	10		11	9	10	10	5	10	11	10	174
Azr.			42	48	25	11	33		8	10	10	9	15	14	15	240
Top.	41	25	135	153	94	41	48	20	31	40	30	26	40	38	40	802

Tablo.8. Tablo.6 Milli Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü

4.5.1.Büyük Öğrenci Projesi Kapsamında Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar

4.5.1.1.TÖMER (Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi)

Ülkemizde yüksek öğrenim görmek üzere TCS'ye katılan ve "Türkçe Seviye Tesbit Sınavı" barajını aşan öğrenciler yerleştirildikleri yüksek öğretim programlarında öğrenime başlarlar. Barajı aşamayanlar ise ülkemizde veya ülkelerindeki Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezlerinde 1 yıl Türkiye Türkçesi öğrenimi görürler. Seçici kurullarca seçilen lisans öğrencileri ile lisansüstü eğitim alacak öğrenciler de; Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezlerinden Türkçe bildiklerine dair belgeleri olmadığı takdirde aynı öğrenimi görürler.

Söz konusu öğrencilerin yüksek öğrenime başlayabilmeleri için yıl sonunda yapılan sınavda başarılı olmaları esastır.

Türkiye'de bulunan Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezleri;

- Ankara Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi
- Gazi Üniversitesi Türkçe Öğrenim Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü
- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Başkanlığı

Tablo.9. Türkiye'de bulunan Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezleri

Türk Cumhuriyetlerinde bulunan Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezleri;

- Bakü Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi
- Aşkabat Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi
- Bişkek Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi
- Almatı Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi
- Duşanbe Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi

Tablo.10. Türk Cumhuriyetlerinde bulunan Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezleri

4.5.1.2.YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu)

Türk Cumhuriyetleri ile Asya ve Balkanlarda Yaşayan Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye'de eğitim-öğretimlerini sürdürmek üzere gelen öğrencilerin işlemleri ile meşgul olmak üzere 3 Yükseköğretim Kurulu Üyesinden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Ayrıca, söz konusu öğrencilerin seçme, yerleştirme ve diğer işlemleri Yükseköğretim Kurulu'nda Burslu Öğrenciler Merkezi tarafından yürütülmektedir. <http://www.yok.gov.tr/yabanci/turki.htm>

Kavak ve Atanur (2001),Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk Ve Akraba Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika Ve Uygulamaları alı çalışmalarında YÖK'ün Büyük Öğrenci Projesi kapsamındaki görev ve işlevini,Öğrenci seçme ve yerleştirme işlemlerini yürütmek,bu amaçla, ÖSYM ve Milli Eğitim Bakanlığı ile ortaklaşa olarak ilgili ülkelerde seçme sınavı (TCS) yapmak, Öğrencilerin kayıt, devam, başarı, disiplin durumlarını izlemek ve Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla ilgili ülkelere bildirmek,Bursu kesilme durumunda olan öğrencileri Milli Eğitim Bakanlığı'na bildirmek,Mezun olan öğrencilerle ilişkileri sürdürmeye çalışmak olarak tespit ettikten sonra Türk Cumhuriyetleri (Kazakistan,Kırgızistan, Azerbaycan, Türkmenistan,Özbekistan), Tacikistan, Kırım, Tataristan ve Moldova'da seçme sınavının yapıldığını belirtmektedirler.(Kavak ve Atanur,2001,s.92-103)

4.5.1.3. T .C. Devlet Bakanlığı:

Bakanlar Kurulunda görev alan Devlet Bakanlıklarından birisi, diğer görevleriyle birlikte,Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları ile ilişkiler, bunlarla ilgili araştırma, planlama ve eşgüdümün sağlanmasından sorumludur.

4.5.1.4.Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü:

Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu,burslu öğrencilere barınma hizmetleri ve kısmen beslenme hizmetleri sunmaktadır.

4.5.1.5.Yerel Heyetler (Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından Gelen Öğrencilere Yönelik Hizmetler Koordinatörlüğü Komisyonları) :

Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğünün 11.3.1993 gün ve 383-3295 sayılı yazısı ile illerde yerel komisyonlar oluşturulmuştur.Bu komisyonların amacı; burslu öğrenci işlemlerini yürütmek ve onlara rehberlik yapmaktır.Yerel Komisyonlar şu üyelerden oluşmaktadır:Vali Yardımcısı (Başkan), Milli Eğitim Müdürü,TÖMER Müdürü, Üniversite Temsilcisi,İlgili Yurt Müdürü ve Okul müdürleri (Orta öğretim için). Komisyonlar, iki ayda bir toplanmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı'na rapor vermektedirler.

4.5.1.6. TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı):

TİKA Başkanlığı, Başbakanlığa bağlı tüzel kişiliği haiz bir kuruluştur. 27 Ocak 1992 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 480 Sayılı KHK ile kurulmuştur.

Kuruluş amacı; başta Türk dilinin konuşulduğu ülkeler ve Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere, gelişme yolundaki ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülkelerle ekonomik,ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında işbirliğine yönelik proje ve programlar geliştirmektir.

Kurum, 1999'a kadar 270 teknik yardım ve işbirliği projesi uygulamaya koymuştur. (Kavak ve Atanur,2001,s.92-103)

AZERBAYCAN

Çizelge 2.Azerbaycan'ın Genel Görünümü

Alanı (Km²)	86.600 Km²
Nüfusu (Temmuz 2006 Ky:y-tm)	7.961.619
Ülkenin resmi adı	Azerbaycan Cumhuriyeti
Ekonomi Yapısı	Orta altı ekonomi
Kişi başına düşen gayri safi milli hasıla (2008)	US\$ 8.016
İnsan Gelişim İndeksi, HDI (2008)	0.746
177 ülke içinde İnsan Gelişim İndeksi,(2008)	98
Zorunlu eğitimin süresi	11 yıl
Ortalama okul yaşam süresi (2007) www.visionofhumanity.org	10.8 yıl
Okur-yazar olmayanların oranı (2007-2008)	1.2

(UNDP, 2008)

4.6.AZERBAIJAN EĞİTİM SİSTEMİNİN TEMEL PRENSİPLERİ VE YASAL DAYANAKLARI

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde, eğitim sistemi ile ilgili sorumluluk anayasa'da belirtilmiştir.

Yıldırım (2006),Dünden Bugüne Azerbaycan Eğitim Sistemi adlı kitabında, devletin sorumluluk ve görevlerini, Azerbaycan Anayasası'nın Tahsil Hukuku başlıklı 42.maddesinde açıklandığını belirtmektedir.

Madde 42

- 1-Her bir vatandaşın tahsil alma hakkı vardır.
- 2-Devlet,parasız; mecburi,umumi orta tahsil alma hakkını temin eder.
- 3-Tahsil sistemine devlet tarafından nezaret edilir.
- 4-Maddi durumu iyi olmayan,kabiliyetli şahısların tahsiline devam etmesine,devlet yardım eder.
- 5-Devlet minimum tahsil standartlarını belirler. (Yıldırım,2006,s.75)

Ergün, Azerbaycan Eğitim Sistemi adlı çalışmasında, Azerbaycan Eğitim Sisteminin Yönetimi başlığı altında, Azerbaycan eğitim sisteminin SSCB'nin izlerini taşıdığını,eğitimde yerel yönetimlerin de etkin olduğu merkezi bir yapılanmadan söz ederek; eğitim yönetiminin yasal dayanaklarının tahsil kanunun 29. maddesinde şöyle açıklandığını belirtmektedir.

- Anayasa
- Tahsil kanunu (eğitim kanunu)
- Esasname (tüzük)
- Nizamname (yönetmelik)
- Uluslararası anlaşmalar. <http://w3.gazi.edu.tr/web/mergun/azbegt.htm>

4.6.1.Azerbaycan Eğitim Yönetimi İdare Birimleri:

Azerbaycan eğitim ve yönetim işlerini yürüten birimler yasal düzenleme yapan birimler ile bu emirleri uygulayanlar olarak yapılandırılmıştır.

Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Bakanlar Kurulu (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti)

Azerbaycan eğitim ve yönetim işleri ile ilgili en yüksek karar organıdır.Eğitimin yapılması,eğitim kurumlarının açılıp kapanması hususiyetleri ile ilgili karar organıdır.

Azerbaycan Eğitim Bakanlığı (Azərbaycan Respublikası Xalq Təhsili Nazirliyi)

Azerbaycan Eğitim Bakanlığı, eğitim sisteminin yönetilmesinde merkezi bir rol oynayan bir organdır. Eğitim alanında devlet politikasının oluşturulmasına katkıda bulunur. Kanun taslakları, hazırlayarak milli meclise sunar ve kanunlaşmasını sağlar. Çıkarılan kanunların uygulanmasını temin eder. Eğitim sistemi içinde informasyonu sağlar. Eğitimin dünya standartlarında olabilmesi için Eğitim Bakanlığı bünyesi içerisinde “Devlet Yüksek Ekspert Komisyonu” oluşturulur. Bu komisyon eğitim bakanı kadar yetkilidir. Eğitim alanında en yüksek ihtisaslı uzmanlardan oluşturulur (Təhsil kanunu maddə 7, 31).

Bölge Eğitim Müdürlükleri (Yerli təhsil orqanları-təhsil şöbələri)

Eğitim Bakanlığının bölge temsilcisidir. Eğitim Bakanlığına bağlı olarak görev yapar. Bakanlık, bölgelerde eğitim faaliyetlerini sürdürebilmek için bölge (il) eğitim müdürlükleri açar. Bölge eğitim müdürlüklerinin görevleri; devletin eğitim politikasının illerde uygulamak ve eğitim kurumlarının tahsil kanununa uygun olarak çalışmalarını sağlamaktır. Bölge eğitim müdürlükleri, bölgesel eğitim ihtiyaçları konusunda bakanlığa bilgi verir, öğretmenlerin yeterliliğini kontrol eder.

Bölgesel Devlet İdare Organları (Yerli dövlət idarəetmə orqanları)

Devletin eğitim politikasının uygulanmasını sağlarlar. Bu organların;yöresel bütçeden ayrılacak ve dağıtılacak payı tespit etme,bölge şartlarını da dikkate alarak

eğitimin geleceği ile ilgili planlamayı yapma, eğitim çalışanlarının özlük haklarının korunmasını, gönüllü bağışlarla bir fon oluşturmayı sağlama, bölgedeki okulların tamir-tadilatını tespit ve ihtiyaçlarını tedarik etme, öksüz ve kimsesiz çocuklar ile ekonomik durumu iyi olmayan öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılama, okullar arası koordinasyon kurma ve okul açılıp kapanmasına dair teklifleri ilgili bakanlığa iletme görevler ve yükümlülükleri mevcuttur.

Ancak, Bölgesel Devlet İdare Organları, okul ve eğitim müesseselerinin dahili yönetimine karışamazlar (Tahsil kanunu madde 33)

Belediyeler

Bu organların yanında bir de bölge belediyelerinin eğitime yönelik yapmakla mükellef olduğu vazifeleri vardır. Bu husus yasal düzenlemelere tabi tutulmuştur.

Belediyeler, Azerbaycan, Anayasası'nın 142. maddesine göre, devletin eğitim politikalarının uygulanmasında diğer kuruluşlarla beraber hareket eder.

Tahsil Kanunu'nun 33. maddesi, belediyelerin eğitimle ilgisini açıklamıştır. Belediyeler, okulların idare edilmesi ile ilgilenemezler; ancak onların hizmetlerinin daha iyi ve daha verimli olması için, gerekeni yapmak zorundadırlar. Belediyelerin eğitimle ilgili görevleri şöyledir: Devletin eğitim politikasını yürütmek, eğitim kurularının mali ihtiyaçlarına destek olmak, çocuklar için sosyal alanlar tesis etmek, ekonomik durumu iyi olmayan öğrencileri himaye etmek, okul çağında olan çocukların eğitime katılımını sağlamak ve okullardaki sağlık işlerini organize etmektir. (Tah.Kan.Mad.43) (Akt.: M.Yıldırım, 2006, s.75)

Azerbaycan Eğitim Sisteminde Diğer İdare Organları (ictimai özünüidarə)

Eğitim sistemi içerisinde değişik görevleri olan yönetim birimleri oluşturulmuştur. Bu yönetim birimleri, Bakanlığın emirlerinin uygulanmasına nezaret ettiği gibi, uygulamadan doğan aksaklıkları da bir üst makama bildirmek durumundadırlar. Tahsil Kanunu'nun 32. maddesinde bu kuruluşların görevleri kısaca şöyle özetlenmiştir: Tahsil müesseselerinin eğitim, öğretim, ilmi araştırma, bütçe, kadro, vs. gibi konularında inceleme yaparak, teklifler hazırlamak.. Bu kuruluşları kısaca şöyle sırlayabiliriz:

- 1-Azərbaycan Cumhuriyyəti Təhsil şurası,
- 2-Azərbaycan Cumhuriyyəti Təhsil Kurultayı,
- 3-Rayon (ilçə) Təhsil şurası,
- 4-Rayon (ilçə) Təhsil Kurultayı,
- 5-Təhsil-Tərbiyə Müəssisələrinin Genel Meclisi.

Təhsil Qurumlarının Özüni İdarə Organları

Bu organlar “Konferans” və “Şura” diye anılmaktadır. Okul yönetiminde en yüksek organ konferanstır. Konferans, okulda görev yapan öğretmenlerden, velilerden ve orta tahsilde öğrenim gören öğrencilerden seçilen kişilerden oluşur ve okul yönetimine çeşitli önerilerde bulunur. Okullarda konferansın yanında bir de mektep şurası oluşturulur. Mektep şuralarının görevleri; okullarda eğitim ve öğretim hizmetlerini geliştirerek daha etkin hale getirmektedir. Mektep şurası öğretmenlerin meslekteki gelişmelerini sağlamak için pedagoji şurası oluşturur.

Mektep şurası ve konferanslar okul, ilçe, bölge ve ülke çapında ayrı ayrı oluşturulurlar (Təhsil kanunu maddə 34). Bu şuraların və konferansların yanında bəkanlıq bünyesinde oluşturulan və bütün bu mektep şuraları və konferansların başı olan ayrıca bəkanə təkliflər götürebilən Azərbaycan Cumhuriyyəti Təhsil Şurası vardır. Bu şurada görevli olan kişiler görevlerine seçim yoluyla gəlmişlər.

Okulların Özüni İdaresi

Okulların kendi kendilerini idare etmesinde serbesiyet tanınmışdır. Okullar kendi kendilerini idare edərkən Anayasa, təhsil kanunu əsasname və nizamnamələrə bağlı olaraq şu görevləri yerinə gətirir;

- Kendi işlərini bağımsız olaraq planlayabilmek.
- Təhsil, tərbiyə, bilimsel araşdırmalar, metodik və mali işlər, iqtisadi və ticari konularda kendi başlarına qərar vermək (Şəyət varsa okulun ərazisinin ekimi, okul istehsal edəbilme kapasitetində isə dışarıya sifarişlə iş etmək vb.).
- Okul, dövlət və qurumların sifarişlərini göz önündə bulunduraraq tələmə alımına qərar vermək.
- Bunun sonucunda kadro yetersiz gəlirsə təhsilçi və tərbiyəçi alımına qərar vermək.

- Diğer devletlerden ğrenci alımına karar vermek
- Mali , iaşı ve sağlık işlerini kontrol etmesi..

Okul Yöneticileri

Okul yönetiminin özünde nizamname vardır. Nizamnameler mektep şurası tarafından oluşturularak kabul edilir. Bölge eğitim müdürlüğü ve eğitim bakanlığının onayı alındıktan sonra yürürlüğe girer. Nizamnamesi bölge eğitim müdürlüğü ve Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmamış bir okul hukuki sayılmaz.

Okulları müdür, direktör, rektör veya başkan yönetir. Okulu yöneten kişi o okulun nizamnamesi gereğince beş yıl süreli olarak mektep şurası tarafından seçilir. Bir okul yöneticisi en fazla 2 defa üst üste seçilebilir. Yetersiz bulunan okul yöneticisinin görevden alınması için mektep şurası bölge eğitim müdürlüğüne ve bakanlığa öneride bulunur.

Askeri ve polis okullarının başkanları (yöneticileri) atama yoluyla göreve gelip, görevlerinden ayrılırlar

4.6.2.Okul Müdürlerine verilen Ünvanlar:

Okul Müdürlerine, müdür, direktör, rektör denilmektedir.Yapılan mülakatlar neticesinde,eski kuşakların genellikle mekteb müdiri,yeni kuşakların ise mekteb direktori dedikleri tespit edilmiştir.

İlkokul Müdürü:İbtidai Tahsil Mekteb Müdürü

Ortaokul veya Lise Müdürü:Esas Tahsil , Orta Tahsil Mekteb Direktoru

Üniversite veya Yüksekokul :Rektör,

Enstitüler ve şubeler için;müdür denilmektedir.

Bir diğer yaygın deyim ise başçı'dır.Eğitim yönetimi kurumlarının yöneticileri ve diğer devlet kurumlarının yöneticileri için de kullanılır.

Ancak,Tahsil Sahası İşçilerinin Kullukçu Vazifelerinin Vahid Tarif-İhtisas Sorgu Kitapçığı'nda okul türlerine göre okul müdürlerinin görev ve ücretlerinin belirtilirken Okul Öncesi Eğitim (məktəbəqədər) bölümünde Kreş (körpələr evi) ve Ana Okulu

(Ümumi təyinatlı uşaq bağçası- uşaq bağçası) yöneticilerinden müdir diye bahseder.

İlköğretim ve Ortaöğretim okul Yöneticileri için aynı kitapçıkta Direktor ifadesi kullanılmaktadır. Resmi kurumlarca, Umum Tahsil okulları için direktor denilmektedir.

4.6.3. Denetim ve Teftiş Yetkisi

Okul müdürleri, Azərbaycan Eğitim Yönetimi organlarına ve yasal mevzuata karşı sorumludurlar. Fakat, Azərbaycan Eğitim Bakanlığı tarafından tasdik olunmuş esasname ile Bakanlık bünyesinde oluşturulan ve konferansların başı olan ayrıca bakana öneriler götürebilen Azərbaycan Cumhuriyeti Eğitim Şurası çerçevesi içinde hareket eden ve okul yönetiminde en yüksek organ olan okul konferansına karşı sorumludur. Ayrıca, Məktəb Şurası'na qarşıda sorumluluğu vardır. Okul müdürlerinin seçimini yapan bu şura, yetersiz bulunan okul yöneticisinin görevden alınması için məktəp şurası bölgə təhsil müdürlüyünə və bəkanlığa öneride bulunma yetkisinə de sahiptir.

4.6.4. Diploma, Sertifika veya Yeterlik

Təhsil Sahası İşçilərinin Kullukçu Vəzifələrinin Vahid Tarif-İhtisas Sorğu Kitapçığı'nda ilköğretim okulları müdürlüyü için şu yeterlikler istenmektedir:

1-Fakülte Yüksək Okul (Ali Pedaqoji) veya Eğitim Yönetimi ile ilgili yüksek lisans (və ya idarəetmə sahəsi üzrə ali təhsil);

2-En az beş yıl öğretmenlik yapmak (Azı 5 il) veya üç yıl idarecilik yapmak (təhsilin təşkili və idarə olunması ixtisası üzrə elmi dərəcəsi və elmi adı olduqda 3 il) pedaqoji staj;

3.Eğitim Yönetimi ile ilgili diplomaya,sertifikaya sahip olmak (Təhsilin təşkili və idarə olunması ixtisası üzrə diplom (sertifikat). <http://www.mektebler.az/static/2/290>

21 Ocak 2008 yılında Azərbaycan Təhsil Bəkanlığı Məlumatlar Şubəsi Müdürü,yeni kriterlərin belirləneceğini,okul müdürlərinin,işə qəbulü için Təhsil Bəkanlığı'nın qoyacağı tələplərin bu yıldan itibərən qəçərli olacağını belitməkdədir.

Bu kriteri,İKT üzre bilgisayar sertifikasına sahip olma olarak açıklamaktadır.
<http://economics.apa.az/> ve www.mektebler.az/

4.6.5.Görevlendirme Süreci Ve Atama

Azerbaycan okul müdürlərinin görevlendirilmə süreçlərində öncelikle atanacaq kurumun okul müdürlüyü makamının boş olması gerekiyor.Okul müdürü olmak isteyen,Azerbaycan Tahsil Kanunu ve diğər yasal mevzuatta belirtilen şərtləri təşəkil zorundadır.Bu şərtlərin ən önəmli kriterləri isə;yüksək okul mezunu veya eğitim yönetimi alanında eğitim görmüş olmak,en beş yıl eğitim öğretimin içinde aktif olmak veya üç yıl idarecilik yapmak, Eğitim Yönetimi ile ilgili diplomaya,sertifikaya sahip olmak.Öğretmenlerin ve çevrenin teveccühünü kazanmak,sağlığı elverişli olmak,sabıkası olmamak vd.

İstenilen şərtlərə malik adaylar,ilgili makamlara müracaatlarını yaparlar. Okulu yönetecek kişi o okulun nizamnamesi gereğince beş yıl süreli olarak mektep şurası tarafından seçilir. Bir okul yöneticisi en fazla 2 defa üst üste seçilebilir. Yetersiz bulunan okul yöneticisinin görevden alınması için mektep şurası bölge eğitim müdürlüğüne ve bakanlığa öneride bulunur.

Askeri ve polis okullarının başkanları (yöneticileri) atama yoluyla göreve gelip, görevlerinden ayrılırlar.

(Yıldırım, 2006,s.75) ve <http://w3.gazi.edu.tr/web/mergun/azbegt.htm>

Kaynaklarda,okul müdürlərinin seçimden sonrakı onay makamı belirtilmemiştir.Ancak yapılan mülakatlarda Eğitim Bakanlığı biriminin bu işi üstlendiği belirtilmektedir.Ayrıca,seçimi gerçekleştiren Mektep Şurası'nın yetersiz bulunan okul yöneticisinin görevden alınması için teklif makamı olarak bölge eğitim müdürlüğü ve bakanlığa öneride bulunması,onay makamının, adı geçen birimler olduğunu göstermektedir.

4.6.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü

Okul müdürlərinin toplum ve resmi birimler nazarında statüsü ve rolü önemsenecek bir yerdedir.Öğretmenliğin sadece bir üst birimi olarak görülmemektedir.Seçimle göreve gelen okul müdürünün toplum nezdinde sevilen,saygı duyulan,çalışkan ve yetenekli bir kişi olması kriterleri de mevcut statüyü pekiştirmektedir.

Devletin,meslektaşlarından daha fazla vermiş olduğu ücret, diğer memur kesimi ve Azerbaycan ekonomik şartları da düşünüldüğünde toplumun nazarında önemli bir statü aracı olmaktadır.

Çalışacağı personeli işe alma ve ücretlendirme de inisiyatif sahibi olması da okul müdürlerine ayrı bir statü kazandırmaktadır.

4.6.7.Okul Müdürlerinin Yönetimsel Sorumlulukları

Azerbaycan Cumhuriyeti Genel Eğitim Okullarının Örnek Tüzüğü'ne (Ümumtəhsil məktəblərinin nümunəvi Əsasnaməsi) ve eğitim kurumlarının yönetmeliğine göre okulun yerine getirmekle mükellef olduğu faaliyetleri idare eder.

Okulun gelişim programını ve stratejik planını hazırlamak,öğretmenlere rehberlik etmek,anaokulu ve kreşlerin işleyişini ve faaliyet alanlarını belirlemek,öğrencilerin zorunlu bir üst kuruma yönlendirilme işlerini düzenlemek,kadroların amacına uygun seçilip yerleştirilmesi işlemlerini düzenlemek,mesleğinde başarılı olan öğretmenlerin görevlendirilmelerini sağlamak, iş akışını tanzim etmek ve ödüllendirilmelerine yönelik çalışmaları yapmak,müdür yardımcılarının vazifeleri ile ilgili faaliyetlerine dönük raporlarını incelemek,personelin hizmetiçi eğitim ihtiyacı ve hizmetiçi eğitime yönelik planları kamilleştirme ve ihtisasatırma birimlerine sunmak,okulun ihtiyaç tespitini yaparak ilgili birimlere sunmak,okul ile ilgili mali faaliyetleri organize etmek ve denetlemek,okulun disiplin işleri ile ilgili faaliyetleri denetlemek,okul ile toplum arasındaki koordinasyonu sağlamak,öğrenci idari birimine yardımcı olmak,okul içi kurul ve komisyonların tanzim ve denetimine yönelik iş ve işlemleri yürütmektir.

Eğitimsel Sorumluluklar

Eğitim öğretimden en yüksek verimin alınmasını sağlamak,eğitim ve öğretimde birlikteliği oluşturmak,ders planı ve programlarını hazırlamak ve uygulamak,eğitimde çağdaş metod ve materyalleri eğitim öğretimin istifadesine sunmak,mezun olacak öğrencilerin sınav hazırlıkları ile ilgili tedbirleri almak ve sınavın objektif yapılmasını sağlamak,öğrencilerin mesleki hayatına yönelik yöneltilme formlarını düzenlemek,işe kabul edilen personel ile yapılan anlaşma şartlarının uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmek,disipline riayet etmeyen

personel için gerekli sözlü ve yazılı uyarıları yapmak,öğretmenlerin ders yükü ve okutacakları sınıfları tayin etmek,kabiliyetli öğrencileri tespit ederek onların bu istidatlarını geliştirici zaruri tedbirleri almak,öğrencileri mesleki hayata yönlendirme işlerini velileri ile karşılıklı görüşmek,öğrencileri fen olimpiyatları ve diğer bilgi yarışmalarına hazırlama imkanlarını sunmak,öğrencilerin sportif aktivitelerle beden sağlığını koruyucu tedbirleri almak ve onların vatanseverlik duygularını ön plana çıkaracak çalışmaları yapmak, sivil savunma ve yangınla ilgili tedbirleri almak,temizliğin hijyenik olmasını sağlamak,okuldaki bütün personeli denetlemek,öğretmenlerin sınıflarını teftiş etmek,müdür muavinlerinin görevleri ile yapmış oldukları çalışmaları denetlemek ve rapora bağlamaktır.

Finansal Sorumluluk

Çalışanlarla ilgili ücret ve maaş çizelgelerinin zamanında hazırlanmasını sağlamak,okul bütçe planının hazırlanmasını sağlamak,muhasebe işlemlerinin kayda alınmasını sağlamak,alınan eşyaların demirbaş kayıtlarına geçmesini ve korunmasını sağlamak,tasarruf tedbirlerini uygulamak,okul ihtiyaçları için sponsor bulmak,mahalli imkanları devreye sokmak,gelir ve giderlerin istatistiğini tutmak, okula ayrılan arazi,emlak,imalathane,muhtelif türde araç gereçlerin işletilmesini kullanılmasını ve kiralanmasını sağlamak,eğitim öğretim için ayrılan bütçeden ve okul fonundan amacına uygun olarak istifade edilmesini sağlamaktır.

Azerbaycan okullarının fonu şu kalemlerden oluşur:

- Yerli bütçeden ayrılan fon,
- Bakanlık,baş idareler,temel müesseseler,ictimai teşkilatlar,birlikler,kooperatifler vb.,
- Veliler,diğer vatandaşlar,hayır cemiyetleri,kooperatif ve tesis sahiplerinin vermiş olduğu gönüllü bağışlar,
- Okulun tasarruf tedbirlerinden sağladığı gelirler,öğrencilerin ücret hakkı saklı kalmakla birlikte öğrenci üretim birlikleri (şagird istehsalat briqadası) dir.

Ayrıca ekonomik durumları iyi olmayan öğrenciler için mecuri bir fon oluşturulmuştur.

Okul-Aile ve Çevre İlişkilerinde sorumluluk

Azərbaycan umum təhsil okullarının okul ilə valideynlər arasında ki koordinasiya sağlamək üçün kurulan Valideyn Birləşmələri (Komitə) vardır. Valilər, okul seçmə, öyrətmen seçmə və tərbiyəçi (genellikle anaokulu və ya kreşlərdə uşaqların tərbiyəsini üstlənən kişi, öyrətmen) seçmə hakkına sahiptir. Ayrıca okulların idarəetmə orqanlarında da vəzifə alabilirlər. Okul müdürü, valideynlərin istək və şikayətlərini diqqətə alaraq inisiyativindəki konuları dəyərləndirir. Bunun yanında valideynlərin uşaqlarına milli mənəvi duyğu və düşüncələri aşılama, onların kabiliyyətlərinin inkişafına yardımçı olma, psixoloji və fizyoloji sağlamlıqlarını mühafizə etmə, ana-babaya, vətəna, anadilə, xalqına, tarixinə sevgi və sayğı fikrini aşılamaq, uşaqlarının iyi bir tərbiyə öyrət almalarına yönəlmiş kayğı taşımama, qanunlara, hak və hüquqa uyma ilə yardımsevər və mürəkkəbli olma fikri və duyğularını aşılama yükümlülüğü vardır. Bununla birlikdə uşaqlarının tərbiyələrinə kayıtsız kalan valideynlərə, dövlət orqanlarınca dava açılabilir. Okul müdürünün öyrəncilərin tərbiyə və öyrət fəaliyyətlərində başari olması üçün valideynlə işbirliyi yapma yükümlülüğünün yanında ilgisiz valideynləri də şikayət etmə yetkisi vardır.

Ayrıca, öyrənciləri mənəvi həyata yönləndirmə işlərini valideynləri ilə qarşılıqlı görüşərək valideynləri bilgiləndirmə sorumluluğu vardır.

Okul müdürü okulun ihtiyacları üçün çeşitli sivil toplum kuruluşları ilə işbirliyi yapmak durumundadır. Onların, maddi və mənəvi dəstəğini alaraq okulun inkişafını sağlar.

4.6.8. Dəyərləndirmə Süreçləri

Okul müdürü, tayin, tərifi və özellikle seçim zamanında dəyərləndirilməyə tabi olurlar. Özellikle, okul müdürlərini seçmə orqanı olan məktəp şurası, beş illiyinə seçmiş olduğu okul müdürünü, ikinci dəfə seçə bilər və ya seçməz.

4.6.9. Xidmət içi tərbiyə

Azərbaycan Cümhuriyyəti'ndə öyrətmen və okul müdürlərinin xidmətçi tərbiyə fəaliyyətlərini orqanizə edən kurum; Tərbiyə Kadrlarının İhtisas Arttırma Və Yenidən Yetiştirilmə (Pedaqoji Kadrların İxtisasarttırma və Yenidən hazırlanma İnstitutu) İnstitutu'dur.

Azərbaycan Təhsil Qanunu'nun 30.maddəsinə istinadən Azərbaycan Cümhuriyyəti Bəkanlar Kurulu'nun,11 Temmuz 1997 tarix və 77 numaralı qərarı ilə Əgətim Kədrələrinin İhtisas Arttırma Və Yenidən Yetiştirilme Kurumlarının Numunəvi Tüzüğü (İxtisasarttırma və kədrələrin yenidən hazırlanması müəssisələrinin nümunəvi Əsasnaməsi) yürürlüğe girmişdir.

Adıgeçən əsasnamənin 6.maddəsində kursların şəkli və süresi şöyle belirtilməkdədir:

- Kısa süreli Kurslar,(qısamüddətli,tematik kurslar)
- Her beş yılda en az bir defa dönmələr halində kurslar,(hər 5 ildə azı bir dəfə dövrü kurslar)
- Çağdaş kurumlarda staj yapma,(qabaqcıl müəssisələrdə stajkeçmə)
- Yurt dıışında seminarlar (xarici ölkələrə ezam olunma)
- Bunların dıışında təknoylik və çağdaş xizmətlər sunan digər kuruluşlardan,şəhislərdən istifadə etmək.(Digər daha mütərəqqi və səmərəli formalarından da istifadə etmək zəruridir.) <http://www.clrpl.org/documents/1/39.doc>

Bir başqa kəynəkdə isə Əgətim Kədrələrinin İhtisas Arttırma Və Yenidən Yetiştirilme Enstitüsü'nün isminin İhtisasarttırma və olgunlaşdırma Dekanlığı (İxtisasarttırma və təkmilləşdirmə Dekanlığı) olaraq geçtiğidir.1994 yılında yürürlüğe konulduğı belirtilən kəynəkdə,kursların amacı isə şöyle açıklanmaktadır; her yıl əgətim sistemindeki yenilikləri və dəğişiklikləri ögərmək,öğrətmenlərin bilgilərini güncəlləmək və ögərim kədrələrini yetiştirmək.

Aynı kəynəkdə,hizmətiçi əgətim (İxtisasarttırma) kurslarının 3 ay süresi içində iki kademəli olaraq gerçəkəştiriləcəğı açıklanaraq ögərmənlərin 45 günlük kursu, Əgətim Kədrələrinin İhtisas Arttırma Və Yenidən Yetiştirilme Enstitüsü'ndə bəlrli dərslər ilə ilgili olaraq;kalan 45 günlük süreyi də çeşitli universitələrin ilgili bölümlərində dəğərəndirəcəklərini bəlrirməkdədir.

<http://www.admiu.edu.az/ixtisas>

Agamaliyev,Azərbaycan Cümhuriyyəti Əgətim Sistemi adlı çalışmasında,Azərbaycan ögərmənlər və yöneticilərinin hizmətiçi əgətim faaliyyətlərini şöyle dəğərəndirməkdədir: Diploma Sonrası Əgətim İhtisas Arttırma Və Yenidən Yetiştirilme diploma sonrası əgətim sistemi, yönetici və pədagoyik ələmanların ihtisasının arttırılması və onların

yeniden yetiştirilmesi şeklindeki eğitimi ihtiva ediyor. ihtisas arttırma ve elemanların yeniden yetiştirilmesi müesseseleri aşağıdakilerdir:

- yüksek okulların ihtisas arttırma ve yeniden yetiştirilme fakülteleri,
- temel kürsüler;
- bölgesel temel kürsüler;
- enstitüler (bakü, nahçıvan, gence, petrol akademisi);
- baş enstitüsü ve onun şubeleri.

Her yıl yaklaşık 40 pedagojik eleman kısa ve uzun vadeli ihtisas kurslarında eğitim görüyor. son yıllarda elemanların yeniden yetiştirilmesi sisteminin çevresi gelişmiştir. burada daha önce alınan ve yeniden alınacak eğitimler üzere programlar arasındaki farklılıklar zemininde hazırlanan özel eğitim programları uygulanıyor. bilimsel açıdan esaslandırılmış farklı yöntemler kullanılıyor. bu alanın başarılı faaliyeti pedagojik elemanlara olan ihtiyacın daha dinamik şekilde karşılanmasına imkân sağlıyor.

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/144/agamaliyev.htm>

4.6.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri

Azerbaycan öğretmen ve okul yöneticilerinin,Azad Müellimler Teşkilatı bulunmaktadır. <http://www.baku.ru>,

Azerbaycan öğretmen ve okul yöneticilerinin,Eğitim Sendikası adında sendikaları vardır.

www.turkegitimsen.org.tr

4.6.11.Azerbaycan Eğitim Bakanlığı Adı

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Web sayfası: <http://www.edu.gov.az>

TÜRKMENİSTAN

Çizelge 3. Türkmenistanın Genel Görünümü

Alanı (Km ²)	488.100 Km ²
Nüfusu (Temmuz 2007)	5.368.400 TİKA
Ülkenin resmi adı	Türkmenistan Cumhuriyeti
Ekonomi Yapısı	Orta altı ekonomi
Kişi başına düşen gayri safi milli hasıla (2008)	US\$ 3.838
İnsan Gelişim İndeksi, HDI (2008)	0.713
177 ülke içinde İnsan Gelişim İndeksi,(2008)	109
Zorunlu eğitimin süresi (www.ec.europo.eu)	10 yıl
Ortalama okul yaşam süresi (2008) www.visionofhumanity.org	12.2 yıl
Okur-yazar olmayanların oranı (2008)	1.2

(UNDP, 2008)

4.7. TÜRKMENİSTAN EĞİTİM SİSTEMİNİN TEMEL PRENSİPLERİ VE YASAL DAYANAKLARI

Türkmenistan Cumhuriyeti'nde, eğitim sistemi ile ilgili sorumluluk anayasa'da belirtilmiştir. Türkmenistan Anayasası'nın 35. maddesinde eğitimle ilgili devletin sorumluluğu belirtilmiştir.

Madde 35- Her vatandaşın öğrenim görme hakkı vardır. Genel orta öğrenim zorunludur. Herkesin Devlet okullarında ücretsiz öğrenim görme hakkı vardır. Devlet, herkesin kabiliyetine göre mesleki, orta ve yüksek öğrenim imkânı sağlar. Kanunda belirlenen esas ve usule göre, vatandaşların ve kurumların özel okul açma hakkı vardır. (TİKA, 1999, s.263)

4.7.1. Türkmenistan Eğitim Yönetimi İdare Organları

-Devlet Başkanı (Prezident-Devlet Baştutany), Devlet Başkanına 7 Başbakan Yardımcısı, 20 Bakan ve 7 Bakan yetkisine haiz Komite Başkanı .Bakanlar Kurulu (Ministrler Kabinety) Meclisin altındadır.

-Halk Maslahatı (Ak Sakallılar Kurultayı),

-Meclis (Tarafsız Meclis-65 üye)

-Bakanlar Kurulu (Ministrler Kabineti)

-Eğitim Bakanlığı (Türkmenistan'ın Bilim Ministrligi)

-Eyalet (Şehir) İlçe Eğitim Yönetimi, (Welayet ,Etrap veya Ablonow-Garonow Bilim Edarası),

Merkezi eyalet ve beş eyalete bağlı il, ilçe eğitim idareleri, okulların yönetim iş ve işlemlerini planlamaktadır.

-Okul Yönetimi.

Devlet Başkanı: Türkmenistan Kanunu'na göre, ("Türkmenistanda döwlet gullugyna döwlet ýolbaşçylaryny we wezipeli adamlary seçip-saýlap almak hakynda")

Türkmenistan Devlet Başkanı,Yüksek vazifeli kişidir. (5 madda. Türkmenistanyň Prezidenti Türkmenistanyň iň ýokary wezipeli adamydyr)

Türkmenistan Anayasasının 55.maddesine belirtilen görevleri yerine getirmekle birlikte Halk Maslahatı kararlarının uygulayıcısı konumundadır.Devlet Başkanının vazifeleri, Türkmenistan Devleti Memurluğuna Devlet İdarecileri ve Vazifeli Adamlarını Seçme hakkındaki kanunda şöyle belirtilmektedir:

-Devlet Başkanı, mevcut Milli Devlet'i ileri götürmeye,geliştirmeye,Türkmenistan'ın bağımsızlığını ve tarasızlığını kuvvetlendirmeye,Türkmenistan halkının birliğini sağlamaya,muası seviyeye çıkarmak,bunun için imkanlar sağlamak ,geçmişine,tarihi mirasına uygun politikalar izlemek,milli duygular içinde vatani idare etmeye gayret eden adamdır. <http://www.turkmenmedia.cjes.ru/law/index-tm.php?&id=27>

Devlet Başkanı,her yıl Halk Maslahat'ına rapor sunmak zorundadır.Görevlerini yaparken bu meclise karşı sorumludur.

Halk Maslahatı:Milli iradenin en yüksek temsilcisi niteliğindedir. Başkan, Bakanlar, Millet vekilleri, Yüksek Mahkeme Başkanlar ve Savcıdan oluşmaktadır. Anayasa değişikliği, referandum, ülkenin ekonomik, sosyal ve politik gelişmesine yön verecek ana konularda tavsiyeleri tartışma ve karar alma yetkisine sahiptir. Türkmenistan'da yasama gücü, Devlet Başkanı ile birlikte 5 yıl için seçilen "Halk Maslahatı" ve "Meclis" tarafından paylaşılmaktadır. Meclis alt yasama organı niteliğinde olup, önemli kararlar daha sonra Halk Maslahatı'na sunulmaktadır. Halk Maslahatı'nda milletvekilleri, her ilden seçilen halk temsilcileri, üst yöneticiler, bakanlar kabinesi üyeleri ve yerel yöneticiler yer almaktadır. Halk Maslahatı kararları Meclis tarafından yasalaştırılır. Meclis, anayasanın hazırlanması ve değiştirilmesi, kanunların yasalaştırılması, parlamento ve başkanlık seçimlerinin tarihlerinin belirlenmesi, Devlet Başkanı Yardımcılarınca yürütülen faaliyetlerin onaylanması, bütçenin onaylanması hususlarında yetkilidir. 9 Devlet Başkanı Yardımcısı, 20 Bakan ve 7 Bakan yetkisine haiz Komite Başkanı vardır.

Meclis (Tarafsız Meclis-65 üye):Halk Maslahatı ile birlikte yasama gücünü paylaşır.Alınan kararları yasalaştırır. Anayasanın hazırlanması ve değiştirilmesi,

kanunların yasalaştırılması, parlamento ve başkanlık seçimlerinin tarihlerinin belirlenmesi, Devlet Başkanı Yardımcılarınca yürütölen faaliyetlerin onaylanması, bütçenin onaylanması hususlarında yetkilidir.

Eğitim Bakanlığı:

- Yardımcılarının, Bakanlık Kuruluşu yöneticilerinin görev ve yetkilerini belirler;
- Mevzuata uygun olarak, Bakanlık memurlarının işe alınmasını sağlar ve işten çıkarılması işlemlerini gerçekleştirir;
- Bakanlık Kuruluşu şubelerinin tüzük ve düzenini onaylar;
- Tüm devlet kuruluşlarında ve diğeri teşkilatlarda Bakanlığı temsil eder;
- Mevzuata göre tayin edilen memurlara disiplin cezasını verir;

Eyalet (Şehir) İlçe Eğitim Yönetimi:Bakanlık adına çıkarılan emirlere imza atar,Yerel Bütçeden parasal destek alan eğitim kuruluşlarının kurucusu olur,Okulöncesi dönemindeki çocukların sayısını tespit eder ve onları okulöncesi eğitime kazandırır ayrıca eğitim çağında olmayan korumasız çocukları koruma altına alır ve onları çocuk bakım evlerine, yuştlara yerleştirir,yerel yönetime bağılı eğitim kurumlarında kendi yetkisi dahilinde, eğitim öğretimin amacına uygun yapılıp yapılmadığını periyodik olarak denetler,pedagojik personelleri teftişten geçirir ve derecelendirir;eğitim kurumlarının personel ihtiyacını, tespit eder.

Eğitim kurumlarının yöneticilerini görevlendirir,bütün eğitim kurumlarının eğitim faaliyetleri ve mevcut durumları ile ilgili üst birimlere, istatistiksel raporlar hazırlar;

Okul Yönetimi:Okullar ,Türkmenistan Cumhuriyeti yasalarına,kanun ve kararlarına (meyilnama,maksatnama) uygun olarak faaliyetlerine devam ederler.Okul müdürünün iki yardımcısı bulunmaktadır. Yardımcılarına,müdür denilmektedir.Terbiyeden sorumlu müdür ve bilimden sorumlu müdür olarak görev taksimatı yapılmaktadır.

Türkmenistan Eğitim Hakkında Kanun'da belirtildiğı gibi; genel ortaöğretim üç aşamadan oluşmaktadır:

4.8.2.Okul Müdürlerine verilen Ünvanlar:

Okul Müdürlerine,direktor denilmektedir.Yapılan mülakatlar neticesinde,eski kuşakların genellikle mekteb müdürü,yeni kuşakların ise okuw direktori dedikleri tespit edilmiştir.Ancak resmi kayıtlarda okuw (okul) direktoru olarak geçmektedir.Bütün yöneticiler için yolbaşçı da denilmektedir.Türkmenistan’da okullar 1.sınıftan başlar ve 10.sınıfa kadar devam eder.Yani tek bir okul bünyesinde eğitim verilmektedir.Ancak yine de aşağıdaki tasnifler yapılmaktadır.

İlkokul Müdürü: Başlangyç Mektep Müdürü veya Direktoru,

Ortaokul veya Lise Müdürü: Orta mektep direktoru

Üniversite veya Yüksekokul : Ýokary Okuw Mekdepleriniň Rektory-Vekyly-Direktory

Ancak,diğer Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi ilk,orta ve lise bütünlük arz eder.Bu tür okulların yöneticisi tek müdürdür.Ön lisans düzeyinde orta öğretim kurumları istisnadır.Kırsal bölgelerde ise,sadece 1-4.sınıfların eğitim gördüğü okullar vardır.Müdür tabiri daha çok bu okullar için kullanılır.Okullar,bütünlük arzettiği için bu ayırım genel olarak orta mektep ve yüksek okul veya üniversiteler için kullanılmaktadır.

4.7.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi

Türkmenistan Cumhuriyetinde denetleme yetkisi,okulların bağlı olduğu yönetim birimleri (Şehir, İl-İlçe),tarafından yerine getirilmektedir.Yerel eğitim yöneticileri,tüm eğitim personelinin teftişten geçirmekte ve derecelendirmektedir.

4.7.4. Diploma,Sertifika veya Yeterlik

Diğer Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi Türkmenistan okulları,okul müdürlüğü içinde diploma şartı aranmaktadır.Ayrıca her yıl yapılan Kategori sınavlarında başarılı olma (usta muallim) gazete veya dergilerde ilmi makalelerinin yayınlanması,olimpiyatlarda başarı sağlaması vd. hususlar önemlidir.

Ancak Türkmenistan’da okul müdürlüğüne atanacak şahısların hakkında çok ciddi

araştırmalar,istihbari bilgiler toplanılmakta ve bu bilgiler ışığına okulun bağlı olduğu bölüm tarafından ataması yapılmaktadır.

Türkmenistan Devleti Memurluğuna Devlet İdarecileri ve Vazifeli Adamlarını Seçme hakkındaki kanunda devlet memuru olacak kişilerde aranılan şartları 10.Madde de şöyle sıralamaktadır: belirtilmektedir:

- 1-Türkmenistan Devleti’ne,milletine ve Türkmenistan’nın Devlet Başkanı’na vafalık,
- 2-Hizmet alanlara ve onların haklarına,şahıslarına merhametli davranma,
- 3-Bilgili ve hnerlilik,mesleğinde ustalık,
- 4-Siyasi,hukuki,ahlaki,husuların en yüksek derecesine sahip olmak,
- 5-İnsiyatif ve sorumluluk alma yeteneği ve isteği.

4.7.5.Görevlendirme Süreci ve Atama

Türkmenistan Cumhuriyeti’nde okul yöneticilerini,yerel eğitim yöneticileri atamaktadır.

4.7.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü

Okul müdürlerinin toplum ve resmi birimler nazarında statüsü ve rolü önemsenecek bir yerdedir.öğretmenliğin sadece bir üst birimi olarak görülmemektedir.Büyük bir titizlikle seçilip göreve gelen okul müdürünün toplum nezdinde sevilen,sayėı duyulan,alışkan ve yetenekli bir kişi olması kriterleri de mevcut statüyü pekiştirmektedir.

Devletin,meslektaşlarından daha fazla vermiş olduğu ücret, diğer memur kesimi ve Türkmenistan ekonomik şartları da düşünüldüğünde toplumun nazarında önemli bir statü aracı olmaktadır.

4.7.7.Okul Müdürlerinin Sorumlulukları

Yönetimsel Sorumluluk

Okulun programının (meylnama,maksatnama) ıkarılarak onay alınmasını,ğretim faaliyetlerinin planlanmasını,görev planlamasının yapılmasını,okul içindeki tüm

birimlerin denetimini,komisyonların,kurulların teşkil edilmesini,görevlendirilmesini sağlamak

Eğitimsel Sorumluluklar

Devlet tarafından verilen kitapların seçimi ve öğrencilere dağıtım organizasyonunu sağlamak,eğitimde çağdaş metod ve materyalleri eğitim öğretimin istifadesine sunmak,mezun olacak öğrencilerin sınav hazırlıkları ile ilgili tedbirleri almak ve sınavın objektif yapılmasını sağlamak,öğrencilerin mesleki hayatına yönelik yöneltme formlarını düzenlemek,öğretmenlerin ders yükü ve okutacakları sınıfları tayin etmek,kabiliyetli öğrencileri tespit ederek onların bu istidatlarını geliştirici zaruri tedbirleri almak,öğrencileri mesleki hayata yönlendirme işlerini velileri ile karşılıklı görüşmek,öğrencileri fen olimpiyatları ve diğer bilgi yarışmalarına hazırlama imkanlarını sunmak,öğrencilerin sportif aktivitelerle beden sağlığını koruyucu tedbirleri almak okuldaki bütün personeli denetlemek,öğretmenlerin sınıflarını teftiş etmek,müdür muavinlerinin görevleri ile yapmış oldukları çalışmaları denetlemek ve rapora bağlamaktır.

Finansal Sorumluluk

Devletin ayırmış olduğu bütçeyi amacına uygun kullanmak,okulun ihtiyaç kalemlerini tespit etmek ve rapor vermek, giderlerin istatistiğini tutmak,gelir ve giderlerin istatistiğini tutmak,tasaffuf tedbirlerini uygulamak,okul ihtiyaçlarını yerel yönetimlere bildirmek,sponsor bulmak vb.

Okul-Aile ve Çevre İlişkilerinde sorumluluk

Okul müdürü,okul ile aile ve çevre koordinasyonunu sağlamak,çevre ile sürekli iletişim halinde bulunmak,okul yönetimine eğitim-öğretim işlerine vakıf velileri yönlendirmek,yapılacak işlerle ilgili onlarla işbirliği yapmak, Ayrıca,öğrencileri mesleki hayata yönlendirme işlerini velileri ile karşılıklı görüşerek velileri bilgilendirme sorumluluğu vardır.

Okul müdürü okulun ihtiyaçları için çeşitli sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak durumundadır.Onların,maddi ve manevi desteğini alarak okulun gelişmesini sağlar.

4.7.8.Değerlendirme Süreçleri

Okul müdürleri,tayin,terfi ve özellikle seçim zamanında değerlendirilmeye tabi olurlar. Başarılı okul müdürlerine takdirnameler verilir.

4.7.9.Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme)

Türkmenistan Cumhuriyeti eğitimcileri, 2007 yılında yürürlüğe giren eğitim personeline yönelik ferman ile (Türkmenistan'da bilim ulgamyny kâmilleşdirmek hakynda) hizmet içi eğitime çok önem verilmekte ve yeniliklerle ilgili seminerler, kurslar düzenlenmektedir..Bu kurslar,seminerle uzun süreli ve kısa süreli olarak yapılacak değişikliğin veya yeniliğin mahiyetine göre değişmektedir.Özellikle SSCB'den ayrıldıktan sonraki dönemde kendi programları çerçevesinde periyodik olarak hizmet içi seminerler olmaktadır.

<http://science.gov.tm/tm/policy/directions/informatization/>

<http://www.turkmenpress.com/habar-657.tmps>

4.7.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri

Türkmenistan eğitimcilerine yönelik sendika mevcuttur. Eğitimcilerin ,Profsayoz (meslek birliği) adında sorunlarının gündeme getirildiği bir birim vardır.

<http://avrasyaegitimciler.org/yeni/ustmenu.php?tur=125>

4.7.11. Türkmenistan Eğitim Bakanlığı (Türkmenistanyn Bilim Ministrliqi)

Bakanlığa ait web sayfası yoktur.Ancak eğitimle ilgili haberlerin,bilgilerin verildiği yakın kaynaklar mevcuttur.

<http://science.gov.tm/tm/> , <http://www.turkmenistan.gov.tm>

KAZAKİSTAN

Çizelge 4. Kazakistan'ın Genel Görünümü

Alanı (Km ²) www.nationmaster.com	2.724.900. Km ²
Nüfusu (www.yesevi.edu.tr)	16.741.000
Ülkenin resmi adı	Kazakistan Cumhuriyeti
Ekonomi Yapısı	Orta altı ekonomi
Kişi başına düşen gayri safi milli hasıla (2008)	US\$ 7.857
İnsan Gelişim İndeksi, HDI (2008)	0.794
177 ülke içinde İnsan Gelişim İndeksi,(2008)	73
Zorunlu eğitimin süresi (www.ec.europo.eu)	12 yıl
Ortalama okul yaşam süresi (2008) www.visionofhumanity.org	14.4 yıl
Okur-yazar olmayanların oranı (2008)	0.5

(UNDP, 2008)

4.8.KAZAKİSTAN EĞİTİM YÖNETİMİNİN YASAL DAYANAKLARI

Kazakistan Eğitimi ve eğitim yönetiminin yasal dayanakları, Kazakistan Anayasası ve Eğitim Kanunu'dur.

Kazakistan Anayasasının 31.Maddesi,eğitim ile ilgili şöyledir:

1-Vatandaşlar, devlet okullarında ücretsiz olarak orta eğitim alma hakkına sahipler. Orta eğitim mecburidir.

2-Vatandaşlar belirli şartları yerine getirmek üzere devlete ait yüksek okullarda yüksek eğitim görme hakkına sahiptirler.

3-Özel okullarda ücretli eğitim, ilgili yasalarda öngörülen şartlarda ve şekilde verilir.

4-Devlet ülke genelinde mecburi ve bağlayıcı olan genel eğitim standartlarını belirler. Her türlü okullarda bu standartlara uyulması zorunludur. (TİKA, s.239)

4.8.1. Kazakistan Eğitim Yönetimi İdare Organları

Cumhurbaşkanı (President),

Milli Parlamento (Senato ve Meclis olmak üzere iki kısma ayrılmıştır),

Bakanlar Kurulu (Hükümet),

Eğitim Bakanlığı (Qazaqstan Respwlikasının Bilim Jane Gılım Ministrliği)

Eyalet Eğitim Yönetimi,

İl, İlçe Eğitim Yönetimi,

Okul Yönetimidir.

Her ne kadar eğitim yönetimi sistemi içinde Cumhurbaşkanı, Milli Parlamento ve Bakanlar Kurulu olsa da “merkeziyetçi ve yerel sisteme hakim olan Kazakistan eğitim sisteminde Eğitim ve İlimler Bakanı en üst makamdır. Kazakistan eğitim

sistemi dört farklı düzeyde yönetilmektedir: Merkezî idare, Bölgesel idare, İl düzeyinde idare ve Yerel okullar düzeyinde idaredir.

Cumhurbaşkanı

Cumhurbaşkanı devletin ve yürütmenin başıdır ve devletin iç ve dış politikasının temel prensiplerini belirler ve hem yurtiçinde hem de uluslar arası ilişkilerde Kazakistan'ı temsil eder. Cumhurbaşkanı ayrıca tüm devlet organlarının fonksiyonlarını düzenler ve Anayasa'nın ve insan haklarının, sivil hak ve özgürlüklerinin yerine getirilmesini ve uygulanmasını temin eder. Kazakistan Cumhuriyeti'nin cumhurbaşkanı bir dönem için seçilir. Cumhurbaşkanı ayrıca Kazakistan Merkez Bankası Başkanını, Millî Güvenlik Komitesi Savcısını ve büyükelçileri atar. Anayasanın 44. maddesine göre, Cumhurbaşkanı silahlı kuvvetlerin başkomutanıdır. Yönetim fiilen ve tümüyle Cumhurbaşkanı'nın elindedir.

Milli Parlamento

Ülkenin üst temsil organı Parlamentodur. Kazakistan Cumhuriyeti'nin Parlamentosu, Senato ve Meclis olmak üzere iki kanattan oluşmaktadır. Senato üyelerinin görev süresi altı yılken, Meclis üyelerininki beş yıldır. 1998 yılı içinde yapılan Anayasa değişiklikleri çerçevesinde Parlamantonun Meclis kanadının üye sayısı 67'den 77'ye çıkarılmıştır. Senato, her eyalet ve eski Başkent Almatı'dan mevcut yerle temsili organlar tarafından seçilen ikişer senatörden meydana gelmektedir. 7 senatör ise Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev tarafından atanmaktadır.

Eğitim Alanındaki Merkezi Yürütme Organının Yetkisi :

- Eğitim alanında dal (branş) düzenini sağlamayı gerçekleştirir.
- Eğitim kurumlarının türü, öğrenci başına düşen eğitim maliyetlerini çıkarır ve onaylar.
- Eğitim kurumlarının faaliyetlerine dair hukuk belgesini hazırlar ve onaylar.
- Eğitim kuruluşlarının, yasalara uygun düzenlenmiş devlet lisans verme ve

akrediteden geçirme tüzüğünün modelini (yönetmelik, nizam) hazırlar ve onaylar.

-Eğitime ayrılacak bütçe ödeneğİ için projeler hazırlar ve işleme koyar.

Bakanlar Kurulu (Hükümet),

Kazakistan’da Başbakan, Cumhurbaşkanı tarafından atanır.Başbakanın başkanlığını yaptığı Hükümet, ülkedeki yürütme görevini yerine getirir.Hükümet yürütmeden sorumludur ve yürütme organlarının faaliyetlerini düzenler.Başbakanlık ise, genelde ekonomik ve teknik konularda Cumhurbaşkanı’na yardımcı olan yönetim birimi niteliğindedir.Kazakistan’da Bakanlar Kurulu, Başbakan dışında, 1 Başbakan Baş Yardımcısı, 5 Başbakan Yardımcısı,1 Devlet Sekreteri ve 10 İcra Bakandan oluşmaktadır

(www.government.kz) ve (Şuinşina,2006,,s.27)

Kazakistan Cumhuriyeti Hükümetinin görevleri ise;

-Eğitimin geliştirilmesinin devlet politikasını hazırlar ve onların uygulanmasındaki gereken işlemleri yerine getirir;

-Yüksek meslekî ve diploma sonrası ek eğitimi verir, yerel bütçeden finansal destek alan kolejlerde orta mesleki eğitim gören kadrolar hazırlamak için devletin eğitim talebini tasdik eder;

- Eğitim alanındaki merkez yürütme organlarının talebi üzerine, eğitim sisteminin faaliyetini esas yasaya uygun olarak düzenleyici normatif hukuk belgesini onaylar;

-Eğitim alanındaki merkez yürütme organlarının talebi üzerine, devlet bütçesinden finansal destek alacak olan devlete bağı eğitim kuruluşlarını kurar, yeniden teşkil eder ve kapatır (md.29.),

(KC Eğitim ve İlim Bakanlığı Mevzuatı, 1998). (Şuinşina,2006,s.27)

Eğitim Bakanlığı (Qazaqstan Respwlikasının Bilim Jane Ğılım Ministrliği)

Eğitim ve İlimler Bakanlığı ,Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası,Hükümeti Kararnamesi ve diğer hukuki esaslara uygun olarak eğitim, ilim ve teknik alanlarda yönetimi ve düzeni amaçlar ve bu doğrultuda çalışır.

Eğitim ve İlimler Bakanı ile Bakan Yardımcıları Kazakistan Hükümeti tarafından tayin edilir ve görevden alınır.

(Kazakistan Respublikasındaki Bilim Turalı Zan,2003: 23).(Akt.: Şuinşina,s.44)

Eğitim Bakanının görevleri ise;

- Yardımcılarının, Bakanlık Kuruluşu yöneticilerinin görev ve yetkilerini belirler;
- Mevzuata uygun olarak, Bakanlık memurlarının işe alınmasını sağlar ve işten çıkarılması işlemlerini gerçekleştirir;
- Bakanlık Kuruluşu şubelerinin tüzük ve düzenini onaylar;
- Tüm devlet kuruluşlarında ve diğer teşkilatlarda Bakanlığı temsil eder;
- Mevzuata göre tayin edilen memurlara disiplin cezasını verir;
- Bakanlık adına çıkarılan emirlere imza atar;

(KC Eğitim ve İlim Bakanlığı Mevzuatı, 1998: 11).ve (Şuinşina,2006,s.44)

Eyalet,İl ve İlçe Eğitim Yönetimleri,

Şuinşina (2006),Türkiye ve Kazakistan Eğitim Sistemlerinin Örgüt Yapılarının Karşılaştırılması adlı çalışmasında,Bölgelerin (Şehir, İl-İlçe), yerel eğitim organlarının görevlerini, Zakon Obrazovaniya'ya (Zakon Obrazovaniya, md.32, 1992) dayandırarak şöyle özetlemektedir:

- Yerel Bütçeden parasal destek alan eğitim kuruluşlarının kurucusu olur;

-Okulöncesi dönemindeki çocukların sayısını tespit eder ve onları okulöncesi eğitime kazandırır ayrıca eğitim çağında olmayan korumasız çocukları koruma altına alır ve onları çocuk bakım evlerine, yurtlara yerleştirir;

-Yerel yönetime bağlı eğitim kurumlarında (genel müdürlüğe bağlı veya mülkiyet şekline bakılmaksızın) kendi yetkisi dahilinde, eğitim öğretimin amacına uygun yapıp yapılmadığını periyodik olarak denetler

-Pedagojik personelleri teftişten geçirir ve derecelendirir;

- Orta öğretim kurumlarının personel ihtiyacını, seçme sınavı usulü ile işe yerleştirir;

-Yerel bütçeden parasal yardım alan devletin tüm kurumlarının yöneticilerini görevlendirir ve gerektiğinde görevden alır;

-Bütün eğitim kurumlarının eğitim faaliyetleri ve mevcut durumları ile ilgili üst birimlere, istatistiksel raporlar hazırlar;

-Yerel bütçeden parasal destek alan eğitim kuruluşlarının tüzüğünü onaylar;

-Yetkisi dahilinde eğitim kuruluşlarını denetler ve devlet lisansı verir.

(Zakon Obrazovaniya, md.32, 1992). (Akt.: Şuinşina,2006, s.49)

Okul Yönetimi

Okullar ,Kazakistan Cumhuriyeti yasalarına,kanun ve kararlarına (Zannama) uygun faaliyet programını, tüzüğünü hazırlayarak ilgili bölüme sunar.Onaylandıktan sonra faaliyetine devam eder.

KC Eğitim Hakkında Kanun'da belirtildiği gibi; genel ortaöğretim üç aşamadan oluşmaktadır:

Birinci aşama: 1-4. sınıflar,

Orta aşama: 5-9. sınıflar,

Temel (Yüksek sınıf aşaması): 10-11 ve 12. sınıflar.

Kazakistan’da genel orta öğretim; 4 yıllık ilköğretim, 5 yıllık esas orta, 2-3 yıllık temel öğretim, lise, kolej, ilk ve orta meslekî, teknik öğretim kurumlarından oluşmaktadır.

4.8.2.Okul Müdürlerine verilen Ünvanlar:

Okul Müdürlerine,genellikle direktor denilmektedir.Yapılan mülakatlar neticesinde,eski kuşakların genellikle mekteb müdiri,yeni kuşakların ise mekteb direktori dedikleri tespit edilmiştir.

İlkokul Müdürü: Bastavış-Baştaşı Mektep Müdürü veya Direktoru,

Ortaokul veya Lise Müdürü: Negizgi orta mektep-Orta okv,media mektep direktoru

Üniversite veya Yüksekokul : Joğarı Oqw Rektöri,

Bir diğer yaygın deyim ise yönetici,idareci anlamına gelen başşı’ (Başçı)’dır.Eğitim kurumlarının üst düzey yöneticileri ve diğer devlet kurumlarının yöneticileri için de kullanılır.

Ancak,diğer Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi ilk,orta ve lise bütünlük arz eder.Bu tür okulların yöneticisi tek müdürdür.Ön lisans düzeyinde orta öğretim kurumları istisnadır.Kırsal bölgelerde ise,sadece 1-4.sınıfların eğitim gördüğü okullar vardır.Müdür tabiri daha çok bu okullar için kullanılır.Okullar,bütünlük arzettiği ve numara sistemi olduğu için bazen ...numaralı mektep direktoru da denilmektedir.

4.8.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi

Kazakistan Cumhuriyetinde denetleme yetkisi,okulların bağlı olduğu yönetim birimleri (Şehir, İl-İlçe),tarafından yerine getirilmektedir.Yerel bütçe tarafından mali destek alan eğitim kurumlarının kurucusu,yerel birimler olmaktadır dolayısıyla yerel yönetime bağlı eğitim kurumlarında (Genel Müdürlüğe bağlı veya mülkiyet şekline bakılmaksızın) denetlemeyi organize etme ve yerine getirme yetkisine sahiptir.

Yerel eğitim yöneticileri,tüm eğitim personelini teftiştten geçirmekte ve derecelendirmektedir.yerel eğitim yöneticilerinin,illerdeki okulları açma kapama yetkisi bile mevcuttur. Yetkileri dahilinde eğitim kurumlarını denetler ve devlet lisansı verirler. (Şuinşina,2006, ,s.50)

4.8.4. Diploma,Sertifika veya Yeterlik

Diğer Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi Kazakistan okulları,okul müdürlüğü içinde diploma şartı aranmaktadır.

Okul müdürlüğü için beş yıl mesleki deneyim şartı aranmaktadır.Mesleğinde başarılı olması,meslekdaşlarınca benimsenmiş olması,lisans ve yüksek lisans yapması ve takdir,teşekkür gibi ödüller alması tercih sebebidir.

4.8.5.Görevlendirme Süreci ve Atama

Kazakistan Cumhuriyeti'nde okul yöneticilerini,yerel eğitim yöneticileri atamaktadır.Atamada, devletin okul öncesi eğitim ve terbiye kuruluşlarının, okul dışı etkinlikleri kuruluşlarının ve genel orta öğrenim kurumlarının yerel bütçeden parasal yardım alıp almadıkları rol oynar.Yerel bütçeden yardım alan okul yöneticilerini yerel eğitim yöneticileri göreve atamaya ve gerektiğinde görevden almaya yetkilidirler.Yerel bütçeden parasal destek alan eğitim kurumlarının tüzüğünü onaylar,yetkileri dahilinde eğitim kurumlarını denetler ve devlet lisansı verirler.

(Şuinşina,2006,s.50)

4.8.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü

Okul müdürlerinin toplum ve resmi birimler nazarında statüsü ve rolü önemsenecek bir yerdedir.Öğretmenliğin sadece bir üst birimi olarak görülmemektedir.Seçimle göreve gelen okul müdürünün toplum nezdinde sevilen,saygı duyulan,çalışkan ve yetenekli bir kişi olması kriterleri de mevcut statüyü pekiştirmektedir.

Devletin,meslektaşlarından daha fazla vermiş olduğu ücret, diğer memur kesimi ve Kazakistan ekonomik şartları da düşünüldüğünde toplumun nazarında önemli bir statü aracı olmaktadır.

Çalışacağı personeli işe alma ve ücretlendirme de inisiyatif sahibi olması da okul

müdürlerine ayrı bir statü kazandırmaktadır.

4.8.7.Okul Müdürlerinin Sorumlulukarı

Yönetimsel Sorumluluk

Okulun tüzüğünün çıkarılarak onay alınmasını,öğretim faaliyetlerinin planlanmasını,eğitici olan ve eğitici olmayan personelin işe kabulü şartnamelerin düzenlenmesini,görev planlamasının yapılmasını,okul içindeki tüm birimlerin denetimini,komisyonların,kurulların teşkil edilmesini,görevlendirilmesini sağlamak ve Okul Konseyine rehberlik etmektir.

Eğitimsel Sorumluluklar

1.sınıfa başlayacak çocukların okula hazır olup olmadığını test etmek için ilgili komisyonları oluşturmak,devlet tarafından verilen kitapların seçimi ve öğrencilere dağıtım organizasyonunu sağlamak,eğitimde çağdaş metod ve materyalleri eğitim öğretimin istifadesine sunmak,mezun olacak öğrencilerin sınav hazırlıkları ile ilgili tedbirleri almak ve sınavın objektif yapılmasını sağlamak,öğrencilerin mesleki hayatına yönelik yöneltme formlarını düzenlemek,işe kabul edilen personel ile yapılan anlaşma şartlarının uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmek,disipline riayet etmeyen personel için gerekli sözlü ve yazılı uyarıları yapmak,öğretmenlerin ders yükü ve okutacakları sınıfları tayin etmek,kabiliyetli öğrencileri tespit ederek onların bu istidatlarını geliştirici zaruri tedbirleri almak,öğrencileri mesleki hayata yönlendirme işlerini velileri ile karşılıklı görüşmek,öğrencileri fen olimpiyatları ve diğer bilgi yarışmalarına hazırlama imkanlarını sunmak,öğrencilerin sportif aktivitelerle beden sağlığını koruyucu tedbirleri almak okuldaki bütün personeli denetlemek,öğretmenlerin sınıflarını teftiş etmek,müdür muavinlerinin görevleri ile yapmış oldukları çalışmaları denetlemek ve rapora bağlamaktır.

Finansal Sorumluluk

Devletin ayırmış olduğu bütçeyi amacına uygun kullanmak, okulun ihtiyaç kalemlerini tespit etmek ve rapor vermek, giderlerin istatistiğini tutmak, gelir ve giderlerin istatistiğini tutmak, tasaffuf tedbirlerini uygulamak, okul ihtiyaçlarını yerel yönetimlere bildirmek, sponsor bulmak vb.

Okul-Aile ve Çevre İlişkilerinde sorumluluk

Okul müdürü, okul ile aile ve çevre koordinasyonunu sağlamak, çevre ile sürekli iletişim halinde bulunmak, okul yönetimine eğitim-öğretim işlerine vakıf velileri yönlendirmek, yapılacak işlerle ilgili onlarla işbirliği yapmak, Ayrıca, öğrencileri mesleki hayata yönlendirme işlerini velileri ile karşılıklı görüşerek velileri bilgilendirme sorumluluğu vardır.

Okul müdürü okulun ihtiyaçları için çeşitli sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak durumundadır. Onların, maddi ve manevi desteğini alarak okulun gelişmesini sağlar.

4.8.8. Değerlendirme Süreçleri

Okul müdürleri, tayin, terfi ve özellikle seçim zamanında değerlendirilmeye tabi olurlar. Özellikle, okul müdürlerini değerlendirmek için her yıl kurullar oluşturulur. Başarılı okul müdürlerine takdimnameler verilir. Okul müdürleri, mesleki açıdan yeterlilik sağlamışsa, emekli olana kadar görevine devam eder.

4.8.9. Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme)

Kazakistan Cumhuriyeti eğitimcileri, Devlet Öğretmenler İhtisasını Yükseltme Enstitüsü tarafından sürekli hizmet içi eğitime tabi tutulmaktadır. Bu kurslar, seminerle uzun süreli ve kısa süreli olarak yapılacak değişikliğin veya yeniliğin mahiyetine göre değişmektedir. Özellikle SSCB'den ayrıldıktan sonraki dönemde kendi programları çerçevesinde periyodik olarak hizmet içi seminerler olmaktadır.

4.8.10. Okul Müdürlerinin Dernek, Sendika veya Cemiyetleri

Kazakistan öğretmen ve okul yöneticilerinin Eğitim, İlim Ve Bilim Sendikası adında bir sendikası mevcuttur. www.turkegitimsen.org

Ayrıca, Kasıp Odak adında eğitimcilere hizmet veren kuruluşta mevcuttur

4.8.11. Kazakistan Eğitim Bakanlığı (Qazaqstan Respwblıkasınıñ Bilim jäne ğılım mınıstrlıgı)

Kazakistan Cumhuriyeti Bilim Ve İlim Eğitim Bakanlığı

<http://www.edu.gov.kz/>

KIRGIZİSTAN

Çizelge 4. Kırgızista'nın Genel Görünümü

Alanı (Km ²) www.ulkeler.net	198,500 Km ²
Nüfusu (Temmuz 2006 www.state.gov)	5,213,898
Ülkenin resmi adı	Kırgızistan Cumhuriyeti
Ekonomi Yapısı	Orta altı ekonomi
Kişi başına düşen gayri safi milli hasıla (2008)	US\$ 1,927
İnsan Gelişim İndeksi, HDI (2008)	0.696
177 ülke içinde İnsan Gelişim İndeksi,(2008)	116
Zorunlu eğitimin süresi	11 yıl
Ortalama okul yaşam süresi (2007) http://data.un.org	12,5 yıl
Okur-yazar olmayanların oranı (2007-2008)	1.3

(UNDP, 2008)

4.9. KIRGIZİSTAN EĞİTİM YÖNETİMİNİN YASAL DAYANAKLARI

Diğer bağımsız Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi eğitimin yapılandırılması, sistemi ve yönetimi Sovyetler Birliği tarafından organize edilir ve uygulanırdı.

Boobekova 2005),Türkiye ve Kırgızistan İlköğretim Sistemlerinin Karşılaştırılmalı olarak İncelenmesi adlı doktora çalışmasında,SSCB döneminde Türk Cumhuriyetleri ile birlikte tüm Sovyet Cumhuriyetlerinin Anayasalarında yerel yönetim merkezi komiteleri kararıyla eğitim yönetimi yapıldığını,eğitim yönetiminin doğrudan doğruya komünist parti yerel ve merkezi şubelerinin gözetiminde olduğunu eğitimle ilgili kanunların, yasaların, programların,yüksek devlet yönetimi tarafından onaylandığınıbelirtir. Okul ve Bölge komsomol komitesi, okul yönetimine katılırdı.(Boobekova , 2005,s.242)

Aynı araştırmacı (akt.Babanskiy, 1988) eğitim yönetiminin organizasyonunun Eğitim Bakanlığı eyalet, bölge eğitim başkanlıkları tarafından yapıldığını ve şu anda da öyle olduğunu belirtmektedir.

Kırgız Cumhuriyeti 'nin Eğitim Hakkında Kanunu'nda eğitim yönetimi 1,30,32 ve 34.maddelerde belirtilmiştir.

Madde 1.Kırgızistan'da Eğitim faaliyetleri, Kırgız Cumhuriyetinin Anayasası ile Kırgız Cumhuriyeti'nde kabul edilen diğer yasalarla birlikte yönetilir.

Madde 30. Eğitim yönetimi Organları (Yüksek Kurumu) Eğitim yönetimi, toplumsal ve devlet niteliği ile merkezi eğitim yönetimi, yerel eğitim yönetimi ve okulun kendi kendine yönetimi şeklinde yapılır. Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti eğitim sisteminin yönetim yapısını belirler ve bu Hükümet tarafından onaylanır. Ülke eğitim sistemi Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanı tarafından yönlendirilir. Onun dışında Eyalet Eğitim Bölümü Müdürlüğü (Başkanlığı), (ObIONO), İl Eğitim Bölümü Müdürlüğü GorONO, Bölge veya İlçe Eğitim Bölümü Müdürlüğü Ray ONO tarafından yönetilir.

Tüm bu kurumların yükümlülükleri de ilgili 31.maddede şöyle belirtilmiştir:

- Devletin politikasını, devlet eğitim kurumlarının hepsinde uygular.
- KC. Hükümeti kararıyla, Devlet eğitim standardını geliştirir.
- Tüm eğitim kademelerinde eğitim programlarının içeriğini ve hacmini belirler.
- Bilimsel araştırmaya ve bilimsel teknik yönden eğitim sisteminin gelişmesine yardım eder.
- Öğretmen adayı ve Bilim araştırmacılarını hazırlamada sistemin kadrosunu geliştirir.
- Eğitimde uluslar arası anlaşmaları yapar.
- Öğretmen hazırlamada, kurumlardan mezun olanların devlet sınavına tabi tutulması için yeterlilik sınavı komisyonu oluşturur.
- VAK (Vısshaya Attesstatsionnaya Komissiya -Yüksek Denetleme, Nitelendirme Komisyonu) ile bilimsel çalışma için Devlet ve özel eğitim Kurumlarının yasalarını kaydeder. Faaliyet göstermesi için izin verir.
- Yüksek öğretim kurumları yöneticilerini atar.

Yerel Yönetim ve Okulun Kendi Yönetiminin sorumluluğu ise ise 32.maddede şöyle açıklamaktadır:

Devlet eğitim kurumları ağının büyümesinden sorumludur ve vatandaşların eğitim alma hakkını korumalıdır. Eğitim kurumlarının maddî gereksinimlerini karşılamaktan ve onu finanse etmeden sorumludur. Çocukların beslenmesinden ve sağlık hizmetlerinin karşılanmasından, eğitim kurumlarında çalışanlar için barınacak yer, gerekli olan eşya ve indirimli vergiden yararlanmasını sağlamaktan, onlara maddi destek olmaktan sorumludur. Ayrıca devletin kimsesiz ve ekonomik durumu iyi olmayan çocukları, çocuk evlerine yerleştirerek eğitim almasını sağlama; evlat edinmeye yönelik kararları çıkarma ve gençlerin meslek seçimlerine yardımcı olma sorumluluğu vardır.

(Boobekova , 2005,s.242-243)

4.9.1.Kırgızistan Eğitim Yönetimi İdare Organları

Madde 30. Eğitim yönetimi Organları (Yüksek Kurumu) Eğitim yönetimi, toplumsal ve devlet niteliği ile merkezi eğitim yönetimi, yerel eğitim yönetimi ve okulun kendi kendine yönetimi şeklinde yapılır.

Bu yapılanma şöyledir:

- Kırgızistan Cumhuriyeti Anayasası,
- Kırgızistan Milli Meclisi,
- Kırgızistan Hükümeti,
- Kırgızistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı (Bilim Beru Jana İlim Ministrliğı),
- Eyalet Eğitim Şubesi Müdürlüğü (OblONO),
- İl Eğitim Şubesi Müdürlüğü (GorONO),
- İlçe Eğitim Şubesi Müdürlüğü (RayONO),
- Yerel Yönetimler,
- Okul Yönetimleri,

Okul yönetimi ise 4.maddeye istinaden şöyle oluşmaktadır.

- Okul Konseyi,
- Okul Müdürü

Boobekova 2005),Türkiye ve Kırgızistan İlköğretim Sistemlerinin Karşılaştırılmalı olarak İncelenmesi adlı doktora çalışmasında Demirel'den aktarmalarla (Demirel,1992,s.49) Okul Konseyinin üyelerini şöyle açıklamaktadır:

Okul Konseyi,program bölümü şefi,müdür yardımcıları (okul eğitim işleri müdür yardımcısı ve okul ışı işleri müdür yardımcısı),Öğretmen Konseyi (Pedagoji Konseyi),kütüphane memurları,öğrenci derneği başkanı,okul-aile birliği başkanı ve okulun bağlı olduğu dairenin başkanından oluşmaktadır.

4.9.2.Okul Müdürlerine Verilen Ünvanlar

Okul Müdürlerine, müdür, direktör, rektör denilmektedir.Yapılan mülakatlar neticesinde,eski kuşakların genellikle mekteb müdiri,yeni kuşakların ise mekteb direktori dedikleri tespit edilmiştir.

İlkokul Müdürü:İbtidai Tahsil Mekteb Müdürü

Ortaokul veya Lise Müdürü:Esas Tahsil , Orta Tahsil Mekteb Direktoru

Üniversite veya Yüksekokul :Rektör,

Enstitüler ve şubeler için;müdür,başçı denilmektedir.

4.9.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi

Kırgızistan Eğitim yönetimi daha çok merkezi yapıya sahiptir.Eğitim Bakanlığı (Bilim Berü Jana İlim Ministrliğı) tarafından yürütülen kapsamlı kontrol sistemi mevcuttur.Her yıl Ağustos ayında denetimler yapılır.Bazen denetimlere Bakan bile katılabilir.Şehir,reyon ve diğer bölüm başkanları ile müfettişler okulları denetler.Okulların açılış dönemine kadar planlamalar yapılır.Okulların bütçe ve giderlerini maliye bölümü yetkilileri,Temizlik ve diğer sağlık hizmeti veren bölümleri ise Sağlık Bakanlığı'na bağlı birim yetkilileri yapar.Son zamanlarda eğitim yönetiminde yerelleşme çalışmaları mevcuttur. Eyalet Eğitim Başkanlıklarının kaldırıldırılması vb.

Bütün bunlara rağmen okul yönetimini ve teftiş işlerini kontrol edecek sistematığı olan belli bir merkez bulunmamaktadır.(K.Boobekova,2001,s.245)

4.9.4. Diploma,Sertifika veya Yeterlik

Öğretmenlerden istenilen diploma okul müdürleri içinde geçerlidir.Ancak okul yönetimi için Pedagoji Üniveristelerinden veya diğer üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde okul yönetimi derslerini almalıdır

Okul müdürlüğü için beş yıl mesleki deneyim şartı aranmaktadır.Mesleğinde başarılı olması,meslekdaşlarınca benimsenmiş olması,lisans ve yüksek lisans yapması ve takdir,teşekkür gibi ödüller alması tercih sebebidir.Bilim Berü Odlicliğı Başarısı aranmaktadır.

4.9.5.Görevlendirme Süreci ve Atama

Okul müdürlerinin seçimi ve görevlendirilme süreci,Öğretmen (Pedagoji) Konseyi'nin, Pedsovet denilen toplantılarında adayları tespit ve tercih etmesi ile başlar.Okul türüne göre merkezi veya yerel yönetimlerce ataması yapılır.

Yüksek okul veya düzeyindeki okulların yöneticisini,Yüksek Denetleme,Nitelendirme Komisyonu (VAK-Vıssaya Attesstatsionnaya Komissiya) atamaktadır.(Boobekova,s.243)

4.9.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü

Okul müdürlerinin toplum ve resmi birimler nazarında statüsü ve rolü önemsenecek bir yerdedir.Öğretmenliğin sadece bir üst birimi olarak görülmemektedir.Seçimle göreve gelen okul müdürünün toplum nezdinde sevilen,saygı duyulan,çalışkan ve yetenekli bir kişi olması kriterleri de mevcut statüyü pekiştirmektedir.

Devletin,meslektaşlarından daha fazla vermiş olduğu ücret, diğer memur kesimi ve Kırgızistan ekonomik şartları da düşünüldüğünde toplumun nazarında önemli bir statü aracı olmaktadır.

Çalışacağı personeli işe alma ve ücretlendirme de inisiyatif sahibi olması da okul müdürlerine ayrı bir statü kazandırmaktadır.

4.9.7.Okul Müdürlerinin Sorumlulukları

Yönetimsel Sorumlulukları

Okulun tüm faaliyetlerinden sorumludur.Yazılı kanun,yönetmelik vb.ile üstlerince verilen emirleri uygulamakla mükelleftir.

Eğitimsel Sorumluluklar

Üç yıllık müfredat programına göre oluşturulan birinci sınıf öğrencilerinin sınavlarını düzenlemek,eğitimde çağdaş metod ve materyalleri eğitim öğretimin istifadesine sunmak,mezun olacak öğrencilerin sınav hazırlıkları ile ilgili tedbirleri almak ve sınavın objektif yapılmasını sağlamak,öğrencilerin mesleki hayatına yönelik

yöneltme formlarını düzenlemek,işe kabul edilen personel ile yapılan anlaşma şartlarının uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmek,disipline riayet etmeyen personel için gerekli sözlü ve yazılı uyarıları yapmak,öğretmenlerin ders yükü ve okutacakları sınıfları tayin etmek,kabiliyetli öğrencileri tespit ederek onların bu istidatlarını geliştirici zaruri tedbirleri almak,öğrencileri mesleki hayata yönlendirme işlerini velileri ile karşılıklı görüşmek,öğrencileri fen olimpiyatları ve diğer bilgi yarışmalarına hazırlama imkanlarını sunmak,öğrencilerin sportif aktivitelerle beden sağlığını koruyucu tedbirleri almak okuldaki bütün personeli denetlemek,öğretmenlerin sınıflarını teftiş etmek,müdür muavinlerinin görevleri ile yapmış oldukları çalışmaları denetlemek ve rapora bağlamaktır.

Finansal Sorumluluk

Devletin ayırmış olduğu bütçeyi amacına uygun kullanmak,okulun ihtiyaç kalemlerini tespit etmek ve rapor vermek, giderlerin istatistiğini tutmak,gelir ve giderlerin istatistiğini tutmak,tasaffuf tedbirlerini uygulamak,okul ihtiyaçlarını yerel yönetimlere bildirmek,sponsor bulmak vb.

Okul-Aile ve Çevre İlişkilerinde sorumluluk

Okul müdürü,okul ile aile ve çevre koordinasyonunu sağlamak,çevre ile sürekli iletişim halinde bulunmak,okul yönetimine eğitim-öğretim işlerine vakıf velileri yönlendirmek,yapılacak işlerle ilgili onlarla işbirliği yapmak, Ayrıca,öğrencileri mesleki hayata yönlendirme işlerini velileri ile karşılıklı görüşerek velileri bilgilendirme sorumluluğu vardır.

Okul müdürü okulun ihtiyaçları için çeşitli sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak durumundadır.Onların,maddi ve manevi desteğini alarak okulun gelişmesini sağlar.

4.9.8.Değerlendirme Süreçleri

Okul müdürleri,tayin,terfi ve özellikle seçim zamanında değerlendirilmeye tabi olurlar.Özellikle,okul müdürlerini değerlendirmek için her yıl kurullar oluşturulur.Başarılı okul müdürlerine Bilim Berü Odlicliği verilir.Okul

müdürleri,mesleki açıdan yeterlilik sağlamışsa,emekli olana kadar görevine devam eder.

4.9.9.Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme)

Kırgızistan'da hizmet içi eğitim oldukça gelişmiştir.Öğretmen,yönetici vd.eğitim personeli için uzun ve kısa süreli kurslar düzenlenmektedir.Değişiklikler ve teknolojik yenilikler konusunda mutlaka kurslar veya seminerler düzenlenmektedir.Bunun dışında,Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından periyodik olarak organize edilen Mesleki Geliştirme ve Yeniden Hazırlama Kursları mevcuttur.Bu kursları yürüten birimler ise şöyledir:

RİUU-Respublikanskiy İnstitut Usovershenstvovaniy Uchiteley-Ülke Öğretmenleri Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü

İPK-İnstitut Povisheni Klavifikatsiy-Mesleki Vasıflılığını Geliştirme Enstitüsü,

İPPK- İnstitut Povisheni Klavifikatsiyi Perepodgotovka Kadrov-Mesleki Geliştirme ve Kadroları Yeniden Hazırlama Enstitüsü

Bu kursların dışında,bölge eğitim başkanlıkları uhdesinde bulunan Usul Odaları çalışma grupları vardır.Burada ,öğretmen ve okul yöneticilerine yapılan değişiklikler ve yeniliklerle ilgili kurslar verilerek Onların mesleklerinde daha başarılı olmalarına yardım edilir.

Her yıl Ağustos ayında beş günlük seminer vardır.Bu seminerde yapılan değişiklikler, getirilen yenilikler ve yıl içinde yapılması gereken çalışmalar tanıtılır.

Okul müdürleri ise, en az iki yılda bir defa üç aylık süreyi kapsayan kursa tabii tutulmaktadır.

Ayrıca her ay il,ilçe okul müdürleri için seminerler düzenlenir.Bir okulda çalışan eğitim yöneticileri sırayla bu seminerlere katılır.Seminerin amacı,problemlerin tespiti,çözümü ve payaşımına yöneliktir.

4.9.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri

Kırgızistan öğretmen ve okul yöneticilerinin Eğitim,İlim Ve Bilim Sendikası adında bir sendikası mevcuttur.www.turkegitimsen.org

4.9.11.Kırgızistan Eğitim Bakanlığı

Bilim Berü Jana İlim Ministrliğı

<http://www.gov.kg/>

ÖZBEKİSTAN

Çizelge 6. Özbekista'nın Genel Görünümü

Alanı (Km ²) www.ulkeler.net	447.400 Km ²
Nüfusu (Temmuz 2006)	27,307,134
Ülkenin resmi adı	Özbekistan Cumhuriyeti
Ekonomi Yapısı	Orta altı ekonomi
Kişi başına düşen gayri safi milli hasıla (2008)	US\$ 2.063
İnsan Gelişim İndeksi, HDI (2008)	0.702
177 ülke içinde İnsan Gelişim İndeksi,(2008)	113
Zorunlu eğitimin süresi http://www.childresearch.net	9 yıl
Ortalama okul yaşam süresi (2008) www.visionofhumanity.org	11.4
Okur-yazar olmayanların oranı (2008) www.visionofhumanity.org	0.7

(UNDP, 2008)

4.10.ÖZBEKİSTAN EĞİTİM YÖNETİMİNİN YASAL DAYANAKLARI

Özbekistan Eğitimi ve eğitim yönetiminin yasal dayanakları,Özbekistan Anayasası ve Eğitim Kanunu'dur.

Özbekistan Anayasasının 41 ve 42.maddesi,eğitim ile ilgili şöyledir:

41.Madde:Herkesin eğitim görmek hakkı vardır.Hükümet ücretsiz eğitimi sağlayacaktır.Orta okul eğitimi de devlet gözetiminde olacaktır.

42.Madde:Herkese bilimsel ve teknik yaratıcılık özgürlüğü,kültürel sanat eserlerini kullanma,yararlanma hakkı verilecektir.Devlet,kültürel,teknik gelişmeye özen gösterecektir.(TİKA,1999,s.235)

Özbekistan,bağımsızlıktan sonra eğitim alanında en çok değişiklik yapan ülkedir.Bu değişiklikler iyileştirmeye yönelik olduğu kadar,bazen de zorunlu değişiklik söz konusudur.Kadroların Hazırlanması ve Genel Eğitim Okullarının Geliştirilmesi İle ilgili Ulusal Program çerçevesinde ciddi adımlar atılmıştır.Modern okullar yapılmış,öğretmen maaşları yükseltilmiş,yeni eğitimciler alana dahil edilmiştir.Bu geliştirme sürecinde,eğitim içerikleri de yeniliğe tabi tutulmuş,bu sebeple eğitim personelinin hizmet içi eğitimlerine ağırlık verilmiştir.Bunun sonucunda da zorunlu eğitim 11 yıldan dokuz yıla indirilmiştir.

Balcı (2007),Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri adlı kitabında bu durumun ekonomik sebeplerden kaynaklandığını belirtmektedir.(Balcı, 2007,s.419)

4.10.1.Özbekistan Eğitim Yönetimi İdare Organları

Cumhurbaşkanı (President),

Milli (Yüksek) Meclis (Oliy Majlis)

Bakanlar Kurulu (Vazirlar Mahkemesi),

Genel Eğitim Bakanlığı (Halk Talim Vazirliğı),

Orta Öğretim ve Yüksek Öğretim Bakanlığı (Oliy ve Orta Mahsus Ta'lim Vazirliğı),

Bölge Eğitim Müdürlüğü,

İlçe Eğitim Müdürlüğü (Tuman Hokimi)

Okul Öğretmenler Meclisi (Maktab Pedagogika Kengashi)

Cumhurbaşkanı;Anayasanın kendisine vermiş olduğu görevleri yerine getirmekle birlikte devletin tek hakimi konumundadır.Bakanlar Kurulu üyelerini meclis dışından atar.Özbekistan’da Yürütme erki,yasamadan daha güçlüdür.Özbekistan Eğitim Yönetimi’nin karar organlarıdır.www.gov.uz

Yüksek Meclis (Oliy Majlis),Yüksek Devlet Vekillik organı olup,kanunları,yasaları çıkarma hakimiyetine sahiptir.Özbekistan Cumhuriyeti Yüksek Meclisi,Kanun Çıkarma Katmanı ve Senato Katmanı olmak üzere iki kısımdan oluşmakta olup,üyeleri beş yıllığına seçilirler.

Bakanlar Kurulu (Vazirlar Mahkemesi),Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanır.Yürütme ve karar organıdır.

Genel Eğitim Bakanlığı (Halk Talim Vazirligi),Okul öcesi,ilkokul ve halkın eğitimi ile ilgilenen Bakanlıktır.

Balcı (2007),Karşılaştırmalı Eğitim Sitemleri adlı kitabında Genel Eğitim Bakanlığının görevlerini şöyle açıklamaktadır:

- Eğitim alanında hükümet politikalarını tek bir elden gerçekleştirmek,
- Zorunlu eğitime devamı sağlamak,
- Eğitim kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerini denetlemek ve onlarla işbirliğinde bulunmak,
- Eğitimle ilgili yeni yöntem ve teknolojileri sürece dâhil etmek,
- Eğitimin kalitesini garanti altına almak,
- Öğretmenlerin gelişimlerini sağlamak için hizmetiçi eğitim faaliyetler, düzenlemek,
- Öğretmenlerin toplum içerisindeki statülerini yükseltmek,
- Eğitim sürecinin etkililiğini sağlamak,

- Eğitim çalışanlarının gelişimleri için yeni yöntemler sunmak,
- Ülkesine ve halkına bağlı vatandaşlar yetiştirmek,
- Geçici bilimsel kurullar oluşturarak, eğitim sisteminin gelişimini sağlamak,
- İlgili diğer Bakanlıklarla işbirliğinde bulunmak,
- Bölge Eğitim Birimlerinden ve İstatistik Enstitüsünden düzenli olarak Bakanlık faaliyetlerine ilişkin raporlar ve veriler almak,
- Çocukları ve gençleri sosyal ve yasal olarak koruma altında tutmak,
- Uluslararası seviyede Özbekistan Cumhuriyeti'nin çıkarlarını gözetmek.

Orta Öğretim ve Yüksek Öğretim Bakanlığı (Oliy ve Orta Mahsus Ta'lim Vazirligi),Orta ve yüksek öğretimle ilgilenen Bakanlıktır.

Balcı (2007),Karşılaştırmalı Eğitim Sitemleri adlı kitabında, Orta Öğretim ve Yüksek Öğretim Eğitim Bakanlığının görevlerini şöyle açıklamaktadır:

- Orta ve yüksek eğitimi derecelendirmek,yönetmek,
- Tüm özel orta öğretim kurumlarının iş ve işleyişlerini planlamak,
- Özbekistan'daki yüksek öğretim kurumları ile yurt dışındaki yüksek eğitim kurumları arasındaki koordinasyonu sağlamak,
- Yüksek öğretimi kalitesinin yükseltilmesi için konferanslar, seminerler ve toplantılar düzenlemek,
- Uluslararası anlaşmaları düzenlemek ve raporlarını tutumak vb.

Bölge ve İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü (Viloyat,Shahar,Tuman Hokimi)

Eğitim Bakanlığının Yerel temsilcisidir. Eğitim Bakanlıklarına bağlı olarak görev yaparlar. Özbekistan Talim Hakkında Kanun'unun,26.Maddesinde Yerli Devlet Hakimiyet Makamlarının Eğitim Sistemindeki Yetkileri'ni belirtmiştir.Yerli devlet vilayet makamlarının eğitim sistemindeki yetkileri aşağıdakilerdir:

-Eğitim müesseseleri faaliyetinin, o bölgenin sosyal-iktisadi gelişme ihtiyaçlarına uygunluğunu tespit etmek;

-Okullar açmak, yeniden açmak ve kapatmak Cumhuriyete bağlı okullar hariç) ve onların tüzüklerini kayda geçirmek;

-Kendi bölgelerindeki okulların bütçelerini ve ihtiyaçlarını yetkileri dairesinde tayin etmek;

-Eğitim kalitesine, seviyesine ve öğretim görevlinin mesleki faaliyetine devlet tarafından konulan taleplere uyulmasını sağlamak;

-Yasalarla düzenlenen diğer yetkileri yerine getirmek.

(Modern Eğitim,Özbek-Türk Liseleri Eğitim Dergisi, 1998,s.37)

Okul Öğretmenler Meclisi (Maktab Pedagogika Kengashi)

Öğretmenler Meclisi,okulun en önemli meselerinin görüşüldüğü,tartışıldığı ve çözüme kavuşturulduğu organdır.

Yoldaşev (1995),Sistem Yaklaşımına Göre Özbekistan Eğitim Sistemi adlı yüksek lisans çalışmasında, öğretmenler meclisinin görevi ile ilgili olarak “eğitimin niteliğini yükseltmek için okul kolektifinin çabalarını birleştirmek, eğitim sorunlarının çözümünde işbirliği sağlamak ve yeni teknolojik gelişmeleri okulda uygulamak” olarak tespit eder.

Aynı araştırmacı,Öğretmenler Meclisi’nin işlevi ile ilgili olarak şu hususları belirtmektedir:

-Öğrencileri sınava alma,

-Sınıf geçirme ve sınıfta kaldırma,

-Öğrenci davranışını değerlendiren yıllık puanlar,

-Öğrencileri ödüllendirme ve cezalandırma,

-Okulu bitiren öğrencilere, bitirdiği hakkında belge verme,

- Başarılı öğrencilere madalya verme,
- Öğrencinin okulla ilişkisini kesmek.

Öğretmenler Meclisi'nin Üyeleri

Yoldaşev (1995),Sistem Yaklaşımına Göre Özbekistan Eğitim Sistemi adlı yüksek lisans çalışmasında,Baranov'a (Baranov,1989:353-356) dayanarak Öğretmenler Meclisi üyelerini şöyle tasnif etmiştir:

- okul yöneticisi ve yardımcıları,
- öğretmenler ve mürabbiyeler,
- harp rehberi,
- kütüphaneci,
- öğrenci özyönetim organlarının sekretarları
- veli komitesinin reisi,

Zaruret olduğunda okul Öğretmenler Meclisi'ne cemaatcilik vekilleri, öğrenciler ve onların velileri davet edilir. Okulun yaşaması için önemli meseleler Öğretmenler Meclisi'nde muhakeme edilir.(Yoldaşev ,1995,s.60-61)

Okul Yönetim Birimleri

Okul yönetiminin özünde,tüzük vardır.Özbekistan eğitim kurumlarının resmiyeti,Eğitim Hakkında Kanun'un 6.Maddesinde şöyle belirtilmiştir:

Eğitim kurumuna teminat verilmesi, yetkili devlet kuruluşunun teftişine göre yapılır. Eğitim kurumu tüzel kişiliğe sahiptir ve yasal belgelerde gösterilen prosedüre göre açılır. Özel eğitim kurumu Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunda onaylanan ve teminat verildiği tarihten itibaren tüzel kişilik haklarına ve eğitim faaliyetinde bulunma hakkına sahip olur.

-Eğitim kurumu yasal belgelere göre yapılmış olan, kendi tüzüğüne göre faaliyet gösterir.

-Eğitim kurumu teftiş sonuçlarına göre devlet teminatından çıkarılabilir.

-Eğitim kurumları, eğitim-öğretim dernekleri ve eğitim, ilmi-üretim birliklerini kurabilirler.

-Eğitim müesseseleri, tüzükte gösterilen faaliyetlerine göre ücretli eğitim verebilirler, bununla beraber girişimcilik faaliyetinin başka türleriyle de uğraşabilirler.

1992 yılında yürürlüğe giren ancak 29 Ağustos 1997 yılında Eğitim Ulusal Programı kapsamında çıkarılan Eğitim Hakkında Kanun'un (Ta'lim To'g'risidagi Qanun),28.Maddesinde eğitim kurumunun yönetilmesi (Ta'lim Muassasasini Boshqarish) başlığı altında şöyle denilmektedir:

-Eğitim kurumunu onun müdürü yönetir,

-Eğitim Kurumlarında,yasalara göre faaliyette bulunacak derneklerde kurulabilir.

Özbekistan okul yönetimine dahil olan organlar;

-Okul Müdürü (Maktab Direktori)

-Müdür Yardımcıları (O'rinbosar),

-Okul Veli Komitesi (Ota-Onalar Komitetlari),

-Okul Öğretmenler Meclisi (Maktab Pedagogika Kengashi)

-Mahalle Komiteleri (Mahalla Qomitalari),

-Maddi ve Mali İşler Rehberi (Xalk Xo'jaligi,Xo'jalik Ishlari Rahbari),

-Sivil Savunma İşleri Rehberi (Harp Rahbari),

-Kütüphane Sorumlusu (Kutubxona Rahbari),

-Sağlık Sorumlusu (Sihat-Salomatlik Rahbari))

-Okul Psikoloğu (MaktabPsixologi),

-Metodik Birleşmelerin Başkanları (Metodbirlashmalar Reislari),

Tüm bu organların,birimlerin veya görevlilerin sorumlusu okul müdürüdür.Ayrıca,müdür yardımcılarına da çok iş düşmektedir.

Özbekistan okul müdür yardımcıları,diğer Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi iki tanedir.Müdür yardımcılarına görevi ile ilgili bölüm anılarak müdür denilmektedir.Bazı kaynaklarda rehber,teşkilatçı vb. olarakta geçmektedir.Müdür yardımcıları;okul içi ve okul dışı işler bölümü müdür yardımcısı olarak okul yönetiminde müdüre yardım ederler. Okul içi Terbiye veya ilmi bölüm müdür yardımcısının (Maktab O'quv Tarbiya Ishlari Bo'yicha Rahbar O'rinbohsari) görevleri genel olarak okul içindeki işlerin sevk ve idaresidir.

Yoldaşev (1995),Sistem Yaklaşımına Göre Özbekistan Eğitim Sistemi adlı yüksek lisans çalışmasında,Zaharov'a ((Zaharov, 1989:88).) dayanarak okul içi işlerden sorumlu müdür yardımcısının görevlerini şöyle belirtmektedir:

Okul içi Terbiye veya ilmi bölüm müdürü'nün (Maktab O'quv Tarbiya Ishlari Bo'yicha Rahbar O'rinbosari) görevleri genel olarak okul içindeki işlerin sevk ve idaresidir.okulda eğitim sürecinin doğru yola koyulması, okul programının uygulanması, öğrencilerin bilimlerinin sıfatı ve disiplini için sorumludur. 0 ders çizelgesini hazırlar, öğretmenlerin günlük iş planını kontrol eder, yarışmalar ve öğrenci olimpiyatlarını düzenler.

Sınıf Ve Okul Dışı İşler Teşkilatçısı,Müdür Yardımcısı (Ma'neviy-Ma'rifiy Tarbiya Ishlari Bo'yicha Rahbar O'rinbosari) ise, sınıf rehberleri ve öğretmenlere, mürabbiyeler ve okulda terbiye işlerini yapan diğer kişilere ve öğrenci özyönetim organlarına rehberlik eder, önerilerde bulunur. Sınıf Ve Okul Dışı İşler Teşkilatçısı okulun daha çok sosyal işleri ile görevlidir. Okulda bayramları, seremonileri, fen, sanat, spor erbapları, camaatçılık vekillerini okula davet edip öğrencilerle karşılaşma gecelerini düzenler

4.10.2.Okul Müdürlerine verilen Ünvanlar:

Okul Müdürlerine,genellikle direktor denilmektedir.Yapılan mülakatlar neticesinde,eski kuşakların genellikle mekteb müdiri,yeni kuşakların ise mekteb direktori dedikleri tespit edilmiştir.

İlkokul Müdürü:Boshlangich Ta'lim Müdürü,Direktoru,

Ortaokul veya Lise Müdürü:Orta Ta'lim Direktoru

Üniversite veya Yüksekokul :Rektör,

Enstitüler ve şubeler için;müdür denilmektedir.

Bir diğer yaygın deyim ise yönetici,idareci anlamına gelen başqaruvchi (boshqaruvchi)'dir.Eğitim kurumlarının üst düzey yöneticileri ve diğer devlet kurumlarının yöneticileri için de kullanılır.

Ancak,diğer Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi ilk,orta ve lise bütünlük arz eder.Bu tür okulların yöneticisi bir müdürdür.Ön lisans düzeyinde orta öğretim kurumları istisnadır.Kırsal bölgelerde ise,sadece 1-4.sınıfların eğitim gördüğü okullar vardır.Dolayısı ile böyle bir tasnifleme mevcuttur.

4.10.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi

Serdaroğlu (2004),Özbekistan Eğitim Sistemi adlı çalışmasında,Özbekistan eğitim sisteminde denetimin çok karmaşık ve çok başlı bir yapı arz ettiğini, denetimin sadece eğitim kurumlarını değil bütün resmi ve özel, gerçek ve tüzel kişileri kapsadığını belirtmektedir.

Aynı araştırmacı, Özbekistan’da en yüksek denetim organının "Vazirlar Mahkemesi" adına işlev gören denetleme kurumu olduğunu, ondan sonra "Prokuratura" diye adlandırılan Cumhuriyet Savcılığı’nın yer aldığını, bu iki denetleme organının istediği kurumu denetleme yetkilerinin olduğunu; ayrıca okulların, bağlı olduğu bakanlık tarafından da denetlendiğini ve Bakanlık içinde yer alan "programları hazırlama" biriminin de denetim faaliyetlerinde bulunduğunu, Vilayet ve ilçe deneticilerinin de okulları ve okulların işleyişini denetlediğini belirtmiştir. **E.Serdaroğlu, Özbekistan Eğitim Sistemi, 2004, Yeni Eğitim Dergisi, s.**

Yoldaşev (1995), Sistem Yaklaşımına Göre Özbekistan Eğitim Sistemi adlı yüksek lisans çalışmasında, Özbekistan Eğitim Sistemi’nin temel sistemini oluşturan okullarda yapılan denetimi, İç ve Dış denetim olarak ikiye ayırmaktadır. Okul müdürü ve yardımcıları tarafından yapılan denetime iç denetim (öz denetim) denildiğini ve bu denetimin müdür ve yardımcıları tarafından ders denetimi olarak yapıldığını; aracı üst sistemler tarafından yapılan denetime ise dış denetim denildiğini dış denetim türünde ise kurum denetimi yapıldığını belirtmektedir. (Yoldaşev, 1995, s.70)

4.10.4. Diploma, Sertifika veya Yeterlik

Diğer Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi Özbekistan okulları, okul müdürlüğü içinde diploma şartı aranmaktadır.

Okul müdürlüğü için beş yıl mesleki deneyim şartı aranmaktadır. Mesleğinde başarılı olması, meslekdaşlarınca benimsenmiş olması, lisans ve yüksek lisans yapması ve takdir, teşekkür gibi ödüller alması tercih sebebidir.

4.10.5. Görevlendirme Süreci ve Atama

Okul müdürlerinin seçimi ve görevlendirilme süreci, Öğretmen Meclisi’nin aday göstermesi, toplantılarında adayları tespit ve tercih etmesi ile başlar. Okul türüne göre merkezi veya yerel yönetimlerce ataması yapılır.

Yüksek okul veya düzeyindeki okulların yöneticisini, eğitim sisteminin yönetiminden yükümlü devlet makamlarının tavsiyesi üzerine, Bakanlar Kurulu atamaktadır.

4.10.6.Okul Müdürlerinin Statü ve Rolü

Okul müdürlerinin toplum ve resmi birimler nazarında statüsü ve rolü önemsenecek bir yerdedir.Öğretmenliğin sadece bir üst birimi olarak görülmemektedir.Seçimle göreve gelen okul müdürünün toplum nezdinde sevilen,saygı duyulan,çalışkan ve yetenekli bir kişi olması kriterleri de mevcut statüyü pekiştirmektedir.

Devletin,meslektaşlarından daha fazla vermiş olduğu ücret, diğer memur kesimi ve Özbekistan ekonomik şartları da düşünüldüğünde toplumun nazarında önemli bir statü aracı olmaktadır.

Çalışacağı personeli işe alma ve ücretlendirme de inisiyatif sahibi olması da okul müdürlerine ayrı bir statü kazandırmaktadır.

4.10.7.Okul Müdürlerinin Sorumlulukları

Yönetimsel Sorumluluk

Okulun tüzüğünün çıkarılması onay alınmasını,öğretim faaliyetlerinin planlanmasını,eğitici olan ve eğitici olmayan personelin işe kabulü şartnamelerin düzenlenmesini,görev plalamasının yapılmasını,okul içindeki tüm birimlerin denetimini,komisyonların,kurulların teşkil edilmesini,görevlendirilmesini sağlamak ve Öğretmenler Meclisine rehberlik etmektir.

Eğitimsel Sorumluluklar

Yoldaşev (1995),Sistem Yaklaşımına Göre Özbekistan Eğitim Sistemi adlı yüksek lisans çalışmasında Mektep Direktörünün eğitim etkinliklerinde Halk Eğitim Bölümlerinin talimatları ile sınırlanmadığını, eğitim bilimindeki son gelişmeler ile tanışarak, en iyi tecrübeleri öğrenerek, onlardan kendi okuluna adına yararlanmak için eleştirel fikir yürüttüğünü belirtir.

Köy ve kırsal bölgelerdeki okullarla yakın ilişkide bulunarak onlara metodik rehberlik etmek,

Okul mezunları ile ilişki kurmak,onları izlemek,Mesleğe yeni başlamış öğretmenlere

rehberlik etmek, Metodik Birleşmelerin Reisleri ile birlikte hazırlanan konular çerçevesinde öğrencileri sınava tabi tutarak, öğrenim düzeyleri hakkında veri elde etmek, ilmi bölüm müdürü ile birlikte sınıfları (dersleri) denetlemek, sınıf defterlerini öğretmen ve öğrenci devamsızlıklarını kontrol etmek, öğretmenlerden gelen verileri değerlendirmek, okulun bütün faaliyetleri ile ilgili özel rapor formlarına yazılan istatistiki bilgileri Halk Eğitim Bölümüne belirlenen süre içinde takdim etmek, öğretmenlerin “Öğretmen Geliştirme” okullarına gitmesi için gerekli planlamayı yapmaktır.

Finansal Sorumluluk

Okulun maddi ve mali işlerinde müdüre yardım eden kişi, Hucalık İşleri Yardımcısı (Xojalık Ishlari Bo'yicha Rahbar O'rinbosari) dır.

Hucalık İşleri Yardımcısı, okulun ve okula ait tüm bölüm ve birimlerinin temizliği, ısıtma, aydınlatılması, bakımı, onarımı ve korunmasından sorumludur. Okulun bütçe gelirlerinin kullanılması konusunda müdüre bilgi verir. Okula alınacak eşyaların tespiti, alımı, düşümü, kiralanması ile, öğrenci ve personel ihtiyaçlarının giderilmesi iş ve işlemlerini yapar. Tüm bütçe kalemlerinin sevk ve idaresinden okul müdürüne karşı sorumludur.

Okul müdürü, Hucalık işleri yardımcısını, Devletin, mahalli hakimliğinin ve diğer teşkilatlarının okula ayırmış olduğu bütçeyi amacına uygun kullanıp kullanmadığını denetlemek, okulun ihtiyaç kalemlerini tespit etmek ve rapor vermek, gelir ve giderlerin istatistiğini tutmak, tasarruf tedbirlerini uygulamak, okul ihtiyaçlarını yerel yönetimlere bildirmek, sponsor bulmak vb. ile yükümlüdür.

Özbekistan okul yönetimlerinin bütçeleri çok çeşitlilik arz etmektedir.

Merkezi Yönetim Bütçesi: Özbekistan'daki bütün okulların personeline ayrılan Merkezi Yönetim Bütçesi, Genel Bütçe de denilir.

Yerel Yönetim Bütçesi: İl özel idare ve köy bütçelerini kapsamaktadır. Eğitim kurumları bütçeleri, Genel Bütçe imkanlarının yetersiz kalması nedeniyle İl Özel

İdare ve Köy Bütçesi ile desteklenmektedir.

Diğer Kaynaklar: Şirketler, Camaat Birleşmeleri (Kolhozlar) ve sivil toplum kuruluşlarının gelirleri hesabından her yıl eğitim kurumları adına belli bir oranda alınan para ve eğitim kurum ve kuruluşlarının ahaliye, şirket ve teşkilatlara eğitim yönünde vermiş olduğu eğitime mukabil alınan para ile kanunlarla yasaklanmayan ticari faaliyetlerden kazanılan paralardır.

Halk Katkısı: Halk katkısı, eğitim vakıfları, dernekler vb.yapılanmalardır. (Yoldaşev ,1995,s.50-51)

Okul-Aile ve Çevre İlişkilerinde sorumluluk

Okul müdürünün çevre ile etkili iletişim kurmasının en önemli araçlarından biri, okul-aile birliğidir. Okul müdürü görevi, bu iletişimi, öğretmenleri velilerin evlerine ziyaretlere göndermek, sohbet için veliyi okula davet etmek, eğitimle ilgili konular hakkında velileri aydınlatmak, velilerin çocuklarına istenilen eğitimi vermelerine yönelik konferanslar, seminerler düzenlemek, sınıf veli komiteleri ile okul veli komitelerinin oluşturulmasını sağlamaktır.

Yoldaşev (1995), Sistem Yaklaşımına Göre Özbekistan Eğitim Sistemi adlı yüksek lisans çalışmasında, Veli ve Sınıf Veli Komiteleri'nin amaç ve görevlerini Zaharov'dayandırarak, "her sınıftan (3-5 kişi) seçilen velilerin Özbekistan Eğitim Kanunu'nun uygulanması, maddi yardım, fonunu düzenlemede ve öğrenci dinlenme kamplarını teşkil etmede, öğrencilerin eğitiminde okul ile aile arasında işbirliğini sağlamada, çatışmaları önlemede, öğrencinin eğitimi için gereken sorumluluklarını paylaşmada öğrenci velilerini eğitim konusunda aydınlatmada, velilerin bilgi, becerisinden eğitim için yararlanmada ve karşılıklı yardımlaşmayı sağlamada aktif rol almak ve okula yardımcı olmak" diye belirtmektedir.

4.10.8.Değerlendirme Süreçleri

Okul müdürü,bütün yönetim süreci içinde olan personellerden almış olduğu raporları analiz ederek,bu verileri “özel rapor formlarına” dönüştürür.Özel Rapor Formlarına yazılan istatistiki bilgileri Halk Eğitim Bölümü’ne belirtilen sürede teslim eder.Öğretim yılı sonunda da okulun tüm etkinlikleri ile ilgili açıklamaların yapılacağı ve faaliyet raporunun takdim edileceği bir toplantı düzenlenir.Tertip edilen toplantıya,Halk Eğitim Bölümü’nden vekiller,cemaatçılık vekilleri,ana-babalar komitesi ve diğer sivil toplum kuruluşları davet edilir.Okul müdürünün,Halk Eğitim Bölümü’ne tasdik ettirmiş olduğu tüzüğe göre iş ve işlemleri gerçekleştirip gerçekleştirmediği değerlendirilir. (Yoldaşev,1995,s.62)

4.10.9. Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme)

Özbekistan Cumhuriyeti, Eğitim sistemi içindeki yönetici ve eğitimcilerin yetiştirilmesine,hizmet içi eğitimlerine çok önem veren bir ülkedir.

Ayrıca,eğitim personelini hazırlama yasa,yönetmeliklerde (Kadrlar Tayyorlash Milliy Dasturi) mevcuttur.Özbekistan Cumhuriyeti,genç nüfusa sahiptir.Dolayısı ile genç nüfusun eğitilmesine,yetiştirilmesi ve geliştirilmesine çok önem verilir.2008 yılı,Gençler Yılı (Yoshlar Yili) ilan edilmiştir.Tüm bu gençlerin eğitilme vazifesi eğitimcilerin sorumluluğuna verilmiştir.Eğitimcilerin ise istenilen eğitimi vermeleri onların mesleklerinin geliştirilmesi,yenilenmesi ile mümkün görülmektedir.
<http://www.marifat.uz>

Özbekistan Eğitim Kanunu’nun 16.Maddesinde Kadroların Meslek İçi Kabiliyetlerini Geliştirme Ve Onları Tekrar Hazırlama (Kadrlar Malakasini Oshirish Va Ulari Qayta Tayyorlash) başlığı altında,hizmet içi eğitimin önemine vurgu yapılmaktadır.Kadroların,meslek içi kalifiyesini arttırma ve onları mesleğe yeniden hazırlama,mesleki bilgileri ve alışkanlıkları geliştirmeyi ve tazelemeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Kadroların Meslek İçi Kabiliyetlerini Geliştirme Ve Onları Tekrar Hazırlama faaliyetlerini,Özbekistan Bakanlar Kurulu düzenlemektedir.

Okullarda ise,okul müdürü öğretmenlerin Öğretmen Geliştirme okullarına gitmesi için plan yapmakla yükümlüdür.

Özbekistan Cumhuriyeti eğitim sistemi içindeki bütün öğretmenler,yöneticiler ve deneticiler her beş yılda bir defa 45 gün Öğretmen Geliştirme okullarında hizmet içi eğitimden geçmek zorundadırlar.

Yoldaşev (1995),Sistem Yaklaşımına Göre Özbekistan Eğitim Sistemi adlı yüksek lisans çalışmasında, Suhomlinskiy'e (Suhomlinskiy,1989,s.29) dayanarak vermiş olduğu bilgide,okul müdürlerinin Öğretmen Geliştirme okullarında hizmet içi eğitimden geçme iş ve işlemlerini il ve ilçe Halk Eğitim Bölümü yetkililerinin planladığını belirtmektedir. (Yoldaşev ,1995,s.56)

Öğretmen Geliştirme kurslarında,genellikle teknolojik yenilikler,projeler,mevzuatlar ile kişisel istidatların geliştirilmesine yönelik hususlar ön plana çıkar.<http://www.gov.uz>

4.10.10.Okul Müdürlerinin Dernek,Sendika veya Cemiyetleri

Özbekistan eğitimcileri ve yöneticilerinin sendikaları mevcuttur.

Müdürler Meclisi (Direktorlar Kengashi),sadece okul müdürleri değil,diğer kurum ve kuruluşların yöneticilerinin de dahl olduğu bir yapılanmadır.Eğitim ihtiyaçlarının tedarik edilmesi,eğitimin gelişmesine yönelik faaliyetler ön plandadır.http://www.gucweb.org/uzbek/board_of_directors.html

4.10.11.Özbekistan Eğitim Bakanlığı

Genel Eğitim Bakanlığı (Halk Talim Vazirliği),Okul öcesi,ilkokul ve halkın eğitimi ile ilgilenen Bakanlıktır.

Orta Öğretim ve Yüksek Öğretim Bakanlığı (Oliy ve Orta Mahsus Ta'lim Vazirliği),Orta ve yüksek öğretimle ilgilenen Bakanlıktır.

Eğitim Bakanlığı web sayfası

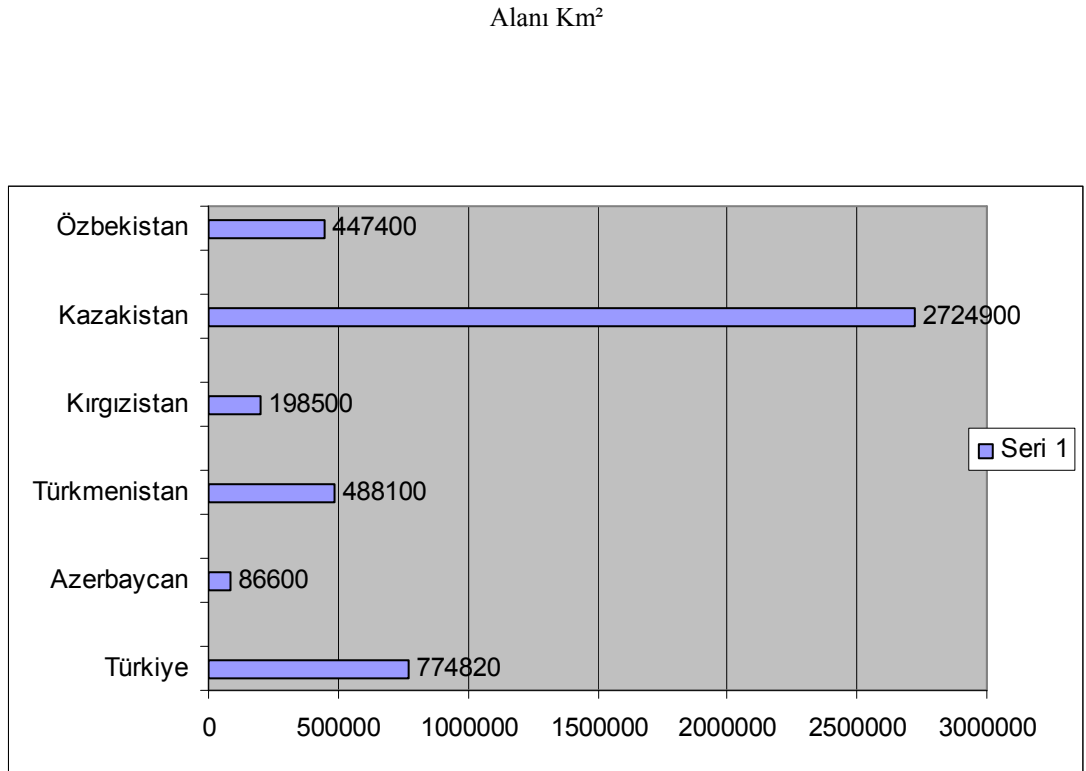
<http://www.edu.uz> ve <http://uzedu.uz>

4.11.İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın ikinci alt problemi,Araştırma konusu olan Türk Cumhuriyetleri (Azerbaycan,Kazakistan,Kırgızistan,Türkmenistan ve Özbekistan) ülkelerindeki okul yöneticilerinin atanma ve yetiştirilme süreçlerinde izlenen ölçütlerin karşılaştırılmalı analizinden ülkemiz için ne gibi sonuçlar çıkarılabilir? biçiminde düzenlenmiştir.

Alt probleme yanıt bulabilmek için ilgili alan yazın taranmış,elde edilen veriler analiz edilmiştir.Söz konusu alt probleme cevap aramadan önce ülkemiz ve araştırma konusu olan Türk Cumhuriyetleri, ülkelerin yapısal özellikleri açısından önemli parametreler olan;alanı (Km²),nüfusu,GSMH,US\$,HDI (İnsan Gelişim İndeksi),zorunlu eğitim süresi,okur-yazar vatandaş oranı ve ortalama okul yaşam süresi açısından karşılaştırmalar yapılacaktır.

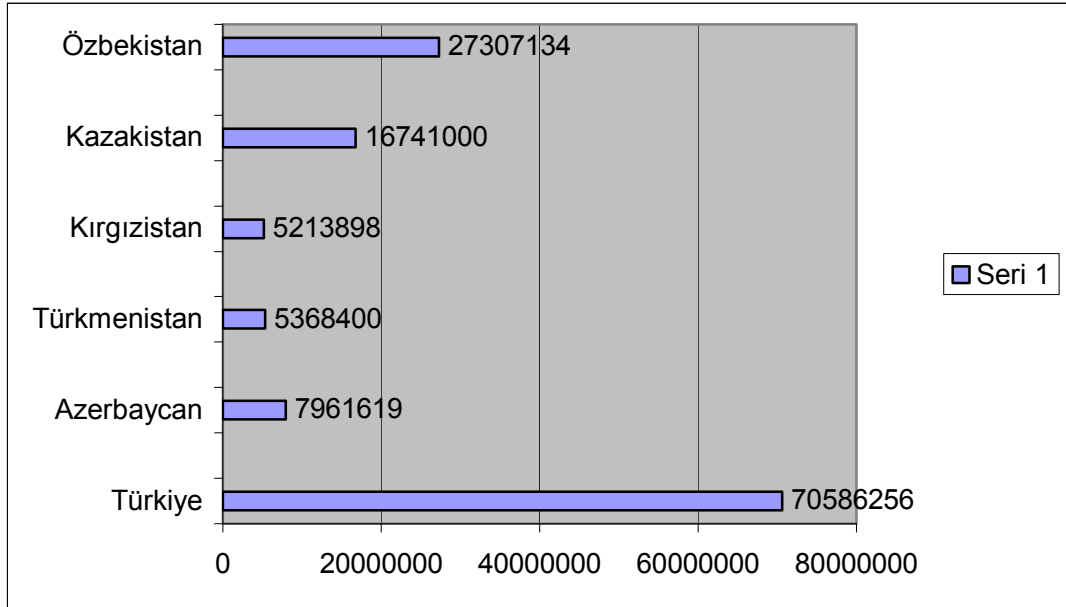
Grafik-1- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin yüzölçümleri açısından karşılaştırılması

Kazakistan, Türkiye ve araştırmaya konu olan diğer ülkelere Türk Cumhuriyetleri'nin hepsinden yüzölçümü bakımında büyüktür.

Grafik-2- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfus açısından karşılaştırılması

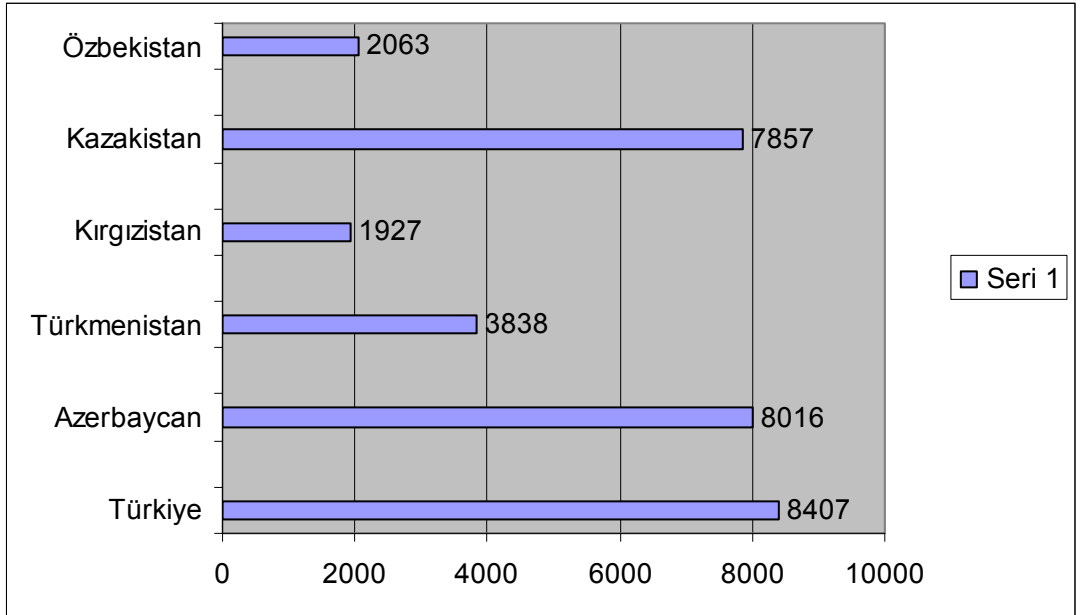
Nüfus (2006-2007)

Türkiye araştırmaya konu olan Türk Cumhuriyetleri'nin hepsinden nüfus bakımında büyüktür.

Grafik-3- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Gayri Safi Milli Hasıla-
GSMH- açısından karşılaştırılması

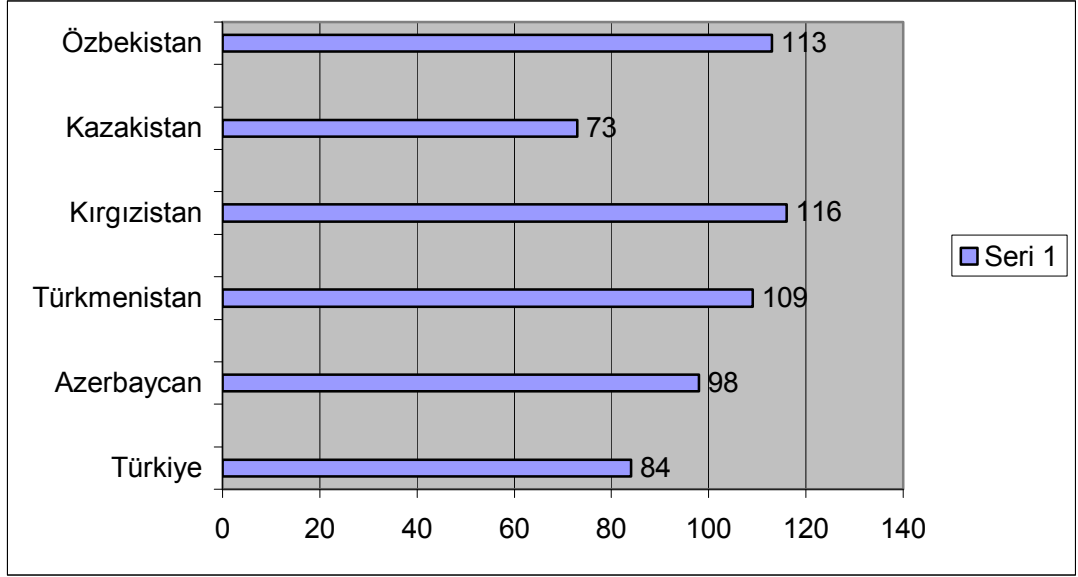
Gayri Safi Milli Hasıla-GSMH-(2007-2008) US\$

Türkiye araştırmaya konu olan Türk Cumhuriyetleri'nin hepsinden GSMH bakımında büyüktür.

Grafik-4- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin İnsan gelişim İndeksi-
HDI-açısından karşılaştırılması

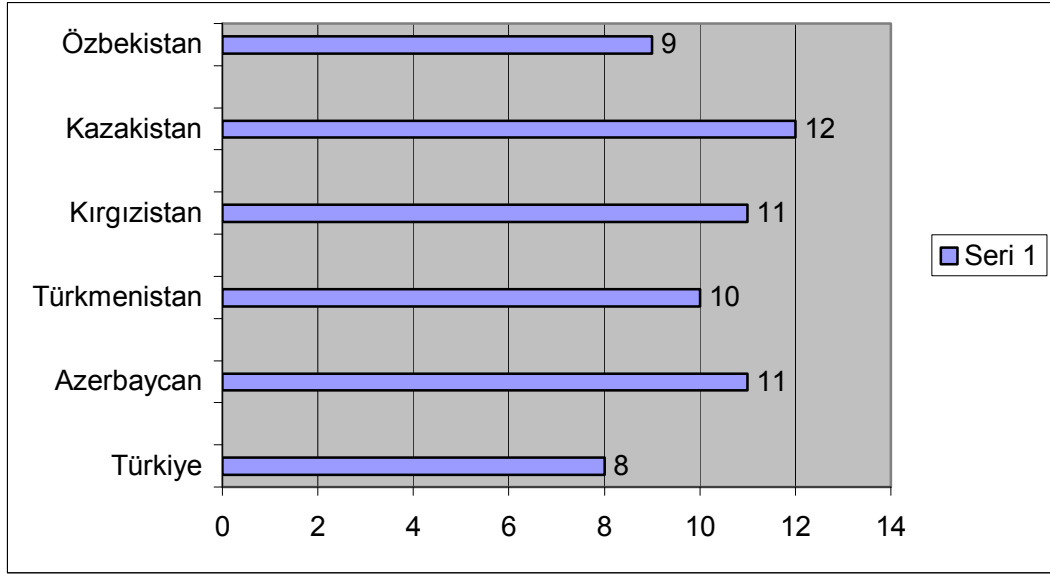
177 Ülke içinde İnsan Gelişim İndeksi-HDI-

Ülkemiz insan gelişim indeksi açısından 2007-2008 verilerine göre 177 ülke içinde 84.sırada yer almıştır.Kazakistan,Türkiye de dahil araştırmaya konu olan diğer Türk Cumhuriyetleri'nin hepsinden öndedir.

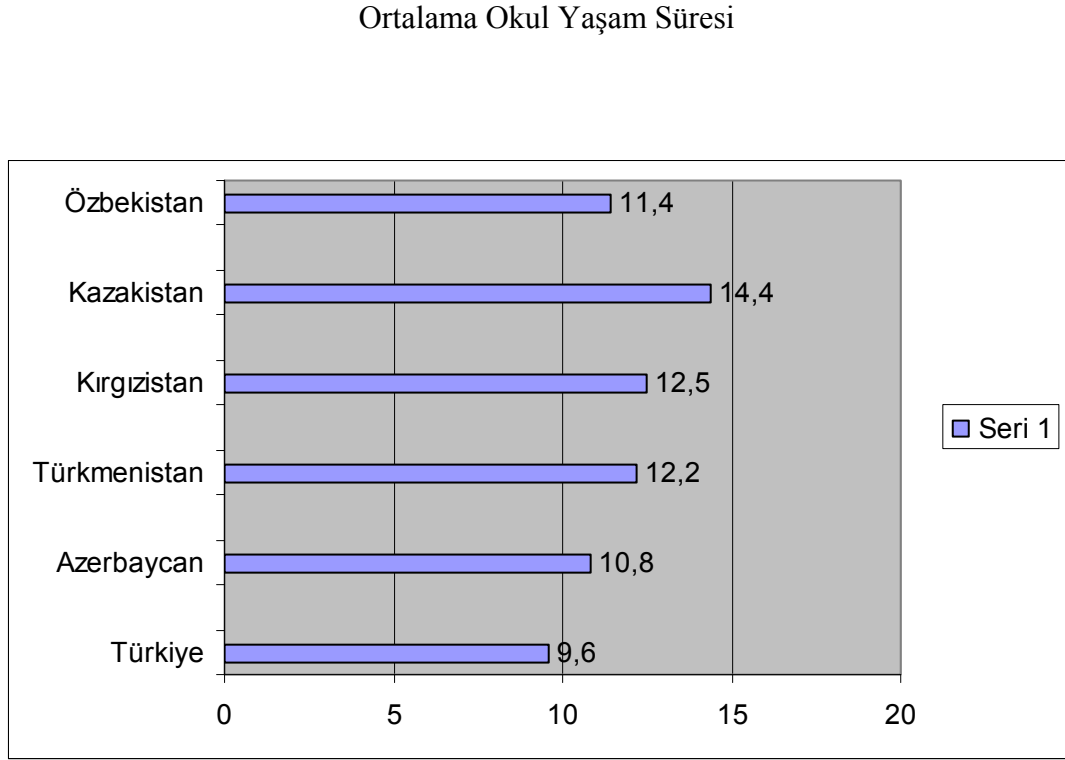
Grafik-5- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Zorunlu Eğitim açısından karşılaştırılması

Zorunlu Eğitim

Araştırmaya konu olan ülkeler içinde zorunlu eğitim süresinin en yüksek olduğu ülke 12 yıllla Kazakistan Cumhuriyeti,11 yıl ile Azerbaycan ve Kırgızistan,10 yıl ile Türkmenistan,9 yıl ile Özbekistan ve en düşük 8 yıl ile Türkiye'dir.

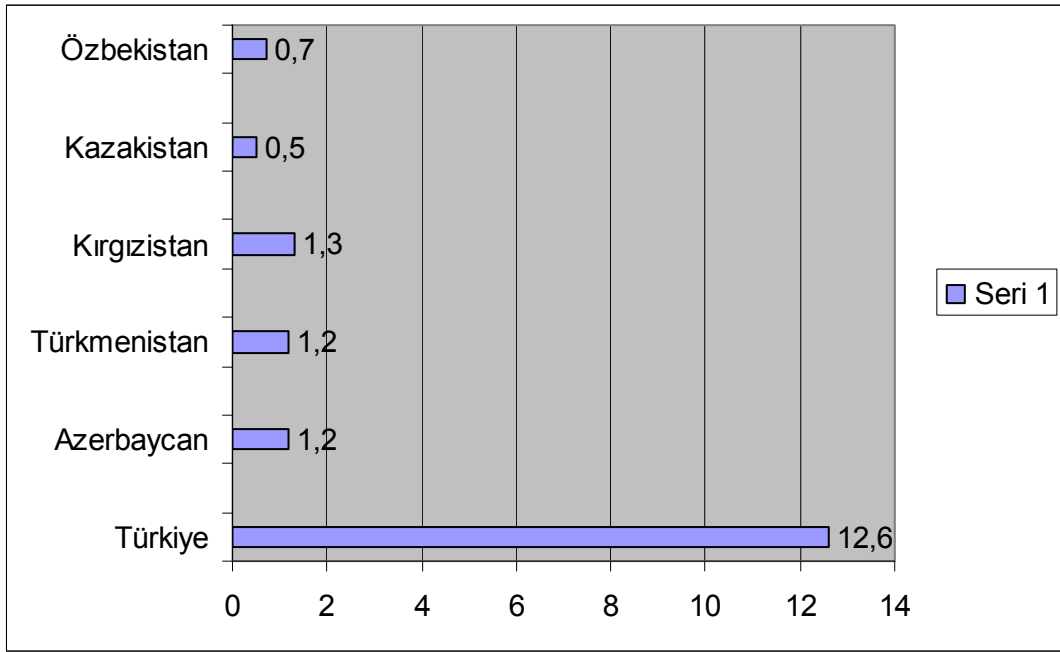
Grafik-6- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Ortalama Okul Yaşam Süresi açısından karşılaştırılması

Ortalama Okul Yaşam Süresi açısından Kazakistan ;14,4 ile birinci sırada, Kırgızistan;12,5 ile ikinci sırada,Türkmenistan;12,2 ile üçüncü sırada,Özbekistan 11,4 ile dördüncü sırada,Azerbaycan,10,8 ile beşinci sırada ve Türkiye 9,6 ile son sırada bulunmaktadır.

Grafik-7- Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin okur-yazar olmayan vatandaşları oranları açısından karşılaştırılması

Okur-yazar Olmayan Vatandaş Oranları

Ortalama okul yaşam süresinde olduğu gibi okur-yazar olmayan vatandaş sıralamasında da maalesef beş Türk Cumhuriyeti'nin çok üstündedir. Beş Türk Cumhuriyeti vatandaşlarının okur-yazar oranı gelişmiş ülkelerin okur-yazarlık oranları ile paraleldir. Kazakistan 0,5 ile araştırmaya konu olan ülkeler içinde okur-yazar olmayan vatandaş açısından en ileri ülke konumdadır.

4.11.1.Eğitim Yönetiminin İdare Organları

Beş Türk Cumhuriyeti'nin eğitim ile ilgili yapısal değişikliklere yönelik kararların dikey bir yapılanma arz ettiği görülmektedir.Bu yapılanmada Cumhurbaşkanı son onay makamıdır.Kararlar,ülkelerin milli meclisinde görüşüldükten sonra Bakanlar Kurulu tarafından yürürlüğe girer.Eğitim Bakanlıkları ise daha çok alınan kararların uygulayıcısı,raportörü ve denetleyicisi konumundadır.Bu statü,hiyerarşik yapı içinde alt birimlere devredilir.

Türkiye Cumhuriyetinden farklı olarak,beş Cumhuriyetin de Eyalet Sistemi vardır.Başkent'e bağlı olarak hareket edilir.Ancak eğitimde reform çalışmaları içine yerleşme de önemli bir yer tutmaktadır.

Okul yönetimleri de Türkiye Cumhuriyeti Devleti okul yönetimlerinden farklılık arz etmektedir.Okulun yasal sorumlusu ve yetkilisi okul müdürü olmasına rağmen,okullarında bir meclisi vardır.Bu meclis ain almış olduğu kararların icra makamı okul müdürüdür.Hatta okul müdürünü de bu meclisler seçer.Atama yetkisi genellikle bağlı bulunulan eğitim bölümleri yöneticileri tarafından atanmaktadır.

Okul müdürünün iki yardımcısı bulunmaktadır.Bu müdür yardımcıları okulun iç işleri ve dış işleri ile ilgilenmek üzere görevlendirilmişlerdir.Ayrıca,mali,sağlık vb.işlerle görevlendirilmiş yardımcı personel de mevcuttur.fakat hepsi okul müdürüne bağlı ve sorumludurlar.

Bakanlık bazında yapılanma ise Özbekistan'da farklıdır.özbekistan Cumhuriyetinde eğitim bakanlığı,iki ayrı Bakanlık adı altında toplanmıştır.Halk Eğitim ve Orta ve Yüksek Eğitim Bakanlığı.

4.11.2.Okul Müdürlerine Verilen Ünvanlar

Türkiye Cumhuriyeti okul müdürleri,genel olarak ilköğretim ve Orta öğretim (lise) müdürü olarak anılır. Beş Türk Cumhuriyetinde ise zorunlu eğitim süresi sebebi ile tek bir okul yapısı altında toplanmıştır.Bu yapılanmada baskın olan unvan ise;Mektep Direktoru'dur.Sadece ilkokul bölümü bulunan kırsal bölgelerde konuşma diline göre farklılık görülmektedir.

Azerbaycan,İbtidai mektep müdiri veya direktori,

Kazakistan,Bastawıs mektep müdürü veya direktoru,

Kırgızistan,Baştalğıç mektep müdürü veya direktoru,

Türkmenistan,Başlangıç mektep (okuv) müdürü veya direktörü,

Özbekistan, Başlangıç mektep (maktab) müdürü veya direktörü,

Liseler için,hepsinde orta mektep direktörü denilmekle birlikte litsey direktörü da denilmektedir.Nüfusun yaşlı ve kırsalda yaşayan kesimi ise genelde mektep ve müdür terimlerini kullanmaktadır.

4.11.3.Denetim ve Teftiş Yetkisi

Türkiye Cumhuriyeti Devleti hariç beş Türk Cumhuriyetinde de denetimin belli bir merkezi ve sistematigi oluşturulmamıştır.Dikey yapılanma içinde üst birimler ve yöneticileri okulları denetleyebilmektedirler.Okulların mali işleri ile ilgili bağlı bulunulan yerleşim yerinin maliyeden sorumlu yöneticisi denetim yapar.Sağlıkta vb.bölümlerde de aynıdır.

Ülkemizde ise Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Teftiş Kurulu Başkanlığı adı altında denetim ve teftiş işlerini organize eden birim mevcuttur.

4.11.4.Diploma,Sertifika Veya Yeterlik

Ülkemizde dahil olmak üzere beş Türk Cumhuriyetinde de okul müdürlüğü için öğretmenlik şartları ve diploma sahibi olmak yeterli olmakla birlikte yönetim alanında eğitim sadece tercih sebebi olmaktadır.Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nde bilgisayar kullanmayı bilmek zorunluluk olarak getirilmiştir.

4.11.5.Görevlendirme Süreci ve Atama

Türkiye Cumhuriyeti'nde okul müdürlerinin görevlendirilmesi,bir çok deneme aşamasından geçmiştir.

30/04/1999 tarih ve 23981sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Yönetici Atama, Değerlendirme, Görevde Yükselme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği' ile yönetici adaylarına ilk defa "Değerlendirme Sınavı" ve "Seçme Sınavı" uygulanarak (Madde: 3), yöneticilerin daha güvenilir ve geçerli kıstaslara göre değerlendirilmesi, seçilmesi ve yükseltilmesi hedeflenmiştir. Yönetici adayları için getirilen seçme sınavı,11/01/2004 tarih ve 25343 sayılı karar ile kaldırılmış;müdür yardımcıları için sınav mecburiyeti getirilmiştir.13/04/2007 tarih

ve 26492 sayılı karar ile bir önceki yönetmelik kaldırılmış,yani sınav sistemi kaldırılmıştır.Halihazırdaki yönetmelik ise,24/04/2008 tarih ve 26856 sayılı kararla Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.Bu yönetmelikte yöneticilerin görevlendirilme süreci şöyledir.

Atama yapılması planlanan eğitim kurumlarının yöneticiliklerine; valiliklerce il genelinde başvuru tarihinden en az 15 gün önce duyuru yapılır.(9.Madde)

Eğitim kurumu yöneticiliklerine atanmak üzere başvuruda bulunan adayların değerlendirilmesi amacıyla, atamaya yetkili amirlerin onayı ile değerlendirme komisyonu oluşturulur. Değerlendirme komisyonu il millî eğitim müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının ya da şube müdürünün başkanlığında, yönetici atamadan sorumlu şube müdürü, atama yapılacak eğitim kurumunun bulunduğu ilçenin millî eğitim müdürü, bir ilköğretim müfettişi ve (A) tipi bir eğitim kurumu müdürü olmak üzere toplam beş kişiden oluşur.(7.Madde)

“Değerlendirme komisyonu; eğitim kurumu yöneticiliklerine atanmak üzere başvuruda bulunan adayların başvurularını inceleyip, gerekli şartları taşıyanları Ek-2’deki Yönetici Değerlendirme Formu üzerinden değerlendirerek değerlendirme sonuçlarını il millî eğitim müdürlüğüne sunar”.İl Milli Eğitim Müdürlüğü de değerlendirme sonuçlarını,İl Valiliğine sunar. Yapılan değerlendirme sonucunda adayların atamaları, atamaya yetkili amir tarafından adayların tercihleri doğrultusunda puan üstünlüğü esasına göre yapılır.

Atamalarda kariyer,liyakat,norm kadro esasları ve puan üstünlüğü göz önünde bulundurulur.

Yönetici olarak atanacaklarda aranacak genel şartlar (11.Made) ise şöyledir:

-Yükseköğrenim görmüş olmak,

-Öğretmenlikte adaylığı kaldırılmış olmak,

-Son yıla ait sicil notu iyi olmak kaydıyla son üç yıllık sicil notu ortalaması 76 puandan aşağı olmamak,

-Son üç yıllık hizmet süresi içinde, yöneticilik görevi olanların yöneticilik görevi adli veya idari soruşturma sonucu üzerinden alınmamış olmak,

-Zorunlu çalışma yükümlülüğü olmamak,sağlık sorunu olmamak

-Halk eğitimi merkezi ile öğretmenleri ve akşam sanat okulu yöneticiliklerine atanacakların branş dışında,diğer eğitim kurumlarına atanacaklarda ise atanacağı eğitim kurumunda branşı ile Talim ve Terbiye Kurulu kararlarına göre aylık karşılığı okutabileceği ders bulunmak vd.

Beş Türk Cumhuriyeti'nde ise,görevlendirme sürecine öğretmenler,öğrenci velileri ve yetkili organlardan temsilcilerin oluşturduğu yönetim birimi söz sahibi olabilmektedir.Bakanlık yetkisinde olanları Eğitim Bakanı atar.Diğer okulların yöneticilerini ise,Bakanlığın yetkilendirdiği amirler atar.Bu amirler genellikle eğitim organların yöneticileridir.(<http://rega.basbakanlik.gov.tr>)

4.11.6.Okul Müdürlerinin Statü Ve Rolü

Türkiye'de okul müdürleri öğretmenliğin bir üst birimi olarak değerlendirilmektedir.Toplum nazarında kişilerin değer yargıları statüyü belirlediği için bakış açısı önemlidir.Ancak,eğitim yönetimi alanında çalışmalar yapan araştırmacılar;yöneticiliğin artık bir meslek hakine getirilmesi gerektiğini şiddetle vurgulamaktadırlar.

Şimşek (2002), Türkiye'de Eğitim Yöneticisi Yetiştirilemez adlı çalışmasında, "Meslekte asıl olan öğretmenliktir" anlayışının 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun'un 12. maddesinde vurgulandığını dile getirerek okul yöneticiliği için öğretmenlikten gelmenin yeterli olacağı ve yöneticiliğin okulunun olamayacağı anlayışının hala devam ettiğini belirtmektedir.<http://www.hasansimsek.net>

Erdoğan (2002),Yeni Bir Bin Yıla Doğru Türk Eğitim Sistemi Sorunlar Ve Çözümler isimli kitabında,okullarda görev yapan yöneticilerle öğretmenlerin almış oldukları eğitim,ücret ve sosyokültürel özellikler açısından birbirleri ile aynı olduğunu,yöneticilerin daha üstün konumda bulunmadıklarını belirtmektedir.

(Erdoğan, 2002,s.77)

Beş Türk Cumhuriyeti'nde ise okul müdürlerinin almış oldukları eğitim öğretmenlerle aynıdır.Ancak,ücrette -fazla olmasa da- fark vardır.Ayrıca

öğretmenlerin ve diğer personelin seçiminde rol alması mevcut statülerini kuvvetlendirmektedir.

4.11.7. Okul Müdürlerinin Sorumlulukları

Türkiye Cumhuriyeti ile Türk Cumhuriyetleri okul müdürlerinin yönetsel sorumlulukları ile ilgili beklentiler benzerlik göstermektedir.Okul müdürleri, okullarının amacına uygun,hedeflerine yönelik tutarlı,dirayetli ve gelişimci bir anlayış çerçevesinde yönetilmesinden sorumludurlar.Okuldaki her iş ve işlemde okul müdürü sorumludur.Bu faaliyetleri,yetkilerini paylaştığı kişiler veya birimlerce birlikte yürütürler.Okul müdürleri kendilerini görevlendiren veya atayan makamlara karşı sorumludurlar.

Finansal sorumluluklar,orta öğretim kurumları için Türkiye ve beş Türk Cumhuriyeti için benzerlik göstermektedir.Türkiye Cumhuriyeti ilköğretim okullarının Pansiyonlu ve Yatılı ilköğretimler dışında ödenekleri yoktur.İlköğretim okullarının ihtiyaçları İl Özel idare tarafından bütçe imkanları dahilinde karşılanmaya çalışılmaktadır.Türk Cumhuriyetlerinde ise bütünlük arz etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Orta Öğretim Kurumları ile Pansiyonlu ve yatılı ilköğretim okul müdürleri okulun bütçelerini, öğretim yılı başında,gider kalemleri tespitine dayalı olarak hazırlar ve Milli Eğitim Bakanlığı'na sunar.Bütçe onaylandıktan sonra okulun bağlı bulunduğu Mal Müdürlüğü'ne gönderilir.Okul müdürü,okul bünyesi içinde oluşturmuş olduğu Satın Alma Komisyonu marifeti ile ihtiyaç kalemlerini satın alır.Yani bütçeyi kullanma yetkisi mevcuttur.

Beş Türk Cumhuriyeti'nde de benzer uygulama vardır.Ancak yerel eğitim birimleri ve belediyeler ile diğer kurumlarda bütçe oluşturma ve kaynak sağlama işlerine dahildirler.Ancak okul yönetim işlerine karışamazlar.Okul müdürlerinin mali işlerle ilgilenen yardımcı personeli vardır.Okul ihtiyaçlarını tespit,bütçe yekunu ve bütçeyi kullanma iş ve işlemlerini yapar.Okul müdürüne karşı sorumludur.

Türkiye Cumhuriyeti ile beş Türk Cumhuriyeti okul müdürlerinin okul-aile ve çevre ilişkilerinde sorumlulukları benzerdir.

Okul müdürü, okul ile aile ve çevre koordinasyonunu sağlamak, çevre ile sürekli iletişim halinde bulunmak, eğitim-öğretim etkinlikleriyle ilgili velilerle işbirliği yapmak, öğrencileri mesleki hayata yönlendirme işlerini velileri ile karşılıklı görüşerek velileri bilgilendirmek, okulun ihtiyaçları için çeşitli sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak ve Onların, maddi ve manevi desteğini alarak okulun gelişmesini sağlamak gibi sorumlulukları vardır.

4.11.8. Değerlendirme Süreçleri

Okul müdürleri, tayin, terfi ve özellikle seçim zamanında değerlendirilmeye tabi olurlar. Özellikle, okul müdürlerini değerlendirmek için her yıl kurullar oluşturulur. Başarılı okul müdürlerine takdimnameler verilir. Okul müdürleri, mesleki açıdan yeterlilik sağlamışsa, emekli olana kadar görevine devam eder. Azerbaycan okul müdürleri beş yıl için seçilir ancak başarılı görülürse en fazla beş yıl daha uzatılır. Türkiye Cumhuriyetinde ise, değerlendirmeler, okulun bağlı bulunduğu ilin müfettişleri tarafından değerlendirilir. Emekli olana kadar veya kendi rızası ile görevinden ayrılıncaya kadar ya da herhangi bir soruşturma neticesinde üzerindeki idarecilik görevi alınıncaya kadar görevine devam eder.

4.11.9. Hizmet İçi Eğitim (Yetiştirilme)

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı, öğretmen ve yöneticiler ile diğer personelin geliştirilmesine yönelik kurs ve seminer düzenler. Merkezi olan bu kurs veya seminerlere müracaatta bulunanlar ve ilgili birim tarafından seçilenler katılır. Periyodik olarak mecburi bir hizmet içi eğitim yoktur. Müfredat değişikliği veya başka bir konudaki yenilik dışında herhangi bir kurs yoktur. Ancak okulların eğitim-öğretime başlamasına iki hafta kala ve ders kesim tarihinden itibaren iki hafta öğretmen ve yöneticiler kendi okullarında veya başka bir okulda daha önceden belirlenen konularla ilgili çalışma yaparlar. Bu seminerlerin çoğunlukla amacına ulaşmadığı da tespit edilmiştir. Beş Türk

Cumhuriyetinde ise birbirine benzer uygulamalar mevcuttur. Her Cumhuriyetin eğitim personelini yenileme ve geliştirme birimleri, enstitüleri vardır.

Kazakistan Cumhuriyeti eğitimcileri, Devlet Öğretmenler İhtisasını Yükseltme Enstitüsü tarafından sürekli hizmet içi eğitime tabi tutulmaktadır.

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde, Eğitim Kadrolarının İhtisas Arttırma Ve Yeniden Yetiştirilme Enstitüsü,

Özbekistan Cumhuriyeti'nde, Kadroların Meslek İçi Kabiliyetlerini Geliştirme Ve Onları Tekrar Hazırlama Enstitüsü

Türkmenistan Cumhuriyeti'nde, Türkmenistan'da İlim Kadrolarını Olgunlaştırma Birimleri, Türkmenistan İlimler Akademisi

Kırgızistan Cumhuriyeti'nde, Ülke Öğretmenleri Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü (RIUU), İnstitut Povishenii Klavifikatsiy-Mesleki Vasıflılığını Geliştirme Enstitüsü (İPK), Mesleki Geliştirme ve Kadroları Yeniden Hazırlama Enstitüsü (İPPK) vardır.

Beş Türk Cumhuriyeti'nde de kurslar, seminerler uzun süreli ve kısa süreli olarak yapılacak değişikliğin veya yeniliğin mahiyetine göre değişmektedir. Özellikle SSCB'den ayrıldıktan sonraki dönemde kendi programları çerçevesinde periyodik olarak hizmet içi seminerler düzenlenmektedir.

4.11.10. Okul Müdürlerinin Dernek, Sendika veya Cemiyetleri

Türkiye Cumhuriyeti eğitim ve okul yöneticilerinin çeşitli isimler altında dernekleri bulunmaktadır. Eğitim yöneticilerine yönelik ,Eğitim Yöneticileri Derneği adı altında kurulan ilk derneğin merkezi, İzmir İli Buca ilçesidir.

Dernek, Türkiye'nin ilk Eğitim Yöneticileri Derneği'dir. Derneğin tüzüğü'nün 2. maddesinde amacı şöyle açıklanmaktadır:

“Dernek, türk milli eğitim sisteminde kaliteyi artırmak,eğitim yöneticilerinin birikim ve deneyimini artırmak bu alanda çalışmak eğitim yöneticilerinin sorunlarını dile getirmek ve çözüm üretmek amacı ile kurulmuştur.” <http://www.eyonetder.com/>

Bir diğer eğitim ve okul yöneticileri derneği ise, Okul ve Eğitim Yöneticileri Deneticileri Araştırma ve Geliştirme Derneği’dir. Dernek,web sayfasında adının kısaca; Eğitim Yöneticileri ve Deneticileri Derneği (EYED-der) olarak anılacağını belirtmektedir.

Derneğin merkezi,Ankara’dır.Dernek, tüzüğü’nün 3.Maddesinde kuruluş amacı şöyle açıklanmaktadır:

Derneğin temel amacı, okullarda ve diğer eğitim kurumlarında yönetici ve müfettiş olarak görev yapmakta olan ve bu görevleri geçmişte yapmış olanlar arasında mesleki dayanışmayı sağlamak; eğitim yöneticiliği meseleğinin ve mensuplarının işmesine yönelik olarak ilgililerle işbirliği ve araştırmalar yapmak/yaptırmak; gerektiğinde bu amaçlara yönelik faaliyetlere maddi destek sağlamaktır. <http://www.eyedder.org>

Eğitim yöneticileri ve müfettişlere yönelik kurulan bir diğer dernekte; Eğitim Yöneticileri Ve Müfettişleri Derneği’ (EYM-DER) dir. <http://eymud.org>

Türkiyedeki eğitim personeline (okul yöneticileri,öğretmen,hizmeti,memur,şube müdür vd.) ait sendika sayısı (2007) ve isimleri ise şöyledir:

Türk Eğitim-Sen,

Eğitim-Sen ,

Eğitim-Bir-Sen ,

Tem-Sen,

Hür Eğitim-Sen,

Bağımsız Eğitimciler Sendikası,

Öğretmen-Sen,

ÇES,

Ata Eğitim-Sen,

Teç-Sen

Kuvayı Eğitim-Sen,

Eğitim-İş,

Anadolu Eğitim-Sen,

Beş Türk Cumhuriyeti'nde ise eğitim sendika ve dernekleri ülkeler bazında (en aktif olanlar)şöyledir:

Kazakistan öğretmen ve okul yöneticilerinin Eğitim,İlim Ve Bilim Sendikası adında bir sendikası mevcuttur.www.turkegitimsen.org

Ayrıca,Kasip Odak adında eğitimcilere hizmet veren kuruluşta mevcuttur

Türkmenistan eğitimcilerinin de sendikaları mevcuttur. www.turkegitimsen.org

Özbekistan eğitimcileri ve yöneticilerinin sendikaları mevcuttur.

Müdürler Meclisi (Direktorlar Kengashi),sadece okul müdürleri değil,diğer kurum ve kuruluşların yöneticilerinin de dahl olduğu bir yapılanmadır.Eğitim ihtiyaçlarının tedarik edilmesi,eğitimin gelişmesine yönelik faaliyetler ön plandadır.http://www.gucweb.org/uzbek/board_of_directors.html

Kırgızistan öğretmen ve okul yöneticilerinin Eğitim,İlim Ve Bilim Sendikası adında bir sendikası mevcuttur.www.turkegitimsen.org

Azerbaycan öğretmen ve okul yöneticilerinin ,Azad Müellimler Teşkilatı bulunmaktadır. <http://www.baku.ru>,

Azerbaycan öğretmen ve okul yöneticilerinin,Eğitim Sendikası adında sendikaları vardır.www.turkegitimsen.org.tr

4.11.11. Eğitim Bakanlıkları

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı

<http://www.meb.gov.tr/>

Kazakistan Eğitim Bakanlığı (Qazaqstan Respwblıkasınıñ Bilim jäne ğılım minıstrlıgı)

Kazakistan Cumhuriyeti Bilim Ve İlim Eğitim Bakanlığı

<http://www.edu.gov.kz/>

Özbekistan Eğitim Bakanlığı

Genel Eğitim Bakanlığı (Halk Talim Vazirlıgı),Okul öcesi,ilkokul ve halkın eğitimi ile ilgilenen Bakanlıktır.

Orta Öğretim ve Yüksek Öğretim Bakanlığı (Oliy ve Orta Mahsus Ta'lim Vazirlıgı),Orta ve yüksek öğretimle ilgilenen Bakanlıktır.

Eğitim Bakanlığı web sayfası

<http://www.edu.uz> ve <http://uzedu.uz>

Kırgızistan Eğitim Bakanlığı

Bilim Berü Jana İlim Ministrliğı

<http://www.gov.kg/>

Azerbaycan Eğitim Bakanlığı Adı

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Web sayfası: <http://www.edu.gov.az>

Türkmenistan Eğitim Bakanlığı

Türkmenistanyň Bilim Ministrliги

<http://science.gov.tm/tm/>

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya dair elde edilen bulgular ve bulgulara dayalı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Araştırmaya konu olan Azerbaycan,Kırgızistan,Türkmenistan,Özbekistan ve Kazakistan eğitim yöneticilerinin atanma ve yetiştirilmesinde izlenen ölçütlerin belirlenmesi sürecini ülke raporu şeklinde özetleyebiliriz:

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri (Azerbaycan,Kırgızistan,Türkmenistan,Özbekistan ve Kazakistan) okul yöneticilerinin atanma ve yetiştirilme süreçlerinde belirgin benzerlik mevcuttur.Ancak Kazakistan yönetim yapısında diğer ülkelere nazaran daha dikey yapılanma vardır.Beş türk Cumhuriyeti’nde de yerelleşme ve yenileşme çalışmaları süratle devam etmektedir.

5.1.AZERBAYCAN

-Azerbaycan Cumhuriyeti diğer Türk Cumhuriyetlerine göre daha yerel bir eğitim yönetimine sahiptir.Yasal dayanak olarak yetki tek merkezde toplanmış gibi bir yapı arz etse de eyaletlerin,bölgesel yönetimlerin sorumluluğu fazladır.

-Öğretmenlik için şart koşulan eğitim ve diploma,Okul müdürlüğü için de aynıdır.

-Okul müdürlüğüne aday olanların mesleki deneyimi olması gereklidir.Beş yıl öğretmenlik yapmak durumundadır.Türk Cumhuriyetleri’nde uygulanan “açık ders” vb. gibi sunumlarda başarılı olması,bilgisayar kullanması,yöneticilik seminer veya kurslarına katılmış olması ve okul-çevre tarafından sevilip sayılması da önemlidir.

- Azerbaycan Cumhuriyeti okul müdürlerinin seçimi ve atanmasında,Mektep Şurası çok önemli konumdadır.Bu oluşum içinde okul-aile birliği üyeleri,öğrenci organları,öğretmenler,bölge eğitim sorumluları vd. vardır.

-Tayin işlemi, Bölge Eğitim Başkanı’nın tavsiyesi ile Eğitim Bakanı tarafından yapılır.Bazı eyaletlerin Eğitim Bölümü Başkanlarının yerel bütçeden pay alan okullara yönetici atamasında yetkileri mevcuttur.

- Azerbaycan Cumhuriyeti okul yöneticileri ve personeline yönelik her yıl eğitim sistemindeki yenilikleri ve değişiklikleri öğrenmek, öğretmenlerin bilgilerini güncellemek ve öğretim kadrolarını yetiştirmek için yapılan kursların yanında her beş yılda bir 3 ay süreli hizmetiçi eğitim (İhtisasartırma) kursları, iki kademeli olarak gerçekleştirilir. 45 günlük kurs, Eğitim Kadrolarının İhtisas Arttırma Ve Yeniden Yetiştirilme Enstitüsü'nde; kalan 45 günlük kursta çeşitli üniversitelerin ilgili bölümlerinde düzenlenmektedir.

5.2.TÜRKMENİSTAN

Diğer Türk Cumhuriyetleri içinde en merkezi, dikey yapılanmaya sahip ülkedir. Bütün yetkiler Bakanlıkta toplanmıştır.

-Öğretmenlik için şart koşulan eğitim ve diploma, okul müdürlüğü için de aynıdır.

-Okul müdürünü, okulun bağlı olduğu idari makam atamaktadır. Okul müdürü olacaklarda aranılan şartlar arasında beş yıl öğretmenlik deneyiminin olması, Türk Cumhuriyetleri'nde uygulanan "açık ders" vb. gibi sunumlarda başarılı olması, Muallimler Gazetesi'nde ilmi makalelerinin yayınlanması, bilgisayar kullanması, yöneticilik seminer veya kurslarına katılmış olması ve okul-çevre tarafından sevilip sayılması da önemlidir.

-Okul müdürlerinin tayin işlemlerini okulun bağlı olduğu idari makam gerçekleştirmektedir. Devlet politikasını benimsemiş olmak önemli kriterdir.

-Okul yöneticileri için hizmetiçi eğitim kısa ve uzun süreli olarak hem yapılan yenilik ve değişikliklerde hem de periyodik olarak mevcuttur. Özellikle 2007 yılında Eğitim Personelini Olgunlaştırma adı altında eğitimciler hizmet içi eğitime tabi tutulmuşlardır.

5.3.KIRGIZİSTAN

-Eğitimsel mevzuttan ve eğitim sisteminin yönetiminden eyaletler sorumludur. Hiyerarşik olarak; Eyalet Eğitim Şubesi Müdürlüğü (OblONO), İl Eğitim Şubesi Müdürlüğü (GorONO), İlçe Eğitim Şubesi Müdürlüğü (RayONO), Okul Konseyi'nden oluşmaktadır.

-Öğretmenlerden istenilen diploma okul müdürleri içinde geçerlidir.Ancak okul yönetimi için Pedagoji Üniveristelerinden veya diğer üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde okul yönetimi derslerini almalıdır

-Okul müdürlüğü için beş yıl mesleki deneyim şartı aranmaktadır.Mesleğinde başarılı olması,meslekdaşlarınca benimsenmiş olması,lisans ve yüksek lisans yapması ve takdir,teşekkür gibi ödüller alması tercih sebebidir.Bilim Berü Odlicliğı Başarısı aranmaktadır.

-Okul müdürlerinin seçimi ve görevlendirilme süreci,Öğretmen (Pedagoji) Konseyi'nin, Pedsovet denilen toplantılarında adayları tespit ve tercih etmesi ile başlar.Okul türüne göre merkezi veya yerel yönetimlerce ataması yapılır.

- Kırgızistan'da hizmet içi eğitim oldukça gelişmiştir.Öğretmen,yönetici vd.eğitim personeli için uzun ve kısa süreli kurslar düzenlenmektedir.Değişiklikler ve teknolojik yenilikler konusunda mutlaka kurslar veya seminerler düzenlenmektedir.Bunun dışında,Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından periyodik olarak organize edilen Mesleki Geliştirme ve Yeniden Hazırlama Kursları mevcuttur. Her yıl Ağustos ayında beş günlük seminer vardır.Bu seminerde yapılan değişiklikler, getirilen yanilikler ve yıl içinde yapılması gereken çalışmalar tanıtılır.

Okul müdürleri ise, en az iki yılda bir defa üç aylık süreyi kapsayan kursa tabii tutulmaktadır.

5.4.ÖZBEKİSTAN

-Eğitimin yasal,hukuki yapısının işleyişinden ve eğitim sisteminin yönetiminden Bakanlıklar sorumludur.Ancak hiyerarşik şekilde yetkiler eyaletlere dağıtılmıştır.

-Diğer Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi Özbekistan okulları,okul müdürlüğü içinde diploma şartı aranmaktadır.

-Okul müdürlüğü için beş yıl mesleki deneyim şartı aranmaktadır.Mesleğinde başarılı olması,meslekdaşlarınca benimsenmiş olması,lisans ve yüksek lisans yapması ve takdir,teşekkür gibi ödüller alması tercih sebebidir.

-Okul müdürlerinin seçimi ve görevlendirilme süreci,Öğretmen Meclisi'nin aday göstermesi,toplantılarında adayları tespit ve tercih etmesi ile başlar.Okul türüne göre Bakan veya yerel yönetimlerce ataması yapılır.

Yüksek okul veya düzeyindeki okulların yöneticisini,eğitim sisteminin yönetiminden yükümlü devlet makamlarının tavsiyesi üzerine ,Bakanlar Kurulu atamaktadır.

Özbekistan Cumhuriyeti, Eğitim sistemi içindeki yönetici ve eğitimcilerin yetiştirilmesine,hizmet içi eğitimlerine çok önem veren bir ülkedir.Özbekistan Eğitim Kanunu'nun 16.Maddesinde Kadroların Meslek İçi Kabiliyetlerini Geliştirme Ve Onları Tekrar Hazırlama (Kadrlar Malakasini Oshirish Va Ulari Qayta Tayyorlash) başlığı altında,hizmet içi eğitimin önemine vurgu yapılmaktadır.Kadroların,meslek içi kalifiyesini arttırma ve onları mesleğe yeniden hazırlama,mesleki bilgileri ve alışkanlıkları geliştirmeyi ve tazelemeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Kadroların Meslek İçi Kabiliyetlerini Geliştirme Ve Onları Tekrar Hazırlama faaliyetlerini,Özbekistan Bakanlar Kurulu düzenlemektedir.

Okullarda ise,okul müdürü öğretmenlerin Öğretmen Geliştirme okullarına gitmesi için plan yapmakla yükümlüdür.

Özbekistan Cumhuriyeti eğitim sistemi içindeki bütün öğretmenler,yöneticiler ve deneticiler her beş yılda bir defa 45 gün Öğretmen Geliştirme okullarında hizmet içi eğitimden geçmek zorundadırlar.

5.5.KAZAKİSTAN

-Her ne kadar eğitim yönetimi sistemi içinde Cumhurbaşkanı,Milli Parlamento ve Bakanlar Kurulu olsa da “merkeziyetçi ve yerel sisteme hakim olan Kazakistan eğitim sisteminde Eğitim ve İlimler Bakanı en üst makamdır. Kazakistan eğitim sistemi dört farklı düzeyde yönetilmektedir: Merkezî idare, Bölgesel idare, İl düzeyinde idare ve yerel okullar düzeyinde idaredir.Ancak okulların iş ve işlemleri,yönetici atama işlemleri eyalet eğitim yekililerince gerçekleştirilmektedir.

-Diğer Türk Cumhuriyetlerinde olduğu gibi Kazakistan okulları,okul müdürlüğü içinde diploma şartı aranmaktadır.

Okul müdürlüğü için beş yıl mesleki deneyim şartı aranmaktadır.Mesleğinde başarılı olması,meslekdaşlarınca benimsenmiş olması,lisans ve yüksek lisans yapması ve takdir,teşekkür gibi ödüller alması tercih sebebidir.

-Kazakistan Cumhuriyeti'nde okul yöneticilerini,yerel eğitim yöneticileri atamaktadır.Atamada, devletin okul öncesi eğitim ve terbiye kuruluşlarının, okul dışı etkinlikleri kuruluşlarının ve genel orta öğrenim kurumlarının yerel bütçeden parasal yardım alıp almadıkları rol oynar.Yerel bütçeden yardım alan okul yöneticilerini yerel eğitim yöneticileri göreve atamaya ve gerektiğinde görevden almaya yetkilidirler.Yerel bütçeden parasal destek alan eğitim kurumlarının tüzüğünü onaylar,yetkileri dahilinde eğitim kurumlarını denetler ve devlet lisansı verirler

-Kazakistan Cumhuriyeti eğitimcileri, Devlet Öğretmenler İhtisasını Yükseltme Enstitüsü tarafından sürekli hizmet içi eğitime tabi tutulmaktadır.Bu kurslar,seminerle uzun süreli ve kısa süreli olarak yapılacak değişikliğin veya yeniliğin mahiyetine göre değişmektedir.Özellikle SSCB'den ayrıldıktan sonraki dönemde kendi programları çerçevesinde periyodik olarak hizmet içi seminerler olmaktadır.

5.6.ÖNERİLER

1-Türkiye ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri okul müdürlerinin atanma ve yetiştirilme süreçlerinde,izlenen kriterlerin benzerlik arzettiği görülmektedir.Bu süreçte okul müdürü olarak atanmak için öğretmen olmak yeterli olarak görülmektedir. Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye'de yöneticiliğin, öğretmenliğin bir üst birimi olmaktan çıkarılması ve meslekleşmesi sağlanmalıdır.

2-Türkiye'de,mutad olduğu üzere yapılan ve tavsiye niteliği taşıyan Milli Eğitim Şura'larında (15-16) yöneticilikle ilgili hususların tavsiye boyutundan çıkarılıp kanunlaştırılması sağlanmalıdır.

3-Eğitim yöneticiliğinin;“Yöneticiliğin okulu yoktur” ve “meslekte asl olan öğretmenliktir “ yaklaşımlarından kurtarılarak,yönetici yetiştiren enstitüler,Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurulu öncülüğünde faaliyete geçirilmelidir.Hizmet öncesi eğitim mutlaka olmalı ve planlaması bilimsel ve günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmelidir.

4-Okul yöneticilerinin atanma kriterlerine Azerbaycan ve Türkiye’de bilgisayar bilme şartı eklenmiştir.Ancak bu yeterli değildir.Yüksek lisans birinci koşul olarak düzenlenmeli ve buna ilaveten yabancı dil bilme şartı da istenmelidir.

5-Atanma kriterleri araştırmaya konu olan ülkelerin hepsinde nesnel ölçütlere dayalı olarak yapılmalıdır.Eğitim mevzuatının yanında,eğitim yöneticiliği,iletişim becerileri,liderlik,yönetime ilişkin örnek proje,stratejik planlama,insan kaynakları,eğitim felsefesi,öğretim psikolojisi,sanatsal faaliyetler,vd.hususlarla ilgili merkezi sınavların konulması sağlanmalıdır.

6-Karar alma ve uygulama sürecinde okul yöneticilerine;özgün düşünme ve bağımlı kalmadan iş görme yeteneklerini geliştirmeleri açısından yetki verilmelidir.

5.6.1.Araştırmacılara Öneriler

1-Bu araştırma,bağımsız beş Türk Cumhuriyeti ile Türkiye’deki okul müdürlerinin atanma ve yetiştirilme süreçlerinin karşılaştırılmasına yönelik yapılmıştır.Benzer araştırmaların bağımsızlığını kazanmamış Özerk Türk Cumhuriyetleri’ni de kapsayacak şekilde genişletilmesi faydalı olacaktır.

2-Bağımsız beş Türk Cumhuriyeti’nin eğitim sistemleri ve yönetimlerinin ülkemiz ve ülkemiz dışındaki devletlerce yeterince tanınmadığı görülmektedir.Beş Türk Cumhuriyetinin eğitim yönetim sistemlerinin tanınması amacı ile Türkiye Cumhuriyeti akademisyenleri ile ilgili ülkelerin akademisyenleri arasında etkili bir iletişim ve koordinasyon kurulmalı,ortak araştırma projeleri hazırlanmalıdır.

3-Türk Cumhuriyetleri’ne açılan eğitim ataşelikleri ve müşavirliklerinin daha aktif rol üstlenmelerine dair her türlü imkan sağlanmalıdır.Özellikle internet ortamından bilgi alış verişinin sağlanması için mevcut ataşelik ve müşavirliklerin web sayfalarının oluşturularak gncellenmesi ve araştırmacıların istifadesine sunulması gerekir

4-Ataşelik ve müşavirlik yetkililerinin bu coğrafya ile gönül bağının kuvvetli olmasına ve gerekli titizliği ülkemiz adına gösterme bilincine sahip,alanında donanımlı,bulunduğu ülkenin dilini çok iyi bilen eğitimcilerden seçilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

Açıklan,A.(1998).*Toplumsal Kurumsal Ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği*.
Ankara: Pegem A Yayınları.

Ada,Ş.(1998).İlköğretim Kurumlarında Okul Yöneticilerinin Geliştirilmesi.
Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği
Sempozyumu (s.1-7).Denizli :Pamukkale Üniversitesi

<http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/>

Akyüz,H.(2001). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram Ve Alanları Üzerine Bir
Araştırma*.Ankara:Meb Yayınları.

Akyüz,H.(2001). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram Ve Alanları Üzerine Bir
Araştırma*.Ankara:Meb Yayınları.

Armağan,İ.(1993).*Yöntem Bilim-I,Bilimsel Yöntem*.İzmir:Dokuz Eylül Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.

Ata,B.(2006).*Dr. Halil Fikret Kanad ve Odenwald Okulu*. Dr. Halil Fikred Kanad'ı
Anma Paneli (s.13).Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

<http://www.acikarsiv.gazi.edu.tr/dosya/HalilFikretKanad.pdf>

Aydın,M.(2000). *Eğitim Yönetimi*.Ankara:Hatiboğlu Yayınları.

Ayvacı,H.ve Küçük,M.(2005). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Fen Bilgisi Laboratuvarlarının Kullanımı Üzerindeki Etkileri,Milli Eğitim Dergisi,(165

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/165/ayvaci.htm> Erişim,02.05.2008

Balcı, A.(2002). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayınları

Barutçugil,İ.(2006).*Yöneticinin Yönetimi*.İstanbul:Kariyer Yayıncılık

Başar, H. (2001). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.

Boobekova,K.(2001).*Türkiye ve Kırgızistan İlköğretim Sistemlerinin Karşılaştırmalı olarak İncelenmesi*.Doktora Tezi,Marmara Üniversitesi

Bursalıoglu, Z. (1978). *Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama*. Ankara:Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Can,N.,ve Çelikten,M.(2000).Türkiye’de Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi.*Milli Eğitim Dergisi*,148,

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/148/11.htm> 04.05.2008

Cemaloglu,N. (2007) .Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilllerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,73-112

Çetin,M. ve Adıgüzel,S. (2006).İstanbul İli Resmî İlköğretim Okulu Müdürlerinin Uzmanlık Yeterliklerinin İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,(2),1-17.

<http://efd.mersin.edu.tr/dergi/>

Demirtaş,H.(2006).Yönetim Kuram ve Yaklaşımları Eğitiminin İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Paradigmalarına Etkileri . Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, (1)1- 2

<http://www.inased.org/epasad/c1s1/demirtas.htm> Erişim: 29.05.2008

Deniz,A.(2004)*Eğitim Yöneticilerine Öneriler*.İstanbul:Zambak Yayınları.

DPT Müsteşarlığı.(1995).Türkiye-Türk Cumhuriyetleri İlişkileri Rapor Özeti.

<http://ekutup.dpt.gov.tr> Erişim:01.06.2008

Dünyada Ve Türkiye De Eğitim Yönetimi Alanında Kuramsal Bilgi Üretimi, Sorunları Ve Çözüm Önerileri

<http://www.mufettisler.net/makale/makalelercelal/> Erişim:05.04.2008

Erden,A. ve Erden,H.(2005). Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Yöneticileri. Milli Eğitim Dergisi,167

http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1/sayi_3/265-283.PDF

Erdoğan,İ. (2000).*Okul Yönetimi Öğretim Liderliği*.İstanbul:Sistem Yayıncılık.

Erdoğan,İ.(2002).Yeni Bir Bin Yıla Doğru Türk Eğitim Sistemi Sorunlar Ve Çözümler.İstanbul:Sistem Yayıncılık.

Erdoğan,İ.(2003).Karşılařtırılmalđ Eğitim: Türk Eğitim Bilimleri Çalışmaları İçinde Önemsenmesi Gereken Bir Alan .*Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,3 (1),1-14.

http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1/sayi_3/265-283.PDF

Erdoğan,İ.(2003).*Çağdaş Eğitim Sistemleri*. İstanbul:Sistem Yayıncılık.

Ergün,M.,Duman,T.,Arıbaş,S.,Dilaver,H.H.(2002).Müderriş Mahmud Cevad İbnüş-ř-Şeyh Nafi, Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı.İstanbul:Meb Yayınları.

Ergün, M..(1999). İlk ve Ortaöğretimdeki Okul Yöneticilerinin Yetiştirilmesinde ve Geliştirilmesinde Yeni Bir Model. *Kastamonu Eğitim Dergisi*,7,(1), 139-148.

Ergün,M.(1985).*Karşılaştırmalı Eğitim*. Malatya:İnönü Üniversitesi.

<http://www.egitim.aku.edu.tr/kegitim.pdf>

Fındıkçı,İ.(2004).*Yaşadıkça Eğitim*.İstanbul:Hayat Yayıncılık

Günay, E. (2004) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurum Yöneticilerinin Seçimi, Yetiştirilmesi ve Atanmaları Üzerine Araştırma.*Milli Eğitim Dergisi*, 161,

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/161/gunay.htm> 04.07.2008

Işık,H.(2003).Okul Müdürlerinin Yetiştirilmelerinde Yeni Bir Model Önerisi.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi ,24,206-211 .

Kaptan, S. (1993). *Bilimsel Araştırma Ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Rehber Yayınevi.

Karacaoğlu,Ö.ve Çabuk,B.(2002). İngiltere ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*,155-156

Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi - Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. 7. bs. Ankara: 3A Araştırma, Eğitim, Danışmanlık Ltd.

Kavak,Y.ve Başkan,G. A.(2001)Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Türk Ve Akraba Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika Ve Uygulamaları.Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi ,20, 92 -103.

Kayıkçı, K.(2004).Yönetici Yetiştirme Sorunu. *Milli Eğitim Dergisi* 150,

Kelly,T.(2001). *Bechmarking for Scholl Improvement*. (Electronic Book)

<http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t727493969~db=all>

Özbekistan Cumhuriyeti Eğitim Kanunu.(1998).*Modern Eğitim,Özbek-Türk Liseleri Eğitim Dergisi*,Temmuz-Aralık,2, (6) 30-38

Öztürk,C.(2005).*Türkiye’de Düünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar*.İstanbul:MEB Yayınları.

Serdaroğlu,E.(2007),Özbekistan Eğitim Sistemi.*Yeni Eğitim Dergisi*,5,(19) 31-37

Peker,D.(1999).*Azerbaycan,Kazakistan ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yüksek Lisans,Ankara Üniversitesi

Resmî Gazete, 4.1.1995/22161

Şimşek,H.(2002).Türkiye’de Eğitim Yöneticisi Yetiştirilemez!

<http://www.hasansimsek.net/files/Turkiye'de%20Egitim%20Yoneticisi%20Yetistirilemez!.doc>

Şimşek,H.(2004).Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi:Karşılaştırmalı Örnekler ve Türkiye İçin Öneriler.

<http://www.hasansimsek.net/pdf%20makale%20metinleri.html>

Şuinşina,N.(2006)*Türkiye ve Kazakistan Eğitim Sistemlerinin Örgüt Yapılarının Karşılaştırılması*.Yüksek Lisans,Gazi Üniversitesi.

Taş,S. Çağdaş Eğitim Dergisi 226 Sait TAŞ

<http://www.zeyram.com> Erişim:29.05.2008

Tebliğler Dergisi.(2003).(66),s:2552

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/pdf/2552.pdf> Erişim:29.05.2008

Tebliğler Dergisi,.(2000).(63) s:2508

http://www.sj.k12.tr/html/tebligler_dergisi/2508.pdf Erişim:04.05.2008

T.C MEB.(2003).İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. Ankara:Milli Eğitim Basımevi.

(<http://rega.basbakanlik.gov.tr>)

TİKA.(1999).Azerbaycan,Gürcistan,Kazakistan,Kırgızistan,Özbekistan,Ukrayna,
Türkmenistan Ülkelerinin Anayasaları.Ankara: T.C. Başbakanlık TİKA Başkanlığı
Yayınları

Turan,K.(2005).Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türk-Alman Eğitim Sistemlerinin
Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi .*Milli Eğitim Dergisi*, 167 .

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-turan.htm>

Turhan,E.(2005).*Okul Yöneticilerinin Geliştirilmeye İhtiyaç Duydukları Yönetmelik Süreçlere ve Uzaktan Eğitim Teknolojilerine İlişkin Görüşleri*.Doktora Tezi,Anadolu Üniversitesi

Turan,S., ve Şişman,M.(2000).Okul Yöneticileri İçin Standartlar: Eğitim Yöneticilerinin Bilgi Temelleri Üzerine Düşünceler .Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,(3).69 .

<http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c3s4/makale/c3s4m5.pdf>

Uçan,A. Türkiye’de Öğretmenliğin Meslekleşmesi,

www.meb.gov.tr Erişim:02.06.2008

Uçar R. ve Uçar H.İ.(2004).Japon Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme:Çeşitli Açılardan Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırma. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1 (1). <http://efdergi.yyu.edu.tr.Web> adresinden 02 Mayıs 2008 tarihinde edinilmiştir

Ültanır,G.Y.(2005).Türk Eğitim Sistemi İle Avrupa Birliği Ülkelerindeki Hümanist-Demokratik Eğitim Modelinin Karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*,(33)167

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-unusan.htm>

Ünal,S.ve Çolak,E.(2005). AB Ülkelerinden Portekiz Ve İspanya Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi Ve Türk Eğitim Sistemi İle Karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*,167

Yavuz,M.(2005).[İlköğretim Okulu Müdürlerinden Beklenen Roller Ve Karşılama Düzeyleri](#).*Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*

Yavuzer,H. (1995).*Çocuk Psikolojisi*.İstanbul:Remzi Kitabevi.

Yılmaz,K.ve Taşdan,M.(2006). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Etkililik Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Nitel Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 39 (2) 125-150. E:08.06.08

http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/2006_2/125-150.pdf

Yıldırım,M.(2006).Dünden Bugüne Azerbaycan Eğitim Sistemi.İstanbul: Azerbaycanlılar Dayanışma Derneği Yayınları-1.

Yoldaşev,M.(1995).,Sistem Yaklaşımına Göre Özbekistan Eğitim Sistemi.Yüksek Lisans,Hacettepe Üniversitesi.

<http://w3.gazi.edu.tr/web/mergun/azbegt.htm>

<http://www.mektebler.az/static/2/290> Erişim:04.04.2008

<http://economics.apa.az/> Erişim:04.04.2008

www.mektebler.az/ Erişim:04.04.2008

<http://www.clrpl.org/documents/1/39.doc> Erişim:05.04.2008

<http://www.admiu.edu.az/ixtisas> Erişim:05.04.2008

<http://www.baku.ru> Erişim:05.04.2008

www.turkegitimsen.org.tr Erişim:06.04.2008

<http://www.edu.gov.az> Erişim:08.04.2008

<http://www.gov.kg/> Erişim:02.05.2008

www.government.kz Erişim:02.05.2008

www.gov.uz Erişim:02.05.2008

http://www.gucweb.org/uzbek/board_of_directors.html Erişim:08.06.2008

<http://www.marifat.uz> Erişim:08.06.2008

<http://uzedu.uz> Erişim:08.06.2008

http://www.gucweb.org/uzbek/board_of_directors.html Erişim:08.06.200

<http://www.eyonetder.com/> Erişim:08.06.2008

<http://www.baku.ru> Erişim:08.06.2008

<http://ekutup.dpt.gov.tr> Erişim:11.06.2008

<http://turkoloji.cu.edu.tr> Erişim:11.06.2008

<http://yeogm.meb.gov.tr/> Erişim:11.06.2008

<http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/mart99/bolum10.html> Erişim:11.06.2008

<http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/17sura/17surakararlari.pdf> Erişim:11.06.2008

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/51.html>, Erişim:12.06.2008

<http://www.cagdasagitim.org/?set=aylik&durum=makale&id=1&sorgu=200302>

Erişim:12.06.2008

<http://www.memurlar.biz> Erişim:12.06.2008

www.meb.gov.tr Erişim:12.06.2008

http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/tez_ozetleri/sakir.html Erişim:12.06.2008

<http://w3.gazi.edu.tr/web/mergun/yntyet.htm> Erişim:14.06.2008

www.cagdasagitim.org Erişim:15.06.2008

<http://www.ogu.edu.tr/ects/dersler.aspx?ID=1650> Erişim:16.06.2008

http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler Erişim:17.06.08

www.visionofhumanity.org Erişim:17.06.08

<http://data.un.org> Erişim:17.06.08

www.ec.europa.eu Erişim:18.06.08

www.nationmaster.com Erişim:18.06.08

www.ulkeler.net Erişim:18.06.08

<http://www.childresearch.net> Erişim:18.06.08

www.yesevi.edu.tr Erişim:19.06.08

<http://www.turkmenmedia.cjes.ru/law/index-tm.php?&id=27> Erişim:02.07.08

<http://science.gov.tm/tm/policy/directions/informatization/> Erişim:02.07.08

<http://www.turkmenpress.com/habar-657.tmps> Erişim:02.07.08

<http://www.turkmenistan.gov.tm> Erişim:03.07.08

EKLER

EK-1-

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI EĞİTİM KURUMLARI YÖNETİCİLERİ YÖNETMELİĞİ

Resmî Gazete 24.04.2008/26856

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Temel İlkeler

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumları yöneticiliklerini ikinci görev olarak yürüteceklerin belirlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumları yöneticiliklerini ikinci görev olarak yürütecekleri kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 30/4/1992 tarihli ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunun 56 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aday: Bu Yönetmelik kapsamındaki eğitim kurumları yöneticiliklerine atanmak üzere başvuruda bulunanları,

b) Atama: Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarının yöneticiliklerine 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 88 inci maddesine göre ikinci görev kapsamında yapılan görevlendirmeyi,

c) Bakan: Millî Eğitim Bakanını,

ç) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,

d) Değerlendirme Komisyonu: Bakanlığa bağlı eğitim kurumlarına atanacak yöneticilerin seçimi amacıyla valiliklerde kurulacak komisyonu,

e) Eğitim Kampusu: Birden fazla eğitim kurumunun bulunduğu eğitim ünitelerini,

f) Eğitim Kampusu Müdürü: İkinci görevinin yanında kampus içerisindeki ortak iş ve işlemleri koordine etmek üzere kampus içerisindeki eğitim kurumu müdürleri arasından görevlendirilecek müdürü,

g) Eğitim Kurumu: Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her tür ve derecedeki okul ve kurumları,

ğ) Kurucu Müdür: İlk defa eğitim ve öğretime açılacak olan kurumları, kurumun amacına uygun eğitim ve öğretim hizmetlerine hazır hale getirmek üzere, eğitim ve öğretime açılıncaya kadar geçen süre içerisinde görevlendirilenleri,

h) Müdür Yetkili Öğretmen: Müdür normu bulunmayan ilköğretim okullarında sınıf öğretmenliği görevi yanında yönetim hizmetlerini de yürütmek üzere görevlendirilen öğretmeni,

ı) Statü Değişikliği Olan Eğitim Kurumu: Birleştirme veya dönüştürme yoluyla yeni oluşan eğitim kurumunu,

i) Yıl: 12 aylık süreyi,

j) Yönetici: Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında müdür, kampus müdürü, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı görevlerinde bulunanları,

ifade eder.

Temel ilkeler

MADDE 5 – (1) Eğitim kurumu yöneticiliklerine atamada esas alınacak temel ilkeler şunlardır;

a) Atamalarda kariyer ve liyakat esas alınır.

b) Atamalarda norm kadro esasları göz önünde bulundurulur.

c) Atamalarda puan üstünlüğü dikkate alınır.

İKİNCİ BÖLÜM

Yönetim Kademeleri, Değerlendirme Komisyonunun Oluşumu ve Görevleri

Yönetim kademeleri

MADDE 6 – (1) Eğitim kurumları yönetim kademeleri şunlardır:

a) Birinci Kademe: Eğitim kurumu müdür yardımcılığı,

b) İkinci Kademe: Eğitim kurumu müdür başyardımcılığı,

c) Üçüncü Kademe: C tipi eğitim kurumu müdürlüğü,

ç) Dördüncü Kademe: B tipi eğitim kurumu müdürlüğü,

d) Beşinci Kademe: A tipi eğitim kurumu müdürlüğü.

Değerlendirme komisyonunun oluşumu

MADDE 7 – (1) Eğitim kurumu yöneticiliklerine atanmak üzere başvuruda bulunan adayların değerlendirilmesi amacıyla, atamaya yetkili amirlerin onayı ile değerlendirme komisyonu oluşturulur. Değerlendirme komisyonu il millî eğitim müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının ya da şube müdürünün başkanlığında, yönetici atamadan sorumlu şube müdürü, atama yapılacak eğitim kurumunun bulunduğu ilçenin millî eğitim müdürü, bir ilköğretim müfettişi ve (A) tipi bir eğitim kurumu müdürü olmak üzere toplam beş kişiden oluşur.

(2) Komisyona aynı usulle birer yedek üye de belirlenir.

(3) Komisyonun başkan ve üyeleri; kendilerinin, eşlerinin, üçüncü dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve ikinci dereceye kadar (bu derece dahil) kayın hısımlarının değerlendirilmesinde görev alamazlar. Bu durumda olan üyelerin yerine yedek üye görevlendirilir.

(4) Değerlendirme komisyonunun sekretarya işlemleri yönetici atamadan sorumlu birimce yürütülür.

Değerlendirme komisyonunun görevleri

MADDE 8 – (1) Değerlendirme komisyonu; eğitim kurumu yöneticiliklerine atanmak üzere başvuruda bulunan adayların başvurularını inceleyip, gerekli şartları taşıyanları Ek-2'deki Yönetici Değerlendirme Formu üzerinden değerlendirerek değerlendirme sonuçlarını il millî eğitim müdürlüğüne sunar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Duyuru, Atama ve Yönetici Olarak Atanacaklarda Aranacak Şartlar

Duyuru

MADDE 9 – (1) Atama yapılması planlanan eğitim kurumlarının yöneticiliklerine; valiliklerce il genelinde ve her adayın bilgi sahibi olmasını sağlayacak şekilde başvuru tarihinden en az 15 gün önce duyuru yapılır.

(2) Halen yöneticilik görevi yapanlar, bulundukları eğitim kurumu yöneticiliğinde en az iki yıl görev yapmış olmaları kaydıyla aynı yönetim kademesindeki duyurusu yapılan eğitim kurumlarına atanmak üzere başvuruda bulunabilirler. Daha üst ya da alt kademedeki eğitim kurumu yöneticilikleri için bulunduğu eğitim kurumunda iki yıl görev yapmış olma şartı aranmaz.

(3) Yöneticilikleri boş olduğu halde birinci duyuruda adayı bulunmayan eğitim kurumu yöneticiliklerine, bu eğitim kurumlarıyla sınırlı olmak kaydıyla ikinci bir duyuru daha yapılır. İkinci duyuru sonucunda da aday bulunamaması halinde genel şartları taşıyanlar arasından atamaya yetkili amirce atama yapılır. Bu şekilde atanmış olan eğitim kurumu yöneticilerinin yeniden ya da yer değiştirme suretiyle bir başka eğitim kurumuna atanabilme hakkını elde edebilmeleri için atanmış oldukları bu eğitim kurumunda yönetici olarak kesintisiz en az iki yıl görev yapmış olmaları zorunludur.

Atama yetkisi

MADDE 10 – (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki eğitim kurumlarının her kademedeki yöneticileri valiliklerce atanır.

Yönetici olarak atanacaklarda aranacak genel şartlar

MADDE 11 – (1) Yöneticilik görevlerine atanacaklarda aranılan genel şartlar şunlardır:

a) Yükseköğrenim görmüş olmak,

- b) Öğretmenlikte adaylığı kaldırılmış olmak,
- c) Son yıla ait sicil notu iyi olmak kaydıyla son üç yıllık sicil notu ortalaması 76 puandan aşağı olmamak,
- ç) Son üç yıllık hizmet süresi içinde, yöneticilik görevi olanların yöneticilik görevi adli veya idari soruşturma sonucu üzerinden alınmamış olmak,
- d) Zorunlu çalışma yükümlülüğü gerektiren yerler dışındaki eğitim kurumu yöneticiliklerine atanacaklar için ilgili mevzuatına göre zorunlu çalışma yükümlülüğünü sağlık veya eş durumu özüne dayalı olarak erteletmiş, tamamlamış ya da bu yükümlülüğünden muaf tutulmuş olmak.
- e) Halk eğitimi merkezi ile öğretmen ve akşam sanat okulu yöneticiliklerine atanacaklarda herhangi bir alan öğretmeni olmak; rehberlik ve araştırma merkezi yöneticiliklerine atanacaklarda rehber öğretmen veya özel eğitim öğretmeni olmak; turizm eğitim merkezlerine atanacaklarda otelcilik ve turizm meslek liselerine atölye laboratuvar veya meslek dersleri öğretmeni olarak atanabilecek nitelikte olmak; diğer eğitim kurumlarına atanacaklarda ise atanacağı eğitim kurumunda Talim ve Terbiye Kurulu kararlarına göre aylık karşılığı okutabileceği ders bulunmak,
- (2) Anadolu statülü eğitim kurumları, fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, spor liseleri ve bilim sanat merkezleri yöneticiliklerine öncelikle bu eğitim kurumlarında görev yapan ya da yapmış olanlar arasından atama yapılır.
- (3) İkinci fıkrada belirtilen eğitim kurumu yöneticiliklerine atanma şartlarını taşıyan aday bulunamaması durumunda diğer eğitim kurumlarında görev yapan adaylar arasından da atama yapılabilir. Bu şekilde ataması yapılanlar bu kurumların yöneticiliklerinden ayrılmalari halinde durumlarına uygun eğitim kurumlarına atanırlar.

Müdürlüğe atama

MADDE 12 – (1) (C) tipi eğitim kurumu müdürü olarak atanacakların eğitim kurumu yöneticiliklerinde en az bir yıl görev yapmış olmaları, (B) tipi eğitim kurumu müdürü olarak atanacakların eğitim kurumu yöneticiliklerinde en az iki yıl görev yapmış olmaları ve (A) tipi eğitim kurumu müdürü olarak atanacakların eğitim kurumu yöneticiliklerinde en az üç yıl görev yapmış olmaları kaydıyla, boş bulunan eğitim kurumu müdürlüklerine atanmak isteyenlerden bu Yönetmelikte öngörülen genel şartları taşıyanlar, valiliklerce yapılacak duyuru üzerine Ek-1'deki Yöneticilik İstek Formu ile en fazla beş eğitim kurumu tercih etmek suretiyle valiliklere başvuruda bulunurlar.

(2) Başvuruda bulunan adayların değerlendirmeleri Ek-2'deki Yönetici Değerlendirme Formu üzerinden yapılır.

(3) Yapılan değerlendirme sonucunda adayların atamaları, tercihleri doğrultusunda puan üstünlüğü esasına göre yapılır.

Müdür başyardımcılığına atama

MADDE 13 – (1) Boş bulunan müdür başyardımcılıklarına atanmak isteyenlerden bu Yönetmelikte öngörülen genel şartları taşıyanlar, en az bir yıl süreyle yöneticilik yapmış olmak kaydıyla valiliklerce yapılacak duyuru üzerine Ek-1'deki Yöneticilik İstek Formu ile en fazla beş eğitim kurumu tercih etmek suretiyle başvuruda bulunabilirler.

(2) Başvuruda bulunan adayların değerlendirilmeleri Ek-2'deki Yönetici Değerlendirme Formu üzerinden yapılır.

(3) Yapılan değerlendirme sonucunda adayların atamaları, tercihleri doğrultusunda puan üstünlüğü esasına göre yapılır.

Müdür yardımcılığına atama

MADDE 14 – (1) Boş bulunan müdür yardımcılıklarına atanmak isteyenlerden bu Yönetmelikte öngörülen genel şartları taşıyanlar, valiliklerce yapılacak duyuru üzerine Ek-1'deki Yöneticilik İstek Formu ile en fazla beş eğitim kurumu tercih etmek suretiyle başvuruda bulunabilirler.

(2) Başvuruda bulunan adayların değerlendirilmeleri Ek-2'deki Yönetici Değerlendirme Formu üzerinden yapılır.

(3) Yapılan değerlendirme sonucunda adayların atamaları, tercihleri doğrultusunda puan üstünlüğü esasına göre yapılır.

Diğer görevlerde bulunmuş olanların atanmaları

MADDE 15 – (1) Öğretmenlikte adaylığı kaldırılmış olmak kaydıyla; Talim ve Terbiye Kurulu uzmanlığı, eğitim uzmanlığı ve (mülga) APK uzmanlığı görevleri ile şube müdürü ve daha üst unvanlı görevlerde asaleten geçirilen süreler beşinci kademe yöneticiliğinde, kamu kurum ve kuruluşlarında Genel İdare Hizmetleri Sınıfına dâhil şef kadrosunda geçen süreler dördüncü kademe yöneticiliğinde geçmiş sayılır. Halen bu görevlerde bulunanlar, duyurusu yapılan eğitim kurumu yöneticiliklerine atanmak üzere bu Yönetmeliğin 12, 13 ve 14 üncü madde hükümlerine göre valiliklerde görev yapanlar görev yaptıkları valilik, merkez teşkilatında görevli olanlar ise Personel Genel Müdürlüğü kanalıyla başvuruda bulunabilirler.

(2) Özel öğretim kurumları ile Bakanlığa bağlı yurt dışındaki okullarda müdür olarak geçirilen süreler dördüncü kademe yöneticiliğinde; görevli olduğu eğitim kurumunda eğitim kurumunu eğitim öğretime açmak kaydıyla kurucu müdür olarak geçirilen süreler üçüncü kademe yöneticiliğinde; en az bir yıl olmak kaydıyla müdür yetkili öğretmen olarak geçirilen süreler üçüncü kademe yöneticiliğinde geçmiş sayılır. Bunlardan eğitim kurumu yöneticiliklerine atanmak isteyenler, yapılacak duyurulara başvurmaları halinde atanmak istedikleri eğitim kurumu için öngörülen atama usul ve esaslarına göre atanabilirler.

Statü değişikliği olan eğitim kurumu yöneticiliklerine atama

MADDE 16 – (1) Bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde;

a) Birleştirilme yolu ile oluşan eğitim kurumu yöneticiliklerine, birleşme sırasında birleştirilen eğitim kurumlarında yönetici olarak görev yapıyor olmak kaydıyla başvuruda bulunanlar arasından Ek-2'deki Yönetici Değerlendirme Formuna göre yapılacak değerlendirme sonuçlarına göre en yüksek puan alan yöneticilerin ataması yapılır.

b) Dönüştürülme yoluyla oluşan eğitim kurumlarına, önceki kurum yöneticileri, norm kadro esaslarına göre bir başka şart aranmaksızın atanır.

(2) Statü değişikliğine bağlı olarak görev yapmakta oldukları eğitim kurumları kapatılanlar istekleri de dikkate alınarak bir başka şart aranmaksızın durumlarına uygun boş bulunan eğitim kurumu yöneticiliklerine atanırlar. Durumlarına uygun yöneticilik kadrosu olmayanlar ile yöneticilik görevine atanmak istemeyenler norm kadro esaslarına göre diğer eğitim kurumuna öğretmen olarak atanırlar.

Puan eşitliği halinde öncelik sırası

MADDE 17 – (1) Eğitim kurumlarının yöneticiliklerine atanacaklarda, puan eşitliği halinde sırasıyla;

- a) Lisansüstü düzeyde öğrenim görmüş,
- b) Başöğretmen,
- c) Uzman öğretmen,
- ç) Yöneticilikteki hizmet süresi fazla,
- d) Öğretmenlikteki hizmet süresi fazla

olanlara öncelik verilir.

(2) Mesleki ve teknik eğitim veren eğitim kurumlarına atanacaklarda birinci fıkraya göre yapılan değerlendirmede puan eşitliği olması halinde ise, bölüm, atölye veya laboratuvar şefi olarak görev yapmış olan adaya öncelik verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yöneticilik Görevinin Sona Ermesi

Yöneticilik görevinin sona ereceği haller

MADDE 18 – (1) Eğitim kurumu yöneticilerinden;

a) Yurt dışında veya uluslararası kuruluşlarda bir yıldan daha fazla geçici veya sürekli görevle görevlendirilenlerin,

b) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 108 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükümleri çerçevesinde bir yıldan daha fazla süre ile aylıksız izin alanların,

c) 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununun 18 inci maddesi kapsamında aylıksız izne ayrılanların,

ç) Görev yapmakta oldukları eğitim kurumları herhangi bir nedenle kapatılanların

yöneticilikleri sona erer.

Kapatılan eğitim kurumu yöneticileri ile norm kadro fazlası yöneticiler

MADDE 19 – (1) 18 inci maddenin (ç) bendine göre yöneticilik görevi sona erenler, istekleri de dikkate alınarak başkaca bir şart aranmaksızın durumlarına uygun eğitim kurumu yöneticiliklerine öncelikle atanırlar.

(2) İlgili mevzuatında belirtilen yöneticilik normuna esas ölçütler çerçevesinde yöneticilik norm kadroları düşen eğitim kurumlarında görevli yöneticilerin yöneticilikleri iki öğretim yılı daha devam eder. Bu sürenin sonunda yapılan norm kadro belirlemelerinde durumlarında herhangi bir değişiklik olmayan eğitim kurumlarında görevli yöneticilerin yöneticilikleri sona erer. Bu şekilde yöneticilik görevi sona erenler, bulundukları eğitim kurumunda branşlarında norm kadro açığı olması durumunda istemeleri halinde bu eğitim kurumuna, istekleri olmaması ya da açık norm kadro bulunmaması durumunda ise durumlarına uygun ihtiyaç bulunan bir eğitim kurumuna öğretmen olarak atanırlar.

(3) Norm kadro fazlası yöneticiler bu Yönetmelik eki Ek-2 Yönetici Değerlendirme Formu üzerinde yapılacak değerlendirmeye göre en az puan alandan başlanarak belirlenir.

Yöneticilik görevinden ayrılma

MADDE 20 – (1) Eğitim kurumu yöneticileri, yöneticilik görevlerinden ayrılma isteğinde bulunabilirler.

(2) Yöneticilik görevlerinden kendi isteği ile ayrılanlar, bulundukları eğitim kurumunda branşlarında norm kadro açığı olması ve istemeleri halinde bu eğitim kurumuna; istememeleri ya da açık norm kadro bulunmaması durumunda ise durumlarına uygun ihtiyaç bulunan bir eğitim kurumuna öğretmen olarak atanırlar.

(3) Yöneticilik görevlerinden;

a) Eş, sağlık, öğrenim durumu gibi özürler nedeniyle,

b) Branş değişikliği nedeniyle,

c) Norm kadro fazlası olması nedeniyle

ayrılmış olanlar hariç olmak üzere, kendi istekleri ile ayrılmış olanlar bir yıl geçmeden yeniden yöneticilik görevine atanamazlar.

Yöneticilik görevinden alınma

MADDE 21 – (1) Eğitim kurumu yöneticilerinden haklarında yapılan adlî ve idarî soruşturma sonucu hazırlanan raporların yetkili amir ve kurullarca değerlendirilmesi sonucuna göre;

a) Görev yerlerinin değiştirilmesi gerekenlerin il içinde ya da il dışında, durumlarına uygun eğitim kurumu yöneticiliklerine,

b) Yöneticilik görevlerinden alınması gerekenler ihtiyaç bulunan eğitim kurumlarına öğretmen olarak,

atanırlar.

(2) Sicil raporlarına göre son iki yıl sicili üst üste 76 puanın altında değerlendirilenlerin görev yerleri, bir alt yönetim kademesi olacak şekilde il içinde değiştirilebilir.

(3) Yöneticiliğe atanma şartlarından herhangi birisini kaybedenler ile son iki yıl sicili üst üste olumsuz değerlendirilenler yöneticilik görevinden alınırlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kurum Tiplerinin Tespiti ve Kurum Tipi Belirleme Komisyonu

Kurum tiplerinin tespiti

MADDE 22 – (1) Her derece ve türdeki eğitim kurumlarının tipleri bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-3 deki Kurum Tipleri Tespit Formu üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda belirlenir.

(2) Yapılan değerlendirme sonucunda puanı;

a) Anaokullarından;

1) 35 ve daha fazla olanlar (A) tipi,

2) 30-34 arasında olanlar (B) tipi,

3) 30 dan az olanlar (C) tipi.

b) İlköğretim okulları, eğitim uygulama okulu ve iş eğitim merkezlerinden;

1) 40 ve daha fazla olanlar (A) tipi,

2) 25-39 arasında olanlar (B) tipi,

3) 25 den az olanlar (C) tipi.

c) Liselerden;

1) 60 ve daha fazla olanlar (A) tipi,

2) 40-59 arasında olanlar (B) tipi,

3) 40 dan az olanlar (C) tipi.

ç) Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile mesleki ve teknik eğitim merkezlerinden;

1) 60 ve daha fazla olanlar (A) tipi,

2) 45-59 arasında olanlar (B) tipi,

3) 45 den az olanlar (C) tipi.

d) Kız teknik öğretim olgunlaşma enstitüleri, pratik kız sanat okulları, bilim sanat merkezleri, turizm eğitim merkezleri, iş eğitim merkezleri, iş okulları, otistik çocuklar eğitim merkezleri ve benzeri kurumlardan mevzuatına göre belirlenmiş görev alanlarındaki toplam nüfus;

1) 200.000 ve daha fazla olan yerleşim merkezindekiler (A) tipi,

2) 200.000 den az olan yerleşim merkezindekiler (B) tipi.

e) Halk eğitimi merkezleri ve mesleki eğitim merkezlerinin görev alanlarındaki toplam nüfus;

1) 50.000 ve daha fazla olan yerleşim merkezindekiler (A) tipi,

2) 50.000 den az olan yerleşim merkezindekiler (B) tipi.

f) Rehberlik ve araştırma merkezlerinden mevzuatına göre belirlenmiş görev alanlarındaki toplam nüfusu;

1) 200.000 ve daha fazla olan yerleşim merkezindekiler (A) tipi,

2) 200.000 den az olan yerleşim merkezindekiler (B) tipi.

g) Öğretmen evi/öğretmen evi ve Akşam Sanat Okullardan puanı;

1) 90 ve daha fazla olanlar (A) tipi,

2) 79-89 arasında olanlar (B) tipi,

3) 79 dan az olanlar (C) tipi,

olarak tespit edilir.

(3) Bu tespitler her iki yılda bir yenilenir. Yeni açılan eğitim kurumlarının tipleri, eğitim ve öğretime başladıkları tarihi takip eden bir ay içinde belirlenir.

(4) Özel eğitim kurumu niteliği taşıyan eğitim kurumlarına ayrıca beş puan ilave edilir.

(5) Doğrudan Bakanlığa bağlı olarak faaliyet gösteren eğitim kurumları (A) tipi sayılır.

(6) Herhangi bir nedenle eğitim kurumu tipi belirlenememiş olan eğitim kurumları (C) tipi olarak kabul edilir.

Kurum tipi belirleme komisyonu

MADDE 23 – (1) Her derece ve türdeki eğitim kurumlarının tiplerini belirlemek üzere il merkezlerinde; il millî eğitim müdürünün görevlendireceği bir millî eğitim müdür yardımcısının başkanlığında, ilgili şube müdürü, ilgili ilçe millî eğitim müdürü, bir ilköğretim müfettişi ile bir (A) tipi eğitim kurumu müdüründen olmak üzere toplam beş kişiden oluşan Kurum Tipi Belirleme Komisyonu

kurulur. Büyükşehir statüsündeki illerin merkez ilçelerinde de üyeleri valilikçe belirlenmek üzere Kurum Tipi Belirleme Komisyonu kurulabilir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 24 – (1) 13/4/2007 tarihli ve 26492 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Mevcut yöneticilerin durumu

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte eğitim kurumlarında asaleten yönetici olarak görev yapanlar görevlerine devam ederler.

Müdür yardımcılığı sınavını kazananların durumu

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) 11/1/2004 tarihli ve 25343 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği hükümlerine göre, müdür yardımcılığı için yapılan seçme sınavını kazanan adaylar, sınavların geçerlik süresi ile sınırlı olmak kaydıyla bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde müdür yardımcılığına atanmak üzere başvurmaları halinde kendi aralarındaki sınav puanı üstünlüğüne göre öncelikle atanırlar.

Yürürlük

MADDE 25 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 26 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.

YÖNETİCİ DEĞERLENDİRME FORMU

EK-2

Kışisel Bilgiler	T.C. Kimlik No		Adı Soyadı		PUAN DEĞERİ	VERİLEN PUAN
	Doğum Yeri Yılı		Alanı			
	Mezun Olduğu Okul					
	Görevli Olduğu Kurum Adı	Tipi	Atanmak İstediği Kurumlar	Tipi		
			1-			
			2-			
			3-			
4-						
5-						
Eğitimi	Görmüş olduğu her bir yüksek öğrenimin her yılı için				1	
	Lisans Üstü Eğitimi	Yüksek Lisans (Yönetim Alanında)			5	
		Yüksek Lisans (Diğer Alanlarda)			3	
		Doktora (Yönetim Alanında)			8	
		Doktora (Diğer Alanlarda)			5	
Ödüller, Sicil, Ceza	Sicil Oralaması (Son Üç Yıl)	90 ve Yukarı Olanlar İçin			10	
		76-89 Arası Olanlar İçin			8	
	En Fazla Üç Adet Olmak Üzere Aldığı Ödüller	Her Aylıkla Ödül İçin			8	
		Atamaya Yetkili Amirlerce Verilmiş Olan Her Takdir Belgesi için			5	
		Her Teşekkür Belgesi için			3	
		Her Uyarma , Kınama, İhtar ve Tevbih Cezaları İçin			-3	
	Aldığı Cezalar	Har Aylıktan Kesme, Ders Ücretlerini Kesilmesi, Maaş Kesilmesi Cezaları İçin			-5	
		He Kademe İlerlemesinin Durdurulması, Kıdem İndirilmesi Derece İndirilmesi Cezaları İçin			-8	
	Kariyer	Uzman Öğretmen Unvanlı Olanlar İçin				5
Başöğretmen Unvanlı Olanlar İçin				8		
Ek Puan	Atanmak İstediği Eğitim Kurumuna Branşı İtibariyle Öğretmen Olarak Atanabilecek Nitelikte Olanlar İçin				5	
	Kurucu Müdür Olarak Görev Yapanlardan Görev Yaptıkları Eğitim Kurumuna Atanmak İsteyenler İçin				5	

	Vekaleten Müdür Yardımcılığında geçen her yıl için	0. 8	
	Asaleten Müdür Yardımcılığında geçen her yıl için	1	
	Vekaleten Müdür Baş Yardımcılığında geçen her yıl için	0. 9	
	Asaleten Müdür Baş Yardımcılığında geçen her yıl için	1	
	Vekaleten Müdürlükte (A,B,C tipi) geçen her yıl için	1	
	Asaleten Müdürlükte (A,B,C tipi) geçen her yıl için	1	
	Eğitim Kurumu Yöneticiliklerinde Görevlendirme Olarak Geçen Sürelerin Her Yılı İçin	1	
	Öğretmenlikte Geçen Süreler Her Yıl İçin (Yöneticilikte Geçen Süreler Hariç)	0. 1	
	TOPLAM		
KOMİSYON BAŞKANI	ÜYE	ÜYE	ÜYE

Açıklamalar

* Yüksek lisans ya da doktora yapmış olan uzman ve başöğretmenlere ayrıca puan verilmez.

(**) Meslek liseleri ve mesleki teknik ortaöğretim kurumu yöneticiliklerine atanacaklar bakımından atölye, laboratuvar veya meslek dersleri öğretmeni olanlara değerlendirme sonucu çıkan toplam puanın %10'u ayrıca ek puan olarak verilir.

